

ციალა არდაშელია

განგებვის რკაღში

**მოთხრობები, ნოველები,
მინიატურები**

I

თბილისი

2003

№УДК 894.631-32

ა781

რედაქტორი

ნუგზარ ბერაძე

ტექ. რედაქტორი იამზე შარიქაძე
კორექტორი ცისანა სიჭინავა
შეკვ. №46

© „ოპიზა“

ავტორისეული წინათქმა

ამ წიგნში შესული მცირე პროზაული ნაწარმოებების უმრავლესობა გასული საუკუნის 60-80-იან წლებში იწერებოდა. გამო-ნაკლისი მხოლოდ „დაღალული რტოა“, რომელიც აფხაზეთში და-ღუპული პოეტი ქალის ეთერ სამხარაძე-ჯღამაძის ნათელ ხსოვნას ეძღვნება.

წინამდებარე კრებულიდან მინდა გამოვყო ნოველა „განგების რკალში“, მინიატურები: „ჩაძირული საფლავები“, „სიზმარ-ცხადი“, რომლებიც 1968 წელს საბჭოთა ჯარების მიერ ჩეხოსლოვაკიის ანტიბოლშევიკური აჯანყების ჩახშობის შთაბეჭდილების შედეგადაა დაწერილი. საბჭოთა ჯარების სიმხეცე იმის გაგრძელებად აღვიქ-ვო, რაც მათ ჩაიდინეს 1956 წელს ჯერ თბილისში, ხოლო შემდეგ უნგრეთში. კრემლის მიერ მოწყობილმა ამ ზოცვა-ჟლეტამ სრუ-ლიად გადამიწურა იმედი იმისა, რომ ჩემს დამონებულ სამშობ-ლოს ოდესმე ეღირსებოდა თავისუფლება. ამის გამო დიდხანს გონზე ვერ მოვდიოდი. ჩემს სულში სასოწარკვეთილება და ჯანყი ერთმანეთს ცვლიდა, საქართველოს მომავალი განუხორციელებელ ოცნებად მესახებოდა. ასეთი უსაშველო განწირულობის ჟამს გონე-ბაში სიზმარივით ამოტივტივდა ბავშვობაში გაგონილი ერთი ძველ-ოდიშური თქმულება, რომელიც მამლუქთა თავგადასავალს ჰგავდა. და აი, ერთ დღესაც ეს ჩემი ტკივილები ქაღალდზე გადმოიღვარა: მაშინდელი განწყობილება აშკარად ეტყობოდა „განგების რკა-ლი“-ს ფინალს, სადაც ყველა მოქმედი პირი იღუპებოდა. ასეთივე ნაღვლიანი ფერი დაჰკრავს მინიატურებს მხოლოდ „სიზმარ-ცხად-ში“ დავითოვე სულის საოხი მცირეოდენი ნუგეში.

იმდროინდელი მოზეიმე ბოროტების წყვედადში მოულოდნე-ლად შემოიჭრა სინათლე: 1978 წლის 14 აპრილს ქართველი სტუ-დენტობა და ინტელიგენცია აღსდგა თავისი დედაენის დასაცავად და გაიმარჯვა კიდეც, საბჭოთა ურჩხულმა უკან დაიხია. ამან ჩემში გააღვიძა მინავლებული იმედი და კვლავ ამაესო ნათელი მომავლის რწმენით - იღვიძებდნენ ეროვნული ძალები, კომუნისტური მონსტრი თურმე უძლეველი არ ყოფილა, თურმე შესაძლებელია ბოროტების იმპერია დაამარცხო, თუნდაც ერთ ეპიზოდში. პირადად ჩემთვის ამ დღიდან დაიწყო ახალი წელთაღრიცხვა ეროვნული მოძრაობისა! სწორედ იმ ხანებში დაიწერა ჩემი მითოსური რომა-

ნებიც „იათნანელი ამორძალები“ და „უამი მოვალს!“ რომელთა გამოქვეყნებაც შესაძლებელი გახდა მხოლოდ ათი-ცამეტი წლის შემდეგ და ისიც შეზღუდული ტირაჟით. ამ რომანებში მე შევეცადე დიდი ხნის გარდასულ მამულიშვილთა აჩრდილების მეშვეობით გადმომეცა ჩვენი ეროვნული სულის სიმაღლე და მარადიულობა, რომელსაც ადამიანურ დროში არც დასაწყისი აქვს და არც დასასრული და რომ იგი მართლაც ჩემი ხალხის „მარად უკვდავო თანამდევი სულია“ – როგორც დიდი ილია იტყოდა. მინდოდა წარმომეჩინა ეროვნული ცნობიერების არსი, მხოლოდ შემომქმედი ღმერთის განგებას რომ ექვემდებარება და არა ვერაგ ტირანთა ნებას.

კრებულში ჩემს მიერ მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში ნაფიქრ-ნატანჯის მხოლოდ მცირედის დაბეჭდვა მოხერხდა. ცოდვა გამხელილი სჯობს და დიდი სურვილი კი მქონდა სხვებიც მკითხველთა სამსჯავროზე გამომეტანა, მაგრამ...

ამ საყოველთაო სიღუბჭირისა და უსახსრობის ჟამს, როცა წიგნის გამოცემა უზარმაზარ პრობლემადაა ქცეული, მინდა განსაკუთრებული მაღლიერების გრძნობით მოვიხსენიო ბატონები ვახტანგ ყოლბაია და მურმან ჭეღია, რომელთა ფინანსური დახმარების გარეშეც ეს ორტომეული მზის სინათლეს ვერ იხილავდა. რუსთაველის თქმით: „ოდეს კაცსა დაეჭიროს მამინ უნდა ძმა და თვისი“.

ოქტომბერი 2002 წ.

ქვაკაცი

ეუბლენი ჩემი ძმის, ავთანდილის (ალიკოს) ხსოვნას

ასტამურმა გვერდზე ჩამოცურებული ყაბალახი გაისწორა და სადავე მიუშვა ცხენს.

„სი ქოულ ბატა მა დომტალენქო“... - კესარიას მიბნედილი სახე და ჟუჟუნა თვალები დაუდგა წინ.

ალარ უშვებდა კესარია. კიდევ ორი დღე შეაგვიანდება ჩემს ქმარსო, არწმუნებდა, მაგრამ ასტამურმა ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა.

დაცდილი ჰქონდა, ყოველთვის იმის საწინააღმდეგო უნდა გაეკეთებინა, რასაც დიაცი ურჩევდა.

ჰოდა, დაემშვიდობა დანალვლიანებულ მიჯნურს მოახტა თავის ღამისფერ „ყორანას“ და...

მოდის ახლა მთვარით განათებულ შარაგზაზე. ცალკე ღვინით და ცალკე ქალის ეშხით შემთვრალია და გულსევდიანად ღიღინებს საყვარელ სიმღერას: „გურს გენია მონტებულსუ ვა-შემბრალენქო, ვაშემბრალენქო“.

და ასე ერგენა:

ჩახჩახა ვარსკვლავები ღიმილით უპაჭუნებდნენ თვალებს და მთვარე ეშმაკურად ქირქილებდა მუჭში.

აჲ, გასცდება მოსახვევს და გამოჩნდება ლოლუების „დოხო-რე“.

ჩუ... რა ხმაურია?

უცებ „ყორანამ“ ყური ცქვიტა კისერი ააღერა. ასტამურმა სასწრაფოდ ცხენი განზე გაახტუნა და მუხის ჩრდილს შეეფარა.

ქარივით ჩაუქროლეს ნაბდიანმა მხედრებმა. ქარივით ჩაუქროლეს და მაინც თვალი შეასწრო ასტამურმა თეთრი ყაბალახით თავწაკრული ცხენოსნის სახეს.

თვალი შეასწრო და წამით გაქვავდა ენა ჩაუვარდა მერე... თავზე იტაცა ხელი.

- ახავაია, ჩემო ცოდვაო, - დაზაფრული ხმით იბღავლა და

ცხენს მათრახი წყვიტა. მათრახი მაკადრესო, გადაირია „ყორანა“.

ცხენის ჭიხვინმა და ვაჟკაცის კიჟინამ შეძრა მძინარე სოფელი...

* * *

- ხალხო, რა ამბავია, რა მოხდა?
- რა უბედურება ტრიალებს ჩვენს თავზე?
- თურქები ხომ არ დაგვესხნენ?
- ხალხნო, ომარ ლოლუას ქალი გაუტაცნიათ!
- ომარის ქალი გაუტაცნიათო?
- ვინ გაბედა?
- ვაი, იმის უბედურ დედას!
- ლოლუებს ვით გადაურჩება!
- ცოცხალი თავით როგორ გაასწრებს?
- ბონდო მალიას გაუტაცნია.
- ბონდო მალია?! ბონდო მალია?! ბონდო მალია?!
- ო, ო, დიდი ვაჟკაცია ბონდო!
- პირველი მონადირეა.
- პირველი მომღერალი!
- პირველი მოცეკვავე!
- და მაინც... გლეხია.
- მამამისი ომარის მამის ნაყმევია.
- წავიდა ის დრო!
- მაგრამ ომარი დროს არ დაგიდევთ.
- სისხლი დაიდვრება.
- ეჰ, ფათულისა გულისათვის ღირს, ძმაო, თავის გაწირვა.
- მაგ აფთრებს არა ჰგავს.
- დიდი ხანიკ ერთმანეთი ჰყვარებიან.
- ღმერთო, შენ უშველე! მამაზეციერო, შენ დაიფარე! წმინდა გიორგი, შენი სახელის ჭირიმე, შენ შეეწიე ორთავეს!
- ტყუილია, არაფერი უშველით. ლოლუების მთელი ხროვა დასდევნებიან.
- დაეწევიან. მოიმწყვდევენ.

- ლოლუების რაშებს სად გაექცევიან!
- ომარმა თავისი ღვიძლი შვილები გასწირა და ბონდოს დაინდობს ახლა?
- სისხლი დაიღვრება უთუოდ!
- ღმერთო! როგორ გათენდება ეს უბალო ღამე.

* * *

ცხენების თქარა-თქური, თოფების ხათქა-ხუთქი, ყურისწამლები ყიჟინა ირევა ერთმანეთში.

მიჰქრიან ლოლუების განთქმული რაშები. ცეცხლს აკვესებენ თვალებიდან, გაავებულნი ფრუტუნებენ.

ომარი წინ მიუძღვის მღევრებს. ხანდახან მეხივით დაიქუხებს მისი ხმა:

- ჰაიტ, გაფრინდი, ჩემო შევარდენო. მივეწიოთ აბრაგებს! ბაგრატ, ბეგლარ, ოტია, კოჩია!

- აქა ვართ, მამა ბატონო, მოგყვებით.

- საკუთარ სისხლში ვაბანავებთ ყაჩაღებს!

- შავად გაუთენდებათ დილა!

- ჰაიტ, მომყევით!

სწრაფად მოკლდება მანძილი. იკვრება წრე, გამტაცებლები შედგნენ. გზა აღარ არის. ალყაში მოექცნენ.

წამიერი ჩოჩქოლი, ყაყანი, გაწევ-გამოწევა. მერე თეთრყაბალახიანმა იძალა, ცხენიდან ჩამოსრიალდა და მღევრების შესახვედრად გამოქანდა.

- ფათულია?

მაგრამ თეთრყაბალახიანს უკან არ მოუხედავს, მღევართა მეწინავესთან მიიჭრა და ერთბაშად ცხენს ფეხებში ჩაუვარდა, ყაბალახი გადაძვრა და ოქროსფერი, გრძელი თმა ტალღასავით დაცურდა ნაბადზე.

ცხენი დაფრთხა, ყალყზე შედგა მაგრამ რკინის ხელებმა პაერშივე გააქცავეს მერე ნელა, ფრთხილად დაეშვნენ ძირს წინა ფეხები.

- მამავ ბატონო, დამნაშავე მე ვარ! - შესძახა ქალიშვილმა ომარს და მიწაზე დაემხო.

- ჰაიტ, შე კახპავ! - გაიწია მისკენ სამმა ძმამ და სატევარზე გაიკრეს ხელი. მეოთხემ, ყველაზე უმცროსმა, თავი ჩახარა და ტუჩი მოიკვნითა.

- ფათულია!

ვაჟკაცის ძლიერმა ხელმა წამოაყენა ქალიშვილი:

- თავს ნუ იმცირებ!

ბონდოსაც სატევარზე უდევს მარჯვენა. მეორე ხელი კი ათახთახებული ფათულიასათვის შემოუხვევია და უშიშრად შეჭყურებს ომარს, უშიშრად და გამომწვევად. გარს კი დაქვეითებული ძმაკაცები შემორტყმნიან.

- მამავ ბატონო, რას ველოდებით?

- გვიბრძანე!

- ომარ ბატონო?

ომარი კი ღუმს, თავი ჩაუღუნავს და ხმას არ იღებს გახევებული.

ძმები და ბიძაშვილები, მამიდაშვილები და ძიძიშვილები, ლოლუების თითქმის მთელ საგვარეულოს აქ მოუყრია თავი.

ელოდებიან. ელოდებიან ომარის სიტყვას. მის განაჩენს.

რატომ აყოვნებს ომარი? რატომ არ უბრძანებს. ამოხოცონ გველის წიწილები? რომ სისხლით ჩამოირეცხონ შეურაცხყოფა? მაგრამ... ვინ იქნება ის მამაცო ვინ გაბედავს და საყვედურს შეჰყადრებს ომარს?

ბოლმამორეულნი ღუძან და ელოდებიან ლოლუები.

ელოდებიან ომარის განაჩენს.

ბოლოს შეირხა მოხუცი. თავი ასწია მათრახის ტარით ყაბალახი გაისწორა, მერე მათრახიანი მარჯვენა გაიშვირა ბონდო მაღიასკენ და ხმადაბლა მაგრამ მკაფიოდ უთხრა:

- ვაჟო, მომწონს შენი გამბედაობა. - წამით იყუჩა: - პატივს ვცემ გულად ადამიანებს!

ლოლუები დაიძაბნენ, დაისხიპნენ. ხომ არ მოესმათ? ყურებმა ხომ არ მოატყუეს?

ომარი კი განაგრძობს:

- ჰოდა, გაძლევ ქალს. კვირას, საღამო ჟამს მოდი და წაიყვანე ჩემი ქალიშვილი.

წამით ყველანი გაშეშდნენ - მღევრებიც და გამტაცებლებიც. თითქოს ერთბაშად სიჩუმის ანგელოზმა ჩამოიარაო.

თავზარდაცემულნი დგანან ლოლუები, თვალებგაფართოებულნი შესცქერიან ომარს.

- მამავ ბატონო! გაბედა ბოლოს უფროსმა ვაჟმა.

- ჰა? რა გინდოდა, ბაგრატ? - ავად დაიკვესეს ომარის თვალებმა.

- არაფერი, ბატონო მამავ!.. - სასწრაფოდ ჩაიდუღუნა შემცბარმა ბაგრატმა და ხმა გაკმინდა, მორჩილად დახარა თავი.

- წამოიყვანეთ! - თვალთ ანიშნა ომარმა ფათულისკენ.

სამი ძმა უსიტყვოდ, ენის შეუბრუნებლად ჩამოხტა ცხენიდან, დასთან მიიჭრნენ და ხელი დაავლეს.

ომარმა ცხენი მიაგდო ადგილზე გახევებულ, ამხანაგების რკალში მოქცეულ მალისთან.

- მაშ ასე, ვაჟო, დაიხსომე: კვირა საღამოს, მზის ჩასვლის ჟამს მოხვალ და წაიყვან ქალს! - დამარცვლით წარმოთქვა და ცხენს სადავე მოსწია.

* * *

ნაბიჯით მიჰყავს ცხენი თავდახრილ ომარს და ღუმს. მღუმარედვე მიჰყვებიან უკან ლოლუები, რომელთაც შუაში ჩაუყენებით სახეგამშრალი ფათულია.

ვერაჟინ ბედავს ხმის ამოღებას.

ვერაჟინ ბედავს დაარღვიოს დამუხტული სიჩუმე.

„... დიდხანს არ დაეძინა ომარს ამ ღამეს. ლოგინში მოუსვენრად წრიალებდა. დღესავით ნათელი ღამე თუ უფროსობდა ძილს. სიჩუმე თითქოს ყურებში შიშინებდა.

და უცებ ელვასავით გაჰკრა თავში: რატომ არ ისმის თუნთის და გერიას ხმა? ჩვეულებისამებრ, რატომ არ დარბიან ეზო-

შე, და არ უყეფენ რაღაც არჩდილებს გაავებულთ წარამარა რომ ელანდებათ?

ძაღლები არ ჰყეფენ, აი რატომაა თურმე ასეთი უჩვეულო სიჩუმე?

წამოდგა. ფლოსტებში ფეხები გაჰყო. საცვლებისამარა გამოვიდა აივანზე.

- თუნთია გერია! - გასძახა ძაღლებს მჭახე ხმით და მერე დააყურადა. ჩამი-ჩუმი არ ისმის არსაიდან. მხოლოდ ბაღში გადამწიფებული ვაშლის თუ მსხლის ჩამოვარდნა არღვევს ღუმილს და ჭრიჭინობელების მონოტონური გაუთავებელი ჭრიჭინი.

აემა წინაგრძნობამ გულზე გაჰკრა ომარს, ოთახში შებრუნდა, ჩოხა შემოიცვია მერე ეზოში ჩავიდა. საესე მთვარე გაბადრულა ცაზე და ქარვის ფერებში ცურავს ირგვლივ ყველაფერი.

ოდის და ხეთა ჩრდილები მკაფიოდ, გარკვევით გაწოლილან ამ თითბრისფერ სხივებზე.

- თუნთია გერია! - ახლა უფრო ხმამაღლა უყივლა ომარმა ძაღლებს.

და უეცრად ოდისგვერდით კედლის ღია სარკმელს ჰკიდა თვალი. წამით ადგილზე გახედა.

„ღია დარჩენია ფანჯარა ფათულის!“ - უთხრა დასამშვიდებლად გულს უცებ ბაგა-ბუგი რომ ატეხა მკერდქვეშ.

სწაფად აათავა კიბის საფეხურები და ფათულის ოთახის კარები შეაღო. მერე ფეხაკრეფით, ჩუმად მიუახლოვდა საწოლს.

- გძინავს ფათულია? - ჩუმადვე იკითხა და ხელი მოაფათურა საწოლზე. ჯერ კიდევ თბილი იყო ლოგინი...

- მომიკვდი, შვილო? - ჩაიდუღუნა ხმაჩამწყდარმა და საწოლზე მუხლმოკვეთილი დაეშვა. თავი ჩაჰკიდა.

მერე...

მერე ერთბაშად იხუვლა სისხლმა, აწავადა აყალყდა და ღამის მყუდროება შეარყია დაჭრილი ნადირის ბლავილმა:

- ბაგრატ, ბეგლარ, ოტიკ, კოჩია! ცხენები!

მერე ის იყო, ის ჩიტირეკია ასტამურიც შემოიჭრა ეზოში ღრიალით.

ექვსი დღე-ღამეა სოფელი დუღს და ქოთქოთებს. ექვსი დღე-ღამეა ხალხმა ძილი დაკარგა და მოსვენება. ექვსი დღე-ღამეა უთვალთვალევენ ომარის „დოხოვრეს“! მაგრამ იქედან ჩქამიც არ ისმის. სახედაძმარებულნი მიდი-მოდიან ლოლუები.

ომარ ლოლუას სახლი ემზადება. ომარი ემზადება...

მაგრამ რისთვის?

ნუთუ მართალია, აპატია ბონდო მალიასო?

წარმოუდგენელია, შეუძლებელია.

მაშ, რატომ ჩამოსტირით ცხვირ-პირი ლოლუებს? დანა პირს არ უხსნის არც ერთს მათგანს, თითქოს ენა ჩაუყლაპიათო, ხმას არ იღებენ და მდუმარედ, ჩუმად მიდი-მოდიან. ემზადებიან. მაგრამ რისთვის? რისთვის ემზადებიან ასე საიდუმლოდ?

და ახლა თითოეული ხელახლა იგონებს იმ დღეს, როცა ომარ ლოლუამ ორი უფროსი ვაჟი სასიკვდილოდ გაიმეტა. ხელახლა ცოცხლდება მივიწყებული ამბავი:

„...ომარის აბრაგად გაეარდნილი ორი უფროსი ვაჟი მარლანიას ნასახლართან მოიმწყვდიეს კაზაკებმა. მაგრამ ლოლუები არ ნებდებიან. წისკვილში ჩასაფრებულნი ტყვიას ტყვიანე უგზავნიან კაზაკებს. რაზმის უფროსი, ოფიცერი თენგიზ დანელია ეახლა ომარს. ტყუილ-უბრალოდ რად უნდა დაიღვაროს სისხლი? თქვენს ვაჟებს გასაქცევი გზა მოჭრილი აქვთ, ერთადერთი გამოსავალი დარჩენიათ - დანებდნენ რუსებს. რუსის ხელმწიფე მოწყალეა, იქნება აპატიონ, ან მცირე სასჯელი აკმარონ.

- რას მოითხოვთ ჩემგან, პორუჩიკო? - გააწყვეტინა ომარმა დანელიას ენამზეობა და თავისი ბასრი, გამჭოლავი თვალეებით თავით ფეხებამდე გაზომა სტუმარი, დანელია წამით შეცბა. აირია. მერე მსწრაფლ გონს მოეგო და პირდაპირ დასმულ კითხვას პირდაპირივე პასუხი არჩია:

- ომარ ბატონო, თქვენი შვილები თქვენ დაგიჯერებენ. თქვენ

თუ ეტყვი, რომ იარაღი დაყარონ... - თვალებში ვერ უყურებ-
და დანელია ომარს. რამდენჯერმე სცადა, მაგრამ ვერა და ვერ
შესძლო მზერა გაესწორებინა ლოლუასთვის. - ტყუილად სის-
ხლის ღვრას ავცდებით, ბატონო ომარ.

ბრაზი მოსდიოდა საკუთარ თავზე, რომ უმწეო და უსუსური
ჩანდა ამ ზვიადი, ამპარტავენი თავადის წინაშე. და გაგულისე-
ბულმა ბოლო სიტყვები მკვეთრად, მკაფიოდ დამარცვლა.

ომარმა ძლივს შესამჩნევად, ჩუმად ჩაიღიმა.

მერე უხმოდ, უსიტყვოდ გამოყვა დანელიას.

წისქვილს რომ მიუახლოვდა ომარმა ცხენი ყალყზე შეაყე-
ნა, თვითონაც უზანგებზე წამოიძვრა და დაიჭყქა:

- ჰეი ტურუ გელა!

- აქა ვართ, მამა ბატონო, აქა!

- ჩემი ხმა ხომ კარგად გესმით?

- გვესმის, მამავ ბატონო, კარგად გვესმის!

- მაშ გაიგონეთ: მოკვლით, მაგრამ ამ ძაღლიშვილებს არ
ჩაბარდეთ. ხომ გაიგონეთ, ბიჭებო?

- გავიგონეთ, მამავ ბატონო, გავიგონეთ! - ერთხმად იბღე-
ლა ორივე ვაჟმა: - მაგ ძაღლიშვილებს ცოცხალი თავით არ
დავენებდებით.

- ეს რა ჰქენით? - მივარდა ომარს გაცოფებული დანელია.

ომარმა კელავ თავით ფეხამდე გაზომა წონასწორობიდან გა-
მოსული, გაანჩხლებული დანელია. ომარის მზერას ვერავინ უძ-
ლებდა. ქვის გამხვრეტი თვალები აქვსო. ამბობდნენ მასზე და
აკი ქვაკაცას ეძახდნენ კიდეც ზურგს უკან.

დანელიამ ამჯერადაც კელარ გაუძლო ამ მზერას, უნებუ-
რად თვალები დახარა.

- ეგ ხმა შენი კაზაკებისათვის შემოინახე, დანელიავ!

- მე...არ მიყვირია თქვენთვის, ომარ ბატონო... მე მინდოდა
მეტქვა...

- სხვას რას მოელოდით ჩემგან, ბატონო დანელია? - გეს-
ლიანად ჰკითხა ომარმა და თვალები მოწკურა; მერე ზურგი
შეაქცია შემცბარ ოფიცერს და გაეცალა.

სახტად დარჩენილი დანელია გამოერკვა. თავის ხელქვეითებს მივარდა:

- რას ღაგილიათ პირი, თქვენი... ესროლეთ, ამოხოცეთ, არ დაინდოთ მაგათი... ომარ ლოლუა განანებ, თუ კაცი ვყოფილვარ!

იმ დღეს მარღანიას ნასახლართან ჩაწვა ომარის ორი ვაჟი.

ომარს არ უგლოვია შვილები, არც შავები ჩაუცვამს. ერთი თვის შემდეგ დანელია თავის ოთახში იპოვეს შებლგახერეტილი. ხალხში ამბობდნენ, ძველი ნააბრაგალის, ომარის ხელი ურევია ამ საქმეშიო. არ შეარჩინა დანელიას შვილების სისხლი, შური იძიაო. მაგრამ ვინ გაბედავდა და ხმამაღლა იტყოდა ამას?

ომარი მაინც დაიბარეს პოლიციაში. მაგრამ რა? ვერაფერი დაუმტკიცეს და შეწუხებისათვის ბოდიშებით გამოისტუმრეს შინ.

* * *

კვირას გამთენიისას საზარელმა წივილ-კივილმა ჟრუანტელად დაუარა სოფელს და მერე ცას შეასკდა. დაფეთებული ხალხი ლოლუას „დოხორეს“ მიაწყდა. საშინელი სურათი გადაიშალა მათ წინაშე:

ვრცელი ეზოს შუაგულში, ფანჩატურში, დაბალ ტახტზე ოქროსფერი, შუშის სახურავიანი კუბო იდგა, რომელშიც იწვა თეთრ კაბაში გამოწყობილი, გულხელდაკრეფილი ომარის ერთადერთი ქალიშვილი მართა, სააღერსოდ და სასიყვარულოდ ფათულისა რომ ეძახდნენ შინაურები და გარეშენი. კუბოს ნახევარკალად ძაძებში შემოსილი თმაგამლილი, პირდახოვილი ქალები შემორტყმოდნენ და ცივი, გამყინავი ხმით გაჰკიოდნენ- მამაკაცები უფროს-უმცროსობისა და ნათესაობის მიხედვით გამწკრივებულიყვნენ ფანჩატურის კუთხეში, მკლავზე შავი არშია ჰქონდათ შემოვლებული, თავიც შავი თავსაფრით წაეკრათ და სახეგამშრალნი, მდუმარედ ჩასცქეროდნენ მიწას.

გამრიგეები მარჯველ ტრიალებდნენ და ზღვასავით მომსკდარ ხალხში თადარიგს იჭერდნენ. ხალხი კი მართლაც ზღვასავით დაუსრულებლივ მიისწრაფოდა კუბოსკენ, მერე უკუქცეულნი, ეზოსა თუ მის შემოგარენში, ახლო-მახლო გზებსა თუ შუკეებში ჯგუფ-ჯგუფად იყრიდნენ თავს, მერე იშლებოდნენ, ისევ იკრიბებოდნენ და იყო ერთი ვაი უშველებელი, ზუზუნის და ტირილის ცრემლების ფრქვევა და გულისშემძვრელი მოთქმა-გოდება.

მაგრამ აი, პირველმა ელდამ გაიარა და... ხალხში ჩურჩული გაისმა, ატყდა მითქმა-მოთქმა:

- ვაი უბედურო ფათულია, ვაი შენი ცოდვა, ეს რა შავი ღლე გაგიტენდა!

- შეხედეთ, რა ცოცხალივით წევს კუბოში, თითქოს ეს-ესაა მიიძინაო.

- კუბოში? გინახავთ ოდესმე ასეთი კუბო? შუშის სახურავიანი კუბო სად ნახულა ჩვენში, სად თქმულა?

- რას არ მოიგონებენ ეს ღვთის პირიდან გადავარდნილები...

- მართლა გული გაუსკდა მაგ უბედურს თუ...

- გული გაუსკდა კი არა. შენც დაიჯერე ზღაპარი!

- აბა...

- მაგ სულწაწყმედილი ქვაკაცი მოუსწრაფებდა სიცოცხლეს.

- ფათულიას სასიკვდილოდ გაიმეტებს ადამის ნაშიერი, დედის ნაშობი კაცი?

- კაცი არა, მაგრამ ომარი - კი. ვაჟები არ დაინდო და ფათულიას აპატიებდა შერცხვენას?

- თუ მაგრეკა ჯერ ბონდო მალიას გაუსწორებდა ანგარიშს, ჯერ მას მოუღებდა ბოლოს.

- აცალეთ. ბონდოსაც მისწვდება, რა იცით რა აქვს გუნებაში? ომარის აზრებს თვით ეშმაკიც ვერ მიუხვდება.

- ნახეთ, რა სახე აქვს ომარს? თითქოს შვილი კი არა, კნუტი მოჰკვდომოდეს!

- ვინ არის ეს მართლა სულკატიანი? კაცია თუ მართლა ქვაკაცი? ლოღია თუ ყინულის ნატეხი?

- ნადირსაც კი უყვარს შვილი.
- ჩიტი რაა, ჩიტიც კი თავს ევლება თავის ბარტყებს.
- მერედა, რა შვილი უსვენია კუბოში.
- ეს ექვსი ღლის სამზადისი რაღა იყო, ხალხნო?
- ფათულის თუ იმავე ღამეს გული გაუსკდა ექვსი ღღე-
ღამე ჩუმად იყვნენ? რატომ მაშინვე არ შეიცხადეს? რას ელო-
დებოდნენ?
- შეხედეთ, რა სახე აქვს ომარის უფროს დას? ერთი წვეთი
ცრემლი არ ჩამოუგდია. გამშრალია ქალი, გაყინული.
- ყველანი რაღაც უცნაურად იქცევიან.
- თითქოს ტირიან და ვერც ტირიან მაგ საცოდავს.
- ძმებს უყურეთ, ძმებს ყინვად რომ ღვანან, აფთრებივით
რომ ატრიალებენ თვალებს.
- აფთრის შვილები აფთრები იქნებიან, აბა რა!
- ახავაია, ამ მხეცების ბუნაგში ანგელოსი გამოერია და მა-
საც მოუსწრაფეს სიცოცხლე.
- კოჩია რომ არა ჩანს, ქვაკაცის უმცროსი ვაჟი? სად არის
ნეტავი? მაგიც თეთრი ყორანივითაა ამ წყეულთა ჯილაგში...
- ახავაია, შენი ცოდვა ფათულია. რა მზეთუნახავი უნდა შე-
ჭამოს მიწამ.
- ეჰ, რა არის ადამიანის ცხოვრება? რისთვის ვიკლავთ თავს
რისთვის ვჭამთ ერთმანეთს? რომ მიწამ შეგვჭამოს ბოლოს?..
- უბედური. უბედური გეგონება აი - ესაა წამოდგება და
დაგელაპარაკებაო.
- ღმერთო, შენ მიშველე, ფუი ეშმაკს მომეჩვენა თითქოს...
- მეც, მეც მომეჩვენა, რომ...
- დალაზვროს წმინდა გიორგიმ მზაკვარი და ავი სული. ფუი
დასწყევლოს ღმერთმა!
- ყოვლად წმინდაო ღვთისმშობელო მარიამ, შენ დამიფარე!
- ხალხნო, ეს რა ამბავია? რა ხდება?
- ჩოჩქოლი მატულობს. ხალხი კუბოს აწყდება. მაგრამ გამ-
რიგეები ფზიზლობენ. კუბოსან აღარ უშვებენ ზედმეტად ცნო-
ბისმოყვარეებს.

ომარი სად არის? ომარი რას შვრება?

ომარი ხანდახან გამოჩნდება ეზოში და ისე გაიულ-გამოივლის, თითქოს თითისწვერზე შემდგარი ეპარება ვილაცას თურაღაცასო. შავ ჩოხა-ახალუხშია გამოწყობილი, ფეხებზეც შავი აზიურები აცვია, შავტარიანი სატევარი ჰკიდია ქამარზე. თავშიშველაა - დანარჩენებით შავი თავსაფარით არა აქვს წაკრული შუბლი. ორივე ხელი სატევრის ტარზე დაუწყვია და ოდნავ თავდახრილი, გაყინული სახით მცირე ხანს დადგება ფანჩატურის ახლოს. წამიერად შავ, ბასრ თვალებს გამოანათებს წარბსქვეშიდან და მერე ისევ ეზოში იწყებს უთავბოლო სიარულს, თითქოს თითისწვერებზე შემდგარი ეპარება ვილაცას თურაღაცასო.

სახეში არ უყურებს სამძიმარზე მისულს, ოდნავ თავგადახრილს, თვალები საღვაც, სივრცისთვის მიუშტერებიან და ჩუმად, უხმოდ უსმენს მოსამძიმრეს. მერე მარჯვენა ხელს დამუშტავს მკერდში ჩაირტყამს, „ახავაიო“, ჩაიდუღუნებს...

და ისევ ისე იწყებს ბოლთის ცემას.

* * *

შუაღამე გადასული იყო, როცა ომარმა ერთხელ კიდევ თვალი გადაავლო ხვალისთვის სამზადისს.

უხმაუროდ საქმიანობდნენ ქალები, სიჩუმე იდგა მოჟამული, ცივი სიჩუმე. ომარის დანახვაზე უფრო ჩახარეს თავები, უფრო სწრაფად ამოძრავდნენ ხელები.

ომარმა საჭირო განკარგულება გასცა მშვიდი, წყნარი ხმით და გარეთ გავიდა. მერე ღინჯო მსუბუქი ნაბიჯით შეუყვია ოღის უკანა კიბეს. უცებ გული შეუქანდა; წამით თვალი დაუბნელდა და მოაჯირს დაეყრდნო მარჯვენა ხელით, მცირე ხანს ასე იდგა თავდახრილი და თითქმის უსუნთქველი. მერე ღრმად ამოიოხრა, „ტიალი სიბერე!“ - გაიფიქრა დანანებით და უფრო ნელა, ფრთხილი ნაბიჯით აათავა საფეხურები.

დარბაზში თავი მოუყრია ღოღლეებს: ომარის ვაჟებს, აქ არის ომარის უფროსი და - ქვრივი და უშვილო მაკა - მამისეულ

სახლს დაბრუნებული და ძმისშვილების გამზრდელი. ომარის ძმისწულები, ბიძაშვილები, ახლობლები, სისხლით ნათესავები. სხედან და რაღაც უჩვეულო, საშინელის მოლოდინში ხმა გაუკმენდიათ, გარინდულან.

ამ მიჩუმებულ-მიყურებული ხალხის დანახვაზე ომარს კვლავ ირიბმა ღიმილმა შეურხია ტუჩები, მერე სახედასხეპილი, მოქუფრული, ტახტისკენ გაემართა. შიშით და რიდით გააყოლეს თვალი ამ მორჩილი ტანის, წელწერილ, თხელ მოხუცს, რომელსაც ჭაბუკივით მსუბუქად, მკვირცხლად მიჰქონდა ჩოხაში კოხტად გამოკვალთული სხეული.

ომარი ტახტზე ჩამოჯდა და თავისი განუყრელი ქარვის კრიალოსნის მარცვლას შეუდგა ნელ-ნელა. იგი არავის არ უყურებდა პირდაპირ და მაინც ყველას ეგონა, რომ სწორედ მისთვის მიეჩერებინა მოხუცს თავისი გამხვრეტი მზერა და უნებურად იშმუშნებოდნენ, თვალებს ძირს იატაკისკენ ხრიდნენ.

- მაშ ასე, ჩემო კეთილნო, - დაიწყო ომარმა მშვიდი, წყნარი ხმით: - როგორც ხედავთ, ჯერ გაუგონარი, არნახული შეურაცხყოფა მოგვაყენეს ჩვენ: ლოლუებს გუშინდელი ჩვენი ყმების შვილებმა, - ომარი თავის კრიალოსანივით მარცვლავდა სიტყვებს და ასე ეგონათ დარბაზში მყოფთ, სიტყვები კი არა ყინულის ნატეხები ცვიოდა მის წერილ, თხელ ტუჩებს, - როგორც მოგეხსენებათ, ეს მარტო ჩემი, პირადი შეურაცხყოფა არაა, - ომარმა დამცინავად მოჭუტა თვალი, - ჩვენი ძველი, დაუწერელი კანონებით შინა გამცემი, მოღალატე ორმაგად უფრო ღირსია სასჯელის ვინემ გარეშე მტერი. მე სხვას რას ვერჩი, ვაჟო? მტერი იმის მტერია, რომ მტრობა გიყოს, მაგრამ, ვაგლახ, რომ ჩემს უბეში გამიზრდია გველის წიწილა, გვარისა და ოჯახის შემარცხვენელი და თავლაფ-დამსხმელი. პოდა, ომარ ლოლუა, ცხადია, არ აპირებს შეუნდოს დანაშაული ვინც არ უნდა იყოს იგი, მით უფრო შინაურს არ აპატიებს ღალატს და შურს იძიებს ისე იძიებს შურს, რომ აქ, ჩვენს კუთხეში დიდხანს არ დაავიწყდეთ, დიდხანს დაამახსოვრდეთ ეს ამბავი.

ომარი გაჩუმდა. ახლა მხოლოდ კრიალოსნის მარცვლის ხმა თუ არღვევდა სამარისებურ სიჩუმეს, დარბაზში რომ დასადგურებულიყო.

ომარი წარბქვემოდან უყურებდა ენაჩავარდნილ და სახედამაბულ საკრებულოს.

ბოლოს დუმილი დაარღვია ომარის უფროსმა დამ, მაღალმა, ხმელმა დიაცმა. შეკავებული მღელვარებისაგან ოდნავ აწეული ხმით ძმას მიმართა:

- რას აპირებ, ომარ? რა გადაგიწყვეტია?

ომარმა აუჩქარებლად, ღინჯად გადამარცვლა კრიალოსანი. მერე ტურებზე დათაფლული ღიმილი აისახა დას ქვეშ-ქვეშ გახედა და ალერსიანად ჰკითხა:

- ველარ გავიგონე, რა მითხარი, ჩემო დაია?

ქალი არ შეეპუა, თვალი თვალში გაუყარა ძმას:

- ხომ უნდა გავიგოთ ბოლოს და ბოლოს, ომარ, რა ხდება ამ სახლში?

ომარი ზეზე წამოიჭრა, კრიალოსანი მუჯში მოიმწყვდია. მყის ჩამოირეცხა პირიდან ხელოვნური, ყალბი ღიმილი. თვალები ავად დააბრიალა:

- იმედი მაქვს ისე მოიქცევით ყველანი, როგორც საჭიროა, როგორც საქმეს მოუხდება, როგორც საქმე მოითხოვს. დანარჩენი კი, დანარჩენი ჩემზე იყოს. მე დამანებეთ, მე მომანდეთ!

არავის გაუცია ხმა, ყველამ - ომარის უფროსმა დამაც, თავი დახარა მორჩილების ნიშნად.

* * *

კაშკაშა მთვარე დაურიდებლად იჭყიტება ღია სარკმელში და ძილს უფრთხობს ომარს, შამფურზე წამოგებულივით რომ ტრიალებს ლოგინში.

„მთვარე არ მაძინებს ტიალი!“

მხარი იცვალა. ახლა მთვარის შუქი სახეზე არ სცემს და შვებით მოითქვა სული. აწი დამეძინებო, გაიფიქრა და თვალე-

ბი მაგრად დახუჭა. ახლა მაფშალიას სტვენამ მოსტაცა სმენა. უნებურად ყური მიუგდო.

სულის სიღრმიდან ამოჰქონდა მაფშალიას უნაზესი და უფაქიზესი ბგერები, თითქოს წვეთ-წვეთად იცლებოდა გული სისხლისაგან. რაზე მოსთქვამდა ასე გულმწარედ ომარის ეზოს მაფშალია? ვის მისტიროდა ასე მღულარედ - გულის მიჯნურს თუ?

იწვა ომარი, უსმენდა ბულბულს და უცბად კურცხალი მოწყდა თვალს - ლოყაზე ჩამოუგორდა. შეკრთა, ეუცნაურა. ცერა თითით მოიშორა ცრემლის წვეთი და აღმაცერად გაიხედა სარკმლისაკენ: მთვარელა იყო ამ წამიერი სისუსტის მოწმე.

* * *

მზის სხივებს ფეხზე ამდგარი შეეგება ომარი. დარბაზში მარტო მამაკაცებს მოეყარათ თავი - თვრამეტი წლის კოჩიასაც აუკრძალეს აქ შემოსვლა.

ომარი ტახტზე ჩამოჯდა და ჩვეულებისამებრ, კრიალოსანი გადამარცვლა. ერთხანს სახედაბლვერილი, მოწყურული თვალებით უჭვრეტდა ფერწასულ ლოლუებს, მისთვის მზერის გასწორება რომ ვერ მოეხერხებინათ.

დარბაზის შუაგულში დაბალ, ნოხგადაფარებულ ტახტზე ოქროსფერი, შუშისსახურავიანი კუბო იდგა.

ომარი ღუმდა. ღუმდნენ ლოლუებიც. ბოლოს ომარმა შეწყვიტა კრიალოსნის მარცვლა და უფროს ვაჟს ბაგრატს თვალით ანიშნა რაღაც, იგი მყისვე გავიდა ოთახიდან. მას დაუყოვნებლივ მიყვა მომდევნო ორი ძმა.

ფანჯრები ღია იყო, დილის გრილი ნიავი არხევდა ფარდებს და მაინც ერვენებოდათ, რომ ოთახში შეხუთული, მძიმე ჰაერი იდგა. სუნთქვა უჭირდა სუყველას და... იპარავდნენ სუნთქვას.

კარის ჭრიალის ხმა ისე გაისმა, თითქოს ანაზღად ყურის ძირთან თოფი დაცალესო. ყველანი შეტორტმანდნენ, მერე თვალები კარს მიაწყვიტეს.

ძმებს დარბაზში შემოჰყავდათ თეთრკაბიანი, თმებგამლილი ფათულია. თვალდახრილი, გაფითრებული ქალიშვილი ნელა მო-

აბიჯებდა, მის სიარულში, სახეზე აშკარად იხატებოდა შინაგანი სიამაყე და ქედმოუხრელობა; სული, რომელიც შეიძლება მოდრიკო, მაგრამ გათელვას ძე-ხორციელი ვერ შეძლებს. ესაა ის ძალა, რითაც ადამიანი ადამიანია და რითაც განსხვავდება იგი დანარჩენი სულიერისაგან.

ეს ცხადად ამოიკითხა ყველამ ქალიშვილის სახეზე და თითქოს მაცოცხლებელმა სიომ დაიქროლაო, წამით გაუნათდათ სახე, წელში გაიმართნენ.

ომარი ზეაიჭრა, თვალები გადაავლო შეკრებილთ... ამ მზერამ, მტაცებლის ბასრმა მზერამ კვლავ მონურად წაახრევინა ქედი წამით აღზევებულ და ფრთაგაშლილ სულს.

- ჩააწვინეთ! - მოსჭრა ომარმა მოკლედ და ნახტომისთვის გამზადებული ფოცხვერივით შეიმართა.

ანაზღად კარი ყურთამდე მოიღო. ზღურბლზე სახეარეული თმააწეწილი, თვალანთებული ომარის უმცროსი ვაჟი - კოჩია გამოჩნდა.

მოულოდნელობისგან წამით ომარიც დაიბნა. კოჩია წყლიდან ამოყვანილი თევზივით ალებდა პირს. ეტყობოდა, რაღაცის თქმა უნდოდა და ხმა აღარ ამოდიოდა ხორხიდან. ბოლოს ახალუხის საკინძი ჩაიწყვიტა, თითქოს იგი უშლიდა ხელს ლაპარაკს: მერე ბიჯი წინ წადგა.

- მამავ... ბატონო, აპატიე ფათულის... ნუღარ იზამ ამას... - შეღაღადა მუდარით სავსე, ჩახრინწული ხმით და მამის წინ, მუხლებზე დაეცა. გაისმა გულამომჯდარი, ყრუ კვითინი. ტიროდა იატაკზე დამხობილი კოჩია და მხრები უცახცახებდა.

აქამდე ქანდაკადქცეული ომარი შეირხა დანარჩენებიც თითქოს ომარის მოძრაობას ელოდნენო, შეტოკდნენ.

ომარს წვრილი თვალები უფრო დაუვიწროვდა, პირგამეხებული ს ყბა მოედრიცა...

- მომაშორეთ, თავიდან მომაშორეთ ეს ქალაჩუნა, დიაცი! - დაისისინა უსაშველო ზიზღით და ჩექმის ჭვინტი გაჰკრა ძირს დამხობილ შვილს.

რამდენიმე ლოლუა ერთდროულად მივარდა ყმაწვილს, მაგრამ

უეცრად წამოიშართა კოჩია. ცრემლით მორწყულ სახეზე სა-
შიშრად დაიკეცეს მამისეულმა თვალებმა, სატევარზე გაივლო
ხელი ყმაწვილმა:

- ომარ ლოლუა... შენ მამა კი არა... მართლა ქვაკაცა ყო-
ფილხარ. ფუი, შენს კაცობას!

მოქუფრულ ცაზე თითქოს მეხი გავარდაო. უცებ ისეთი სი-
ჩუმე ჩამოწვა, თითოეულს საკუთარი გულის ცემა ესმოდა ყვე-
ლას მზერა ომარ ლოლუას მიეჯახვა. საშინელების მოლოდინ-
ში სული განაბეს სუნთქვა შეწყვიტეს.

წამით ბოროტად გაიელვეს ომარის თვალებმა წამით სატე-
ვარზე აფათურდა მისი თითები. მერე... საზარელო, გულისწამ-
ლები, სულისშემძვრელი სიცილი გაისმა და ამ სიცილმა საწამ-
ლავივით დაუარა ყველას ძარღვებში და სისხლი გაეყინათ, გუ-
ლი გაუჩერდათ...

- ღლაპი, საცოდავი ღლაპი... - გამოსცრა მერე კბილებში
და უცებვე შეწყვიტა სიცილი: - მომამორეთ!

ძმები კოჩიას მისცვივდნენ და ციმციმ გაიყვანეს ღარბაზი-
დან. მერე ოთახში შემობრუნებულ უფროს ვაჟს ომარმა ფათუ-
ლიაზე თვალთ ანიშნა.

აქეთ-იქიდან ამოუდგნენ ლოლუები გაშეშებულ ფათულიას
სახეზე მიტკლისფერი რომ დასდებოდა.

უცებ ფათულიამ ხელით ჩამოიშორა ძმები, წელში გასწო-
და:

- მე თვითონ! - თქვა და თავაწეულმა გასწია კუბოსკენ.

* * *

...ხალხი სულ უფრო და უფრო მატულობს. მოდიან სხვა-
დასხვა სოფლებიდან წინასწარ გაფრთხილებული ახლობლები,
ნათესავები, მოყვრები. მოდიან უბრალოდ ცნობისმოყვარენი.

ოდის უკან, ვაშლებისა და მსხლების ძირში გაჭიმულა ვეე-
ბერთელა სეფა. ხალხი უწყვეტ ნაკადად მოედინება იქეთ, და
ისევ ბრუნდება.

ყველაფერი სრული წესრიგით ხდება. ათასი წლობით დად-

გენილი ეს წეს-ჩვეულება სპექტაკლივით ყოველ დეტალშია გააზრებული. ყველაფერი წინასწარ მოფიქრებული და გათვალისწინებულია.

მოტირალების პროცესია შუკის დასაწყისშივე იწყებს კივილს და პირის ზოკვას. ქალები წინ მიუძღვებიან მღუმარე მამაკაცებს. კუბოს გარშემო შემოკრებილი ჭირისუფალნი ასევე კივილ-წივილით, თმების გლეჯითა და პირის ზოკვით ეგებებიან მოსულებს. კუბოსთან მეორედ მოსვლაა თითქოს: გარეშე, უცხო თვალს შეიძლება მოეჩვენოს, რომ აქ სრული ქაოსია, რომ ძალღლი პატრონს ვერ ცნობს, მაგრამ ეს ერთი შეხედვით არის ასე, სინამდვილეში არაფერი სცდება წესით და რიგით დადგენილ ზღვარს.

მერე ახლადმოსულნი უერთდებიან დანარჩენებს და იწყება „თვალუა“, ანუ მოთქმა, დამხვდურნი და მოსულნი რიგრიგობით თითქოს ერთმანეთს ეჯიბრებიან მჭევრმეტყველებაში.

* * *

მზე მაღლა იწევს. ჰაერი იხუთება, იზრდება ხალხის მოუსვენრობაც.

და უცებ ეს ზღვა თავყრილობა ერთბაშად გაიტვრინა: შუკაში მხედარმა შემოაგელვა ცხენი. ჭიშკრის სიახლოვეს შეაყენა ჩამოხტა, ლაგამი მესერზე მიაგდო და ფანჩატურისკენ გაეშურა.

ხალხმა მყისვე გაიწ-გამოიწია თითქოს ვიღაცის ბრძანებით, გზა დაუთმო შაეჩოხიან ჭაბუკს.

და ხალხს მოეჩვენა კაცი კი არა - ორი თვალი, ორი დიდო ელვარე ვარსკვლავი მოდიოდა ცოცხალი ადამიანების დერეფანში. ის იყო ფანჩატურს დაუახლოვდა და ჭაბუკის წინ მიწის მგელივით აღიმართა ომარ ლოლუა.

ორმა წყვილმა თვალმა დასხია ერთმანეთი.

- მე შენ სადამოსთვის დაგიბარე, ვაჟო! - გამოსცრა კბილებში ომარმა და თვალებით გაბურღა ჭაბუკი.

- მაგრამ მე ახლა მოვედი, ომარ ბატონო, და უკან მხოლოდ

სიკვდილი გამაბრუნებს! - მოსჭრა ვაჟმა ერთბაშად. ტანშემართულს მასაც ხანჯლის ტარისთვის ჩაუვლია ხელი და მარჯვენა ფეხი ოდნავ წინ წაუდგამს მზადყოფნის ნიშნად.

ჯერ არ გაჩენილა ძე-ხორციელი ომარის მზერისათვის რომ გაეძლოს. ეს ბიჭი კი, რძე რომ არ შეშრობია ტუჩებზე, ასე უშიშრად, გამომწვევად დგას და თვალებში უყურებს თამამად!

თითქოს ნირი ეცვალა ომარს და თუმცა წამით, მაგრამ მაინც დახარა მზერა.

- შენ მართლა ბედისწერას აუტანიხარ, ვაჟო! - დაისისინა ომარმა და ცალი თვალი წაჭუტა.

- რას ეაქნევ ბედისწერას! ერთხელ ვიბადებით და ერთხელ მოეკვლებით.

- კმ! შენ თურმე ვაჟკაცობაზე დებ თავს მალიას. ბიჭო. ვაჟკაცები კი არ იპარავენ სხვის საუნჯეს!

- მონადირე მიპარვით იტაცებს ლომის ბოკვერს. მე ასე გამიგონია ძველებისგან.

- გველის წიწილო! როგორ ბედავ? - ეს ომარის უფროსი ვაჟია. ვაჟები შეუმჩნევლად ამოსდგომიან მამას გვერდში. ისე აბრიალებენ თვალებს ლამისაა ნაკუნ-ნაკუნ დაჭრან, დაგლიჯონ, დაფლითონ ეს თავხედი ბიჭი, ასე უტიფრად, ასე უტეხად რომ უსწორებს თვალს ომარ ლოლუას!

- მამავ ბატონო!..

ომარმა სწრაფად გადახედა შვილს... და ენაზე იკბინა ბაგრატმა. გაჩუმდა. თავი დახარა.

ომარი ბონდოს მიუბრუნდა ისევ:

- მე ქალიშვილი მომიკვდა ვაჟო. და იგი ისე დავიტირე, როგორც ჩენი წესი და რიგი მოითხოვს. რა გაეწყობა, თუ გინდა, წაიღე შენი მიცვალებული. მე ნებას გაძლევ. ოღონდ მიფრთხილდი: დღეიდან არსად შემომეყაროთ! - და ომარი განზე გადგა გზა მისცა ჭაბუკს. ერთბაშად საერთო ოხვრა აღმოხდა ხალხს და მერე ისევ სამარისებური სიჩუმე ჩამოწვა.

კუბოს გარშემო შემოკრებილ ქალებს თითქოს ალაღმა დაქროლაო, კუთხეში ბზრივით მიიყუვნენ. ბონდო კუბოს მივარ-

და წამით, მხოლოდ წამით გაიყინა ადგილზე და თუმცა უკვე ყველაფერი იცოდა კოჩიასგან, მაინც თავზარდაცემული იდგა და არ იძროდა. მერე გონს მოეგო, კუბოს სწრაფად ახადა შუშის სახურავი, ფრთხილად, სათუთად დაწვდა ქალიშვილს და მკლავებზე გადაიწვინა.

მერე კვლავ გაიარა ორად გაყოფილი ხალხის მწყრივი და შუკაში გავიდა.

რამდენიმე ხელმა ცხენის აღვირი მიაწოდა, ვიღაცა უნაგირს მოეჭიდა...

მერე... ხუთი თუ ექვსი მხედარი მიყვა უკან და მათ შორის იყო ფათულის უმცროსი ძმა - კოჩია ლოლუა.

* * *

ბროწეულის ტოტები გადმოზნექილან მესერზე. პირდახლეჩილი ბროწეულები თითქოს მზით გავსილან.

ასტამურმა ხარბად ჩაკბიჩა ნაყოფი. ეამა მომჟავო-მოტკბო გემო, ხელახლა ჩაასო აღმასა კბილები.

სადავემიშვებული ცხენი ჭიმკართან შედგა და დაიფრუტუნა. ასტამურმა გულამოჭმული ბროწეულის კანი ზურგს უკან მოისროლა, მერე პირი მოიწმინდა ხელის გულით და მათრახის ტარით შეაღო ჭიმკარი.

გვიანი შემოდგომის გადაწვერილი მზე კრიალა ლურჯ ცაზე თითქოს დაზარებით, ზარმაცად იზმორება.

მყუდრო და ჩუმი დღეა, ფოთლებიც უხმაუროდ ცვივიან ხეთა ტოტებს. სამზადიდან ამომავალი გამჭირვალე, მქრქალი კვამლი კლაკნით მიიწევს ლურჯი ცისაკენ. სიმიინდის ყანიდან, სადაც ახლა გადასხეპილი ღეროები ჩარიგებულან, ძროხის ბლავილი მოისმის. მას საწყალობელი ზმუილით ესიტყვება უზარმაზარ მწვანე ეზოში ბაწრით დაბმული ბოჩოლა. სადღაც ახლოს ქათამი ქოთქოთებს, მამლები ხანგამოშვებით ესიტყვებიან ერთიმეორეს მაღალ ხმაზე.

ასტამური გალურსული იყო მცირე ხანს. საოცარი, უჩვეულო სიამე ჟრჟოლვით უვლიდა ტანში. შემოდგომის ეს დაღლი-

ლი მზე, ძირს ფარფატიტ დაცენილი ქარვისიფერი ფოთლები და ფერმიძქრალი, გადაყვითლებული მოლი რაღაც უხილავ უცნაურ ზმანებას აგონებდა.

და ერთბაშად გული შეეკუმშა იმ გამოუთქმელი სინანულით, რასაც წელთა სვლა შეუმჩნევლად ტოვებს ადამიანის სულში. და ეს გარინდება ჰგავდა იმ უცხო ზმანებას, უცაბედად რომ მოველინებოდა ხოლმე ასტამურს დრო და დრო: თითქოს საოცრად თეთრ, თეთრ ქალს - ტყის მაფას გაუშლია თავისი ხშირი, ოქროსფერი თმა და იდუმალი, ცბიერი ღიმილით ჩქარ-ჩქარა ბუტბუტებს რაღაც შელოცვებს და... აღარ არის ხსნა და საშველი ამ შემოდგომის ბალახივით ყვითელი და სურნელოვანი, აბრეშუმით რბილი და ნაზ თმათა ტევრისაგან. ეს რაღაც ჯადო-თილისმაა, გაუგებარი, აუხსნელი. ეს ჩვენება თუ ზმანება უეცრად, მოულოდნელად გაახევებს დაატყვევებს ხოლმე ასტამურს. და ეს ტყვეობა ისე საამო და ტკბილია, მთელი სხეული ისე მსუბუქი და მჩატე უხდება, რომ ეჩვენება, აი ეს-ესაა მოწყდება დედამიწას და იმ სა მზადიდან ამომავალი ცისფერი კვამლივით შეუერთდება უსასრულო ცის ლაქვარდს.

ასტამური გამოერკვა - ომარის მეჯინიბე ბაჯა გვასალია მორბოდა მისკენ.

ასტამური ცხენიდან ჩამოხტა, სადავე ბაჯას მიუგდო დაუდევრად: - ცოლი რომ გაგქცევია შე თავმკედარო, რას შერები ახლა? - უთხრა მისალმების ნაცვლად ასტამურმა, თან ქამარხანჯალი გაისწორა, ბეჭები შეაქანა.

ჩაფსკენილმა, ტანდაბალმა და ბანჯგვლიანმა ბაჯამ მუჭი აიფარა პირზე და ჩაიხითხითა, აქაოდა, რა ხუმარა ბრძანდები ბატონო, უფრო კი თავისი დაჭიანებულ, გაფუჭებული კბილების დაფარვას შეეცადა.

„ოჩოკოჩია ეს ოჯახქორი, ნამდვილი ოჩოკოჩი“, - გაურბინა ასტამურს თავში და წამით წარმოიდგინა, როგორ ეხვეოდა და კოცნიდა ბაჯა თავის შოლტივით მოქნილ, ლამაზ ცოლს.

- რა გაცინებს შე უპატრონო? ამ დილით ინგურს გაღმა

ვნახე, მებორნე გვაჯის მიყვებოდა ხელგაყრილი. ჩემი თვალთ
ვნახე, არ გჯერა?

კვლავ მუჭი აიფარა ბაჯამ პირზე.

- ხი, ხი, ხი იმან იკითხოს პატონსქუა ვისაც არც გასაქცევი
ჰყავს და არც გაქცეული...

- აჰ, რაო? - ასტამური შეჩერდა თავი უკან გადაიგდო და
ახარხარდა. - რა თქვია, კაცო? ა ვაი შენ ჩემო თავო. კაკალ
გულში არ მომარტყა? ზა, ზა, ზა...

ბაჯაც იცინოდა მორიდებით, ხმადაბლა პირზე მუჭააფარე-
ბული.

- შენ გაიხარე, ბაჯა. რა გულიანად მაცინე! - ასტამურმა
მხარზე დაჰკრა ხელი: - ისე, ჩემო ბაჯა დამიჯერე, გასაქცევად
გამზადებულის ყოლას უყოლობა სჯობია. თუმცა...

წამით იყუჩა თვალი გაუშტერდა: - თუმცა სულ ერთია. ერ-
თი ფასი აქვს ყველას - მოსჭრა ანაზღად და თვალთ ანიშნა
ოღისკენ: - აქაა?

- კი აქ ბრძანდება პატონსქუა.

- რა გუნებაზეა თუ იცი?

- ვერაფერს გეტყვით, პატონსქუა. ბუხარში ცეცხლის დან-
თება ბრძანა. იქაა თავის ოთახში.

- ჰო, კარგი, ჩემო ბაჯა, შენს ლამაზ ცოლს გაფიცებ, ცხენს
კარგად მიმიხედე. აბა, ჰე, შენ იცი.

ასტამურმა თავისებური მოხდენილი რხევით გაიარა ეზო
და ოღის უკანა კიბეს შეუყვია. უცებ გაახსენდა ის მთვარიანი
ღამე, ღაზაფრულმა ცხენი რომ შემოაგდო ამ ეზოში...

„ფუჟო დასწყევლა ღმერთმა. რა მადრიალებდა კაცო? ბონ-
დოსთანა ბიჭი ბარე ორი თავადიშვილი არ მეგულება ჩვენს
მხარეში. ერთი გვანჯი რომაა ანჩაბაძე, იმიტო სჯობია ბონდო
მალიას! დალაზეროს ეშმაკმა“...

ომარი მოგუზგუზე ბუხარს მისჯდომოდა და თავის განუყ-
რელ, ქარვის კრიალოსანს მარცვლავდა. ურთიერთი კითხვა-
მოკითხვის შემდეგ ასტამურმა მეორე „კველა“¹ მოიჩოჩა ბუ-
ხართან და ომარის ნებართვით მის გვერდით ჩამოჯდა.

1. სამუხა სკამი

- სადა ხარ, ვაჟო, დაკარგული? ახალ მთვარესავით რომ გამოჩნდები ხანდახან... - ომარი მხოლოდ ტუჩებს ამოდრავებდა ლაპარაკის დროს. მთელი მისი სახე, თვალები კი უძრავად გაყინულიყვნენ. „ვერაა გუნებაზე. უნდა ვიმარჯვო ახლა“, - გაიფიქრა ასტამურმა.

- ეჰ, რა ვიცი, ბიძია ბატონო. ხან რა საქმე გამოტყვრება უცაბედად და ხან რა. ვერ მოვიცალე, ანდაზის არ იყოს, დედაბერს შვიდი სოფლის დარდი აწუხებდა, მისი დარდი კი არავის ჰქონდაო, ისეა ჩემი საქმეც.

- არ ჰგავხარ ბედისგან დაჩაგრულს - ჩაელიმა ომარს ისე, რომ ცეცხლისთვის თვალი არ მოუცილებია.

- ეჰ, სხვისი ჭირი, ღობეს ჩხირიო, ნათქვამია ბიძია ბატონო.

- რა გაგჭირვებია ასეთი, შე კაცო. ახლო-მახლო თუ ლამაზი ქალი იყო, მგონია არ დაგიტოვებია... იქნებ მოგრჩა ვინმე, ა? იმის დარდი თუ გაწუხებს? - ისევ ჩუმად ჩაილიმა ომარმა.

- არც ისეა საქმე, ბიძია ბატონო. ნათქვამია, როგორც ქუხს ისე როდი წვიმსო. ნიკოიას ცოლს ვინცხა ბენია რომ მიუწვევს ნიკოია ხატზე დაიფიცავს ღმერთი, ხატი, რჯული ჩემი თვალით ვნახე, ასტამურა იყო. ეჰ, სახელის გატეხვას თავის გატეხა სჯობნებია თურმე და ეგაა.

ომარმა უხმოდ ჩაიცინა, ცერად გამოხედა ძმისშვილს:

- შენ რომ ყური გიგდოს კაცმა, მამა აბრამის ბატკანი ეგონები. რას ელოდები, არ მოგბეზრდა ასე ყიალი? როდის უნდა მოეკიდო ოჯახს ვაჟო?

- ცოლის შერთვას კაი საფანელი უნდა, ბიძია ბატონო. მე ჩემი გაზრეკილი, ცარიელ-ტარიელი თავის და ერთი ცხენის მეტი არა მახადია რა. ესეც არ იყოს ჯერხნობით მირჩენია ქალი სახელად სხვისი იყოს და საზრავად ჩემი, ვიდრე პირიქით.

- შენ ენაზე ჭალი არ მოგედება, ასტამურ ჩემო.

„მგონია, ცოტა გამოუკეთდა გუნება... აბა ჰე, ასტამურ, გაუთიე“...

- მამაჩემმა ეგლა დამიტოვა მემკვიდრეობად და ამასაც შეველიო? რაღა დამრჩება?

- რატომ? ვისაც ენა აქვს ყოფაც იმას აქვსო, ნათქვამია.

- ენისგან აშენებული კაცი ჯერ არ მინახავს მე, ბიძია ბატონო, დაქცეული კი - რამდენიც გნებავს. ეჰ, ჯანდაბას ჩემი თავი. აქლემი ისე არ დავარდებოაო, ვირის საპალნე კიდეც ვერ აიკი-დოსო... ჩვენი ბაგრატი ამბავი გავიგე, გამიხარდა. ანჩაბაძის ქალს ძაან აქებენ, ლამაზი და სათნო ქალიშვილიაო.

- ენახოთ. ამბობენ მასე. ყველა ქალიშვილი, სანამ გათხოვ-დება, ანგელოზიაო, ეგეც გაგეგონება ალბათ ასეთ მეანდაზე კაცს.

- ეგეც მართალი ნათქვამია, ბიძია ბატონო. მარა, არა მგო-ნია ანჩაბაძის ქალს ეხებოდეს ის ანდაზა. ისე, რაც მართალია მართალია, ფათუღიამ ყველას გვაჯობა, ლოლუებს. ისეთი ბიჭი ჰყავს თურმე...

ასტამურს სიტყვა შუაზე გაუწყდა. ფერი ეცვალა. განრის-ხებული ომარი სახეში მიშტერებოდა ნირწამხდარ ასტამურს.

- ბიძია ბატონო, ღმერთმანი.. მე... მე მეგონა... - აბლუკუნდა ასტამური და ჭირის ოფლით დაეცვარა შუბლი. თვალები აუ-ხამხამდა

- კარი გაიხურე!

ძლივს აითრია წელი ასტამურმა. კარისკენ წალასლასდა საქ-ციელ-წამხდარი.

- მეორეჯერ აღარ გნახო აქ, ფეხშემოდგმული! - დაადევნა ომარმა ძმისშვილს და გამეტებით მომუჭა კრიალოსანი ხელში.

* * *

- რას ჩაგიქინდრია თავც, ასტამურ? რა მოგივიდა ბიჭო?

- შენა ხარ? - ასტამურმა თავი ასწია და უსიცოცხლო, ჩა-ფერფლილი თვალები მიაპყრო ახალ ჩოხა-ახალუხში გამოწყე-პილ და ცხენზე ამხედრებულ ბიძაშვილს, რომელიც ფიქრში წასულ ასტამურს უცებ შეეჩეხა შუკის მოსახვევში.

- ჰო, რა მოგსვლია-მეთქი? რა ცხვირ-პირი ჩამოგტირის?

- ეჰ, ხომ გაგიგონია, ენამ რა მიყო და თავში კაკუნო.

- დაიწყო ახლა ანდაზები...

- მართლა გეუბნები. კბილები იმისთვის აქვს კაცს რომ როცა ენა სისულელის თქმას დააპირებს კბილებმა დროზე მიძეპგონ.

- ვერ შეტყვი, რა მოხდა?

- რა უნდა მომსვლოდა უარესი... - უცებ გაცეცხლდა ასტამური, - მამაშენმა, ჩემმა ბიძამ, ბატონმა ომარმა გამომავლო სახლიდან. სამუდამოდ ამომაკვეთინა ფეხი თქვენი ოჯახიდან. გაიგე ახლა, რაც მომსვლია?

- რას ლაპარაკობ, ბიჭო? - შეწუხდა ბაგრატი, ახლოს მიიწია ბიძაშვილთან: - რისთვის, რატომ, რა დააშავე?

- დავაშავე? არ იცი მამაშენის ხუმტურების ამბავი? გამიწყრა ღმერთი და ფათულია ვახსენე. გაგიჟდა, გადაირია. სულ ცეცხლი ჰყარა. აქ მეორედ ფეხშემოდგებული არ გნახო. რა მრჯიდა, რა მეწეოდა ენაზე, გეკითხები მე შენ? მარა წერა რომ აგიტანს კაცს და სამგლე გოჭივით ატყდები...

- ეგ როგორ ჰქენი, ბიჭო? როგორ ახსენე იმ უნამუსოს სახელი მამაჩემთან?

- უნამუსო? ვინაა უნამუსო? - უცებ იფეთქა ასტამურმა და გაანჩხლებულმა ახლოს მიიწია ბაგრატთან: - ფათულიაა უნამუსო? ისეც თქვენ შეგარცხვინათ ღმერთმა და თქვენი ნამუსიც! უნამუსოო, კმ!

- ასტამურ!

- ასტამური მქვია მე და ლოლუა ვარ გვარად, არ დაგავიწყდეთ ორთავეს - მამა-შვილს!

- ასტამურ, რა მოგივიდა, ბიჭო...

გაყინჩებული ასტამური უცებ მოეშვა, მხრები ჩამოუცვივდა, თავი ჩაჰკიდა.

- წავედი ახლა მე. გულზე ვარ გახეთქილი და... თავი გამანებეთ.

* * *

ჭერისათვის მიეხვინა თვალები და არაფერზე არ ფიქრობდა, სისხლის ზანტ მიმოქცევასდა შეიგრძნობდა მთელ სხეულში და სისხლის ამ ჩქამს მიუგდებდა მხოლოდ ყურს.

იწვა შეურბევლად აივნის სკამლოგინზე, სიგრილეში. ღია კარიდან ახალგაზრდა ქალის - ომარის რძლის ხმა მოისმოდა ქალი აკვანს არწევდა და რაღაცას ელულუნებოდა პატარას.

ომარს ნელ-ნელა მოეხუჭა თვალი.

დარბაზიდან ფათულია გამოვიდა უცებ, თეთრი კაბა აცვია გრძელი ოთხად დაწნული ნაწნავები თითქმის კოჭებად სწვდება. სკამლოგინზე ჩამოუჯდა მამას. თვალები უციმციმებს თავი ოდნავ გვერდზე გადაუხრია - ასე იცის ომარმაც თავის გადახრა და შეკაკებული ღიმილით შეჰყურებს მამას.

- რისთვის მიხმე, მამიკო? (ომარის შვილებში ერთადერთი ფათულიაა ვისაც შეუძლია ასე მიმართოს ომარს).

ომარმა თვალები მოიფშენიჭა, კინაღამ ჩამეძინაო, გაიფიქრა და უცებ ვეღარ მოისაზრა, რას ეკითხებოდა ქალიშვილი. „რისთვის დავუძახე? ჰოო...“ მოაგონდა გვერდი მოინაცვლა.

- ჩონგური გამოიტანე და დაუკარი რამე.

- დავუკრა?

- ჰო. მიმდერე რამე. დიდი ხანია არ მომისმენია შენთვის მომენატრა შენი სიმღერა.

- იცი რა, მამიკო! გიმღერებ, თუკი... - ფათულიას ისევ ისე უცინის თვალები, თავს აქეთ-იქით ატრიალებს წარამარა და ნაწნავებიც რიტმულად ერხევა ყოველ მოძრაობაზე. ქალიშვილის მაღალი, თეთრი ყელი რომელიღაც ყვავილის ყლორტს აგონებს ომარს.

- თუ კი... რაო? თქვი ბარემ, ალბათ სანაცვლოდ რამეს მთხოვ.

ფათულია ამდენ ხანს თავს რომ იკავებდა უცებ გულიანად აკისკისდა:

- როგორ მიმიხვდო, მამიკო?

ომარმა ოდნავ გაიღიმა.

- დიდი მისახვედრია სწორედ. სახეზე გახატია ყველაფერი. რას მთხოვ სანაცვლოდ, თქვი ბარემ! („ნამეტანი გაჩეჩტებუ-ლი მყავს ეს ბავშვი. არ ვარგა, მაგრამ რომ არ გამომდის სხვა-ნაირად? ყველაზე პატარა რომაა, ნაბოლარა, და დედით ობო-ლი იმიტომ თუ დამჯაბნა ასე“...).

- „მიმინოზე“ ერთხელ სეირნობის ნება მომეცი რა, მამიკო!
- სულ ეგაა?.. მომიცია ნებართვა. ერთხელ კი არა, რამდენ-
ჯერაც გინდა.

- ვაიმე, რა კარგია! - ფათულიამ ხელი ხელს შემოჰკრა
მივარდა და ლოყაზე აკოცა.

- ჰო, კაი, კაი გეყოფა. წადი და გამოიტანე ჩონგური! - გან-
გებ შეიკრა წარბი ომარმა.

- ახლავე, მამიკო! - ფათულია გატრიალდა. წამი და ისევ
წინ დაუჯდა მამას, ხელში ჩონგურმოძარგებული.

- რა ვიმღერო, მამიკო?

- რაც შენ გინდა. ჩემთვის სულ ერთია. - ომარმა მუთაქა
გაისწორა გულზე ხელები დაიკრიფა, თვალები მილულა და
მოსასმენად მოემზადა.

ფათულიამ ნელა ააწყო სიმები, თავისი ჩამოქნილი, გრძელი
თითები დაუსვა ლარებს და წამით გაინაბა. მერე... ყელი მოი-
ღერა თავისებურად, და...

„ასე ჩონგური ქოფთქუათუ, სქან დო ჩქიმი გაჭირება... ჰოუ
ნანა, დიდა ვოი ნანა, დიდა ვოი, ნანა“...

სევდიანად ღულუნებს ჩონგური, სევდა ჩამდგარა ქალიშ-
ვილის თვალებშიც, სულის სიღრმიდან წამოსულა ეს უსაშვე-
ლო, უნაპირო სევდა გულს ტკბილ-მწარედ რომ წურავს.

„ვოი ნანა, დიდა ვოი ნანა“...

თითქოს მარტვილის ფრესკა ჩამოსულა კედლიდან... მი-
სი არამიწიერი სილამაზის სახეზე, ბუდეშურა თვალებში ჩატ-
ბორებულა. ჩაგუბებულა ის უსაშველო ნაღველი - გაჩენის
დღიდან რომ თან დაყვება ადამიანს; აი, საცაა გაარღვევს იგი
წამწამებს და წკვარწკვარით დაედინება ლოყებზე.

„ვოი ნანა“...

დაფლეთილ-დაღველფილი გულის მოთქმაა ეს სიმღერა. უსაშ-
ველო წუხილია იმ წარსულ, დაუბრუნებელ დღეებზე, ენგურის
ტალღებივით რომ ჩაიარეს და თან გაიყოლეს რამდენი განცდა
რამდენი ფიქრი და ოცნება ის ზღაპრული, საოცარი ბედნიერე-

ბის მოლოდინი, გულს რომ გითრთოლებდა ოდესღაც, სულს რომ აგივსებდა ტკბილი ზმანებით;

- უბედური ჩქიმი დუდსუ ირ სიავე ჩქიმდა მურსუ პოუნანა, დიდა ვოი ნანა, დიდა ვოი ნანა...

ფათულის სახეზე კაეშანი თითქოს ხელშესახები გახდა. და ანაზდეულად იმ სათუთ, ყვავილის ნაზ ღეროს რაღაც შავი ჩრდილი თუ ლანდი წაეპარა... საცაჲ ხელს წაატანს... გადაამტკრებს.

- კმარა. გეყოფა!

წამოვარდა ომარი. გულს ბაგა-ბუგი გააქვს. დაუოკებელი ზაფრა აცახცახებს სხეულს.

თვალებზე მოისვა ხელი.

„დალახვროს ეშმაკმა! ჩამძინებია“. მერე უცნაურად დაბეჟილი, მოთენთილი ტანი შეარხია, წელში გაიმართა. აივანზე გაიარ-გამოიარა. ღია კარებში თვალი ჰკიდა: ქალს არტახები გაუხსნია და ჩუმი რუდუნებით ამოჰყავს ბავშვი აკვნიდან. გახარებული ბაღლი ჭყლოპინებს პაწაწა ხელებს ასავსავენს, ხითხითებს.

ომარი ისევ სკამლოგინზე დაეშვა, მცირე ხანს იჯდა ასე გაუნძრევლად, მერე მიწვა ისევ მუთაქზე მიდო თავი და ჭერს მიაშტერდა. აივნის კუთხეში, მაღლა მერცხალს ბუდე მიუშენებია. ბუდიდან პაწია ბარტყებს ამოუყვიათ თავები და საწყალობლად ჭყლოპინებენ. დედა და მამა მერცხალი წარამარა გარბი-გამორბიან, საზრდოს უზიდავენ პატარებს.

ომარი დაკვირვებით მიაჩერდა ბუდეს. თითქოს პირველად ახლა შეამჩნია იგი.

„დაილოცოს ბუნების ძალა! რამ მისცა ამ უგუნურ ფრინველებს ამდენი მოხერხება და გამჭრიახობა, ამდენი თავდადება! საოცარია!“.

• უცებ ერთი გულთეთრა ბარტყი, ალბათ ყველაზე მსუნაგი და ცელქი, ზომამზე მეტად გადმოიხარა ბუდიდან და ტყვიასავით წამოვიდა ძირს.

- ჰაიტი! - უნებურად წამოიძახა ომარმა და ფიცხლად წამოხტა.

- რა იყო, ბატონო მამა? - აივანზე ახალგაზრდა ქალი გამო-
სულიყო ბავშვით ხელში. ომარს თითქოს დანაშაულზე წაასწ-
რესო, აირია წამით, მერე უმაღლ ხელით ანიშნა რძალს:

- აჲ, ბარტყი გადმოვარდა...

- უჲ, საცოდავი...

უსუსური უგინგლო ბარტყი უმწეოდ აღებდა პირს და უღონო
ხმით წრიპინებდა.

ბავშვმა ორივე ხელი გაიშვირა ბარტყისკენ.

- არა, დედა გენაცვალოს, ცოდოა, შვილო! შეხედე, როგორ
იკლავს თავს დედამისი, საწყალი...

და მართლაც დედა მერცხალი საშინელი ჭყვივლით ასკდე-
ბოდა კედლებს მერე გარეთ გაიჭრებოდა, მერე ისევ ბუდეს
მივარდებოდა. მოფრინდა ბარტყების მამაც.

ომარი შეურხეველად იდგა ერთ ხანს და თვალს არ აცილებ-
და ამ სურათს. მერე ერთბაშად გატრიალდა და ჩქარი, მსუბუქი
ნაბიჯით გაიარა აივანი. კიბის თავთან შედგა

- ბაჯა!.. - დაიძახა მოუთმენელი ხმით, - ბაჯა!

- ახლავე, ბატონო! - ბაჯა თავქუდმოგლეჯილი გამოიქცა
აივნისკენ.

- სად ხარ ამდენ ხანს, შე მამაძაღლო! კიბე მოარბენინე
ჩქარა. რას დაგიღია პირი, შე ბრიყვო, კიბე მოიტანე-მეთქი.
ჩქარა, შე ლენჩო!

როცა ბაჯამ კიბე მოარბენინა, ომარმა უბრძანა აივანზე ამო-
ეტანა იგი.

- ამოიტანე აქ ნელა, შე უტვინო. მიადგი კიბე აიმ კე-
დელს. მასე. აიყვანე ახლა ბარტყი, აღი კიბეზე და ბუდეში ჩას-
ვი. ნელა, ჩასვი ბუდეში-თქო, შე დათვო! ფრთხილად, შე ლაყვე!
ჩასვი? ჩამოეთრიე, აბა ახლა და წაიღე კიბე.

ომარის რძალი გაშტერებული შესცქეროდა მამამთილს. და
როცა ბავშვი გაჭირვეულდა ჩიტი მინდაო, საჩქაროდ ოთახში
შებრუნდა ისევ, გაოგნებულ-განცვიფრებული.

ომარს კი ზურგზე ხელები შემოეწყო და აივანზე ბოლთას
სცემდა. დადიოდა და ელვასავით დაკლავნილ რაღაც აზრს და-

ჟინებით ჩასციებოდა, მერე თითქოს მართლა იელვაო, რაღაც განათლა წამით გონებაში და...

უმაღლვე შეტრიალდა ოთახში შევიდა. მცირე ხნის შემდეგ ისევ გამობრუნდა აივანზე. მხარზე ყაბალახი გადაეგდო, ხელში მათრახი ეჭირა. რძალს ოთახში შესძახა, ამბაკო ჩქოტუასთან მივდივარ, ამაღამ აღარ დამელოდოთო და... კიბე მსუბუქად ჩაირბინა.

* * *

კოწიამ ერთხელ კიდევ გადაუსვა დახლს ტილო, მერე გარეთ გამოვიდა: „დალახვროს ეშმაკი წმიდა გიორგის ბოძალმა. რა ნავსი დღეა დღეს? ერთი მუშტარი რაა, ერთიც არ გამოჩენილა. აგერ მზე ლამის ჩავიდეს... ის ეშმაკის ფეხი უტუიაც სად დაიკარგა ამდენ ხანს“...

ისევ შებრუნებას აპირებდა ღუქანში და ამ დროს ცხენის ფეხის ხმა მოესმა. შეჩქვიფდა. შუბლზე ხელი მოიჩრდილა, მგზავრს გახედა.

„ეუჰ. ომარ ლოლუა?... რა ხანია ამ ქვაკაცს აქეთკენ არ გამოუვლია. დღეს რა მოეგუნება ნეტაი... დალახვროს წმინდა გიორგიმ. ეს მინდოდა ახლა მე?“.

კოწიამ ინსტინქტურად, უანგარიშოდ გაისწორა ქამარ-ხანჯალი, თმაზე ხელი გადაისვა და... მხედარს აღტაცებული სახით შეეგება. უნაგირს მოეჭიდა, მაგრამ ომარს თითქოს არც შეუმჩნევია მისი ხელები, ცქვიტად ჩამოხტა ცხენიდან, მათრახის ტარით ყაბალახი გაისწორა თავზე, მერე კოწიას თავს ზემოთ რომელიღაც წერტილს მიასო მზერა:

- ცივ წყალს ხომ არ დამალევეინებ, ბიჭო? - კოწია ოთხად მოიკაკვა ტურნებზე ტკბილი ღიმილი აისახა:

- ღვინოს მოგართმევთ, ომარ ბატონო. საუკეთესო „ადესა“ მაქვს ოქუმური. - შეფრფინვით შეაცქერდა სახეში ომარს.

„უჰ. გაწყდა თქვენი ჯიში და ჯილაგი! თითქოს ბუზი ვიყო, ზედაც არ მიყურებს, დაიცა. ამოვლენ თქვენს ოხტშიც, როცა იქნება!“ - ბოლმინად გაიფიქრა კოწიამ, თვალებში კი უფრო მეტი მორჩილება და თვინიერება ჩაიყენა.

„ჰმ! ეს გველაძუა ცდილობს მაამოს, ნემსის ყუნწში გაძერეს ლამის. გაწყდა თქვენი ჯილაგი, თქვე ტილისმტყაველებო“.

- მე ცივი წყალი მინდა ბიჭო! - უთხრა და ეს დაახლოებით ისე ჟღერდა, თითქოს ეთქვას: „შე რეგვენო, ზურგი ხომ არ აგქავებია, რასაც გეუბნები ის ჰქენიო“.

- კი ბატონო, ახლავე, ამ წუთას წყაროს წყალს მოგართმევ. მანამდე, შიგნით ხომ არ ინებებ შემობრძანებას, სანამ წყალს მოვიტანდე, იქნებ დაიმუხლოთ, დაისვენოთ...

- აქ მირჩევნია გარეთ. თუ ღმერთი გწამს მალე ქენი. მეჩქარება.

- ახლავე, ამ წუთას ბატონო...

კოწია ღუქანში შევარდა, სკამი გამოურბენინა ზვიად მოხუცს და ბჟოლის ძირას ჩრდილში დაუდგა. მერე ისევ ღუქანში შებრუნდა, ღოქს დაავლო ხელი და უკანა კარით გარეთ გამოვიდა. გაიხედ-გამოიხედა:

„ბედი არ გინდა? რაღა ამ სულწაწყმედილმა ქვაკაცმა „დამიფერხა?“ უტუია, დამაცადე, აგახლეჩ ორივე ყურს - სად ქვესკნელში გდიხარ ამდენ ხანს?“

ჩეროში მოთამაშე ბავშვებს მიწედა მისი მზერა ანაზღეულად და ერთბაშად რაღაც აზრმა გაჰკრა თავში. ტუჩები დაებრიცა, თვალებში ცბიერი ნაპერწკლები აუციმციმდა. სწრაფად, თითქმის სირბილით გასწია ბავშვებისკენ.

დანასობიას თამაშით გართულ ბაღლებს თავზე წაადგა.

- კოჩი ბიძი. მოდი აქ ჩემთან ერთ წუთს! - შემპარავო, ტკბილი ხმით დაუძახა თმაქოჩორა, ფეხშიშველა ბავშვს და ტუჩებზე კვლავ დათაფლული, ტკბილი ღიმილი აიხატა.

ექვსი-შვიდიოდე წლის ბიჭუნამ თავი ანება თამაშს, უხალისოდ, ზღაზვნით გამოსწია კოწიასაკენ და წინ დაუდგა:

- შენს გაზრდას, კოჩი ბიძია, წყაროდან წყალი ამომირბენინე და კამფეტებს მოგცემ.

- კამფეტებს მომცემ? - უნდობლად ახედა ბავშვმა თვალმინაბულ, ღიმილადქცეულ მელუქნეს.

„უყურე ამ ეშმაკის ფეხს! როგორ აყვარყვარებს თვალებს. მამამისის შვილი არაა?“

- კი ბიძი. კი შვილო. ერთ მუჭა კამფეტს მოგცემ. ოღონდ ჩქარა გაიქეცი და ამომიცუნცულე წყალი.

ბავშვმა ღოქს წამოავლო ხელი და წყაროსკენ მოკურცხლა. კოწიამ თითები მიიტანა ტუჩებთან და წამით თვალგაშტერებით გასცქეროდა ბიჭს.

მერე ომართან დაბრუნდა, წელში მოიხარა და ენად გაიკრიფა:

- ო, რა ცხენი გყავთ, ბატონო ომარ. სულს არ დაიშურებს კაცი ასეთი ცხენისათვის, ცხენი კი არა წმინდა გიორგის რაშია! მამის სული ნუ წამიწყდება...

იცის ცბიერმა მედუქნემ, ყველაზე უფრო ცხენის ქებით რომ აამებს ამ ძველ ნააბრაგალ, გულზეიად თავადს და ამიტომაც ითაფლებს, ენამზეობს, დაუზარელად.

„ვინ იცის, რამდენი ცოდვა ჩაგიდენია ამ ცხენით, შე სულ-წაწყმედილო“.

- ასეთი ცხენისათვის ეშმაკს მიყიდი სულს, ნამდვილად.

„გაყიდული გაქ და ეგაა“.

ომარს ესიამოვნა ცხენის ქება, მაგრამ არ დაიმჩნია.

„ამ უჯიშომ რა იცის ცხენის ფასი, ჰმ!“

- რად გინდა ბიჭო, შენ ასეთი ცხენი, რომც გყავდეს?

- ეჰ, ომარ ბატონო, თუ ინატრებ, უნდა ინატრო ისეთი რამ, რომ ღირდეს ნატვრად.

- კოწია ბიძია. წყალი მოგიტანე.

- ო, გაიხარე, გაიზარდე ღიდი ბიჭი. წყალივით გიმატოს გამჩენმა. ბარემ შენ თვითონ მიართვი ამ უცხო... ბაბუას წყალი აი ჭიქაც.

ბავშვმა ყოყმანით ჩამოართვა ჭიქა და წყლით გაავსო. წამსვე დაიორთქლა ჭიქა ცივი წყლისაგან. მერე ბავშვმა ღოქი მიწაზე დადგა და უხერხულად გაუწოდა ომარს. ღოყები ასწითლებოდა ცალკერძ სირბილისა და ცალკერძ მორცხვობისგან.

- მიდი ბიძია. ახლოს მიდი... ბაბუასთან.

კოწია შეფარულად, ჩუმად ნიშნს უგებდა ომარს, სახეზე კი მორჩილება, მოწიწება და ქედმაღლობა აღბეჭდვოდა.

ომარი ისევ ისე იჯდა შეურხევლად და თვალი ვერ მოეწყვიტა ბავშვისათვის. ბავშვს ეოცა ამდენი ხნის დაყოვნება და თავი ასწია, ამ უცნაურ ბაბუას სახეში შეხედა.

ომარი შეტოკდა. მოჭრილი ტოტივით შექანდა. მერე გადმოიხარა, ბიჭს ნიკაპზე მოავლო ხელი.

- ვისი ხარ, ბაბუ შენ? - ჩუმად, ძალიან ჩუმად ჰკითხა და ხმა ჩაეხრინწა უცებ, ჩაახველა, ყელი ჩაიწმინდა.

- ბონდო მალიას ბიჭი გახლავართ, ბატონო! - ჩუმადვე ჩაიღუდუნა ბიჭმა და უფრო ჩახარა თავი.

- ფათულის შვილი ხარ, ბაბუ შენ? - ჩურჩულებდა ხმა-წართმეული ომარი და ხარბად ჩასცქეროდა ბავშვს, თითქოს ამ სახეზე ეძებდა ოდესღაც ძვირფასი სახის ნაკვთებს.

- რა გქვია, შვილო? - კელავ ჩურჩულით ჰკითხა ომარმა ბავშვს და ახლა ორივე ხელი მოჰკიდა მკლავებზე, მუხლებშუა ჩაიყენა. დავიწყნოდა წყურვილიც, კოწიაც და ყველაფერი ამ ქვეყანაზე.

- კოჩია, ბატონო!

- კოჩია? ჰმ... - ჩაახველა თუ ყრუდ ჩაიგმინა ომარმა.

წამით თავი ჩაჰკიდა ერთხანს იყო ასე მდუმარე და გაყურებული, მერე რაღაც გადაწყვეტილება გამოეხატა სახეზე, პირდაპირ შეხედა ბავშვს, ბავშვიც მონუსხულივით შესცქეროდა.

- გინდა ცხენით გაგასეირნო, ბაბუ? - ისევ ისე ჩურჩულით ჰკითხა და მოუთმენლად ჩახედა ბავშვს თვალებში. ბიჭუნა გამოერკვა. გვერდზე გაიხედა ცხენს შეავლო ქურდული მზერა და უცებ თვალები აენტო, სახე გაუბრწყინდა:

- მინდა! - გარკვევით, მკაფიოდ გამოთქვა და ხარბი მზერა ვერ მოწყვიტა შავ რაშს, მოუთმენლად რომ აბაკუნებდა მიწაზე მხვართ ფეხებს.

ომარმა ერთბაშად აიზეზეურა ჯიბეს გაიკრა ხელი, ჩახვიდან!

ოქროს ფული ამოიღო, თვალდაჭყეტილ მელუქნეს გადაუგდო:
- ბავშვი თუ მოისაკლისონ, უთხარი... რომ... ჩემთანაა. აბა, მოდო, ბაბუ! - ომარმა ბუმბულივით აიტაცა ბავშვი, წამი... და უკვე ორთავე ცხენზე იყო, გაოგნებული მელუქნე ცხენის თქარათქურის ხმამ გამოაფხიზლა.

„ღმერთო დიდებულო! დაილოცოს შენი სახელი! ამ ქვა კაცსაც გული არ ჰქონია თურმე!“ - ჩაიბუტბუტა თავისთვის ულვაშზე ხელი გადაისვა და მუჭში მოქცეულ ოქროს მონეტას დააჩერდა.

„ეჰე ჰეია! აჯობე ამ ღმერთგამწყრალ ქვაკაცს ბონდო მაღლივ? აფერუმ შენს ბიჭობას!“

მელუქნემ თვალი გააყოლა ოთხახმით მიმქროლავ შავ რაშს, გზაზე მტკერის კორიანტელი რომ დაეყენებინა.

ათიღან - ათი

ზის შეურხეველად მოკანყებულ მერხზე და უზრო გამომეტყველებით დასჩერებია კალთაში ჩაყრილ თავის უღონო ხელებს.

დანისლული გონება უძლურია აღიქვას რეალობა. დრო თითქოს გაიყინა. შეჩერდა ჟამთა სვლა. არსებობა შეწყვეტიტა ყოველმა სულიერმა. ირგვლივ უკუნი ბნელი ჩამოწოლილა.

მერე ნელ-ნელა თანდათანობით, გათიშული გონი იწყებს გამოსვლას ბურუსიდან. და მაშინვე სულის მღვრიე ფსკერიდან ამოტივტივებას ლამობს წარსულის სურათები - დაჩეხილ-დაქუცმაცებული კინო-კადრებივით რომ ირევა ერთიმეორეში.

მაგრამ ანაზღეულად ცნობიერება ისევ ისე იძირება ღრმა შავ უფსკრულში და კვლავ წყვდიადი ისადგურებს გარშემო.

მერე... თავიდან მეორდება ყველაფერი.

მტკივნეული ცნობისწადილით, დაჟინებით, ჯიუტად ძაბავს მეხსიერებას და აიძულებს გონების დაფაზე აღადგინოს ის რაც უკვე მოხდა და რაც გარდასულის კუთვნილებაა ამიერიდან. მაგ-

რამ... ფიქრი ისევ განზე გაურბის. ვერა და ველარ ახერხებს ერთმანეთთან დააკავშიროს და გააერთმთლიანოს დანაწევრებული სურათები, თანმიმდევრულად დაალაგოს ცალკეული ეპიზოდები, ფრაგმენტები თუ შთაბეჭდილებათა და განცდათა მკრთალი იდიოგრამები, თვალშეუვლები სისწრაფით რომ ენაცვლებიან ერთმანეთს. სიზიფეს შრომაა: მია თუ არა იმ ადგილამდე...

„ვამბე, მოკლეს!“

წარმოსახვითი კინო-ფირი მყისვე წყდება და გონებასაც ერთბაშად ეფარება შავი ფარდა.

გასავათებული თავს აყრდნობს ჭუჭყიან, ალაგ-ალაგ ბათქაშაყრილ კედელს და... ქეკვდება.

ირგვლივ კი ვით მუნჯ კინოში, გარბი-გამორბიან ლანდები თუ... მათი ანარეკლები. ისინი პირს აღებენ და ხელებსაც წამდაუწუმ იქნევენ, იმანჭებიან, იგრისებიან და მაინც... გაუგებარი, რა უნდათ, რას ეზრახებიან ურთიერთს ეს გონჯი მარიონეტები.

„ღმერთო ჩემო, რა ტაკიმასხარაობაა!“

ის უჩინარი, უხილავი რეჟისორი კი აღარ ისვენებს. ხელახლა უკვე მერამდენედ, აკოწიწებს მრავალგზის გაწყვეტილ კადრებს. მერე ერთი მეორის მიყოლებით ამწკრივებს მათ და იმართება ამ „დამონტაჟებული სურათის“ რეტროსპექტული ჩვენება, ანუ ჩვენება იმისა, რაც უკვე იყო. რაც ერთხელ უკვე გათამაშდა ბედისწერის ფარულ სცენარში.

„ვამბე მოკლეს!“

მაგრამ აქ, ამ ალაგას ისევ და ისევ წყდება რის ვაივაგლახით აღდგენილი კინო-ფირი, ირღვევა აზრთა დინება, აღიღებულ მდინარესავით რომ ეძებს სადინარს, რათა გაარღვიოს ჯებირი, გაიშალოს, გაიფანტოს და ბოლოს... სულაც გაუჩინარდეს ცნობიერების ლაბირინთებში.

ფანჯრის რაფას ორივე მკლავით დაეყრდნო დაბურსაღებული. ნათურები სუსტად ანათებენ ხეთა ტოტებით დაჩრდილულ ქუჩას. ღია იისფერ ცაზე აქა-იქ, კანტი-კუნტად ბჟუტავენ ფერმილეული ვარსკვლავები. ჰაერში აკაციის მძაფრი სურნელი დგას.

ეჰ! ისე წავიდა გაზაფხული, ისე უცებ, თვალსა და ხელს შუა გაიპარა, რომ ვერც კი მოასწრო მისით დამტკბარიყო.

ჩუმი და წყნარი საღამოა. დაუჯერებელიც კია, აქედან, სულ ორიოდ ნაბიჯზე, ქალაქის მთავარი გამზირი რომ იწყება.

თვალწინ დაუდგა გაბღვრილებული, ხმაურიანი, ხალხმრავალი ქუჩა და ერთბაშად მძლავრად, დაუოკებელი სურვილით გულმა გარეთ გაუწია. დაქანცულობაც თითქოს ერთი ხელის მოსმით გაუქრა. შინაგანად შეიმართა. ჯანდაბამდისაც წასულა ახლა ყველანაირი გრამატიკა - გულის გამაწვრილებელი და თავსატეხი ზმნების უღლებითურთ. ეყოფა ბატონო, დღეს რაც იმეცადინა...

კართან მისულიც არ იყო, ნაცნობი მელოდია რომ ჩაესმა.

მოტრიალდა. ყური მიუგდო. მერე რეპროდუქტორთან მიიღიბინა, ხმას აუწია. ლისტის მეორე უნგრული რაფსოდის პანგმა მყისვე აავსო მთელი ოთახი.

წამით კისერზე ხელები გადაინასკვა კმაყოფილი ღიმილით და გაირინდა. მერე შეირხა. ნელა ააყოლა ფეხი რიტმს. ცეკვა-ცეკვით მაგიდასთან მივიდა, ფრთხილად, თითის წვერებით გამოსწია სკამი და ახლა მის გარშემო იწყო ბზრიალ-ტრიალი.

სახეზე ხან მინაზებულ-მინაზულ იერს იღებს და ფეხის წვერებზე შემდგარი, კაბის კალთებაწეული კეკლუცი ღიმილით აქეთ-იქით თავს უკრავს უხილავ მაყურებელს, ხანაც ტემპს უმატებს ცეცხლოვანი მუსიკის კვალობაზე და მთელი არსებით ეძლევა თავბრუდამხვევ რიტმს.

ექსტაზში შესულმა უცებ ვერც შეამჩნია, რომ მუსიკა შეწყდა. მაღლა ხელებადმართულს და შესახტომად გამზადებულს თეატრალური ღიმი ტუჩებზე შეაცივდა. მცირე ხანს იდგა ასე დაბნეულ-გაწბილებული სახით და ყელმოღერილ, ხშირ-ხშირად აფახულებდა წამწამებს. მერე თავი გაიქნია. გაეცინა თავისსავე შეკრთომაზე. ცალფეხზე დატრიალდა და ოთახიდან შურდულივით გავარდა.

სამზარეულოში თავი შეჰყო თუ არა, გაზის ქურასთან მოფუსფუსე ბებიას სულმოუთქმელად მიაყარა:

- ბებიკო, მე მამიდასთან მივდივარ, შეიძლება ცოტა შემაგვიანდეს. შენ არ შეგეშინდეს, გასაღები თან მიმაქვს.

- დაიცა, შვილო, სად გარბიხარ, შეჭამე რამე... მთელი დღე მშიერი ხარ...

მაგრამ ბებიას უკვე ეზოდან შემოესმა შვილიშვილის წკრიალა ხმა:

- დეიდა სონია. უკვე მორჩით დალაგებას?

- სალამო მშვიდობისა, ძია სარდიონ, სასეირნოდ მიბრძანდებით, არა? მშვენიერი სალამოა!

- ოჰ, დიტო! ეს რა დიდებული ველოსიპედი. მშვიდობაში!

მარტო რომ დაიგულა თავი, თავდაღმართზე სირბილით დაეშვა. ისე გარბის, თითქოს მისწრებაზეა. ყოველთვის ასე არაა? სულ სადღაც ერქარება სადღაც აგვიანდება: წარმოსახულ ზმანებებსა თუ ხილვებს ასდევნებია კვალდაკვალ, გამაღებული.

უამრავი ხალხი გამოფენილა გარეთ გაზაფხულის ამ კვირა სალამოს. სხვათა ხალისიანი განწყობილება და სიცილ-ტყარცალი გადამდებია. ნაბიჯი შეანელა. მერე წელში გაიმართა უნებურად. ყელი მოიღერა. თვალები აუჭუჭუნდა.

სანაყინესთან წამით შეჩერდა: - „ვაი! რა ცოტა ხალხია!“

კუთხეში თავისუფალ მაგიდასთან რომ ჯდებოდა, ელვისუს-წრაფესი მზერა შეავლო მეზობლად მსხდარ ბიჭებს. სულ ოთხნი არიან. ისე ხმამაღლა, რიხიანად და დაუდევარ კილოზე საუბრობენ, უთუოდ მაღალკლასელები ან დიდი-დიდი პირველკურსელები თუ იქნებიან.

ის იყო, ჭამას შეუდგა და ერთი მათგანი, მაღალი, გაწრიპული ბიჭი გადმოიხარა მაგიდაზე და ხაზგასმული სერიოზულობით მიმართა:

- გოგონი, ხომ არ დაგვეწვევით?.. მაინც მარტო ხართ და...

დანარჩენები ვითომ არ იცქირებიან მისკენ, მაგრამ გოგო გრძნობს, რომ უჩუმრად ყველა უთვალთალებს და ქვეშ-ქვეშად იღიმებიან.

- მაღლობელი ვარ ყურადღებისათვის, მაგრამ... იცით, მარტო ყოფნა მირჩევნია რატომღაც! - პასუხობს სიტყვების დამარ-

ცვლით და უწყინარი იერით პირდაპირ სახეში უყურებს ბიჭს შეკავებული სიცილისაგან თვალები რომ დავიწროებია.

- იცით... ჩვენ გულით გეპატიჟებით... სხვანაირად არ იფიქროთ... - ეშველება ამხანაგს ჩაბოხებული ხმით ლოყებლაჟდა-ჟა ბუთხუზა ყმაწვილი: - ასე არ არის ბიჭებო? - ყასიდად ეკითხება მერე თანამეინახეებს.

- რასაკვირველია! - აბა რა!.. ცხადია მასეა! მარტო რაღაც უხერხულია მაინც... - საჩქაროდ კვერს უკრავენ ისინიც გადა-მეტებული თავაზით.

ვითომ აქ არაფერიაო, გოგო მშვიდად განაგრძობს ნაყინის ჭამას.

„ჰმ, ამ ლაწირაკებს დამიხედეთ ერთი! მირევენ ვითომ თავი-ანთ ჭკუაში!“ - წყრომის გარეშე გაივლო გუნებაში და ერთხელ კიდეც ყურადღებით მოავლო მზერა თითოეულ მათგანს. მერე ძლივს შესამჩნევმა ღიმილმა შეუტოკა ტუჩები. თვალებში კვი-მატური ნაპერწკლები აუკიაფდა და უცოდველი კრავის გამო-მეტყველებით თქვა:

- თუ ასე ძალიან გაწუხებთ ჩემი მარტო ყოფნა, გადმობრ-ძანდით თქვენ თვითონ ჩემთან!

ბიჭებმა სწრაფად გადახედეს ერთმანეთს. ეტყობა არ მოე-ლოდნენ ამ მიპატიჟებას. წამიერი დაბნეულობა და ყოყმანი. მერე ერთბაშად წამოიშალნენ და ხმაურით, სიცილით შემოუს-ხლნენ მაგიდას.

გოგოს წარბიც არ შერხევია. დინჯად, აუჩქარებლად მოა-სუფთავა თასი და წამოდგა. უეცრად გაჩუმებულ ბიჭებს თავი დაუკრა: - გმადლობთ ყურადღებისათვის! - განაცხადა ტელევი-ზიის დიქტორის ხმით და გასასვლელისაკენ გაემართა.

- უკვე მიდიხართ? - შეიცხადა მაღალმა ყმაწვილმა.

- გეტოვებთ? - დაადევნა მეორემ.

გოგო წამით შედგა კარში, უკან მოიხედა, ხელი დაუქნია სახტად დარჩენილ ბიჭებს, სასაცილოდ დაიჭყანა და გარეთ გასხლტა.

- ვაა... ეს ვინა ყოფილა, კაცო!

- მოდო, გავეკიდოთ!

- შეეშვით. მე ვიცნობ ამ გოგოს. ჩვენი უბნელია, - გამოტყდა უცებ ერთი მათგანი, აქამდე ჩუმად რომ იყო.

- მერე ვერ თქვი, შე დებილო?

- ისე ვიცნობ, რა! შორიდან. კარგი გოგოა.

გამზირზე მიმავალს გუნებაში კვლავ უნგრული რაფსოდის მოტივი აეკვიატა.

„რა ჰქვია ამას ფსიქოლოგიაში?.. მგონი, პერსევერაციას ეძახიან. ნეტა, რა მიმარბენინებს? ვერა და ვერ ვისწავლე ნელი სიარული. რა მოხდება, ახლა იმ კიბეზე რომ ავხტე და დავუარო ჩემებურად? ჰა, გიჟი ვეგონები ხალხს. ასეა, სხვა ვერასოდეს გაიგებს... სხვას რომ ჰგონია... მე რომ მგონია... შენ რომ გგონია... ჰგონიათ... ეგონოთ, ბატონო! ერთს გემოზე ვიბუქნავენდი და... ჰერი ბიჭო! რაც გინახავს ვეღარ ნახავ... რა სულელური ჯრები მომდის თავში ხანდახან, არა? ეტყობა, ტვინი გამომიღაყდა ამდენი მეცადინეობით.

მერედა რატომ იკლავ თავს ჩემო ძვირფასო?.. საკმარისია ბებიამ მხოლოდ ყურმილი აიღოს და... ხომ მოგეხსნება ყოველგვარი საზრუნავი? არც ამდენი ტვინის ჭყლეტა დაგჭირდება!“

ბებიას სახე აესვეტა წამიერად.

„აარავითარ შემთხვევაში, ბატონო! პროტექცია და შეღავათები არ გამაგონოთ. კეთილ ინებოს და მოამზადოს საგანი. თავის სპეციალობა ყველამ კარგად უნდა იცოდეს. დიას!“.

ჩაეღიმა.

„ოოხ! ჩემი საყვარელი, პრინციპული ბებიკო!.. ჩემი უიშვიათესი სამუზეუმო ექსპონანტი!“

- გამარჯობა, სოფიკო, გენაცვალე!

„როგორ დაიბნა. ასე მოუხდება. ვითომ ვერ შემაძრწვნი. თვალი ამარიდა. აქაოდა ბიჭთან მოვდივარო. რა მიაბიტად შეეცინე. ისე, კაი წუნკალი ვარ მეც!“.

მოიკვანწება. ლამაზად მოარხევს ტანს თვალებში ისევ კვიმატური ნაპერწკლები უკიაფობს, ტუჩებზე მაცთური ღიმილი დასთამაშებს.

„რამდენი ხანია პროსპექტზე არ გამომივლია! რა ამბავია, ამდენი გოგო და ბიჭი, გოგო და ბიჭი!..

„შენ კი მარტო მოდიხარ!“ – თითქოს ვიღაცის ხმამ ჩასჩურჩულა ყურში. შეკრთა.

„ახია შენზე!“ – ნიშნს უგებს იგივე ხმა: – არავის იკარებ. ყველას ცხვირს უბზუებ. ასე თუ გააგრძელებ... თავის დღეში მარტო იქნები“.

„რატომ ვარ მარტო! რამდენი ამხანაგ-მეგობარი მყავს! ხოლო რაც შეეხება... „იმას“...

„ბოლოს და ბოლოს, აღარ გამოჩნდა შენი უფლისწული?“

„აღარ, ბატონო, და რა ჩემი ბრალია?“

„მაშ, ვისი ბრალია? გულის სიღრმეში ბევრს როდი სჯერა თავისივე გამოგონილი კერპის მაგრამ...“

„ჰოდა, მე კიდეც არ შემიძლია თვალთმაქცობა“.

„სცადე!“

„ვცადე!“

„მერე?“

„არაფერი გამოვიდა!“

„სდექ!“ ახალი კადრი:

„... მანქანიდან ლამაზი ქალი და ღიპიანი, მელოტი მამაკაცი გადმოდიან.

ისინი შენკენ მოემართებიან. არა. შენკენ კი არა. რესტორნის მიმართულებით აიღეს გეზი. მაგრამ შენ უნდა ჩავიარონ...

შენ კიდეც... ხეს ეფარები, არაფრით, არას დიდებით არ შემოიძლია ახლა შეხედო ამ ქალს.

კადრში შემოდიან: ბიჭის დიდრონი თვალები – არაბავშვურად სევდიანი და... პაწია გოგონა, ძმას რომ ჩამოჰყიდებია ხელებზე და ბაჯბაჯით მოსდევს გვერდით. აჲ, ბავშვების მამაც – ყოველ დილაუთენია – რძის რიგში დგომის შემდეგ, სულმოუთქმელად რომ მიიჩქარის სამუშაოზე, საღამოს კი – დაღლილ-დაქანცული, მოღუშული სახით ნელა აუყვება აღმართს – შეკვრებითა და პარკებით ხელდამძიმებული. შინ ხვდებიან: ავადმყოფი, მოხუცი დედა – მეზობლებში ტირილითა, წუხილი-

თა და ჩივილით გულმოოხებული, თავისი ასაკისთვის შეუფერებლად სერიოზული ბიჭი და სულ მუდამ თვალცრემლიანი, ღაბუა გოგონა, ძმას რომ არ შორდება ერთი წუთითაც.

ქალი ხმამაღლა კისკისებს. მოშიშვლებულ, თეთრ გულმკერდზე უბზინავს ძვირფასი ყელსაბამი. ბრჭყვიალებენ ალმასის საყურეები, სამაჯურები, ბეჭდები...

კბილს კბილზე აჭერს აცახცახებული.

მხოლოდ ის თუ გაუგებს ახლა ვინც თავად გამოსცადა უდედობის სიმწარე, ვინც თვითონაც დანატრებულია დედის სითბოს და ალერსს ვინც უჩუმრად იკლავს გულში დარდს და ნალევლს პატარა დათოსავით, ამაყად რომ შეკრავს ხოლმე წარბებს დედის ხსენებაზე. ვერც ვერაეინ წარმოიდგენს რამდენად უსაშველო შეიძლება იყოს ეს დარდი და ნალველი და რა ღრმად და მკვიდრად აქვს მას გულში ფესვები გადგმული. თუმცა...

თავად ამ ბავშვებზე უფრო ბედნიერად გრძნობს თავს რადგან... დედა ცოცხალ-მკვდარი კი არ ჰყავს არამედ... მართლა მოუკვდა...

ცოცხალ-მკვდარი! რა საშინელებაა! ალბათ ამიტომ ეწვის გული ასე ამ ბავშვებზე და ამიტომაა არ სწყინდება მათი ალერსი და მოფერება. ქვეშეცნეულად ცდილობს შეუმსუბუქოს... რა? რა უნდა შეუმსუბუქოს? უდელობა?

ვერა. ვერაფერი აუნაზღაურებს ამ პაწიებს დედის დაკარგულ სითბოს. სულ ტყუილია! გულში სამუდამოდ დარჩებათ ცარიელი და მტკივანი ალაგი, მისდღეში შეუესები და დაუამებელი.

და უძღურია ახლა სძლიოს თავის თავში სიძულვილისა და გაბოროტების გრძნობას: ასე ერთბაშად რომ მოზღვავდა და ასე მთლიანად რომ წალეკა მისი გული, მთელი მისი არსება; არც მიტევების გრძნობა არსებობს ახლა, არც შენდობის.

და ძლივს იკავებს თავს რომ არ მივარდეს და არ მიახლოდეს...

დაიცა!

როგორ გეკადრებათ! ცხოველიც არ ტოვებს თავის ნაშიერებს სანამ ფეხზე არ დააყენებს მათ.

„ყელში ამოვიდა თვიდან თვემდე ხელფასის ლოდინი. ადამიანი ერთხელ ცხოვრობს ამ ქვეყანაზე!“

სიმდიდრე-სიღარიბე-ღალატი. ოდინდელი და თითქოს ჩვეულებრივი მელოდრამა. და მაინც! მთელი არსებით, სისხლის ყოველი უჯრედით ეჯავრება ახლა ეს ქალი - ფეხადგმული სიყალბე, განსხეულებული - ბოროტება.

„ენაცვალოს დედა ჩემს ქეთინოს და დათოს!“

„ჩემი გურამიკო! ჩემი სიცოცხლე!“

„როგორ უყვარს ქმარ-შვილი!“

„აბა, აბა! (სხვები).“

უსაშველოდ დაბჩენილი პირი და გადმოქაჩული თვალები:

„იიციინე, ჯამბაზო!“

ქალმა და კაცმა რესტორნისკენ გაუხვიეს.

უნებურად მომუჭული ხელი გაშალა. შეგუბებული სული მოითქვა. არ უნდა აჰყვეს ამ საშინელ გრძნობას, სიძულვილი რომ ჰქვია, თორემ... შეუძლია შორს, ძალიან შორს, უსიერ ტევრში შეგიტყუოს, საიდანაც მერე გაჭირდება გამოსვლა.

„სდექ!“ კადრი იცვლება:

ხალხის ნაკადი ირევა გამზირზე.

გაღმა, ტროტუარზე გადადის ჭადრის ძირში ჩერდება. ზევით იყურება. მეოთხე სართულზე შუქი ანთია.

„შინ არიან!“

სულმოუთქმელად არბის კიბეზე და ზარს რეკს. ცოტა ხანი და კარი იღება.

- ა, ა, რასაკვირველია, შენა ხარ! აბა, სხვა ვინ იქნებოდა ასეთი გადარეული!

- აბა, აბა! ცოტა წესიერად ილაპარაკე და საერთოდაც, დროა ისწავლო სტუმრის მიღება, გიორგი ბატონო!

- ოჰ, პარდონ-ი, მადმუაზელი! - ბიჭი განგებ ატრიზავენს ფრანგულ სიტყვებს.

- ხელი, ხელი გააჩერე, თორემ...

- თორემ, რარ, მადმუაზელი?

- ვაიმე, დედიკო! - იკივლა უცებ გოგომ და ცალ ფეხზე ხტუნვა დაიწყო, თან თითებს სულს უბერავს გამწარებით.

- რა ამბავია მაქ? ა? მაიკო შენ ხარ, შემოგველე? რა მოხდა შვილო?

- ვაიმე, მომკლავ მაშიდა, ამ დათვმა, თითები დამამტვრია. ვაი ვაი... - სიცილ-ტირილით შესჩივლა მისკენ მომავალ ქალს გოგონამ.

- გია არ გრცხვენია შვილო? უიმე, ღმერთო კი მომკალი! მართლა რაფერა აქვს ბავშვს თითები დაწითლებული!

- არაფერი უჭირს, დედა. მაგი ისეთი ჯიშისაა, მალე გაუფლის. მაჩვენე ერთი გოგო, მართლა გტკივა?

- არა, ტყუილა სტკივა, შე მართლა დათვო შენა! ეს რა გიქნია, ბიჭო?

- შენ დაწყნარდი, დედა, ემანდ შენს საქმეს მიხედე, რაღაცას აკეთებდი, მგონია, სამზარეულოში. ამ ქალბატონს კი... არაფერი უჭირს - შემდეგისთვის ისწავლის - როგორ უნდა ზარის დარეკვა. ასე არ არის განა, მადმუზელ მაია? აბა, ჰოპ!

და მოულოდნელად ბიჭმა თავისი ვეება თათი დაავლო გოგოს იდლიაში კატის კნუტივით ამოიჩარა და თითქოს აქ არაფერიარო, მშვიდად გააბოტა შიდა ოთახისკენ.

მაიკო უმწეოდ აფართხალდა. სიცილმორეულმა ჯერ ხვეწნა დაუწყო, გამიშვიო, მაგრამ როცა მიხვდა ვერაფერს გაეაწყო, გაისუსა - სამაგიეროს გადახდის იმედით გულმოცემული. მაშიდა გვერდით მოსდევდათ და ამაოდ ცდილობდა, გოგო ხელიდან გაეშვებინებინა ბიჭისთვის.

გიაბ „ნადავლიანად“ ოთახში შეალაგა მერე შუა ადგილას შეჩერდა, გამარჯვებული მტაცებლის იერით მიიხედ-მოიხედა თოჯინასავით ძირს ჩამოსვთ, თვითონ უკუდგა და რვეერანსი გაუკეთა.

- კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება ჩვენს აპარტამენტში, პრინცესა მაია! ორე ვუარ, მონ შერ! ბატონებო! ნახეთ, ვინ გვესტუმრა! რა ძვირფასი სტუმარი!

- ვხედავ ვხედავ. ზარით ვიცანი ჩვენი ძვირფასი სტუმარი. - ნახაზიდან თავაუღებლად ჩაიბურტყუნა ზაზამ და შუბლშეჭმუხ-

ნულმა თავის ხშირ, გრუზა თმაში წვერწამახული ფანქარი შეიცურა, თავი მოიქექა.

მაიკოს ის-ის იყო სილა უნდა გაელაწუნებინა მოხითხითე მამიდაშვილისათვის, მაგრამ ანაზღად სტუმარი ვაჟის მოცინარე თვალებს შეეფეთა და... თავი შეიმაგრა. სავარძელში მჯდარი, ფეხი ფეხზე გადადებული ვაჟი საჩქაროდ წამოუდგა გოგოს და თავის დაკვრით მიესალმა.

- ახ, პარღონ-ი! თქვენ, მგონია არ იცნობთ ერთმანეთს? ვახო... ესე იგი, ვახტანგ ჯიბლაძე - ჩვენი ახლო მეგობარი, დიდი მომავლის მქონე, პერსპექტიული ინჟინერი. სხვათა შორის, ალპინისტიც გახლავთ და...

- ნუ ირჯები ზედმეტად, ჩვენ ვიცნობთ ერთმანეთს! - შეაწყვეტინა მაიკომ გიას თან უჩუმრად თვალები გადაუბრიალა იმის ნიშნად, რომ შურისგებას უფრო ხელსაყრელი ჟამისთვის აპირებდა. სასწრაფოდ მიიღო სახეზე მედიდური იერი და ხელი გაუწოდა სტუმარს.

მერე, ვაჟის მიერ შემოთავაზებულ სავარძელში რომ ჩაჯდა მამიდაშვილისკენ მიაბრუნა თავი და მედიდური იერითვე, სიტყვების დამარცვლით წარმოთქვა:

- გიორგი ბატონო! თუ შეიძლებოდა, გეთაყვა მაგ ზრდილობით აღსავსე ყმაწვილს გადაეცით ჩემგან, პითაგორამდე კაი გვარიანი მანძილი გიდექს-თქო. ასე რომ მოიღეთ მოწყალება და გვადირსეთ თქვენი ძვირფასი ყურადღება-თქო.

- ოჰ, ღმერთო კი მომკალი, მაიკო ბრძანდებით? - უცებ თავი ასწია ზაზამ ნახაზებიდან, ორივე ხელი გულზე მიიჭლო და თვალები ისე გადმოკარკლა, მაიკომ ძლივს შეიკავა თავი, რომ მასაც დანარჩენებივით არ გასცინებოდა.

ზაზამ ცქეტილად შემოურბინა მაგიდას, მაიკოსთან მიიჭრა თავიდან წარმოსახვითი შლაპა „მოიძრო“ და ვითომ მარჯვენა ხელში დაიკავა წელში ოდნავ მოიხარა, ცალი ფეხი გაჭიმა და ის-ის იყო ღრმა რევერანსი უნდა გაეკეთებინა „შლაპის“ ქნევით, მაგრამ ველარ მოზომა და... უცაბედად იატაკზე ფეხებგაჩაჩხული დაებერტყა. სახეზე ისეთი ბრიყვეული გაოცება ეხატა, ისე საწყალობ-

ლად აბამხამებდა წამწამებს, რომ ახლა მაიკოსაც წასკდა სიცი-
ლი. გია ტახტზე გორავდა. გულიანად იცინოდა სტუმარი ბიჭიც.
წამიც და... ზაზამაც შეუერთა თავისი ხორხოცა ხმა დანარჩენებს.

შეშფოთებულმა დიასახლისმა თავი შემოჰყო ოთახში. მო-
ხარხარე ახალგაზრდების დანახვაზე ხელი ჩაიქნია და თავადაც
ღიმვორეულმა, კარი გაიხურა.

მაიკოს დავიწყებოდა დედოფლის როლი და სავარძლის სა-
ხელურზე შემოსკუპებული, პატარა გოგოსავით იქნევდა ფე-
ხებს.

სიცილით გულმოგერებული ზაზა კვლავ ნახაზს რომ მიუბ-
რუნდა, მაიკომ შუბლი შეიკრა. ისევ დაიბრუნა ზვიადი იერი:

- არ მორჩები, ბიჭო, შენ ბოლო-ბოლო? რა გახდა ამისთანა
ეს შენი ნახაზი?

- ჯერ-ერთი ეს ნახაზი ჩემი არ გახლავთ, იგი ვახოსია, მეო-
რეც... შენი ფშუტა-ფშუტა ლექსები ხომ არ გგონია, ბიძია?
პატარა რომ შეგეშალოს...

- აბა, აბა, შენმა მზემ. ფშუტა-ფშუტა ლექსები. ვითომ ძა-
ლიან გესმის ლექსების...

- არც მინდა მესმოდეს არ მჭირდება და იმიტომ. გასაგე-
ბია?

- რაო, რაო, რა ბრძანე, ყმაწვილო? რა არ მჭირდებაო?
ლექსები?

- დიახ. ლექსები. ლექსებისათვის კი არა, ჩემი სპეციალო-
ბისთვის ვერ მომიცლია.

- ეგ ძველი ამბავია. ფიზიკოსები თუ... ლირიკოსები! - გამო-
აჯავრა მაიკომ ბიჭი.

- არაფერი ძველი არ არის, წავიდა ბიძია, ლექსების დრო.
მოგჭამა ჭირი წყობილსიტყვაობამ, და ჰე?

- მაშ, შენის აზრით, რუსთაველი საჭირო არაა? არც გალაკ-
ტიონი?.. თქვენც... მასე ფიქრობთ? - უცებ სტუმარს მიუბრუნ-
და მაიკო და გამომცდელად მიაჩერდა სახეში.

თვალეზანთებული, სახელანძული გოგო ამ წუთს ისე მშვე-
ნიერო, ისე მომზიბვლელი იყო, რომ ვაჟს მზერა ვერ მოეწყვიტა

მისთვის. მაიკო ამჩნევდა ამას უფრო სწორად, ქვეშეცნეულად გრძნობდა თავის ძალას, მაგრამ თავი ისე ეჭირა, თითქოს ბაიბურში არ გახლდათ.

ამ მოულოდნელმა შეკითხვამ ვაჟი წამით დააბნია, მზერა ძირს დაიღო, თითქოს აზრებს იკრებსო, ჩაფიქრდა.

„რა სიმპათიურია! და... როგორ მიყურებდა?“ – სიამით შეუტოვდა გული გოგოს.

ბოლოს ვაჟმა თავი ასწია, მზერა გაუსწორა მაიკოს და წყნარი ხმით უთხრა: – იცით... მე, პირადად, მიყვარს!.. – წამით გაჩერდა და: – ძალიან მიყვარს კარგი ლექსები.

სუფთა და კრიალა იყო ბიჭის ღიმილი და მაიკოს კვლავ უნებურად შეუქანდა გული. თუმცა შეეცადა გარეგნულად არაფერი შესტყობოდა. გამარჯვებულის იერით გადახედა მამიდაშვილებს.

– უყვარს არა... ფლავი! ერთბაშად ფარგალი ნახაზე დაანარცხა ზაზამ და ტახტზე ფეხმორთხმით მჯდარ გიას თვალი უყო უჩუმრად, მაგრამ გია განგებისი სერიოზულობით შესცქეროდა მეგობარს და ვითომ ვერ შეამჩნია ძმის მრავალმნიშვნელოვანი მზერა.

– უყვარს ბიჭს ლექსები!... – კვლავ გაუტრიზავა ნათქვამი ზაზამ და თავისებურად ჩაიცინ-ჩაიხვიხვინა: – ერთი ლექსი მაინც თქვი, აბა? ზეპირად, თუ ბიჭი ხარ. ოღონდ... მე პატარა ქართველი ვარ არ დამიწყო ახლა!...

– სავალდებულო არაა ლექსის ზეპირად ცოდნა, ბატონო! – გამოექომაგა მაიკო ვაჟს და თვალები დააკვესა.

– ვინ მოგახსენა? სწორედ რომ სავალდებულოა. თუკი უყვარს, თქვას აბა ერთი ლექსი მაინც!

ღუმიღი ჩამოვარდა ერთბაშად. ზაზას ღიმილიანი მოლოდინი აღბეჭდოდა სახეზე, როცა წინასწარ იცო, რომ გამარჯვებული ხარ და ზეიმობ კიდეც.

ვახტანგი შეირხა, თითქოს გარინდებიდან გამოერკვაო, და მღელვარებაშეპარული ხმით დაიწყო:

„აჰყვე კიბეებს – სადაც სფინქსი ქეებს ეფერება

და შიშში გრძნობდე, რომ ახლოა ბედნიერება -
ოჰ, რამდენია სიცოცხლეში ასეთი წამი!

სულში გენიით ატეხილი რეკავს ლერწამი,
და ვან-დეიკის ლანდებივით მწვანდება ღამე...

ოჰ, რამდენია, რამდენია ასეთი რამე!“

ისეთი სიჩუმე იდგა რომ ბიჭს უნებლიეთ ენა დაება და...
დადუმდა.

„როგორი ნათელი ღიმილი აქვს... ღმერთო!“ - გაუელვა გო-
გოს თავში და თვითვე ეოცა თავისი მღელვარება.

ზაზას ფართოდ გახელილ თვალებს რომ ჰკიდა მზერა დაუ-
ფარავი ნიშნისგებით ჩაიღიმილა მერე წამოდგა თავი მოჩვენე-
ბითი მორჩილებით დახარა და ოდნავ წამღერებით წარმოთქვა:

- დიდად პატივცემულო ზაზა ბატონო და ძმანო ჩემნო! გა-
ნაგრძეთ თქვენი შრომითი საქმიანობა, ჩვენ კი - საწყალ ფი-
ლოლოგებს, დაგვიტოვეთ ასეთი ფშუტა-ფშუტა ლექსები. კარ-
გად ბრძანდებოდეთ ახლა, ჩემო ბატონო! წავედი მე! ჩაო!

- დაიცა, სად გარბიხარ? რა იყო? რა ბზიკმა გიკბინა! ჯერ
ერთი, შენ რომ იცოდე, მე რუსთაველი და გალაკტიონი არ მი-
გულისხმია და მეორეც...

- აღარ მსურს მოსმენა თქვენ, ზაზა ბატონო!

- ბავშვებო, კინო-სურათი იწყება! - შემოიხედა ანაზღად ოთახში
ღიასახლისმა.

მას უკვე გაეწყო ვახშამი და ყველანი სუფრასთან მიიწვია.

მაიკოს კვლავ გაქცევაზე ეჭირა თვალი. მაგრამ მამიდაშვი-
ლებმა აქეთ-იქიდან სტაცეს ხელი და თითქმის ძალით დასვეს
მაგიდასთან.

იგი ერთხანს შუბლშეკრული, ამაყად გამართული იჯდა და
დინჯად, ვითომდა უშფოთველი სახით ყლუპ-ყლუპით სვამდა
ჩაის. მხოლოდ ხანდისხან თუ შეათვალიერებდა ჩუმი ღიმილით
ხან ტელეეკრანს და ხანაც გაფაციცებულ ბიჭებს, მზერა რომ
ვერ მოეშორებინათ სურათისთვის. ერთ-ორჯერ მაიკომ სტუმარ-
ი ბიჭისკენაც გააპარა თვალი და მოეჩვენა, რომ მას სახეზე
გულგრილობა ეხატა. ან ეგებ... სურდა... ასე ყოფილიყო?

- გამაგებინა ერთი, რა გაყურებინებთ ამ გაუთავებელ ზოცვა-ჟღერას და სისხლის ღვრას? გული არ გერევათ ზოლმე? ან არ გბეზრდებათ ნეტავ?

„ყოველ ადამიანში ზის პოტენციური მკვლელო. სადღაც ამოვიკითხე...

ნუთუ?

შეუძლებელია!

და მაინც“...

- შენ გაჩუმდი! - შეუღრინა ბიძაშვილს ნამცხვრით პირგამოტენილმა ზაზამ, სკამიდან სავარძელში რომ გადამჯდარიყო, რათა მოხერხებულად მოკალათებულს უფრო „გემრიელად“ ემზირა კინოსურათისთვის.

- თუ ასე გსიამოვნებთ ეს სისასტიკე და სისხლისღვრა, მოდით ბარემ და დასცხეთ აგერ ერთმანეთს. ეს უფრო ბუნებრივი და რეალური არ იქნება, ვიდრე სურათის ცქერაა!

- გესმით, რას ლაპარაკობს ეს პინგვინი? - ეკრანისთვის თვალმოუწყვეტლად წამოიძახა ზაზამ: - თუმცა... რა გასაკვირია? რა იცის ამან ჩხუბის ეშხი, ამ გოიმმა და საერთოდ...

- რა ამბავში ხარ შენ, ვაჟბატონო, როგორ ელაპარაკები გოგოს? - შემოუსწრო დიალოგს სამზარეულოდან მობრუნებულმა დიასახლისმა.

- აბა, რა ატლიკინებს? ესეც ლექსი ხომ არ არის? რაც არ ესმის... გაჩუმდეს მაინც, - იხტიბარი არ გაიტეხა ზაზამ, თუმცა სახეზე კი ოდნავ წამოწითლდა.

- ხმა არ გავიგონო შენი! ერთი ამას დამიხედეთ! ან ქალი არ იცო, ბიჭო, შენ, ან სტუმარი? რას ჰგავს ეს? რა სიტყვებს ეუბნები გოგოს?

- ჩვენ ხომ ვეხუმრებით, დედა? - გამოესარჩლა ძმას გია.

- ლანძღვა-გინებას ხუმრობა არ ჰქვია. კამათი და დავა უნდა შეგეძლოთ ისე, რომ ერთმანეთს შეურაცხყოფა არ მიაყენოთ და მეორეც, შენ რომ იცოდე, ვაჟბატონო, მაიკო მართალს ლაპარაკობს. მისკუპებული ხართ დღე და ღამე ამ ტელევიზორს და უყურებთ, როგორ ასახიჩრებენ ადამიანები ერთმა-

ნეთს. ახლაც ყურებში მიდგას წუხანდელი კინოსურათიდან ტყვი-
ების ზუზუნ-წივილის, ქვემეხების გრიალის, ავტომატების კაკა-
ნის, ველური ღრიალისა და ყიჟინის ხმა.

- ომი-ომია! - არ შეეპუა დედას ზაზა: - არ უჩვენონ, აბა
მტრის დახოცვა?

- მტერიც ადამიანია, ჯერ-ერთი. ესეც არ იყოს შენ, ადამი-
ანმა, რეჟისორი რომ გქვია, არ უნდა მიჩვენო, მე, ადამიანს
ისიც გადიდებულად, მსხვილ პლანში და დეტალურად, როგორ
კლავენ ერთმანეთს ადამის ნაშიერნი - სულ ერთია - რისი გუ-
ლისთვის და რატომ!

- ცხოვრებაში ასეა ბატონო.

- ჰოდა, ცხოვრებაში კმარა, რაც სისასტიკე ხდება. ეს... ეს
რალაც ბნელი, ქვენა ინსტინქტების წახალისება უფროა ვიდრე
ხელოვნება!

- გენაცვალე, მამიდა! - უცებ ფეხის წვერებზე შემდგარმა
მაიკომ ორთავე ლოყაზე აკოცა სახეშეფაკლულ და თვალაელ-
ვარებულ ქალს. ახლა ამ წუთას ერთობ საცნაური იყო მამიდა-
ძმისწულის მსგავსება.

- მეც ასე ვფიქრობდი, ზუსტად ასე, ოღონდ... ასე ვერ გამო-
შეთქვა!

- ოჰ-ოჰ, არ მონახეს ქალებმა საერთო ენა! სენტიმენტოს! -
ჩაიქირქილა ზაზამ და ბიჭებს უჩუმრად თვალი ჩაუკრა.

მაიკომ ერთი მოხედა გამანადგურებელი მზერით და მერე
ისევ მამიდას მიმართა:

- ერთი რამ მაინტერესებს მამიდა, აი, შენ ბიოლოგი ხარ და...
თუ არსებობენ ვეფხიჭამია ვეფხვები, ანდა... ლომიჭამია ლომები?

- არა, არ არსებობენ, მაიკო.

- ანდა... ერთი სახეობის ცხოველები თუ კლავენ ზოლმე
ერთმანეთს?

- არათუ კლავენ, შვილო, ერთმანეთს არც ასახიჩრებენ, მა-
შინვე მოქმედებს ეგრეთწოდებული დამუხრუჭების ინსტინქ-
ტი: ასე იქცევიან, მაგალითად ჩვენგან ათვალწუნებული მგლე-
ბი და სხვა ცხოველები, ტერიტორიული, ან მდედრის გამო კონ-

ფლიქტი არასოდეს გადაიზრდება ულმოებელ სისასტიკეში. ასეა ეს და ამ მხრივ საოცრად მოწესრიგებული კანონები აქვს სა-
ჯუნგლეთს ჩემო მაიკო.

- თუკი მხეცები არ ერჩიან თავიანთ ჯიშს და ჯილაგს მამ, ადამიანი, ეს უუგონიერესი არსება, როგორღა იმეტებს თავის-
სავე მსგავს ქმნილებას? მამ, გამოდის, რომ მხეცებზე უფრო
დაბლა დგას? ყოჩაღ, ჰომო საპიენს!

- მთლად მასეც არ არის ჩემო კარგო: - ადამიანი ადამიანის-
თვის წმინდათაწმინდააო!

- როგორაო, როგორაო, მამიდა? ადამიანი ადამიანისთვის
წმინდათაწმინდააო? ეგ ვინა სთქვა სენეკამ? ღმერთო ჩემო, რა
სიტყვებია! თან... როდისაა ნათქვამი!

- „ხოლო მე გეტყვი თქვენ: გიყუარდეთ მტერნი თქვენნი, და
აკურთხევდით მწყევართა თქვენთა, და კეთილსა უყოფდით მო-
ძულეთა თქვენთა, და ულოცევდით მათ“.

- რას იტყვით ამაზე, ჭკუის კოლოფო ფიზიკოს-ინჟინრებო?
თუმცა, რა უნდა მითხრათ? უყურეთ და დასტკბით ამ მასობრივ
მკვლელობათა ცქერით, რაკილა ასე გსიამოვნებთ ეს სასტიკი
სანახაობა, მე კი - მივდივარ! კარგად ბრძანდებოდეთ, ბატონე-
ბო!

- კაი, ახლა, რას იფხორები? დარჩი პატარა ხანს. დამთავრ-
დება აგერ ეს სურათი და მერე ჩვენ გაგაცილებთ.

- დიდად გმადლობთ, ჩემო ბატონო. მაგრამ... არავის გაცი-
ლება არ მჭირდება მე. პატარა კი არა ვარ. გზას როგორმე
გავიგნებ შინამდე... უთქვენოდ. მერე, არც ისე გვიანია.

- თუ შეიძლება... მე...

- რაო, შენც არ რჩები, ვაზო? - რატომღაც ენა დაება გიას.

- შენც... ბრუტუს? - თეატრალურად გაიკვირვა ზაზამ და
გულზე ხელი იტაცა.

- თუ მაიკო ნებას დამრთავს... მგონი, ერთი გზაც გვაქვს.-

- აჰა, გა-სა-გე-ბია ყველაფერი! წაბრძანდით, ბატონო წაბრ-
ძანდით, რაკი ა ს ე ა რა გაეწყობა. გზაში თუ მოგწყინდათ,
ლექსები წაუკითხეთ ერთმანეთს.

- მაიკო შეილო, რაკი ამ ტუტუცებს უკაცრაული პასუხია და მეტი ზრდილობა არ გააჩნიათ... ვახო გაგაცილებს მამიდა. მეც უფრო გულმშვიდად ვიქნები.

- აი, ძმაო, წაილე შენი ნახაზებიც, კარგი ნამუშევარია. ვერაფერს იტყვის კაცი, შეგიძლია თუნდაც ხვალვე ახვიდე უშბაზე, ჩემი აზრით, ხუთიანი განაღდებული გაქვს.

* * *

ნელა, ჩუმად მიაბიჯებენ გვერდიგვერდ. და მაიკოს სულაც არ ეჩოთიერება, ხმას რომ არ იღებენ. არც იმას „იმჩნევს“, შეთანხმებულებივით, გზა რომ გაიგრძელეს და სანაპიროთი წამოვიდნენ.

როცა იქ, მამიდაშვილებთან, გაცხარებული დაობდა როცა ბიჭის დაკვირვებულ, ყურადღებიან მზერას გრძნობდა და უნებლიედ დამუხტულ-დაძაბული, ანგარიშმიუცემლად, ცდილობდა კიდევ უფრო მოსწონებოდა ვაჟს... გული უჩვეულო სიამითა და სიხარულით უცემდა: ქვეცნობიერად ზეიმობდა ამ გამარჯვებას.

ბიჭი ადრეც, ერთი-ორჯერ ჰყავდა ნანახი მამიდაშვილებთან, მაგრამ წამიერი თვალის შევლება თუ მოუსწრია მაშინ, თუმცა იმ წამიერი მზერიტაც სასიამოვნო განცდა ღარჩენია, მაგრამ ამ საღამოს სულ სხვა იყო. ამ საღამოს შთაბეჭდილება არ ჰგავდა წინანდელს, მართალია არ უნდოდა საკუთარ თავსაც გამოტყდომოდ, მაგრამ აშკარა და ცხადზე უცხადესი გახლდათ: ბიჭის სახის გამომეტყველებამ, მისი თაფლისფერი თვალების თბილმა გამოხედვამ, ზედმიწევნითმა ზრდილობამ, და საერთოდ, მთელმა მისმა გარეგნობამ, მიხრა-მოხრამ, მოზომილმა, ძუნწმა სიტყვა-პასუხმა - არაჩვეულებრივი ძალით იმოქმედა მასზე.

და ეს შთაბეჭდილება სულ უფრო და უფრო უძლიერდება. ყოველი წვრილმანი, თითქოსდა უმნიშვნელო ნიუანსი - განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, ათასგვარად ფერადოვანი და ცხოველი ხდება და ერთიანად იმორჩილებს მის ფანტაზიას მთელ მის არსებას.

და აი, ახლა მოდის ბიჭის გვერდით უხმოდ, უსიტყვოდ და სრულებით არ ეუცხოება ეს მდუმარება. პირიქით, მთელი გულით სწადია ასე მხარდამხარ, უჩუმრად და წყნარად იაროს დიდხანს ძალიან დიდხანს და უჩუმრადვე ყური მიუგდოს იქ, გულის უშორესი კუნჭულიდან დაძრულ საამო მელოდიას, თანდათანობით რომ იპყრობს მთელ მის არსებას. ამ ღვთაებრივი ჰანგით იჟღინთება თითქოს მთელი გარემო, სისხლის ყოველი უჯრედი...

მზრის თავთან ზოგჯერ ვაჟის მკლავის უცაბედ, მსუბუქ შეხებას გრძნობს და ელიძება. თავისთვის. მარტო. ჯერ არგანცდილი უცხო ნეტარებით. ყელთამდე სავსეა სითბოთი და არაფერზე არ უნდა ახლა ფიქრი, სრულებით არაფერზე.

- ხომ არ დაიღალეთ, მაიკო?

„ოჰ, რა სასიამოვნო ხმის ტემბრი აქვს და... როგორ წარმოთქვამს ჩემს სახელს?“

- არა, რა დამლლიდა?... - გაიღიმა გოგომ და წამით იყურა მერე ფიქრიანი ხმით განაგრძო, - რა ლამაზი ყოფილა სანაპირო ღამით, წყნარი, მყუდრო. მთვარეც სულ არ მეჩვენება ახლა ბუტაფორიად...

ბიჭმა წყნარად ჩაიცინა.

- თქვენ მართლა ალპინისტი ხართ, ვახტანგ? - უცებ იკითხა გოგომ და გვერდულად, ფრთხილად შეათვალიერა ოდნავ რწევით მომავალი ტანმაღალი, ბეჭებში გაზიდული ბიჭი.

მთელი იმ ხნის მანძილზე, რაც მამიდაშვილებთან იყო, მხოლოდ ერთხელ გაუმართა მზერა ვაჟს, როცა კითხვით მიმართა. ახლაც, რატომღაც გაურბის მის შეხედვას. თითქოს ეშინია იმ მომწუსხველი ძალის, ბიჭის თვალებიდან რომ იღვრება.

- იცით... ზუსტად რომ ვთქვა, ალპინისტებს დავყვები ხოლმე, როცა დროს მოვიხელთებ. ასე რომ...

- მაშ, მწვერვალზე არ ასულხართ? - შეაწყვეტინა გოგომ.

- როგორ არა... - გაეღიმა ბიჭს გოგოს მოუთმენელ კილოზე.

- ჰოდა, ესაა მთავარი... - გოგო ისევ დადუმდა მერე თითქოს ფიქრშიაო, განაგრძო: - საოცარი შეგრძნებაა ალბათ, მწვერვალზე რომ შედგამ ფეხს არა? მანამდე კი... ყოველ წუთს ყოველ წამს სიკვდილ-სიცოცხლესთან ჭიდილი... და ყოველივე ეს იმ სიამოვნების საფასურად, რასაც მწვერვალის დაპყრობა იწვევს? უცნაურია...

- ამაზე მაშინ არ ფიქრობ, ერთი სურვილიდა გამოძრავებს - დაეუფლო მწვერვალს. სხვა დანარჩენი აღარ არსებობს. სხვაზე აღარაფერზე შეიძლება ფიქრი მაშინ.

აი, წელან თქვენ მთვარე ახსენეთ, და ბუტაფორიას მიაბსგავსეთ... რადგან დიდ ქალაქში თითქოს ასე აღიქმება იგი! იცით... იქ კი - იქ სულ სხვანაირად ხედავ მთვარესაც, მზესაც, ცას მთას, მიწას, საკუთარ თავს და... მთელ სამყაროს... უსაზღვროებასთან მიახლოებისა და აბსოლუტური თავისუფლების შეგრძნება ბადებს ალბათ ამ თავისებურ შეგრძნებას, თუმცა... ამის გადმოცემა შეუძლებელია, ეს... საკუთრად უნდა განიცადო.

ბიჭი გაჩუმდა. დაოკებული მღელვარება მოისმოდა მის ხმაში: გოგოსაც მყისვე გადაედო ეს განწყობილება, მაგრამ ამჯერად ღუმილი არჩია. არ უნდოდა ახლა შეკამათებოდა ბიჭს, თუმცა ზოგი რამ მაინც გაუგებარი და აუხსნელი რჩებოდა მისთვის.

- თქვენ და ზაზა ერთად სწავლობთ, არა? - ხანგრძლივი სიჩუმის შემდეგ ჰკითხა ბიჭს ისე, თითქოს საკუთარ ფიქრს გაეხშიანაო.

- დიახ, ოღონდ სხვადასხვა ჯგუფში.

- ისე, საცა სამართალია ზაზა თეატრალურზე უნდა შესულიყო. ჩემი აზრით, მსახიობობა უფრო უპრიანია მისთვის, ვიდრე ინჟინრობა...

- ზაზამ მათემატიკა და ფიზიკაც ბრწყინვალედ იცის... სხვათაშორის, გიამაც.

- იცით ალბათ, გია საღამოს დასწრებულზე რომ აპირებს გადასვლას.

- ვიცი... შეიძლება ჩვენთან დაიწყოს მუშაობა.
 - თქვენთან?... თქვენ სად მუშაობთ?
 - ელექტროხელსაწყობის ქარხანაში.
- ისევ დადუმდნენ.

„ამასაც, მგონი მამა არა ჰყავს... გულით ავადმყოფ დედას უკლის თურმე და პატარა დაიკოს... იმიტომაც... რა ქნას აბა? ზაზა და გიაც ხომ იძულებული არიან... მაგათი მამა კი...“

უჰ, როგორ მომენატრა ჩემი მამიკო! როდის დაბრუნდება ექსპედიციიდან?..

იყო და არა იყო რა... ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა? იყო შაშვი მგალობელი... იყო ერთი პატარა გოგო, რომელსაც დედა ადრე გარდაეცვალა მამამ... მეორე ცოლი არ შეირთო (გადახვევა სტერეოტიპიდან), ბავშვი დედინაცვალს არ ჩაუგდო ხელში, ისე, როგორც ეს ზღაპრებშია ჩვეულებრივ... დედინაცვალიო, თვალში ნაცარიო...

დედით ობოლ გოგოს ზრდიდა ბებია - მკაცრი და... სამართლიანი ქალი. კიდევ მამიდა... და... მამა!

მამა? ათი წელი უერთგულა ცოლის ხსოვნას... ახლანდელ დროში, ჩემო ბატონო!.. ყვარებია თურმე ცოლი (წარმოიდგინეთ!). ისე მოგეხსენებათ... კაცია ბოლოს და ბოლოს... ის დრო წავიდა... მოლოზნობის. ჰოდა, ახლა ცოლიც ჰყავს და ბავშვებიც, მაგრამ მაიკო მაინც სულ სხვაა მისთვის და საერთოდ, მთავარია (რა? რა არის მთავარი?) უნდა შეეგუო გარემოებას! აკი მაიკოც შეეგუა იმას, რომ...

ვინც ვერ ეგუება...

აჲ, მამიდა ვერ შეეგუა და... წავიდა კიდევ კაცი ოჯახიდან. დედას ჰგავს თურმე მამიდა - მასავით მართალი და... უკომპრომისო.

ო, ფაღავას ზვიადი ქალი! ერთგულების, ოჯახური სიწმინდისა და სიყვარულის სიმბოლო! სიმბოლო მშვენიერებისა და სილამაზისა!

პათეტიკა. ნამეტანი პათეტიკაა, დიმიტრი ბატონო!

იყოს პათეტიკა, ჩემო, იყოს!

ფაღავას ქალს რომ უყურებ, გინდა დაიჯერო, რომ ადამიანი სიყვარულისთვის სიკეთისთვის გაჩნდა ამქვეყნად. ღიახ, და არა აქვს უფლება ადამიანს ამ ულამაზესი ცის ქვეშ იყოს ბოროტი, კაცთმოძულე, მკვლელი, მძარცველი ჯალათი, მჩაგვრელი, რამეთუ იგი ამ ქვეყანას მოევლინა სილამაზის, მშვენიერების მსახურად და არა - მსახურელად მისდა.

მიბოძეთ თქვენი ხელი, ქალბატონო თამარ! უნდა ვეამბორო მოწიწებით და რიდით.

ო, ქალის ხელები! მოსაფერებლად და სათაყვანოდ გაუჩენია იგი არსთა გამრიგეს. წარმოიდგინეთ, ჯოკონდას ხელის მტევნები? და დააჭერინეთ ახლა ამ ღვთაებრივ ხელებს ქვაბი და ახეხინეთ! ანდა... ყინწვისის ანგელოზს მიეცით ხელში... არა, გრძელი პერგამენტი, არა... ჩემო ბატონო, არამედ გრძელტარიანი თოხი მიეცით ხელში და გაუშვით ყანაში სათოხნელად! ანდა... ჩაის საკრეფად! ო, დიდებული სანახავი იქნება მე და ჩემმა ღმერთმა! დიდებული!.. შეხედეთ ამ მშვენიერ ხელებს? რა ღლეში არიან ისინი! ღმერთო დიდებულო!

ეჰ, რას იზამ? იცვალნენ დრონი, ჩემო ბატონო, იცვალნენ დრონი. და ამაოა ყოველგვარი მჭევრმეტყველება!

იყო და არა იყო რა...

„რა ლამაზი, გრძელი თითები აქვს ვახტანგს... იქ, კიბეზე ჩამოსვლისას რომ შემეშველა...

თითქოს ჩვეულებრივი ყურადღების ამბავია და მაინც... ის მზერა! ოჰ!“

მკლავებზე ხელი მოისვა ფრთხილად.

- ხომ არ შეგცივდათ, მაიკო?

„შეამჩნია!“...

- არა. არა, გმადლობთ... - „მე შემიძლია... იცო, მე შემიძლია ვიარო ასე მთელი ღამე, გათენებამდე და... არ შემცივდეს!“

- არ გაინძრეთ! ხმა, კრინტი!

„ვაიმე, ვახო!“ - პირველი აზრი, რამაც თავში ელვის უსწრაფესად გაურბინა. შემდეგ: „სანაპიროთი რომ არ წამოვსულიყავით... ჩემი ბრალია!“.

- აბა, სამკაულები! მოიძრე ჩქარა! - გვერდში დანის წვერის შეხება იგრძნო და მყისვე ყურებსა და ყელზე აფათურდნენ სლიპინა ხელები. თითქოს უხსენებელმა სხეულზე გადაუარაო.

მაგრამ... თავისი თავი აღარ ახსოვს ახლა. მთელი გულისყური ვახტანგისთვის მიუპყრია. თვალებიც ძალაუნებურად მისკენ გაურბის.

ბიჭს ჩუმი გინებით ეჯაჯგურებიან.

„კურტაკს ხდიან! ღმერთო, შენ მიშველე!“

- ჯინსიც... ჯინსიც გაიხადოკ მაგის!..

- „ვაიმე, ვაზო!“ - ბიჭისკენ გაიწია უნებლიეთ:

- არაფერი მაქვს. აი, ხომ ხედავთ? არაფერი! - უანგარიშოდ იშვერს წინ ხელებს და ვახოსკენ დგამს ბიჯს.

- რატომ არა გაქვს მერე, შენი... - ერთმა მძარცველთაგანმა მუშტი ჩასცხო სახეში გამეტებით. წამით თვალი დაუბნელდა.

და უცებ, მოულოდნელად ერთს მოძალადეს ისე ამოარტყა ვახტანგმა, რომ იგი კვნესით ჩაიკეცა ასფალტზე. წამიც და მას მეორე მიჰყვა მერე - მესამე...

„მოჰკლავენ. ვაიმე!“

- ვაზო, გეხვეწები... გემუდარები... - თავადაც არ იცის კარგად, რასა სთხოვს რას ეხვეწება. და ამ დროს მეოთხის ხელში დანამ გაიელვა.

„გათავდა. ვაიმე!“

- გვიშველეთ ხალხნო! - თითქოს სხვისი ხმით აკივლდა.

- გაჩუმდი შენი!.. - დანიანმა წიხლი ჩააწილა გვერდში. ტკივილისგან გონი დაკარგა.

როცა გამოერკვა ჩამი-ჩუმი არ ისმოდა ირგვლივ. ყრუ კვნესა შემოესმა ანაზღად:

„ვაზო! ვაიმე!“

თითქოს სხვისი მზერით უყურებს და აღიქვამს თვალის წაშში დატრიალებულ ამ ამბავს. ის კი არადა თავის ხმასაც ვეღარ ცნობს. სხვა დროს ალბათ ვერასოდეს წარმოიდგენდა ასეთი კივილი თუ შეეძლო. ეს რაღაც ველური, პირველყოფილი ადამიანის გულიდან ამოხეთქილი ყვირილი თუ მოწოდება იყო!

თითქოს ვიღაც სხვა გარბის შუა ქუჩაშიც, თმაგაწეწილი სახეშეშლილი... და ხელებს იქნევს გიჟივით. ერთმა მანქანამ ჩაუქროლა. მეორემ...

აღარ აჩერებენ!

ეგებ უკეთესია.. მთავარ ტრასაზე გავარდეს? მილიცი-ელს გადაეყაროს ეგებ. ან ეგებ სასწრაფოში დარეკოს როგორ-მე? მაგრამ... იპოვის კი დაუზიანებელ ტელეფონს? სანამ დარეკავს... სანამ სასწრაფო მოვა...

წამისწამში ენაცვლება ერთმანეთს ფიქრებო მაგრამ არც ერთი მათგანი არ უჩერდება თავში... სანამ გმირთა მოედანზე ანდა რუსთაველზე აღმოჩნდება, დაიცლება ბიჭი სისხლისგან!

„ვახო!... ვაიმე! მისი აქ დატოვება არ შეიძლება!“

წამით კვლავ ბრუნდება გონდაკარგულ ბიჭთან. თავს ორივე ხელით უწევს:

- ნუ გეშინია... ნუ გეშინია, შენი ჭირიმე... - ჩურჩულებს უაზროდ, ხმაწართმეული. „ვაიმე! ასე ხომ დაიცლება სისხლისგან!“

„რა ვქნა? ღმერთო ჩემო!“

ისევ შუა ქუჩაში გარბის.

„ჩავუვარდები... ჩავუვარდები! მერეც არ გააჩერებენ?“

მის ფეხებთან დაამუხრჭეს მანქანა. ღია სარკმლიდან თავი გამოჰყო მძღოლმა და შეუკურთხა:

- გიჟი ხომ არა ხარ, შენი...

- თქვენი ჭირიმე... ბიჭი დაჭრეს. კვდება. მიშველეთ... საავადმყოფოში...

- მილიცია-პოლიცია მინდა ახლა მე? - ხელი აუქნია უცებ კაცმა და მანქანა ადგილს მოწყვიტა:

- საავადმყოფოში... სასწრაფოში... დარეკეთ...

„ღმერთო! რა ვქნა? როგორ მოვიქცე?“ - ხელებს იმტვრევს სასოწარკვეთილი. მერე წამით შეშდება. გონება ეთიშება.

მანქანამ შეუწელა. შეჩერდა. „ძლივს!“

სახეში შეაფრინდა მომღიმარე მძღოლს:

- ბიჭი დაჭრეს! მიშველეთ!..

მას ტუჩებზე ღიმილი შეეყინა. გაზს ფეხი დააჭირა. „ღმერთო! ამასობაში... ამასობაში...“

უკვე დამბლადაცემულივითა და უიმედოდ თვალებსღა აყოლებს კანტიკუნტად ჩაქროლილ მანქანებს.

- რა მოხდა, გოგონა?

უცებ ნათდება თავში.

„მშველელი!“

იმედის სხივი. ჩამქრალი თვალების აკიაფება.

- იქ... ბიჭი კვდება... ღვთის გულისთვის...- ყელში ბურთივით აწვება რაღაც.

- აბა, სად? მაჩვენე, ჩქარა!

„ჩქარა, ჩქარა!.. ეგებ... გვიან არ იყოს...“

ვახომ ყრუდ დაიკვნესა, როცა „იმან“ ხელში აყვანა სცადა.

„ცოცხალია! ღმერთო!“

- მომეხმარეთ! ფეხებზე მოჰკიდეთ ხელი! ფრთხილად! გაჭირვებით, წვალებით აწვეწვენ მანქანის უკანა სავარძელში:

„ღმერთო ჩემო! რა მძიმეა!“

თავადაც უკან ჯდება „იმის“ ბრძანებით, ბიჭის თავს კალთაში იღებს, რომ არ გადმოვარდეს!..

„ეგება... ეგება... ღმერთო!“

ეს სიტყვები შუქნიშანივით ენთებიან თავში და მალევე ქრებიან:

„ეგებ... გადარჩეს?“

„ის“ რაღაცას ეკითხება. ჰო, რამდენი დრო გავიდა მას შემდეგ... რაც...

ადარ ახსოვს.

„იქნებ მთელი საუკუნე“? ველარ იგონებს.

მორჩა და გათავდა. ერთი შეგრძნებაღა შერჩენია: „გადარჩება?“ თუკი საავადმყოფოში დროზე მიიყვანდნენ, თუკი...

ღმერთო ჩემო! რამდენი თუკი არსებობს თურმე! და მაინც ამ „თუკის“ ჩაჭიდებია გამწარებით. სხვა ყველაფერი ბნელ-

შია ჩაძირული. უკუნეთში. ვერც ვერაფერს ამჩნევს გარშემო. ვერც იმას, ცრემლები ღვარ ღვარად რომ ჩამოსდის თვალთაგან და კალთაში ჩასვენებული ბიჭის სახეს რომ უღვთოდ ასვლებს.

უანგარიშოდ მოძრაობს. უანგარიშოდვე ემორჩილება უცნობის ყოველ განკარგულებას მის მოკლე ბრძანებებს.

თითქოს სიზმარშია, ანდა... კინოს შეყოვნებულ კადრებს უყურებდეს. „ის“, უცნობი აკეთებს ყველაფერს მის მაგივრადაც...

იგი ღარბის. იგი რეკავს სადღაც. ერთხელ მასაც ჩაჰკითხა ვახტანგის ტელეფონის ნომერი ხომ არ იციო. თავი უხმოდ გააქნია, არაო. „ის“, უცნობი უხსნის ვილაცას რაღაცას. თერთხალათიანები მიმოდინა გარშემო.

ყოველ მათგანს იმედით შეჰყურებს.

მერე სადღაც შეჰყავთ. სისხლს უღებენ მასაც და „იმასაც“. იმ უცნობსაც. საავადმყოფოში თურმე სისხლი აღარ ჰყოფნით.

„იბისი“ სისხლი შესაფერისი აღმოჩნდა. მაგრამ... უშველის კი? გვიან არ არის აწი?

მერე... ისევ მისაღებში ზის, მერხზე, მოშვებული. უმწეო გამომეტყველებით. ისეთი შეგრძნება უჩნდება წამით, თითქოს ფრთებდალეწილი ფრინველია. ვერასოდეს რომ ვეღარ აფრინდება ცაში, რომ აქ, ძირს. მიწაზე მოუწევს ფორთხიალი, აქ, მიწაზე უნდა აღმოხდეს სული...

- „ხმა! კრინტი! არ გაინძრეთ!“

კადრები სწრაფად ცვლიან ერთმანეთს. და ისევ გულში ჩაბრუნებული კივილი:

„ვაიმე, მოკლეს!“

... გვერდიგვერდ მოდიან სანაპიროზე. თბილი საღამოა. მშვიდი და წყნარი.

ამ იღუმალ სიჩუმესა და გარინდებას მხოლოდ ვაჟის ხმის გასაოცრად ლამაზი ტემბრი არღვევს დროდადრო, საამო, გულსამაჩქროლებელი ტემბრი. ხმის ეს კილო და არა თავად სიტყვები წარმოუდგენელი გაუგებარი ძალით იზიდავს მთელ მის არსებას ემორჩილებს... ხმის ეს ტემბრი, მისი იღუმალი,

უჩინარი რხევა სულის სისავსის განცდას იწვევს: ესოდენ უცნაურსა და მოულოდნელს. და ყველაფერი ირგვლივ ყველაფერი ყოველი სულდგმული, მთელი სამყარო მოლოდინს მოუცავს სასწაულის მოლოდინს:

„სეზამ, გაიღე!“

და ოდესღაც, წარმოსახვაში, ბავშვური ცხელი ფანტაზიით ნაგები ზღაპრული სასახლე და იდუმალი სილამაზის ბაღი ხელახლა ცოცხლდება. სულს იდგამენ ჩანჩქერები. ნაკადულები.

მარმარილოს თეთრი კიბის საფეხურები მაღლა-მაღლა მიიწევს. ცის სამრეკლოდან რეკავს უხილავი ზარი და... ცათა საუფლოდან მოეშურება თეთრ რაშზე ამხედრებული მზეჭაბუკი - ლოდინით გულგაღებული მეფის ასულისკენ. და ანაზღად:

„ხმა! კრინტი! არ გაინძრეთ!“

„ვაიძე, მოკლეს!“

...„ის“ გვერდით მოუჯდა. გონებას ძაბავს:

- გადარჩება?!

- ჯერ არავინ, იცის... ბევრი სისხლი აქვს დაკარგული...

„დროზე რომ“...

აღარ ამთავრებს მტკივნეულ აზრს. „ის“ რაღაცას ეუბნება.

„ა აა... ჩემი ტელეფონი!.. ბებია გაგიჟდება. არაფერი იცის...“

არც მამილამ იცის... ბიჭებმა...“.

- ახლავე... 93, ნოლ-ორი, არა ვაიძე! დამავიწყდა!

- არა უშავს რა. მერე მითხარით, როცა მოგაგონდებათ...

მკლავზე ხელს ადებს ფრთხილად და უღიმის.

ახლადა შეხედა სახეში. ღმერთო ჩემო, თურმე რა ახალგაზრდაა. თითქოს სულ ბავშვი. მას კი ეგონა... მაგრამ ეს ხმა-ხმა თითქოს დიდი კაცის აქვს. მშვიდი, ღინჯი წყნარი, ამ ხმამ... როგორც კი დაილაპარაკა ამ ხმით იცნო... უფრო სწორად, მიხვდა რომ: „ისაა“! მხოლოდ „მას“ - მშველელს შეიძლება ჰქონდეს „ასეთი ხმა!“

„როგორი ფერმკრთალია!.. ალბათ სისხლი რომ ამოუღეს იმიტომ“.

ნელ-ნელა უბრუნდება ცნობიერება. ახლა აგონდება, რომ

ყველას, საავადმყოფოში ფეხის შედგმისთანავე, სუყველას კინც შეხვდა, ერთსა და იმავეს ეკითხებოდა: „რატომ... რისთვის?“

არავინ პასუხობდა. არავინ. ზოგი მხრებს იჩეჩავდა უსიტყვოდ. ზოგიც თვალს არიდებდა. ხოლო ერთმა თეთრხალათიანმა ესლა უთხრა: „დაწყნარდით, გოგონაჲ დაწყნარდითო“. მშვიდო გულგრილი ხმით უთხრა.

დაწყნარდითო. ღმერთო ჩემო, როგორ დაწყნარდეჲს თუკი არავინ პასუხობს მის კითხვას. არადა, უნდა უპასუხონ. მოვალენი არიან უპასუხონ. ამ თმაჭალარა კაცმა მაინც უნდა გასცეს პასუხი: „რატომ... რისთვის მოხდა ეს? ჩვრებისთვის? ნუთუ... ჩვრებისთვის?“.

უნდა აუხსნას ვალდებულია მოვალეა. დიახ, მოვალეა იმიტომ რომ... თვითონ თვრამეტი წლისაც არ არის ჯერ. ამ თმაჭალარა, ხნიერმა ექიმმა კი უნდა იცოდეს... მან უნდა აუხსნასგააგებინოს რატომ მოხდა ასე, აკი ადამიანები ყველანი კარგები იბადებიან. კარგები და კეთილები!.. თუკი ასეა ეს თუკი მართლა ასეა...

ახლა ისიც აგონდება, თეთრხალათიანმა ქალმა სააბაზანოში რომ შეიყვანა და სისხლით მოთხვრილი ხელები დააბანინა, თან რაღაცას ეუბნებოდა ალერსიანი ხმით. ალბათ უყვავებდა. მაგრამ მის გონებამდე ვეღარ აღწევდა ქალის სიტყვები.

„ვახოს სისხლი!“ – ამის გაფიქრებამ შეზარა. ეს იყო ერთადერთი რაც ტვინს უბურღავდა ახლა და სისხლს უყინავდა ძარღვებში.

მერე, მთელი სხეულით მორღევეული, მიბარბაცდა მერხთან, უილაჯოდ დაეშვა ზედ და... გაქვავდა.

გვერდით მჯდომ ბიჭს ფრთხილად შეახო თითები სახელოზე:

- უკაცრავად... თქვენი სახელი...

- ლევანი მქვია. - მყისვე შეეშველა ბიჭი და ფართოდ, გულღიად გაუღიმა.

„ღმერთო ჩემო! ეს ღიმილი... და როგორ გასცრეცია ფერი...

რამდენი ამოუღეს ნეტა? ალბათ ბევრი... ჩემმა სისხლმა კი - არ ივარგა. კმ!“

- ლევან! ეგება სჯობია... რადგან... რომც გადარჩეს...

„შერეკილი ვეგონები ნაღდად!“

- იცით... მე მინდა გითხრათ... ექვსიდან ერთი? - ეგებ ძალზე ცოტაა? თქვენ... როგორ ფიქრობთ?

- დაწყნარდით, მაიკო, გენაცვალე. დამშვიდდით. ყველაფერი კარგად იქნება!

„ჩემი სახელი? საიდან? თუმცა... რა მნიშვნელობა აქვს ახლა ამას?“..

- იცით... მე მინდოდა მეთქვა რომ...

- მერე, მაიკო, გენაცვალე, მერე, სხვა დროს მითხარით. ახლა დამშვიდდით...

„ესეც მაწყნარებს პატარა ბავშვივით! ამანაც ვერ გამიგო“...

- მე მშვიდად ვარ, ლევან, ძალიან მშვიდად. სულ არ ვღელავ ოღონდ... - წამით იყუჩა და კოპებშეკრულმა ტუჩები უჩუმრად ჩაიკვნითა: - საქმე ისაა, რომ... მე მიმაჩნია... ჩემი აზრით...

- თავი გაიქნია უცებ ჯიუტი გამომეტყველებით: - თითქმის ხუთმა

თუ ექვსმა მანქანამ ჩამიქროლა მაშინ... იქ, და არც ერთმა გეს-

მით... ლევან, არც ერთმა... მხოლოდ თქვენ.. - ძალიან ცოტა

ხომ არაა-მეთქი ექვსიდან - ერთი?

ასე მოეჩვენა, რომ დიდხანს ძალიან დიდხანს იყო ბიჭი მღუ-

მარე.

- კიდევ ხომ უნდა ვიცოცხლოთ? ვინ იცის... ეგებ ოცო

ოცდაათი ან... სულაც ორმოცდაათი წელი? ღირს მეთქი? რის-

თვის? რატომ? თუკი...

„თუკი ასეთი სასტიკია ცხოვრება?.. აჲ უკვე მერამდენე დაჭრილი მოჰყავთ!..“

- მე... მესმის თქვენი, მაიკო - წამოიწყო ბოლოს ბიჭმა ხან-

გრძლივი სიჩუმის შემდეგ და შუბლი მოისრისა ფიქრიანად. მძიმედ

წარმოთქვამდა სიტყვებს თითქოს უჭირსო ლაპარაკი:- კარგად

მესმის ყველაფერი და მაინც...

- მაინც?.. რატომ გაჩუმდით?

- იცი... ეგებ სჯობია ამაზე სხვა დროს ვისაუბროთ... ახლა მთავარია ბიჭი გადარჩეს...

- კი მაგრამ... ხომ შეიძლება... არ გადარჩეს? - გოგო ანთებული მზერას არ აცილებდა ლევანის გადატეტილ სახეს.

- კი, შეიძლება!

- მერე?

კვლავ მოისრისა შუბლი ბიჭმა, თვალები წამით მოხუჭა. მერე თავი ასწია მზერა გაუმართა გოგოს. სახეზე მტკიცე იერი გამოხატვოდა:

- იცო მაიკო... მე ბიჭი მყავს სამი წლის. და როცა წამოიზრდება ვეტყვი ღირს-მეთქი! დალაზვროს ღმერთმა მაინც ღირს-მეთქი სიცოცხლე!

- ექვსიდან... ერთის დროსაც?

- თუნდაც ათიდან ერთი იყოს! მთავარია... ის ერთი იყოს! გესმის? ის ერთი. მერე, იქნებ ათიდან... ათივე გახდეს...

ერთ ხანს შეურხეველად, თვალებდაჭყეტილი შეჰყურებდა გოგო წელში გამართულ, სახედასხეპილ ბიჭს. შემდეგ მერხის საზურგეს მიაწვა ბეჭებით და... ხმამაღლა აკისკისდა.

„ათიდან-ათივეო?... ხაჰაჰა...“

მერე უცებვე შეწყვიტა სიცილი, რომელიც უადგილო და მეტისმეტად გამომწვევი მოეჩვენა. მოიღუშა.

იქ, შიგნით კი, კვლავ განაგრძობდა ქირქილს ნიშნისმოგებით და იქედნურად ის ვიღაც, სხვა უცხო არსება გულ-გვამში რომ ჩასახლებოდა ანაზღეულად.

„ჰი... ჰი... ჰი... მაშ, ათიდან ათი, არა? კარგია. ჩემმა მზემ, კარგი. აბა ჰე! თქვენ იცით! იმედინად იყავით აამაღლებული სულის დორონ-კი-ხო-ტე-ბოო! ყველა დროსა და ყველა ეპოქაში ძლეულნო მდაბალი სანჩო-პანსების მიერ და... მაინც ქედ-მოუდრეკელნო და ამპარტავანო! აბა ჰე, არ გაიტეხოთ გული! იიციინე, ჯამბაზო!“

თავი გაიქნია კვლავ, თითქოს აბეზარ ფიქრებს თუ ჩვენებებს იშორებოდა.

- მაპატიეთ!.. - ჩაილაპარაკა ყრუდ, ძლივს გასაგონად და

ახლად შეამჩნია, რომ მთელი ამ ხნის განმავლობაში ანგარიშ-
მიუცემლად სისხლით მოსვრილ ცხვირსახოცს აწვალებდა ზელში.

„ეახოს სისხლი!“ - გაჰკრა გულში მტკივნეულად. სასწრა-
ფოდ ჩანთა გახსნა და ცხვირსახოცი შიგ ჩაეუჭა.

- მაპატიეთ... - გაიმეორა მერე ისევ ჩაწვეტილი ხმით და
ქვედა ტუჩზე იკბინა: - თქვენ შეიძლება... მართალიც იყოთ,
შეიძლება! მაგრამ... - შეყოვნდა მერე ენის ბორძიკით, ისე, თით-
ქოს ფიქრშიაო, განაგრძო: - მაგრამ ჩემთვის უკვე მნიშვნელობა
არა აქვს... იცით, მე სრულებითაც არ მაინტერესებს აწი... -
ისევ შეუბრკოლდა ენა. შუბლშეჭმუხნული, თითქოს ეძებდა და
ვერ პოულობდა საჭირო სიტყვებს, რომლითაც შესძლებდა გად-
მოეცა თავისი გულისნადები.

- ჯერ ყველაფერი წინ არის, მაიკო!

ბიჭი უღიმოდა თანაგრძნობით, გამგებინად.

გოგო ერთ ხანს უხმოდ შესცქეროდა გაოცებაჩამდგარი თვა-
ლებით:

„ღმერთოო, ეს... ეს ნათელი ღიმილი!“

მერე ყინულით შესალტული გული თითქოს ნელ-ნელა გადნა.
სულში მზის სხივი აჭიატდა.

და ანაზღად მოსწყდა ბაგეს:

- ზო, მართლა... იცით... გამახსენდა. ჩემი ტელეფონის ნომე-
რი გამახსენდა...

სინანული

ქალიშვილმა სწრაფად და უხმაუროდ აირბინა კიბე. კართან
წამით შედგა და სული მოითქვა. მერე თითქოს ეპარებაო, ისე
ფრთხილად დააჭირა თითი ზარის ღილაკს. კარი შუახნის სათ-
ვალიანმა ქალმა გამოაღო.

- მარიკა...

- როგორ არის? - ჩურჩულით იკითხა ქალიშვილმა და კარს
ზურგით აეკრა.

- ისევ ისე!

მოსულს წამიერად თვალები გაუშტერდა.

- უკვე მესამე დღეა. ვაიმე, შვილო, მოგიკედეს დედა...

ჭაღარა ქალს ცრემლი ლოყაზე ჩამოუგორდა. ხალათის ჯიბიდან სასწრაფოდ ამოიღო დაკუჭული, დიდი ცხვირსახოცი და პირზე აიფარა.

- კარგით, დეიდა ნინო. დაწყნარდით. იქნება დავიყოლიო როგორმე!

- ჰო, შვილო. შედი, შედი შემოგველე. ისევ შენ თუ მოახერხებ რამეს!..

ქალს სიტყვა გაუწყდა. ისეთი ტანჯვა ეხატა სახეზე, ისე საცოდავად ცდილობდა ტუჩ-ნიკაპის კანკალის შეკავებას, რომ მარიკას გული მტკივნეულად შეეკუმშა და ორივე ხელი მოხვია ქალს მხრებზე.

- დაწყნარდით, დეიდა ნინო, თქვენი ჭირიმე... არ შეიძლება... არ შეიძლება ასე!..

- შედი, შედი შემოგველე. იმასთან ვერ ვტირიო... ხმის ამოღებისაც მეშინია... ვაიმე, შვილო!.. - ბუტბუტებდა ქალი და თან სტუმარს შიდა ოთახის კარისკენ ნელ-ნელა უბიძგებდა. - არის ისე, როგორც შენ დატოვე წელან. გარინდებული, მიშტერებია ჭერს ერთთავად და... ვერ მაძინებს, თითქოს ვერაფერს ხედავს ირგვლივ...

ქალიშვილმა პალტო გაიძრო, ჭაღარა ქალს მოხედა წამით, ტუჩებზე ხელი მიიღო და შემდეგ შიდა ოთახის კარი შეაღო.

ოთახში ნახევრად ბნელოდა. ერთადერთი ფანჯარასთან, სქელი ფარდა რომ ეფარა, ტახტი იდგა და მასზე გულალმა იწვა შავ სვიტერიან-ქვედაკაბიანი ახალგაზრდა ქალი; თავქვეშ ხელები ამოედო და ჭერს შესცქეროდა. ფეხის ხმაზე არ განძრეულა თვალიც არ დაუხამხამებია. მარიკას გული მოეწურა, მაგრამ შეეცადა ომახიანად დაეჭირა თავი.

- რას ჰგავს ეს ბოლოს და ბოლოს, როდემდე უნდა იყო ასე? - მარიკა ფანჯარასთან მივიდა ფარდას ხელი გაჰკრა და გადასწია.

ანაზღად შემოღვრილმა ღლის შუქმა გაანათა მწოლიარეს

გაცრეცილი სახე. მას ქუთუთოები აუთრთოლდა. თითქოს მკვეთრ სინათლეს ვეღარ გაუძლო, თვალები მოხუჭა წამით, ისევ გაახილა, ზანტად, მძიმედ მიმოატარა გარშემო და მერე ახალ-მოსულზე შეაჩერა მზერა. დიდხანს მისჩერებოდა დაჟინებით. უცებ ამ უსიცოცხლო, ჩამქრალ თვალებში რაღაც სხივი გაქრთა. სახეზე ძარღვი შეუტოკდა. ერთბაშად წამოჯდა.

- მარიკა... მარიკა... ეს კაბა... გახსოვს ეს კაბა... უცებ ტირილი წასკდა და ბალიშში ჩაემხო.

„კაბაო? რა კაბა? რას ლაპარაკობს ნეტა?... მაგრამ იტიროს... კარგია... იტიროს!“ - გაუელვა მარიკას და ათახთახებულ მხრებზე ხელი დაუსვა.

- ჰო, გენაცვალე. ასე. იტირე, იტირე... ასე ჯობია... - პატარა ბავშვივით უყვავებდა ეფერებოდა.

- ვაიმე, შვილო, მოგიკვდეს დედა!.. - ოთახში შემოპარულიყო ჭადარა ქალი და ჩუმად იმდუღრებოდა.

მარიკამ თვალით ანიშნა დაგვტოვეო და თან გაღიმება სცადა. ეს ღიმილი პატიებასაც თხოვდა თითქოს მოხუც ქალს და ამავე დროს იმედიანიც იყო.

როცა დამფრთხალი ქალი ოთახიდან უხმოდ გაიძურწა, მარიკა კვლავ მეგობრისკენ დაიხარა:

- ჰო, გენაცვალე, ნანიკო... იტირე... მოიოხე გული!..

იგი ნელ-ნელა გაყურდა. ერთხანს იწვა ასე ბალიშებში თავჩარგული, მერე თავი ასწია, ცრემლით მორწყული სახე მოაქცია მარიკასკენ:

- გახსოვს... გახსოვს ახალწლის ღამე... ღვინო... ღვინო რომ გადაგასხა ამ კაბაზე... - ნაწყვეტ-ნაწყვეტად, სლუკუნით ამოთქვა ბოლოს და კვლავ თქრიალით წამოუვიდა ცრემლი თვალებიდან.

მარიკამ მოკლესახელოებიან, ნაცრისფერ შალის კაბაზე დაიხედა მერე ოდესღაც გადასხმული ღვინის ლაქასავით მკრთალი ღიმილი მოეფინა ტუჩებზე:

- ჰო, მახსოვს. როგორ არა! როგორ შეწუხდა... არ იცოდა რა ექნა, რითი ეშველა...

- ვაიმე! - დაიგმინა ნანიმ ისე, თითქოს ამ ამოოხვრას მთელი

გულღვიძლი ამოაყოლაო. - სულ ერთი თვის წინ იყო ეს. სულ ერთი თვის წინ! - და კვლავ ბაღიშებში ჩაემხო:

- ღმერთო, რა უბედური ვარ!

თავჩაქინდრული მარიკა უკვე აღარ ცდილობდა მეგობრის დაწყნარებას ვეღარც საკუთარ თავს ერეოდა...

ნანი უცებ წამოხტა ოთახში სიარულს მოჰყვა. დადიოდა თითებს იმტვრევდა და უხმოდ, უსიტყვოდ იცრემლებოდა. მერე ფანჯარასთან მივიდა და გაქვავდა.

ერთხანს იდგა ასე. შავი სვიტრი მჭიდროდ შემოტმასნოდა, ოქროსფერი ხშირი თმა მხრებსა და ზურგზე ჩამოღვროდა. მწუხარებისაგან დაღუულ სახეზე თვალები უციმციმებდა - მოგონებებს ჩაედვარა ახლა მათში სიცოცხლის შუქი. იდგა ღარდისაგან გათავებული და მაინც კოხტა მიმზიდველი, ისეთი, თავად რომ ვერასოდეს მიხვდებოდა, რა მომხიბვლელი და ქალური იყო ამ წუთს მთელი მისი არსება...

მარიკა ნაღველნარევი სიყვარულით შესცქეროდა მეგობარს და უნებურად ეკუმშებოდა გული. ეკუმშებოდა მტკივნეულად, მწარედ.

ნანი იდგა ისევ ისე შეურხევლად და მის ფართოდ გახელილ თვალებში ახალწლის ის ღამე ჩამდგარიყო ხელშესახები სიცხადით, ნათლად და გამოკვეთილად, უმცირეს ნაწილებად და-ნაწევრებული...

* * *

მანქანის ხმამ ფიქრიდან გამოარკვია. გუჯის კარი გამოეღო და:

- დაჯექი!

ვიდრე რამეს მოისაზრებდა, ნანი უკვე მანქანაში იჯდა. გუჯის თითქოს შეეშინდა ქალმა არ გადაიფიქროსო და უცებ დაიძრა. ნანი უნებურად გაიტრუნა.

- როგორა ხარ? - დაარღვია დუმილი კაცმა და ირიბად შეათვალიერა გაყურებული ქალი.

- აქ საიდან გაჩნდი? - თითქოს თავის ფიქრებს გაეხმიანა ქალი.

- ორი საათია გელოდები.

- ესე იგი, შენ დარეკე წელან?

- მინდოდა გამეგო, იყავი თუ არა საპროექტოში. რატომ დაგაგვიანდა ასე?

- უამრავი საქმე გამომიჩნდა. - წამით იყუჩა. მერე ფრთხილი ხმით იკითხა: - რა მოხდა?

- არაფერი ისეთი.

- მაინც? - ქალმა წარბები აწკიპა.

- ამ ახალწლის წინა დღეს მინდოდა ცოტა ხანს ერთად ეყოფილიყავით. - უჩვეულოდ ჩქარა და დაძაბული ხმით თქვა კაცმა.

გაჩუმებულ ქალს კაცმა გვერდულად გამოხედა. თითქოს არ მოელოდა, რომ ქალი დათმობდა და ახლა ფარულად ამოწმებდა მისი სახის გამომეტყველებას.

ქალი წინ იყურებოდა. მუხლებზე ჩანთა დაედო და ზედ მოწყვეტით დაესვენებინა ხელის ნებები.

კაცმა ჯიბე მოიჩხრიკა ასანთი ამოიღო.

- მომეცო, მე მოგიკიდებ! - თქვა უცებ ქალმა და მისკენ მიიწია. ქალმა ასანთი გაჰკრა და სცადა ანთებული ღერო მიემარჯვებინა სიგარეტისთვის. კაცს ქალის მოუხერხებლობაზე გაელიმძა დაიხარა, სიგარეტს მოუკიდა მერე თითქოს უნებლიედ მის თითებს ხელი შეავლო და ოდნავ სულ ოდნავ მოუჭირა. ქალმა კაცის დახრილ თავს თვალი სწრაფად ჰკიდა და თავის ხელებზე გადაიტანა მზერა. კაცი წელში გაიმართა.

- გმადლობ! - ჩაიბუტბუტა და ღრმა ნაფაზი დაარტყა.

ისევ დადუმდნენ; ქალი კვლავ კუთხეში გაირინდა.

წვიმდა. ნაცრისფერი ედო ყველაფერს. წვიმის წვეთებსაც თითქოს ნაცრისფერი დაჰკრავდა. ქუჩები ატალახებულყო.

- რა საზიზღარი ამინდია. - თქვა ქალმა ისე, რომ არც შერბეულა. კვლავ თვალგაშტერებით იყურებოდა წინ.

- ახალწელს თოვლი უხდება. - დინჯად თქვა კაცმა... - და საერთოდ ვერ ვიტან ამ სადღესასწაულო რია-რიას. ეს მოფუს-ფუსე, ზომამზე მეტად აფორიაქებული ხალხი ნერვებს მიშლის.

- მეც.

- ასეთ დროს უნდა უჯდე მამა-პაპურ ბუხარს თბებოდე აღუ-ღუნებულ ცეცხლთან. გარეთ კი თოვლი მოდიოდეს. ბარდნი-დეს დაუსრულებლივ. და იყოს მყუდროება... - წამით გაჩუმდა.

- ეჰ, კარგია კარგი ცხოვრება! - დასძინა კაცმა და ჩაიცივნა.

- რამხელა გაიზარდა შენი შვილი, გუჯი. და... სულ შენი ალიკვალაია.

- ჰო, უკვე დიდი ბიჭია. ამის წინებზე მეუბნება, მამიკო, მეც წამიყვანე ზაფხულობით გეოლოგიურ პარტიებშიო. - კაც-მა შეკავებული ღიმილით თვალი შეავლო მინაზე გაკრულ ქალ-ვაჟის სურათს.

- რომელ კლასშია?

- მესამეში.

- გოგო რა ხნისაა? გოგო, მე მგონი, დედას უფრო ჰგავს არა?

- მეც მგავს. უკვე ხუთის ხდება.

- გადასარევი ბავშვებია ორივე. კი, გოგოს შენი ღიმილი აქვს. ტუჩებიც... - ქალი გაჩუმდა. მოიწყინა. თუმცა ინსტინქ-ტურად, უანგარიშოდ შეეცადა კაცისათვის დაეფარა გუნება-განწყობილების შეცვლა. კაცი მიუხვდა. თვალი აარიდა.

- როგორ დაფრატუნებს ეს უბედური დედაბერი... კინაღამ მანქანას არ ჩაუვარდა? თვითონ ძლივს დაჩოჩიალობს და რამ-ხელა ჩანთები დაუჭერია ხელში.

- რა ქნას. მთელი ოჯახი მის კისერზეა ალბათ?!. შენი მან-ქანა უცებ ვერ ვიცანი. ისევ გადაღებე?

- კი. გადავღებე.

- ფერს კი უცვლი წარამარა...

- მაგრამ მკედარს რა გააცოცხლებს არა?

- ჩემი ქურქის არ იყოს... - ქალს გაეცინა.

კაცმა სწრაფად შეავლო თვალი.

- სიმპათიურად კი გამოიყურება. რაც მთავარია, შენ გიხდება და ვინ რა იცის, რა ხნისაა.
- იცი მართლაც, რა ხნისაა?
- ვიცო, სამსახური რომ დაიწყე, იმ წელს შეიძინე!
- გხსომებია. - გაუკვირდა ქალს. - ეჰ, რეა წელი გავიდა მას შემდეგ.
- შენ რომ მაგ თავსაფარს მოიძრობდე, კარგი გოგო იქნები.
- თქვა უცებ კაცმა.
- ქალმა თავსაფარი მოიხადა და თავი გაიქნია. სქელი, ტალღოვანი თმა მხრებზე გადმოელვარა.
- ასე. - კმაყოფილებით ჩაილაპარაკა კაცმა.
- ვიცო, რომ არ მიხდება თავსაფარი, სიცივის გამო ვატარებ.
- არა, არ გიხდება კი არა, ასე უფრო სჯობია. შესანიშნავი თმა გაქვს. ცოდვია მისი დაფარვა.
- აბა, აბა.
- ისე, შენ რომ მცივანა ხარ, ტყუილია. ახლაც ხომ არ გცივა ჰა? გამოტყდი, ნუ გრცხვენია!
- არა, არა, პირიქით, დამცხა კიდეც.
- მაღლობა უფალს. შენთვის სულ ზაფხული უნდა იყოს გამოწერილი.
- ისევ დადუმდნენ.
- რამდენ ხანს უნდა ვიაროთ ასე?
- მოგეწყინა? - კაცს სახე შეეცვალა.
- არა. კი არ მომეწყინა... - ქალმა სიტყვებს დაუწყო ძებნა: - მე შენს გვერდით ჯდომა არასოდეს მომეწყინდება, გუჯი, მაგრამ...
- მე არაფერი მჯერა უკვე, ნანო, არაფერი, გენაცვალე. - როგორღაც მძაფრად, ბოღმაგარეული გულისტკივილით ამოთქვა კაცმა.
- თუ ასეა...
- უკვე მიზეზს ეძებ, ნანი?
- არა, არა, დედას გეფიცები, მე უბრალოდ...
- აბა, გეჩქარება სადმე?

ქალი წამით შეეყოყმანდა, მერე სიმართლის თქმა ამჯობინა:

- არა, არსად არ მეჩქარება. დედაჩემს დაეუბარე, შეიძლება შემაგვინდეს-მეთქი. თაზოსთან წავიღოდა. რაც მამა გარდაიცვალა, სახლში ვერ ჩერდება. სულ თაზოსთან არის. ამაღამაც იქ შეხვდება ახალ წელს.

- შენ?

- მე? არ ვიცი. ვნახოთ.

- მე და შენ ერთად შეეხვდებით ამაღამ ახალ წელს.

- რა თქვი?

- არ გინდა ჩემთან ერთად შეხვდე ახალ წელს?

- კი მაგრამ... რანაირად, შენ ხომ შინ უნდა იყო ამაღამ, გუჯი?

- მე ამაღამ შენთან ერთად ვხვდები ახალ წელს. მორჩა და გათავდა. - კაცმა საჭეს ხელი დაჰკრა, წარბები მოქუფრა.

- გუჯო, შენი ბავშვები...

- სულ იმათთან ვარ. არა უშავს. ერთ ღამეს გაძლებენ უჩემოდ.

- ეგ შეუძლებელია, ახალ წელს შენს ბავშვებთან უნდა იყო და მერე... არც ისე ხშირად ხარ მათთან. შენ რომ გულა-ნაბაღს აიკრავ და თბილისიდან გადაიკარგები...

- მოდი, ნუ მედავებო, კარგი? შენ ეს მითხარო, გინდა თუ არა ჩემთან ერთად შეხვდე ახალ წელს?

ქალი ისევ შეეყოყმანდა, მერე ისევ სიმართლის თქმა ამჯობინა:

- მინდა. - და სწრაფად დაუმატა - მაგრამ...

- არავითარი მაგრამ. ჩვენ ამაღამ ერთად შეეხვდებით ახალ წელს, ნანიკო!

- სად, გუჯო, სად უნდა შეეხვდეთ?

- თუნდაც აქ, ამ მანქანაში... ჰო, კარგი, ნუ შეშინდი. მოიძებნება ადგილი!

გუჯიმ შუბლი შეიჭმუხნა. ჩაფიქრდა.

- მარიკას დავურეკოთ! - უცებ შვებით ამოთქვა და საფეთქელზე ხელი მოისვა...

- უზერხულია გუჯი. იქნება სხვაგან მიდის ის ქალი ან იქნება...

- მოიცადე. ახლავე მოვალ! - კაცმა მანქანა ტროტუარის კიდე სთან მიაყენა, მერე კარი გამოაღო და გადავიდა.

ბეჭების თავისებური რხევით გააღაჯა ტელეფონის ჯიხურისკენ. ქალმა თვალი გააყოლა.

„ოჰ, რამხელაა... ღმერთო ჩემო?..“

ქალი მზერას არ აცილებდა და თბილად, ნალველნარევი სინაზით ეღიმებოდა.

„ჯიხურიდან აპირებს დარეკვას რას დარეკავს? თუმცა... მგონი დარეკა. სასწაულია.“

კაცი ძლივს შემოეჭია მანქანაში. თვალები უჩქვეულოდ უბრწყინავდა. სახე გაბადროდა.

- დღეს ბედი მწყალობს ნანიკო, ჯერ ერთი, შენ გნახე. ახლაც ისე უცებ დავრეკე, შემეშინდა კიდეც.

- რაო, შინ იყო მარიკა?

- ყველაფერი რიგზეა ჩვენ დაგველოდება.

- კი მაგრამ...

- ხომ გითხარი, არავითარი მაგრამ-მეთქი. მე და შენ ამაღამ ერთად ვხვდებით ახალ წელს! - მერე წამით იყურა. - ჩვენ ხომ არასოდეს შევხვედრივართ ერთად ახალ წელს, ნანიკო... ვინ იცის, იქნებ უკანასკნელად ვხვდები ამ ახალ წელს... რას გადაფიქრდი? გეხუმრები. მარიკა გენიალური გოგოა. გამგებიანი. ვაჟკაცური. ძალიან მიყვარს მარიკა.

- სხვათა შორის, შენც ძალიან უყვარხარ. შენი გულისთვის ცეცხლში ჩავარდება.

- ვენაცვალე. ოქროს გულისაა.

- ეჰ, უიღბლო კია ყველაფერში.

- ყველა კარგი ადამიანი უიღბლოა. შენ ეგ არ იცი, ნანიკო?

ქალმა მხრები აიწურა გაჩუმდა. სიამოვნებდა და თანაც ცოტა არ იყოს უკვირდა კიდეც კაცის ასეთი სილალე, რაღაცნაირი ჯიქური, შემტევი სითამამე. დიდი ხანია, ძალიან დიდი ხანია არ ყოფილა იგი ასეთი თვითდაჯერებული და ასეთი ხალისიანი.

„ნასვამი ხომ არ არის?“ – გაიფიქრა ერთი პირობა, მაგრამ თითქოს ნაფიქრალს მიუხედავ, კაცმა ერთბაშად თქვა:

– დღეს ლუკმა არ ჩამსვლია პირში. შენც გეშიება. სამსახურიდან მოდიხარ. მოდი, სადმე წავიხემსოთ, სანამ მარიკას სუფრას მივუსხდებოდეთ...

– როგორც გინდა. – უკვირდა თავისი თავიც. თავადაც ადრე არასოდეს ყოფილა ასეთი თვინიერი; დამჯერე. ადრე, მასთან ყოფნის ყოველი წამი ჩამწარებული ჰქონდა მარიკას თქმისა არ იყოს, ქართველი ქალისათვის დამახასიათებელი იეზუიტური თვითგვემითა და ჩხრეკა-კირკიტით. ახლა უნებურად მასაც გადაედო კაცის სიხალისე.

– აი, ხედავ, რა ბედნიერი დღეა დღეს ჩემთვის, რასაც მოვიწადინებ, ყველაფერი მისრულდება? ნამდვილად კარგ ფეხზე ავდექი ამ დილით. ფუი, ფუი, ეშმაკს არ გავითვალო.

– შენ... შენ გწამს ეგეთი რამეები? – ქალმა ახლა ხმამაღლა გაიცინა, მერე თავი სავარძლის საზურგეს მიასვენა და ეშმაკური ღიმილით გამოხედა კაცს. კაციც იცინოდა, იცინოდა როგორღაც ბავშვური უშუალობით, გულლიად, მიაბიტად.

– არ იცი, განა რა საშინელი ცრუმორწუნე ვარ? სხვათა შორის, თითქმის ყველა სპორტსმენი მეტ-ნაკლებად ცრუმორწმუნეა. დღეს სულ იმას ვცდილობ; არაფერი ვაწყენინო ღმერთს და... შენ წარმოიდგინე, ღმერთიც მოწყალე თვალთ მიყურებს... ჯერჯერობით. – კაცმა სწრაფად გადაისახა პირჯვარი. ქალმა ისევ გაიცინა, მერე ერთბაშად ახლოს მიიწია და საფეთქელზე ფრთხილად მოუსვა თითი.

– რამდენი ჭაღარა გამოგრევი, გუჯი?

კაცმა თვალები მოხუჭა ერთბაშად გადაფითრდა. ქალმა წამსვე უკან წაიღო ხელი.

– ჰო, დავბერდი. შენ ახლალა შეამჩნიე? – მერე, კარგა ხნის მერე ყრუ დაბეჭილი ხმით ამოთქვა როგორღაც.

– ხორბლისფერი თმა რომ გაქვს არ გეტყობა. ისე, შენ გინდოდა გეთქვა დავბერდით-თქო, არა? – იღიმებოდა ქალი ისევ ისე თბილად, ალერსიანად.

- შენ არა. - კაცმა სწრაფად შეხედა. და იმოდენა სინაზე იყო ამ მზერაში, ქალს გული გადაუქანდა. ჟრუანტელმა დაუარა სხეულში. კაცის ეს უჩვეულო, ნაზი ღიმილი ყოველთვის საოცრად მოქმედებდა მასზე. ასეთ წუთს მზად იყო მიჰყოლოდა მის ყოველ ნება-სურვილს, და... მორჩილი და უმწეო ხდებოდა.

- შენ არასოდეს დაბერდები, შენ სულ ასეთი ბავშვური იქნები.

- მასე გეგონოს!

- მასე გეგონოს კი არა, ეგრეა და ნუ მედავებ, ხომ იცი არ მიყვარს, როცა მედავებიან!

- ოჰო?

- არ მითხრა ახლა დესპოტი ხარო!

- დესპოტი ხარ!

- კიდე?

- კიდე? თვითმპყრობელი მონარქი.

გუჯიმ თავი უკან გადააგდო და ახარხარდა.

- ეგ მაგარი იყო, ნანიკო, მე და ჩემმა ღმერთმა. - თქვა კაცმა და მოჭუტული თვალით ალერსიანად ჰკითხა:

- კიდე? კიდე რა ვარ?

- კიდე? მეტი არ ვიცი - ქალმა ტუჩები გაბუსხა.

- ჰოლად, როცა არ იცი, უნდა გაჩუმდე. - და გუჯიმ უცებ მხარზე გადახვია ხელი, თავისკენ მოიზიდა.

- ფრთხილად. საჭეს უზიხარ!

- ვიცი თანაც გვერდით შენ მყავხარ. სულ ორჯერ არ მჯდარხარ ჩემს მანქანაში. გინდა რადიო ჩავრთო?

- ჩართე!

ქალმა ისევ სავარძელს მიასვენა თავი. წინანდელი დაძაბულობა თუ რაღაცნაირი უხერხულობის გრძნობა ახლა სრულებით გაქრობოდა. თავისთვის, ჩუმად ელიმებოდა.

რადიოში ქართულ ხალხურ სიმღერებს გადმოსცემდნენ.

- კარგია. - ჩაილაპარაკა ქალმა და გაინაბა.

- ახალწლის წინა საღამოს რასაც ჩაითქვამ, ყველაფერი აგისრულდებაო, ამბობენ.

- ნუთუ მართლა? მაშინ გავბედნიერებულვართ სუყველა და ეგაა.

„მრავალჯამიერი“ „წინწყარომ“ შეცვალა.

ქალის წარმოსახვაში ბარაქიან კახურ ზერებს ქართლის პურის შრიალა ყანები ცვლიდა. პურის ყანები ერთბაშად წალეკა ზღვის მოლივლივე ტალღებმა. ზღვის ტალღების დუღუნს ლელიანის შრიალი და ფოთლების შარიშური აედევნა.

ქალმა წარბებსქვემოდან გახედა კაცს ესეც შენი სიმღერაო, თქვა ჩურჩულით და თვალით ანიშნა რადიოზე. მან ღიმილით, უხმოდ დაუქნია თავი.

„დიდოუ ნანა“... სევდიანად დუღუნებდა ჩონგური და... გულის სიღრმიდან ნელ-ნელა დაიძრა რაღაც თბილი, უსაზღვროდ თბილი...

ქალი თითქოს ცხადად, გარკვევით ხედავდა უსაშველოდ მაღალი და ლურჯი ზეცის თავანს, თითისწვერებზე შემდგარი, ცისფერნაბდინი გოლიათი მთების როკვას, ხედავდა მოღალანე ზღვის სილურჯეს, შერწყმულს ხასხასა მწვანე ფერების ნიაღვართან... გარკვევით ჩაესმოდა ოდესღაც, შორეულ ბავშვობაში მოსმენილი მდინარის გაბმული, გაუთავებელი შხუილი და დამეული ჩურჩული ალვის ფოთოლთა...

იჯდა მდუმარე და ელიმებოდა თავისთვის ჩუმად, სევდიანად და ასე ეგონა, დიდი ხნის წინ, უსაშველოდ დიდი ხნის წინ გაჩენის დღიდან ასე ისხდნენ გვერდიგვერდ და ჰაერში ასევე იდგა ის უსაშველო, უნაპირო სევდა, ამ სულისშემძვრელ მელოდიას რომ ახლავს თან.

თითით ფარულად მოიწმინდა ლოყაზე უნებურად დაცურებული ცრემლი.

- იცო ბაბუა მომაგონდა ახლა... - თქვა უცებ გუჯიმ შეგუბებული ხმით და სიგარეტი გააბოლა ისევ. ეტყობა, მოძალეებულ მოგონებას თავს ვერ ართმევდა ახლა. ძალიან უყვარდა ეს სიმღერა. რადიო გამოთიშა. საფეთქელზე ნერვიულად მოისვა ხელი.

- სულ ბაბუაზე მელაპარაკებოდი, გახსოვს გუჯი? ბაბუას მამსგავსებენო, გეამაყებოდა!

- ჰო, გარეგნულად გვაძსგავსებდნენ. ოღონდ ბაბუა ჩემზე თხელი იყო და სახეც უფრო დახვეწილი, ნატიფი ჰქონდა, და არაჩვეულებრივად ლამაზი, ცისფერი თვალები...

ისევ გაჩუმდა. მღუმარედვე ეწეოდა სიგარეტს. მერე ისევ წამოიწყო:

- საოცარი კაცი იყო ბაბუაჩემი... სიმღერისთვის სულს ლევდა, მაგრამ თვითონ ვერ მღეროდა, ხმა არ ჰქონდა. ბები-აჩემი კი მღეროდა დიდებულად - გიტარაზეც, ჩონგურზეც. ხმა ჰქონდა ისეთი, რომ გამახსენდებოდა, ახლაც ჟრუანტელი მივლის. მოტაცებული ჰყავდა ბაბუას, დიდგვაროვანი ქალი იყო და არ ატანდნენ. ადგა და მოიტაცა თურმე - ქალისავ ხელშეწყობით, რასაკვირველია. მერე აჯავრებდა ბებიას, ფანჯარა რომ ღიად დატოვებ განგებ, ის როგორ იყო. საოცრად უყვარდათ ერთმანეთი... ჰოდა, როცა ბაბუას სიმღერა მოუნდებოდა, დასვამდა თურმე თავის ლამაზ ცოლს, ოღონდ უეჭველად მარტონი უნდა ყოფილიყვნენ. იმ დროს შვილებსაც არ ჰქონდათ უფლება ოთახში შესულიყვნენ... მარტო უნდოდა ამ სიმღერის მოსმენა, „დიდოუ ნანა, მებდინაო ჩქიმი ცოლა-დიდოუ ნანა, ნუთუ დავიკარგები ჩემი ცოდვა“... მერე მთელი დღე დადიოდა და ხმას არ იღებდა - თავის ფიქრებსა და ოცნებებში ჩაფლული. რომანტიკული ბუნების კაცი იყო, მეოცნებე. სხვათა შორის, პირველი ცხენოსანი და განთქმული მონადირე ჩვენს კუთხეში.

- თუმცა რა დროს ესაა? რამდენს ვლაპარაკობ, თავი შეგაწყინე, არა? - გუჯიმ დარცხენილი ღიმილით გამოხედა გალურსულ ქალს.

- შენ კარგად ლაპარაკობ, გუჯი. პირიქით. საოცრად კარგად ლაპარაკობ!

კაცმა ქალს მუხლებზე დადებულ პატარა ხელს თავისი ფართო, დიდი ხელი დააფარა წამით და უჩუმრად, წყნარად ჩაიღიმა.

მანქანა კოჯრის გზაზე მიჰქროდა. მერე რომელიღაც სასადილოს წინ გააჩერა. კაცი ქალს მიუბრუნდა:

- ნანი, ერთი წუთით...

ქალმა კაცის სახეზე ისევ ის მოკრძალებული, მორცხვი დიმილი დაინახა, თვალებში კი თითქოს შიში ჩასდგომოდა. ქალს ყოველთვის უნებლიეთ იმორჩილებდა კაცის ასეთი გამომეტყველება, თან სიამით შეუტოვებოდა ხოლმე გული. ახლაც გრძნობდა კაცი უჩვეულო რაღაცის გაკეთებას თუ თქმას აპირებდა და თან ფრთხილობდა, ქალი როგორ მიიღებსო ამ ამბავს.

გუჯიმ პალტოს ჯიბიდან ანაზღეულად კოლოფი ამოიღო.

- ნახე, ნანი... - უთხრა და როგორღაც მოუხეშავად შეაჩერა ქალს ხელში ისე, რომ თვალებში არ შეუხედავს. მერე ვითომ უდარდელი იერით სტვენა წამოიწყო, მანქანის უჯრებში ხელის ფათურს მოჰყვა.

ნანიმ კოლოფი გახსნა. შიგ არაჩვეულებრივად ფაქიზად ნაკეთებო, ვერცხლის ჭედური სამაჯური იდო.

ნანიმ ხელები შეავლო სამაჯურს და იგრძნო, ერთბაშად ყელში რაღაც მოაწვა. სუნთქვა შეუწყდა.

- მოგწონს? - ელვასავით სწრაფი მზერა ესროლა კაცმა და სტვენა შეწყვიტა.

- დიდებულია, გუჯი, ბრწყინვალე! - ძლივს ამოთქვა და თვალები მოხუჭა.

- ჰოდა, თუ მოგწონს, შენია.

- ვაი?..

მაგრამ კაცმა არ აცალა ქალს სიტყვის თქმა, სეტყვასავით სწრაფად მიაყარა: - ღლეხ ჩემთვის იღბლიანი ღლეჯა ნანი. ძალიან გთხოვ, ნუ გამიფუჭებ ახლა გუნებას... ატარე, გქონდეს... მე რომ უცებ რამე მომივიდეს, ჩემი ნახელავი ხომ უნდა გქონდეს რაიმე, ისე, უბრალოდ, იმის მოსაგონებლად, რომ ამ ქვეყნად არსებობდა ვინმე გუჯი გოგინავა - ერთი გაუბედურებული, ღვთისპირიდან გადავარდნილი კაცი, რომელსაც ერთადერთი სიხარული გააჩნდა ამ ქვეყანაზე! რომ არსებობდა ერთი პატა-

რა გოგოს ღიმილი და მეტი არაფერი. თუ არ გესიამოვნება არ ატარო, ოღონდ ახლა ნუ მეტყვი უარს!

ნანის კაცის სიტყვებზე ნელ-ნელა ერეოდა ღიმილი. უფრო კი მისი სახის დამფრთხალი და თან შემტევი გამომეტყველება ჰგვრიდა ღიმილს. უცებ ველარ მოითმინა და ხალისიანად გადაიკისკისა. კაცი გაჩუმდა. გაოცებულმა შეხედა ქალს. ქალმა ცხვირსაზოცი აიფარა პირზე, რომ სიცილი შეეკავებინა.

- რა გაცინებს? - პირქუშად დაეკითხა და უცებ ჩაუბუქდა თვალები.

„ოჰო, დაიბოღმა!“ - გაუელვა და სიცილი შეწყვიტა.

- მოიწიე ცოტა. - უთხრა ნანიმ, - უფრო ახლოს. ასე. - და ერთბაშად, მოულოდნელად ლოყაზე აკოცა.

- შენ ისე დამფრთხალი ჩანდი პატარა ბიჭვით, და თან ისე ცდილობდი ამის დაფარვას, რომ... მაპატიე, გუჯი. თავი ვერ შევიკავე. უნებურად გამეცინა. - ქალმა წამით იყუჩა, მერე ხმა-მალღა მღელვარებისაგან შეცვლილი ხმით წარმოთქვა - მად-ლობელი ვარ, გუჯი. სიკვდილამდე ვატარებ ამ სამაჯურს.

* * *

მერე ისხდნენ თითქმის ცარიელ სასადილოში, კოჯრის გზა-ზე. ასე და ამდენხანს არასდროს ყოფილან უწინ და ეშინოდა მალე არ დასრულებულიყო ეს ბედნიერება.

ამჩნევდა კაციც უსაზღვროდ კმაყოფილი იყო. იგი საოცარი მონღომებითა და ხალისით აძლევდა შეკვეთას მომტანს - ლო-ყებლაჟლაჟა სქელ-სქელ ზორბა მოხუცს.

- იცი, აქ ქართულ კერძებს ამზადებენ კარგად. - თითქოს ბოდმის უხდისო, ისე უთხრა სახეგაბადრულ, გაჩუმებულ ქალს. ქალმა თვალებით გაუღიმა, მესმისო.

- რას დალევა ნანიკო?

- სულ ერთია ჩემთვის.

- მოიცა...

- იმის თქმა მინდოდა, არ ვარჩევ-მეთქი ღვინოს. ცოტა ტკბილი იყოს ოღონდ და...

კაცმა გაიცინა და ლოყაზე ხელი მოუთათუნა. მერე სხარტად წამოხტა, მომტანს შეეშველა, შამპანური, ლიმონათი და ბორჯოში დადგა მაგიდაზე.

- ლიმონათი ტკბილია და მე მგონია ამაზე უარს არ იტყვი, არა, ნანიკო?

- არავითარ შემთხვევაში ლიმონათი უზომოდ მიყვარს.

კაცმა მაგიდაზე ჩამოსდო მკლავები, ქალს შეაცქერდა:

- კიდეც რა გიყვარს უზომოდ? - ბოლო სიტყვა განგებ გააჭიანურა, თითქმის დამარცვლა.

ქალმა მხრები აიჩეჩა:

- ტორტი და კაკლის მურაბა.

- ვაგლახ, აქ არ ექნებათ ეგეთი რამეები.

- მე შინ გამომცხვარ ტორტზე მოგახსენებდით, ბატონო.

- ოჰ, უკაცრავად, ამდენი ვერ მოვისაზრე. ისე, ზომ მოგიყვანე პირველი კლასის რესტორანში, ჰა, რას იტყვი, ნანიკო?

- მე აქაურობა მომწონს.

- როგორ გიბრწყინავს თვალები. სულ პატარა გოგოსავით ხარ ახლა!

- ასე ნუ მიყურებ!

- მე ასე მინდა!

- გთხოვ!..

- ნუ დახრი თვალებს. მეც გთხოვ!

წამით ორივე უცნაურად შეჰყურებდნენ ერთმანეთს. მომტანმა გამოარკვია გუჯი და მოგონილი ხალისით წამოიძახა:

- ოჰ, ოჰ, რა ხარჩოა, მე ისე მშვიდ ლამის სუფრიანად გადავსანსლო ყველაფერი.

თუმცა ნანი მთელი ღლის უჭმელი იყო, ლუკმა არ გადასდიოდა ყელში. გუჯი კი მაღიანად ილუკმებოდა და თან რალაც სასაცილო ამბავს ყვებოდა, ნანი თითქოს ყურადღებით უსმენდა, დრო და დრო იღიმებოდა კიდეც. სინამდვილეში კი - არაფერი ესმოდა. მხოლოდ გუჯის ხმას აღიქვამდა, ამ ხმას განიცდიდა მთელი არსებით და აღელვებისაგან თითქმის სუნთქვაშეკრული, პირგამშრალი ქალი ლიმონათს ეტანებოდა მართლა უზომოდ

და თან ცდილობდა ცოტათი ჭრიანი გამომეტყველება მიეცა თავის სახისთვის.

„გუჯი ალბათ ვერც წარმოიდგენს, რომ არ ვუსმენ ახლა. რა საოცარია... მინდა ილაპარაკოს ილაპარაკოს და მე ვუსმინო ამ ხმას. მეტი არაფერი. რა გულუბრყვილო ღიმილი აქვს ზოგჯერ... ვაიმე, შეიძლება ასეთი ტუჩ-კბილი ჰქონდეს ვინმეს ან ასეთი სიცილი იცოდეს სხვამ? მინდა სულ ასე ვუცქირო... ოჰ, როგორ გაიცინა. რაღაც სასაცილო თქვა ალბათ. ვითომ ღიდი გულისყურით კი ვუსმენ და... საოცარია. ასე როგორ მოქმედებს ჩემზე მისი ხმა, მისი სიახლოვე, თითქოს ვითვრებო, მაგრამ რა სასიამოვნოა ეს თრობა?..

ისე, კაცმა რომ თქვას სად ვარ, ვისთან? ვერავინ წარმოიდგენს ამას! დედაჩემს ჰგონია... ჰო, დედას უნდა დაეურეკო... თაზოსთან შელოდება. მარიკას ბინიდან დავერეკავ... მარიკა გაოცებული და გახარებული იქნება... მარიკასთან საჭირო არაა ახსნა-განმარტება. მარიკას ისედაც ესმის ისედაც ყველაფერს გაიგებს უსიტყვოდ... მაგრამ იქნებ სჯობია?.. არა, არა, ისე ბედნიერი და კმაყოფილი ჩანს ამ სადამოს გუჯი... ვერ გავამწარებ. ჯანდაბას. არაფერს დავებებ. მომკლა ამ ანგარიშის გაწევამ ყველას მიმართ... მე მიწევინ ანგარიშს?

იყოს ასე. ასე იყოს. არაფრის შეცვლა არ მინდა. არ მსურს. მეც მინდა ათასში ერთხელ თავი ბედნიერად ვიგრძნო... მერე თუნდაც ვინანო, არ დავებებ. მეყოფა მეყოფა“...

- ნანო, შენ თითქმის არაფრისთვის დაგიკარებია პირი. არ მოგწონს კერძი?

- კი, როგორ არა - შეერთა ქალი. - მაგრამ იცო, არ მშია მაინცდამაინც... - თითქოს ქურდობაში დაიჭირესო, ისედაც ალანძულ სახეზე ცეცხლი წაეკიდა.

- მწვადს მოიტანენ ახლავე. მე კიდევ ისე შევყევი ჭამას და ლაპარაკს სადღეგრძელოს თქმა დამავიწყდა. - გუჯიმ სავსე ჭიქას წამოავლო ხელი.

- ეს შენ გაგიმარჯოს ნანი!

- შენ უკვე თქვი ეს სადღეგრძელო.

- კიდეც ვიტყვი. მრავალ ახალ წელს დაესწარი. ბედნიერად. ჯანმრთელად!.. - კაცი ერთბაშად გაჩუმდა. მზერა დახარა. რაღაც ჩრდილმა გადაურბინა სახეზე. თავის თეფშს დააცქერდა ერთხანს მღუმარედ, მერე აიხედა. რაღაცნაირად საწყლად გაუღიმა.

გული მოეწურა ნანის. უნდოდა მივარდნოდა მკერდში ჩაეკრა მისი თავი. მოფერებოდა, მოფერებოდა პატარა ბავშვივით. ისე უმწეო ჩანდა ახლა ამოღენა ვაჟკაცი უმწეო და შესაბრალოსი...

ყელში რაღაც მოაწვა თვალები დაენისლა. სცადა გამოეყვანა კაცი სევდიანი ფიქრებიდან, რითაც ახლა უნებურად დაბურვოდა გონება.

- გუჯო, ნევა გამახსენდა ახლა. ჩვენი პირველი შეხვედრა... გახსოვს მაშინაც წვიმდა, ასეთი მოჟამული ამინდი იდგა, თუმცა აპრილი კი იყო, გახსოვს?

- როგორ არ მახსოვს ნანი... - კაცმა გვერდულად ჩაიღიმა.
- როგორ არ მახსოვს... - გაიმეორა წყნარი ხმით და ჩანგალს წვალება დაუწყო.

- გახსოვს კინაღამ რომ დაგვეჯახე მე და მარიკას?

უცებ გამოცოცხლდა თვალები ისევ აენთო გუჯის:

- ჰო, გიჟივით ჩამოვრბოდი ერმიტაჟის კიბეზე, ვარჯიშზე მაგვიანდებოდა. ის იყო ბოლიში უნდა მომეხადა და... ამ დროს ერთმა მათგანმა, მაღალკანჭება გოგონამ, თმა რომ ჩამოშლოდა მხრებზე, მობრუნდა და ღიმილით შემომხედა. არა, მე არ მეკუთვნოდა ის ღიმილი, სხვა რაღაცის გამო იღიმებოდა და შემთხვევით მოიხედა ჩემკენ...

- ჰო, მარიკა რაღაც სასაცილო ამბავს მიყვებოდა - ნანიმ თვალები დახარა, გრძელი თითები მოავლო ღვინის ჭიქას.

მაგრამ გუჯი აღარ უსმენდა იგი თვალგამტერებული შესცქეროდა ქალიშვილს, მაგრამ არა ამას პირდაპირ რომ ეჯდა ახლა, არამედ იმას, მაშინ რომ შემოეფეთა ანაზღად.

- ჰოდა, შემომხედა გაცინებული სახით. მე არც დავუნახივარ იმ წამს, არ შევუმჩნევივარ, რაღაცაზე იღიმებოდა თავისთვის და ისე მოიწედა სხვათა შორის. და უცებ ვიგრძენი, თითქოს რაღაც თეთრი, საოცარი თეთრი და სუფთა შუქი შემეფრქვა

სახეზე. თითქოს ირგვლივაც უცებ განათლა. ნაცრისფერი, მოქუფრული ლენინგრადის დღე მზის სინათლით გაიესო...

მერე ვიდექი და ვუყურებდი, როგორ მიდიოდნენ გოგონები. კიდეც წამი და თვალს მიეფარებოდნენ, მოზიმზიძე ხალხში გაითქვიფებოდნენ.

„რალაცამ დამერა თავში. დავეწიე გოგონებს: „პროსტიტე, დევუშკი...“ – მოწყდა ენას ის სიტყვები, რაც პირველად მომადგა. გოგონები შედგნენ. „იმან“ ამომხელდა გაოცება ედგა თვალებში. უკვე არ იღიმებოდა. და ისეთი პატარა ციცქნა ჩანდა ჩემს გვერდით! ენა ჩამივარდა. დაბნეული დავცქეროდი. გაოცებული, დიდრონი თვალებით რომ ამომყურებდა. ჩქარა, ჩქარა რალაც უნდა ვუთხრა, რალაც უნდა მოვისაზრო. „მე თქვენი გაცნობა მინდა ქალიშვილო“, „მე თქვენ მომეწონეთ“, ის სიტყვები მადგებოდა ენაზე, რასაც ჩვეულებრივ ვამბობთ ხოლმე ასეთ შემთხვევაში, მაგრამ ამ გოგონას... ასე ვერ ვეტყვოდი. ვერ ვეტყვოდი ამ სიტყვებს, შეიძლებოდა სხვებისთვის მეთქვა ასე. არა და იკარგებოდა დრო. ღმერთო, შენ მიშველე-მეთქი, შევევედრე გუნებაში ღმერთს და თან ირონიულად გამიელვკა როდის მერე გაეზდი ასეთი დოყლაპია ასეთი ლაყე-მეთქი. და ამ დროს მიშველა ვედრებამ; მეორე გოგონამ მკლავზე ხელი მოჰკიდა „იმას“ და სიცილით უთხრა: – წამოდი, ნანი, ვერ ხედავ, დააბნე ბიჭი, ცოდვაა.

– ქართველები ხართ-მეთქი, – შვებით აღმომხდასავით“.

– გამიხარდა და თან გამიკვირდა, რომ შენ ქართველი აღმოჩნდი. ერთი შეხედვით, უცებ თითქოს ჩრდილოელს მიგამსგავსე... – ჩაილაპარაკა ნანიმ და თავი ჩალუნა: – მერე მიკვირდა ჩრდილოელს რომ მიგამსგავსე. არადა, სწორედ ჩვენებური და საველური გარეგნობა გაქვს... – ნანი ერთხანს ცარიელ ჭიქას ათვალიერებდა ერთობ გულმოდგინედ, მერე წარბებს ქვემო-დან ამოხელდა კაცს ეშმაკური ღიმილით:

– გახსოვს, კინალამ შეჯიბრზე რომ დაგაგვიანდა?

– რა გაცოფებული იყო ციციკა. მატჩზე აწ მიშვებდა! და ჩემს სიცოცხლეში პირველად მაშინ ვთხოვე, – ოღონდ ამ სა-

დამოს დამიშვით და მერე, თუ გნებავთ, საერთოდ აღარ ვითამაშებ-მეთქი კალათბურთს. მახსოვს როგორ გაუკვირდა ციც-კას - აქამდე სულ თვითონ მთხოვდა მეხვეწებოდა, სხვას ჩემს ადგილზე ათასჯერ გააგდებდა მე რატომღაც მელოლიაებოდა, შენ რომ ზარმაცი და დაუდეგარი არ იყო, პირველი კლასის კალათბურთელი გამოხვიდოდიო! სულ მეჩიჩინებოდა... იქნება სჯობდა, დამეჯერებინა მისთვის... იმ დღეს კი ძალიან გაბრაზდა... თქმით არაფერი უკადრებია, მაგრამ ვატყობდი, როგორ უჭირდა თავშეკავება... მე თითქმის მატჩის დაწყების წინ გამოვეცხადე, მაგრამ სამაგიეროდ, იმ საღამოს ისე ვითამაშე, როგორც არასდროს.

- მართალია, ისეთი შთაბეჭდილება იყო, თითქოს მთელ მოედანზე მარტო შენ იყავი, მარტო შენი სახელიდა ისმოდა დარბაზში. იმ საღამოს ფაქტიურად შენ მოაგებინე გუნდს. მე, სიმართლე, გითხრა მანამდე კალათბურთის დიდი მოტრფიალე არ ვიყავი, მაგრამ იმ საღამოს... - ქალი გაჩუმდა, ჩანგალს აწვალებდა ხელში და თავდახრილი ნელა, თავისთვის იღიმებოდა.

კაციც დუმდა. ბაგეზე ნაღვლიანი ღიმილი გასწოლოდა. თვალებშიც ნაღველი ედგა. ისხდნენ ასე გაჩუმებულნი, დიდხანს ისხდნენ. მერე ქალმა თავი ასწია. კაცს შეხედა:

- ათი სრულდება გუჯი, თუ მივდივართ მარიკასთან...

- ჰო, წავიდეთ! - მოსჭრა კაცმა და წამოდგა.

ნანი შინაურულად დაემშვიდობა მომტანს. მომავალი ახალი წელი მიულოცა.

მანქანაში რომ სხდებოდნენ, ნანიმ კერ პოითმინა და ჩაილაპარაკა:

- ამ კეთილმა ადამიანებმა რომ იცოდნენ... („რომ ბავშვებს მართალია ერთი ღამით, მაგრამ მაინც წავართვი მამა“... - დაასრულა აზრი გონებაში).

- რა, რა იცოდნენ? - უცებ გაღიზიანებულმა, ავი ხმით იკითხა გუჯიმ და სახეში ჩახედა ქალს.

- არაფერი.

- ის რომ შენ, შენი ჯვრით, დანაშაულს სჩადიხარ, არა? ეს გინდოდა ხომ გეთქვა?

- გუჯი...

- ხომ ეს გინდოდა გეთქვა?

ნანამ უფრო უანგარიშოდ გუჯის ხელს თავისი ხელი დაადო. კაცი წამით გაყურდა. მეორე წამს კი ხელი სტაცა ქალის ხელს, პირთან მიიტანა და ხარბად დაუწყო კოცნა.

მერე ქალის ხელის მტევანი ლოყაზე მიიკრა. მერე თვალებზე, მერე ისევ ტუჩებთან მიიტანა...

ისე გამოიარეს მთელი გზა, ხმა არ ამოუღიათ. საზეიმოდ მორთულ რუსთაველზე რომ გავიდნენ, ქალმა სარკმელში გაიხედა.

- ხელცარიელი მივიდეთ მარიკასთან?

- დაწყნარდი. მე უკვე ვიფიქრე ამაზე! - გაულიმა გუჯიმ.

სანამ ნანი შინ დარეკავდა გუჯი და მარიკა უკვე გაცხარებული საუბარში იყვნენ. მარიკას ისეთი სუფრა გაეშალა, თითქოს ორ კაცს კი არა, მთელ ლაშქარს ელოდებოდა.

გუჯი ისევ ისე გამზიარულდა. ენამოსწრებული იყო, უცნაურ და სასაცილო სადღეგრძელოებს იგონებდა და აცინებდა ქალებს, მე, მოლხენა მინდა თქვენთანო, და სმით ცოტას სვამდა.

თორმეტი რომ შესრულდა, ორთავეს ლოყაზე აკოცა და ჭიქა ბოლომდე გამოცალა. მერე ის და მარიკა ენად გაიკრიფნენ, ერთმანეთს არ აცლიდნენ ლაპარაკს ანეგდოტებს. ისეთი ხმაური იდგა, რომ თავადაც გამზიარულეულ, მაგრამ სიტყვაძვირ ნანის ჩარევა უხდებოდა, წესრიგისაკენ მოუწოდებდა მეტისმეტად გაღალბებულთ.

- მარიკას კენაცვალე, ეს ტელევიზორი პატარა შეევსვენოთ ან ყოველ შემთხვევაში ხმას ისე დაუწყოთ, რომ შენი მაგნიტოფონის ჩართვა შეიძლებოდეს. მე მახსოვს, შესანიშნავი ბლიუზების ფირფიტები გქონდა!

მერე ორივე დატრიალდა, მარიკამ ელექტრომუქი ჩააქრო, შანდლები აანთო და...

- ხომ სჯობია ასე?

- დიდებულია, გენიალური გოგო ხარ, მარიკა, მოდი. გა-
კოცო! მე ამაღამ ძალიან ბედნიერი ვარ. შენ ხო იცი, რატომ
ვარ ასე ბედნიერი? პო, შენი ჭირიმე. შენ ყველაფერი იცი.
ყველაფერი გესმის. ამაღამ შენ შეიძლება სხვაგან უკეთ მო-
გელხინა, მაგრამ... ერთი სიტყვით, შენი უსაზღვრო მაღლიე-
რი ვარ, მარიკა და ჩემს სიცოცხლეში არ დამავიწყდება შე-
ნი სიკეთე.

მოიცა, მოიცა ნუ მაწყვეტინებ. მართალია, ენად გავიკრიფე,
მაგრამ ნასვამი არ გეგონო. მე სიხარულით ვარ მთვრალი! თუ-
კი ოდესმე რამეში დაგჭირდეს ჩემი გაუბედურებული თავი, შენ
გენაცვალოს გუჯი გოგინავა. შენი ჭირიმე, შენი. მოიცა, სად
გარბიხარ, უნდა ვიცეკვოთ! ამაღამ გათენებამდე უნდა გაცეკ-
ვოთ შენ და ნანიკო.

- გუჯი, ახლა არ შემიძლია, სამზარეულოში პატარა საქმე
მაქვს მანამდე ნანის ეცეკვე.

მარიკა სამზარეულოში გასხლტა. გუჯიმ მაგიდასთან უხ-
მოდ მიმჯდარ მომღიძმარე ნანის შეავლო ანთებული მზერა, მე-
რე ღინჯად წამოდგა, ასევე ღინჯად, მოზომილი ნაბიჯით მივი-
და და ცერემონიალურად დაუკრა თავი:

- შეიძლება?

ნანი წამოდგა. კაცმა ისე ფრთხილად, ისე უჩუმრად შეავ-
ლო წელზედ ხელი, უნებურად შეკრთა უნებურადვე დაიხია
უკან, მაგრამ გუჯიმ დაჟინებით, ძალოვნად მოიზიდა და ქალიც
დაჰყვა.

და უცნაური, საოცარი რამ ემართება ნანის: თითქოს მობ-
რუნდა გაზაფხული, მობრუნდა სიყმაწვილე...

ტკბილ ბურანში ეხვევა და აღარავინ არსებობს ირგვლივ.
არავინ და არაფერი - გარდა ამ დიდი ფართო მკერდისა, ამ
ცხელი, ღონიერი ხელებისა, ნაზად რომ ეხვევა წელზე.

კაცს თავი მკერდზე მიაყრდნო და გაიღურსა.

- შენი ჭირიმე... შენი!..

ყურის ბიბილოს უწევს კაცის ცხელი სუნთქვა.

დამძიმებული ქუთუთოები ასწია. გაფართოებული თვალები მიაპყრო.

„რა არის ეს რა ზღება რატომ ვარ ასე ბედნიერი?“

კაცი ჩუმად, სათუთად ჰკოცნიდა ყელზე, სახეზე, თვალებზე, ყურის ძირში, მერე ისევ სახეს უკოცნიდა... თმას.

სანთლები ლიცლიცებდნენ ნახევრად ბნელ ოთახში და საცეკვაო მუსიკის საამო ჰანგი ავსებდა სიჩუმეს.

ნანიმ ახლა ორივე ხელი მოხვია კაცს კისერზე.

ეს სიზმარია, ტკბილი სიზმარი. ზღაპრული უფლისწული ეხვევა და ჰკოცნის მერე ხელში აიყვანს და ასე ატატებულს ატარებს უსასრულოდ, ქვეყნის კიდემდე.

კაცმა გულში ჩაიკრა, ტუჩებს ზარბად დაეწაფა. ნანი დაუსხლტა მერე მთვარეულივით, ბარბაცით მივიდა მაგიდამდე.

სკამზე დაეშვა და სახეზე ხელები აიფარა. კაცი შეურხევლად იდგა შუა ოთახში, მერე გაუბედავი ნაბიჯებით მიუახლოვდა. დახრილ თავზე ფრთხილად შეეხო ხელით.

- ნანი...

ხელები ჩამოსწია ქალმა. თვალები ცრემლით გავსებოდა. ბაგე უთრთოდა და ისეთი უმწეო იერი ჰქონდა, კაცს ერთბაშად გული მოეწურა.

- ნანი... - შეძრული ხმით წარმოთქვა და ხელებში წვდა მოუჭირა. - გაწყენინე, ნანი? მაპატიე... ძვირფასო!

ქალმა თავი გააქნია. გაღიმება სცადა. ტუჩები ისევ ისე უთრთოდა.

სულ ახლოს იყო გუჯის სახე. თვალები მორღევოდა დაწვები წამოგზნებოდა. ქალს ცრემლი შეაშრა. იგი წამით შიშით თუ დაბნევით შეჰყურებდა კაცის ვნებისგან შეცვლილ სახეს ტანჯვის ღიმილს ტუჩებზე.

- მაკოცე... - სთხოვა კაცმა და თვალები დახუჭა.

ქალი გაუცნობიერებლად დაჰყვა კაცის ნებას. ტუჩები ოდნავ შეახო მის ტუჩებს. კაცმა სწრაფად, მზურვალედ დაუბრუნა კოცნა და წელში გაიმართა. ქალს საჩქაროდ გაეცალა და ოთახში გაიარ-გამოიარა მერე სამზარეულოში გასძახა:

- მარიკა, სად დაიკარგე?
- ახლავე, ახლავე, გუჯი.
- გინდა მოგესმარო?...

მერე... სამზარეულოში შავი ღვინო გადაასხა კაბაზე მარიკას, მერე ბავშვივით ეხვეწებოდა, ხომ არ გეწყინა კაბის გაფუჭება, ერთი საკაბე ჩემზე იყოსო. მანამ არ მოეშვა, სანამ ტვისტი არ აცეკვა. მერე გიტარა გამოატანინა და სამთავემ ხმაშეწყობილად იმღერა... გამთენიისას დაიჩემა, ლოჯიაში უნდა დავწევო და დიასახლისმა ლოჯიაში გაუშალა ლოგინი.

გოგოებო, ამდამ მე ბედნიერი ვარ და ყველაფერი უნდა მაპატიოთ, ამდამ ყოველნაირი ახირება უნდა მაპატიოთო.

* * *

- და სულ ერთი თვის წინ იყო ეს. ერთი თვის წინ.

ნანი კვლავ საწოლზე დაეშვა თითები ერთმანეთს გადააჭლო და ორად მოიხარა.

სიჩუმე მარიკამ დაარღვია.

- ზღვა ხალხი მოდის... ამისთანა არაფერი მინახავს...- ფრთხილი ხმით წამოიწყო. შინაგანად გრძნობდა რომ სამი დღის მღუმარების ყინული უკვე გალხვა და ახლა საჭირო იყო ელაპარაკა და ნანიც აეყოლებინა.

- ვაიმე, გუჯი... - დაიჩურჩულა ნანიმ და უფრო მოიკუნტა დაწვით მუხლებს შეეხო.

- თავისმა სიჯიუტემ დაღუპაო, ამბობენ... - მარიკამ სიმწრით გააქნია თავი, ადგა ოთახში გაიარ-გამოიარა, მერე ისევ სავარძელში ჩაეშვა, სიგარეტს მოუკიდა.

- თურმე აფრთხილებდნენ, გზები საშინლად მოყინულია და ნუ მიდიხარო. ამაზე უარეს ამინდში მივლია. იქ მუშები მელოდებიან, შევპირდი, ამოვალ და წაგიყვანთ-მეთქი. უნდა ავიდე უსიკვდილოდ... არავინ გაუყოლებია, თვითონ მარტო მისჯლომია საჭეს. მერე... მანქანა რომ მოცურებულა დამუხრუჭება უცდია. მეორე დილასლა უპოვიათ...

- ვაიმე, გუჯი!

მარიკამ იყუჩა. მერე ისევ წამოიწყო:

- ბიჭი სულ მამას ჰგავს. კინალამ გავგიჟდი, რომ ვნახე... ის ქალი კი... - შეყოვნდა წამით, მერე სწრაფად, ბოლმიანად დაუმატა: - ვერ ვიტან მაგ ქალს მთელი არსებით ვერ ვიტან.

ნანიმ თავი ასწია. გაოცებით შეანათა თვალები.

- რას მიყურებ? არ თქვა ახლა „ის ქალი გუჯის ცოლია“, „მასაც უყვარდაო“, - გამოაჯაერა მეგობარს მარიკამ, ავად დააკვესა თვალები ისევ წამოიჭრა, ოთახში ბოლთის ცემას მოჰყვა მერე ისევ დაჯდა ფეხი ფეხზე გადაიღო, ჩამქრალი სიგარეტი გასრისა, ნანის შეაცქერდა კუშტად.

ნანი ამ მზერისაგან აიწურა, დამნაშავე ბავშვივით აუხამხამდა თვალები, უმწეო და საოცრად მორიდებულმა ღიმილმა აუთრთოლა ტუჩები, მარიკამ ენაზე მომდგარი მწარე სიტყვები ისევ გულში ჩაიბრუნა, ხელი მოწყვეტით ჩაიქნია და სახეზე საშინელი დაღლილობა გამოეხატა:

- თუმცა... მართლა რას ვერჩი? ქალმა ჭკუა იხმარა, მომენტი სათავესოდ გამოიყენა... ბიჭმა თავისთან მიგიწვია? - უნდა წაჰყვე! მერე მთავარია მაგრად იდგე. მთავარია, აგრეთვე მომავალი დედობა, ბიჭის თავმოყვარეობასა და კეთილშობილებაზე თამაში, თან თუ ზურგიც გაქვს, მერე ყველაფერი სიყვარულით უნდა მოინათლოს. უმთავრესი კი, ცხადია, მეტოქის უნიათობა გახლავთ. ერთმანეთში შერწყმული ყოვლისმომცველი სიკეთე და სიამაყე. როცა თავისი საქციელით თვითონვე უბიძგებს ბიჭს გადადგას ნაბიჯი, რომელიც შეიძლება მერე ორივესთვის საბედისწერო აღმოჩნდეს... - მარიკა გაჩუმდა. მერე თავდახრილმა ბოლმიანად ჩაიდუღუნა: - არ მინდოდა და მაინც...

ნანი შეურხევლად იჯდა და თავის ხელებს დასცქეროდა მუხლებზე რომ ჩაეკრიფა ნასეტყვი ვაზის მტევნებივით.

- მარიკა, შენ ერთი რამ გავიწყდება: რომ გუჯი არავის და არაფერს გაუწევდა ანგარიშს, თავად რომ არ სდომებოდა ასე არავის და არაფერს!

მარიკამ სწრაფად შეავლო მზერა. ნანი წელში გამართული იჯდა ახლა და თვალები უჩვეულოდ უბზინავდა.

- მთავარი, გუჯიმ გადაწყვიტა ასე. მან არ მაპატიო ორჭოფობა და სისუსტე. ჩემი დასჯა განიზრახა... იქნებ მასაც ჩემსავით ეგონა, ადვილად დამივიწყებდა... მაშინ ორივემ შეცდომა დავეშვიტ, ძალიან ახალგაზდები ვიყავით და ალბათ იმიტომ.

- შენ ერთ რამეში ალბათ მართალი ხარ; გუჯიმ არ იცოდა ლაჩრობის პატიება. ვერ იტანდა გაურკვევლობას ბუნდოვანებას, მიხვეულ-მოხვეულ ურთიერთობებს. საოცრად პირდაპირი და ჯიქური იყო... და რაც ყოველთვის მაკვირებდა მასში: ამ თითქოს ძალიან თანამედროვე ბიჭს ძალიან ბევრი ტრადიციული ძველებური თვისება ჰქონდა.

- იყო?... ვაიმე, გუჯი... - ნანიმ ერთბაშად სახე ხელებში ჩამალა, ისევ მოიხარა, მოიკუნტა.

მარიკაც დადუმდა.

მძიმე სიჩუმე ჩამოწვა.

ამ საუბარმა ნანის ისევ აატკივა ძველი ჭრილობა, ჭრილობა, რომლის დავიწყებასაც ამ ხნის მანძილზე გულმოდგინედ ცდილობდა და ვერ ახერხებდა. ისევ ისე მტკივნეული სიცხადით ელანდებოდა წარსულის სურათები, რომლისთვისაც ამაოდ ცდილობდა მიეყარა დავიწყების ფერფლი. ახლა კვლავ წამოტივტივდნენ ის სურათები. კვლავ წამოიშალნენ აფრენილი ჩიტების გუნდით და...

კვლავ თითქოს ნიშნისგებით, ქირქილით აჩურჩულდა ყურის ძირში უხილავი ხმა, გულში ნელ-ნელა რომ აწვეთებდა შხამს. აწვეთებდა დაჟინებით, ჯიუტად, ჯიბრით:

* * *

„იმ საღამოს სახლამდე მიაცილა გუჯიმ. უკვე თითქმის წელიწადი სრულდებოდა ლენინგრადში პირველი შეხვედრიდან და ამ ერთი წლის განმავლობაში ფარულად, ჩუმად ზვდებოდნენ ერთმანეთს. უფრო ზუსტად, ნანი უმაღლავდა თავისიანებს

ამ შეხვედრებს. მამის მკაცრი ხასიათით დაშინებული ვერ ბე-
დავდა გამხელას.

იმ საღამოს კი გუჯიმ აიჩემა, სახლამდე უნდა მიგაცილოო.
ცოტა ნასვამი იყო და ასეთ ღროს ჯიუტდებოდა.

სახლის შესასვლელთან იდგნენ. ნანი ეხვეწებოდა, წადი, ში-
ნამდე ხომ მომაცილე, მეტი რა გინდაო. რას ჰქვია რა მინდა
მინდა გიყუროო. შეიძლება ვინმე ჩვენიანმა დამინახოსო, შიშით
გული უსკდებოდა ნანის. დაგვინახონ მერე, რა გვაქვს დასაძა-
ლი? რამეს ხომ არ ვაშავებთო.

ამ ლაპარაკში ნანის მამა წაადგათ თავზე. რევიზია
ჰქონოდა და გვიანობამდე შერჩენოდა სამუშაოს. ისედაც

პირქუში, ახლა უარესად მოიქუფრა, შუალამისას შემოსასვ-
ლელში დგომა რა წესიაო, მკვახედ მიახალა ქალიშვილს. ნანი
ისე დაიბნა, რომ... გუჯი წარუდგინა მამას გაიცანი, ჩემი მეგობა-
რიაო. თუ მეგობარია, შინ შემოიყვანე, ქუჩაში რას დაგიყენებია -
დაუბღვირა მამამ, ნანიმ თვალთ ანიშნა გუჯის წადიო. მაგრამ
იგი თითქოს წერამ აიტანა, ერთხელ, როცა იქნება ხომ უნდა
გავიცნო შენებიო, - უთხრა ნანის ხმადაბლა, მერე როგორღაც
თავისებური მზერით შეხედა, გაუცინა და კიბეს შეუყვია.

გული უკანკალებდა ნანის. გრძნობდა, სასიკეთო არ იყო ეს
შეხვედრა. თავიდან თითქოს არაფერი. ღარბაში ისხდნენ გუ-
ჯი, ნანის დედა, მამა და ნანი. ნანის უფროსი ძმა თამაზი შინ არ
იყო. მერე... არ ახსოვს ზუსტად, რაზე აუხირდნენ ერთმანეთს
გუჯი და მამა. ჰო, მამამ თანამედროვე ახალგაზრდები უდიე-
რად მიიჩნია. ვერ მოზომა, ისე თქვა. გუჯიმ კი დათმობა არ
იცოდა, როცა რამე არ მოეწონებოდა. თუმცა ახლა ითმენდა.
თავს ძალას ატანდა იჯდა და ითმენდა. მამა არ ცხრებოდა. და
მაშინ... უცებ წამოხტა გუჯი. მუშტი მაგიდას დააღირა, არ არის
ეს სწორი, არ ბრძანდებით თქვენ მართალი, ბატონო ბესარიო-
ნო (ბატონი ბესარიონი დამარცვლით, ირონიულად გამოსცრა
კბილებში). სახე მიტკალივით გადაფითრებული ჰქონდა, თვა-
ლები კი ავად უკვესავდა. მამასაც ფერი ეცვალა.

თუმცა თავზარდაცემული იყო, მაინც მკაფიოდ აღიბეჭდა ნა-

ნის მეხსიერებაში ორივეს გამომეტყველება: გუჯის ჯიუტი ურჩო მამის - კუმტი, მრისხანე.

უანგარიშოდ მამისკენ გაიწია, მკლავში ორივე ხელით ჩააფრინდა.

- მამა! - დაუძახა ჩუმად, თითქოს დასაშოშმინებლად, მაგრამ მის ხმაში უფრო შიში და სასოწარკვეთა ისმოდა. მამამ გამანადგურებელი მზერით გაზომა ქალიშვილი თავით ფეხებამდე, მერე მკლავი გამოგლიჯა და უხმოდ, უსიტყვოდ მეორე ოთახისკენ გაემართა.

გონსმოსული გუჯი თავდახრილი იდგა და უჩუმრად ტუჩებს იკნენტდა. იგი თვალებს ვერ უსწორებდა აკანკალებულ, ფერწასულ ნანის სახტად ქცეულ დედამისს. მერე თავადაც უხმოდ, უსიტყვოდ გაალაჯა გასასველისაკენ. ახსოვს გაკიდება უნდოდა და... ადგილიდან ვერ დაიძრა, თითქოს მიწა გამოეცალაო, თითქოს იატაკს მიეყინაო. საშინელებამ გააოგნა. მოსაზრების უნარი დაეკარგა.

მერე... მერე მამამ უბრძანა, მაგ ვაუბატონის ფეხი არ ენახო ჩემს ოჯახში შემოდგმულიო და ნანიმ მორჩილად მოიხარა ქედი. მამის სიტყვა ყოველთვის კანონი იყო ოჯახის წევრებისათვის მითუმეტეს ნანისათვის. მერე ნანის ძმამაც უფრო შეუკეთა ცეცხლი. გამიგია მე გუჯი გოგინავა ჩვენს ინსტიტუტში კალათბურთს თამაშობს, ერთი თავზეხელაღებული, ლოთი-შფოთი ბიჭიაო.

ნაბიჯს არ ადგმევინებდნენ ნანის მარტო. თამაზი დაჰყვებოდა ყველგან. მიაცილებდა უნივერსიტეტამდე და მოაცილებდა შინამდე. ტელეფონიც კი გამოთიშეს ერთხნობით. მერე... მერე იყო ის შეხვედრაც...

შუა ღღეს, ინსტიტუტიდან მომავალ და-ძმას ზემელზე გუჯი გადაუდგა. ნანისთან ცოტა ხანს სალაპარაკო მაქვსო, ზაზგასმული თავაზიანობითა და მოგონილი სიმშვიდით სთხოვა მან თამაზს. თქვენთან ლაპარაკი ჩემ დას არ სურსო, ცივად მოუჭრა თამაზმა და დას ხელი ჩასჭიდა მკლავში. მაგრამ გუჯიმ ერთბაშად ხელი გააშვებინა თამაზს და ნანის ჯიქურ ჩახედა თვალებში: მართლა არ გინდა ჩემთან ლაპარაკიო, ჩაჰკითხა გამომწვე-

ვი ხმით. კურდღელივით დამფრთხალმა ნანიმ გამვლელთა რამდენიმე საეჭვო მზერა დაიჭირა... ახლა გუჯის ალექსილ სახეს ამღვრეულ თვალებს რომ წააწყდა აიძრია. „მთვრალია!“ – გაუელვა: „როგორ მიბედავს... ისიც ძმასთან!“

სიანჩხლები, შეურაცხყოფისა თუ დამცირების გრძნობამ გონება დაუნისლა... თავი დამანებე, შენი დანახვაც არ მინდაო, მიახალა მკეახედ, მკლავი გამოგლიჯა და შუბლზე მომსკდარი ჭირისოფლი ხელის გულით შეიწმინდა.

გუჯი გაფითრდა.

– მასე ხომ, ქალბატონო? – დამარცვლა ჩახრინწული ხმით და ნაბიჯით უკან დაიხია. თავით ფეხამდის გაზომა ქალიშვილი დამცინავად მოწკურული თვალებით: – ვნახოთ, ბოლოს ვინ ინანებს! – დაატანა ნათქვამს ქაღილით და გატრიალდა.

არასოდეს დაავიწყდება ნანის მისი სახის გამომეტყველება ამ სიტყვებს რომ წარმოთქვამდა. არასოდეს. არც ის დაავიწყდება არასოდეს როგორ მიარხევდა განიერ ბეჭებს. ბეჭებზევე რომ ეტყობოდა ბრაზი!

ხანდახან ოითქოს რაღაც უხილავი ძალა გიბიძგებს და გათქმევინებს საბედისწერო სიტყვებს, რომელიც შეიძლება მერე მთელი სიცოცხლე ინანო...

ნანიმ კი მაშინვე ინანა. გუჯის საქციელიც მაშინვე გამართლა გულის სიღრმეში, თუმცა აშკარად ამაზე ვერასოდეს ვერ ამოიღებდა ხმას. გუჯის სხვა გამოსავალი არ ჰქონდა: იმ ხანებში ძმა გვერდიდან არ სცილდებოდა ნანის. და გუჯიმაც უკიდურეს საშუალებას მიმართა. ნანიმ კი... ნანიმ საჯაროდ ხელი ჰკრა. საჯაროდ ზურგი შეაქცია – ფუჭ თავმოყვარეობას აყოლილმა. შეურაცხყო და დაამცირა ბიჭი.

თავდაპირველად ეგონა, გადაუვლის გუჯის გაბრაზება არად ჩააგდებს თავის ქაღილს, მოვა მომიბრუნდება. მაჰატიებსო.

არ მოვიდა. არ მობრუნდა. არ აპატიო.

ერთ მშვენიერ საღამოს კი ზემელზე შეხვედრის სამი თვის შემდეგ, ძმამ ფრიად კმაყოფილი სახით აუწყა დას გუჯი გოგინავას ცოლი შეურთავსო და უფრორე კმაყოფილი კილოთი დას-

ძინა: - ეტყობა, არ შერჩა „პაღლეცობა“, აიძულეს ორსული ქალი მოეყვანა ცოლადო.

* * *

ისევ ისევ ტანჯვანარევი სიამით აღადგენდა ნანი განცდილს და გადატანილს.

გუჯის სამი წლის ბიჭი ჰყავდა უკვე და მისი შფოთიანი ოჯახური ცხოვრება, როგორც ამბობდნენ ახლობლები, ვერა და ვერ ღებოდა კალაპოტში. გარეგნულად კი ყველაფერი რიგიანად გამოიყურებოდა. რიგიანად და რესპექტაბელურად.

„გასვენებიდან ბრუნდებოდნენ ის და მარიკა. გზაში წვიმამ მოუსწროთ. არავინ მანქანა არ გაუჩერა. დაიბოღმნენ. უეცრად მათ გვერდით „მოსკვიჩი“ შეღგა. გუჯი იყო. უხმოდ გაუღო კარი ქალებს. თავადაც როგორღაც უხმოდვე ჩასხდნენ. უფრო ინსტინქტურად, ანგარიშმიუცემლად. იჯდა და გრძნობდა მუხლები უთახთახებდა ხელებიც. ვერაფრით ვერ შეეკავებინა ეს კანკალი. თითქმის მთელი გზა უსიტყვოდ იმგზავრეს. მარიკამ ვითომ სცადა საუბრის წამოწყება. არაფერი რომ არ გამოუვიდა ისიც გაჩუმდა. ასე მუნჯებივით გაიარეს მთელი გზა.

ახლა ფიქრობს, ზომ არ გაიგო ჩემი და დათოს ამბავი და... ზომ არ დაგვიდარაჯდა განგებო. მაშინ კი მაშინ შემთხვევითობას დააბრალა ის შეხვედრა. და მაინც... ეს შეხვედრა საკმარისი აღმოჩნდა იმისთვის, რომ თითქმის უკვე გადაწყვეტილი საქმე დათოსთან ჩაეშალა!

უბრალოდ, ძალიან ნათლად იგრძნო, რომ ვერასოდეს შეძლებდა სხვის ცოლობას. თვითგვემისა და თვითწამების გზა არ-ჩია. „ეგებ... ამიტომაც დამსაჯა ღმერთმა... თუ განგებამ?

მაგრამ შენ... შენ რას გერჩოდა გუჯი?“

* * *

მზე აცხუნებდა. სასაფლაოზე იასამნები ჰყვოდნენ. კვირტი დასკდომოდით ვარდებს. გაუთავებლად ჟიჟიჟებდნენ გაზაფხულით გაღაღებული მერცხლები, გაზაფხულის სუნი მძლავრობდა. საგოდებელზე და ლამობდა დაეძლია ცრემლი და მწუხარება.

ქვემოთკენ მიმავალ ვიწრო ბილიკს ნელა დაუყვა და... მოულოდნელად, თითქოს უცებ წააწყდა გუჯის ღიმილს...

მეხდაცემულივით შედგა.

„ნუთუ... ნუთუ ეს შენა ხარ, ბიჭო?“

იღმა შეურხევლად და შესცქეროდა მარმარილოს ფილაში ჩატრილ გუჯის სურათს. შესცქეროდა დაჟინებით, დაძაბულად და ასე ეჩვენებოდა, საპყრობილის პატარა სარკმლიდან უღიმოდა მას გუჯი ეშმაკურად, თავისებურ, ირონიული ღიმილით. პერანგის საკინძე ღრმად ჩახსნოდა. მაღალი, ხარქედა კისერი მოუჩანდა. თვალები სიცილისგან მოჭუტვოდა.

„ნუთუ ეს შენა ხარ, გუჯი?“ - გაიმეორა ისევ ჩურჩულით და მუხლმოკვეთილი, ნელ-ნელა დაეშვა მიწაზე. მიხაკების კონაში ჩამალა სახე.

კვლავ რომ ახედა სურათს, თავადაც ღიმილი შეაგება ანაზღად გუჯის ღიმილს.

„დღეს ოცი აპრილია, გუჯო, ხომ გახსოვს ეს დღე?. ამ დღეს შევხვდით პირველად ერთმანეთს... თითქოს საუკუნე გავიდა მას შემდეგ და მაინც, გუშინდელივით მახსოვს ყელაფერი, ყოველი წვრილმანი... საყვავილეს რომ ჩავუარეთ, უცაბედად შენ ჩემი მზერა დაიჭირე, შეხვედი და საუკეთესო მიხაკები შეარჩევინე სანდომიან, ხანშიშესულ გამყიდველ ქალს, მერე როგორღაც მოუხერხებლად, პატარა ბავშვივით, დარცხვენილი ღიმილით შემაჩჩე ხელში. ო, რა საყვარელი იყავი იმ წუთს, რა საყვარელი იყო ეს ღიმილი - მორცხვი და მოკრძალებული... შენ ხომ ასე იშვიათად იღიმებოდ, გუჯი!

აი, მეც მოგიტანე დღეს მიხაკები, დღეს პირველად მოვედი აქ, გუჯი. ხომ არ გაიფიქრე, რომ თუნდაც ერთი წამით დაგივიწყე? ვერა და ვერ მოვერიე ვერც ავადმყოფობას და...

ახლაც ჩუმად ამოვედი შენთან, გუჯო, ქურდულად. განა ჩემს სახელს ვუფრთხილდები? ვის რა ჭირად უნდა ჩემი სახელი? ეს ადრე ვიყავი მშვიდარა და მფრთხალი. ადრე იყო, რომ რაღაც სიამაყის თუ თავმოყვარეობის ჭია მღრღნიდა.

მე შენს სახელს ვუფრთხილდები მხოლოდ, მხოლოდ შენს სახელს, თორემ რა სახსენებელია ჩემი თავი? რა მნიშვნელობა აქვს შენს შემდეგ, როგორ გავლევ ჩემს უმაქნის უსარგებლო სიცოცხლეს?

შენი ცოლი ბედნიერი ქალია. მას შენი შვილები დარჩა. მე რაღა მრჩება? მხოლოდ სინანული და ჰო, ეს სამაჯური. რამე ხომ უნდა დაგრჩეს ჩემგან სახსოვრადო, - მე რომ უცებ მოვკვდეო.

- რა ხდება აქ? რა ამბავია?

ნანიმ მძიმედ ასწია ქუთუთოები. თავს ორი შაოსანი ქალი წამოსდგომოდა.

„გუჯის ცოლი და ცოლის და!“

უცებ თითქოს წყვილიაღში ჩაიძირა ყველაფერი - მარტო საკუთარი გულის ყრუ შეყოვნებულ ხმაურს შეიგრძნობდა. საფეთქლებში ჭრიალი გაჰქონდა რაღაცას.

- მოდიან აქ ვიღაც-ვიღაცეები და ჭირისუფლობენ. რა უფლების ძალით?

„მართლაც, რა უფლებით?“

ერთბაშად განათდა თავში და მისმა თვალებმა მოძებნეს ამ სიტყვების მთქმელი.

მშვილდით დაჭიმულ და შემართულ ქალს სიტყვა შეეყინა ბაგეზე. მზერა დახარა.

...ახსოვს რომ აღმართი წელგამართულმა აათავა. მერე იწყებოდა კვიპაროსებისა და იასამნების ხეივანი.

„რა უფლების ძალით?... ოღონდაც! გლოვაც შეიძლება თურმე იყოს კანონიერი და უკანონო... სიყვარულიც! რა უფლების ძალით გიყვარს?“

კვიპაროსი ხეს ხელი შემოხვია. თითქოს ერთბაშად მოერღვა მთელი სხეული მოიღვენთა. გონებაში კი ისევ ისე ტრიალებდა:

„კანონიერი... უკანონო“...

ტუჩებზე სუსტი, მკრთალი ღიმილი აფარფატდა. თავი ჩაჰკიდა.

ირგვლივ სიჩუმე იდგა სასაფლაოს წყნარი, მყუდრო სიჩუ-

მე. მერცხლების ჟივჟივიდა არღვევდა ამ ღუმილს: მერცხლები ლალად, ხალისიანად სერავდნენ ცის იისფერ კამარას.

და ჰაერში ტრიალებდა იასამნისა და საკმევლის სუნი - გაზავებულ-გაფუებულ, მაძლარი მიწის ოსშივართან.

საყრდენი

მალე მიხვდა გულს რომ ვერ უდებდა კითხვას. მექანიკურად, თვალებითლა კენკავდა მარცვლებს, სიტყვების აზრი კი გონებამდე ვერ აღწევდა.

ჟურნალი განზე მოისროლა, ზე აიჭრა. ისე, კაცმა რომ თქვას რა ღროს სხვათა ჭირვარამის განცდაა, საკუთარიც მოსჭარბებია და ლამისაა, მოახრჩოს კიდეც.

მაგნიტოფონის ჩხავილმაც ტვინი წაიღო პირდაპირ! დილაუთენია რომ ჩართავენ, შუალამემდე აღარ არის საშველი. არც რიდი იციან და არც ხათრი.

თავადაც ასე არ იყო, განა არც ისე დიდი ხნის წინ, მაგრამ ახლა? ახლა ყველაფერი აღიზიანებს და თავს აბეზრებს, უმნიშვნელო წვრილმანიც კი.

აივანზე გავიდა და მოაჯირზე გადაეყუდა, ერთხანს იყო ასე შეურხეველად და უაზროდ დასცქეროდა ეზოში მოჟრიამულე ბავშვებს.

„როცა გეტყვი ის-ს გა-მო-დი! როცა გეტყვი ე-ს არ გამო-ხვი-დე!..“

გამოდითი ერთად ვიაროთ!..

„ეუჰ! მგონი, აეურიე!“

ისევ შიგნით შებრუნდა და ოთახიდან ოთახში იწყო ალაბალად სიარული.

„იქითკენ“ გახედვაც არ შეუძლია და ჰე, მოკალი თუ გინდა! თითქოს ჟამიანიო, ისე გაურბის იქაურობას. აკი გამოიტანა კიდეც „იქიდან“ თავის ქვეშაგები და ლოჯიაში დაიდგა საწოლი. ოღონდაც „იმ“ ოთახში არ დარჩეს და... თუნდაც ხის ქვეშ გაათენ-დააღამებს.

ტელევიზორი რაღა ჯანდაბამ მოშალა ამ საღამოს? კინოს

მაინც უყურებდა. ეგებ ცოტათი მაინც გადაეყოლებინა გული.

დარეკვის და ვინმესთან ლაი-ლაის განწყობაზეც აღარ არის. წასვლითაც ვეღარსად წავა - უკვე გვიანია, ხოლო ახლა დედასთან დავიდარაბის თავი ნამდვილად არა აქვს. და საერთოდ, სიმარძლე რომ თქვას, ძველებურად აღარ მიუწევს გული გარეთ - ლალის თუ გაყვება ხანდისხან სადმე, ესაა და ეს.

ღმერთო ჩემო, ისე, რამდენი გაჭირვებული და სასოწარკვეთილი ადამიანი გაიცნო ამ ბოლო დროს მკითხავენთან სიარულში. მართალია, ზოგი ცნობისმოყვარეობას დაჰყავს მათთან, ზოგს კიდევ „მოდური“ სახელი იზიდავს მაგრამ უმეტესობას მასავით დარდი და სატკივარი დაარბენინებს ამ „დროებით მკურნალებთან“.

ადრე თავშესაქცევად უყვარდა ხოლმე ყავაში ჩახედვა და კარტის გაშლა მეგობრების წრეში. ერთობოდნენ და მაშინ აბა, როგორ წარმოიდგენდა თუ ასე სასიცოცხლოდ აუცილებელი გახდებოდა მისთვის მარჩიელობა.

რადაცნაირი აუხსნელი გულისკანკალითა და მოლოდინით შეპყრობილი მიდის ხოლმე თითოეულ მათგანთან, თითქოს რაღაც სასწაულს ელოდება და... ყოველთვის იმედგაცრუებული და გულდაწყვეტილი ბრუნდება უკან, სანამ ისევ ახალი „გადასარევი“ მკითხავი არ გამოჩნდება თვალსაწიერზე.

აი, ხვალისთვისაც შეჰპირდა ლალი, მაგარ ვინმესთან მიგიყვანო. ეჰ, ლალისაც თავისი გასაჭირი ადგას ვერც იმას გაუმართლა „სიყვარულობანას თამაშმა“, როგორც იცის ხოლმე თქმა ენაკვიმატმა ნუნუკამ, სასაცილოდ რომ არ ჰყოფნის თავისი მეგობრების ესოდენი გაწამაწია მაგრამ სოლიდარობის გამო, აიძულებს თავს ანგარიში გაუწიოს და მხარი აუბას ამ „კომედიას“, თუმცა შიგადაშიგ უწყინრად აქილიკებს მაინც თავის დაქალებს: ჩეტავი თქვენ, მოცლილები არ იყოთ! რისთვის ან ვისთვის იკლავთ თავს ასე? ღირდეს მაინც რომელიმე კაცი ამდენ ფიქრად და დავიდარაბად?

თვითონ ხომ არაფერზე თავს არ იტკივებს და სხვების წუხილი და ტანჯვაც მხოლოდ ღიმილს ჰგვრის, შემწყნარებლურ

და ირონიულ ღიმილს. სულ ორი წელიც არ უცხოვრია თვითონ ქმართან. გასცილდა თუ არა ჩვილი ბავშვი დედას შეატოვკ თავად კი გულარხეინად მიეცა ე. წ. დროსტარებას. აბა ახლა თქვენსავით თვალებს დავითხრი და გულს გავისიებ, მანამდე გვერდი არ აუდგეს ვინმესაო, დროდადრო ჩაუნისკარტებს დაუდევარი კილოთი თავის სიყრმის მეგობრებს და თავისებურად, გემრიელად გადაიკისკისებს ხოლმე.

ერთხელ გათხოვება თუ მოასწარი და ერთი შვილის გაჩენა, სავსებით საკმარისია, ჩემო ბატონო, - თან დროგამოშვებით მოძღვრავს კიდევ თავის შეჭირვებულ და გულშეღონებულ დაქალებს - ამქვეყნად ერთხელ მოხვედი და შენი სიამოვნებისთვის უნდა იცხოვრო! თუ გაგიმართლა და შენი გუნებისა და განწყობილების ქმარი შეგვხდა, შენს გემოზე რომ არ დაგიშლის ცხოვრებას - ხო რა კარგი თუ არა და - კარგად მეყოლე! მამაკაცების მეტი რაა ამ ქვეყანაზე! ღმერთო კი მომკალე, ერთი თითის დაქნევაა საჭირო მხოლოდ - შენთან რომ გაჩნდეს ვისაც კი ისურვებ. და საერთოდ, ჭკვიან ქალს თადარიგში მუდამ უნდა ჰყავდეს რამდენიმე თავყანისმცემელი. თუ ვინიცობა, ერთმა უმტყუნა მყისვე მეორეთი შეცვალოს იგი - მეორე - მესამეთი და ასე შემდეგ - აბა რა უბედურებაა ერთის ამოჩემა? ეს „პროსტო“ პროვინციალიზმი გახლავს ჩემო ძვირფასო, მეტი არაფერი!

მაგრამ ნუნუკას „ქადაგებანი“ ჯერჯერობით ახლოსაც არ ეკარება ნათიას დაწყლულბულ გულს. ისინი ტყუილი ქაქანი და წყლის ნაყვია. ყოველ შემთხვევაში, ასეა ეს ჯერხნობით, ხოლო მერე?... მერე რა იქნება, ერთმა ღმერთმა თუ უწყის... ნეტავი მართლა ისეთი გულთმისანია ის ქალი, ლალი რომ უქებს? ხვალამდე გაძლება არ გინდა?

ეჰ, ერთი და მაინც ჰყოლოდა... მმასთანაც არ მოერიდებოდა ალბათ, გულის გადაშლა. შენი სისხლი და ხორცი მაინც სულ სხვაა. სხვისი ჭირის ღღენიადაგ მოსმენა, გაუთავებელი ჩივილი და წუწუნო, რაც არ უნდა იყოს ძნელი ასატანია. თუმცა... ნათია ცდილობს თავი არ შეაბეზროს მეგობრებს, იშვიათად -

რომ დაიჩვილოს ვინმესთან, თავის გულში იკლავს ხოლმე დარდს თუ ვარამს. და მაინც...

მამა რომ მოსულიყო დროზე, იქნებ როგორმე აეცინცლა სიგარეტო, თუმცა მოპარვაც რომ მოახერხო, სად მოწიოს? ახლა დედის კივილი უნდა კიდევ! ისედაც ამ ბოლო ჟამს სულ გაცხვირული დადის. გაუთავებლად იკბინება და იგესლებს. წამითაც რომ შეაგვიანდეს სადმე, კოპებს მწყრალად შეიკრავს იარე, იარე, მიტოვებული ქალის სახელი აღარ იკმარო, ახლა ქუჩებში იწანწალე და ააღაპარაკე ხალხიო. თითქოსდა საგანგებოდ ჩქმეტს მტკივან ადგილზე. საოცარია პირდაპირ! აკი დღედაღამ ჩასჩიჩინებდა გაეყარე და გაეყარე, რა შენი ღირსია ეს ტუტუცი და ბოგანო ბიჭიო; ჰოდა როცა მართლა გაშორდა იმის მაგიერად, რომ დაშოშმინებულიყო, ახლა თავის კანში აღარ ეტევა. ხომ აისრულა გულის წადილო, აბა მაშ ახლა რაღას იბოღმება, რომ იბოღმება? მაგრამ „მიტოვებული“ ქალიშვილი რომ უზის შინ, აი ეს ვერ მოუნელებია, აი ესაა რომ აგიჟებს და ცოფებს აყრევენებს.

მიტოვებული! ჰმ! კი მაგრამ, თვითონ ხომ ყველაფერი იღონა და მოიმოქმედა იმისათვის, რომ თავისი ერთადერთი ქალიშვილი დაეხსნა ქუჩიდან შემოსული იმ ჯამილოკიასაგან? „რა გასაჭირი ადგა ბატონო, ჩვენს ქალიშვილს ჯიბეგახვრეტილ სტუდენტს რომ არ გაჰყოლოდა? ცოლს რჩენა უნდა, ჩემო ბატონო, მოვლა-პატრონობა. ეს კიდევ... ცოლისთვის კი არა, თავის თავისთვის ვერ მოუვლია. მაგრამ იმდენად ნამუსგარეცხილი და ურცხვია, რომ კიდევ აქეთაა დიდგულზე: მოვალედ გვთვლის ვარჩინოთ, შევინახოთ და თანაც სულ წითელი კოჭი ვუგოროთ, რომ არ გაგვინაწყენდეს ბეჩა! აბა არა? ეს ვინ გვეღირსა, ხომ როგორ გავებდნिएრდით ასეთი ბიჭის სიძეობით!

ეს ჩვენი ტუტრუცანა გოგო კიდევ - არაფერი აწყენინოთო, არაფერი შეამჩნევინოთო, თვალებს გვიბრიალებს აქეთ, ხოლო იმას იმ ბოგანოს კუდს უქიციანებს სახეში შესციცინებს. აქაოდა მართლა რა ბედს ვეწიეო, სიხარულით აღარ არის პირდა-

პირ. ღმერთო დიდებულო! ჩვენი ნათია მთელი თბილისის ბიჭები რომ ჭკუას ჰკარგავდნენ მასზე და მის მზეს ფიცულობდნენ, ლამისაა მონა მხევლად გაუზღეს ამ ლატაკი, გაღლეტილ მამლაყინწას! ღმერთი რატომ არ გაიცინებს?

გუნებაში გამოაჯავრა დედის კილოს. თავის თავი იმაზეც დაიჭირა, რომ სახის გამომეტყველებაც შეეცვალა, ისეთი გაუზღა, როგორიც დედას აქვს ხოლმე ასეთ დროს.

ასე ეგონა, თავიდან მოიშორებდა თუ არა იმ „გლაზა ამპარტავანს“, მისი ქალიშვილის ხელის მთხოვნელთა რიგი დადგებოდა მაშინვე. რაკი იმედმა არ გაუმართლა და ასე ვთქვათ, კოვზი ნაცარში ჩაუვარდა გამწარდა ქალბატონი ლიზიკო და მერე როგორ? ჰოდა მთელ თავის ჯავრს ახლა ქალიშვილზე იყრის.

თავი გაიქნია, თითქოს უკეთურ ჩვენებებს იშორებსო, მაგრამ... ახლა მამას გადაწვდა ფიქრით. ო, ო, მამა? ერთი შეხედვით, ღირსეული და საქმიანი ვაჟკაცი გეგონება, სინამდვილეში კი ცოლს ყურით დაჰყავს: დიახ, ეს ვითომდა თავდაჯერებული ქალების მუსუსი მამაკაცი ყველაფერზე კვერს უკრავს თავის ძვირფას მეუღლეს. ამით თავის ცოდვების მიჩუმათებას ცდილობს ალბათ, თუმცა... კუდი მაინც მოუჩანს ანდაზის არ იყოს...

რაკი ლიზიკომ თქვა, რაკი ლიზიკომ ინება...

სულ ლიზიკო აკერია პირზე. ვითომ უიმისოდ წყალს არ გადააქცევს! ლიზიკო კი ამასობაში ლამის შინაურ ტირანად იქცეს. ბრძანებებსა და უსიტყვო, უხმო მორჩილებას დაჩვეული ქმარ-შვილისგან, ოჯახისთვის თავგადაკლული ქალის როლს იფერებს და ხელსაყრელ მომენტს არ გაუშვებს, ეს თავშეწირულობა არ დააყვედროს თავისიანებს.

თავი კვლავ დაიჭირა იმაში, რომ ღვარძლიანად ქირდავდა დედას გუნებაში გუნებაში თორემ, აბა, ისე რა შვილია შეპასუხებას გაუბედავს? ქალბატონი ლიზიკო ყოველთვის მართალია. ისეთ დასხეპილ იერს მიიღებს სახეზე დროდადრო, ისეთი დარწმუნებული ჩანს თავის თავში, თავის ჭკუა-გონების უმცდარობაში, რომ ვაგლახად, აბა ვინ რას შეჰყადრებს? შეჰყადრებს და თავბედს არ დაიწყევლის? სახლში გაჩერება

არ გინდა მერე? რეზიკო რომ არ შეეპუა, აკი ამიტომაც...
მიაპინტრიშეს!

ისე, საინტერესოა მაინც... საიდანა აქვს ადამიანს სხვისი
კაცია თუ ქალი - დამონება-დამორჩილების ესოდენ ძალუმი
სურვილი? სხვაზე მბრძანებლობის ეგზომ დიდი მოთხოვნილე-
ბა? ქალბატონი ლიზიკოსთანა პიროვნებას სარბიელი რომ მის-
ცე? ოოპ, როგორ იზეიმებდა განუკითხაობა და ძალადობა!..

იქნებ აჭარბებს და გაღიზიანებულს ეს ყველაფერი ერვენე-
ბა? კაცმა რომ თქვას ეს ახლაა, სიმწრისა და ტკივილების გა-
დატანის შემდეგ, აეხილა გონების თვალი და დაინახა ის რასაც
აქამდე ვერ ამჩნევდა, ანდა მხოლოდ ალლოთი თუ გრძნობდა
თორემ ადრე გონებაშიც არ უშვებდა დედის საქციელის კრიტი-
კას, მით უფრო მის განსჯას თუ გაკიცხვას.

ფიქრებიდან ქალის შეკივლების ხმამ გამოარკვია სამზარე-
ულოში შევარდა. დედას მარცხენა ხელის იდაყვი მარჯვენათი
დაეჭირა და სახედამანჭული, სულს უბერავდა: - რა იყო, ადა-
მიანო? გული გადამიტრიალდა...

- ჭირი და ოხრობა. ვერ ხედავ, დავიწვი მკლავი? მოიტა
ზეთი. ზემოთ არის შკაფში. ჩქარა გაინძერი. რა სტუმარივით
ხარ საკუთარ სახლში? ბამბა, ბამბა მოიტანე!

- რას იკლავ თავს ნეტა ვიცოდე?! რად გინდოდა ამოდენი
ნამცხვარი? ვინ არის ამის მჭამელი? - ვეღარ მოითმინა და
საყვედური უთხრა დედას, როცა ზეთში დასველებული ბამბით
უშუშებდა არც თუ ისე დამწვარ-დათუთქულ მკლავს.

- თქვენთვის ვაცხობ, ბატონო, თქვენ რომ ისიამოვნოთ...

- ისიამოვნოთ არა, ის.

- აი, ასეა ყოველთვის. მთელი ჩემი ცხოვრება გადაყოლილი
ვარ აგენზე და რა მერე, უმადურობის მეტს რას ვხედავ ამათი
მხრიდან?

- შენც ერთი!.. ისე იძახი გადაყოლილი ვარო, თითქოს ათი
შვილი გაგეზარდოს. რა გახდა ერთი კინილა გოგოს და ერთი
კაცის მოვლა? შენი ღლე და მოსწრება შინ იჯექი. სხვა რა
საქმე გქონდა?

თავისი სითამამით თვითვე შეცბუნებულმა, სწრაფად აქცია ზურგი თვალებდაჭყეტილ ქალს და გასასვლელისკენ გაეშურა: - დეიდა თინასთან ვიქნები, ტელევიზორს ვუყურებო, - უკან-მოუხედავად დააგდო სიტყვა და კარი საჩქაროდ გამოიხურა.

გული ჯერაც გამალებით უცემდა, როცა მეზობლის კარის ზარის ღილაკს თითი დააჭირა: - დიტო, პრივეტ! თქვენი ტელევიზორი ხომ მუშაობს, მგონი, ილუზიონი იწყება ახლა?

მიპატიჟებისათვის არც დაუცდია, შესასვლელი გაიარა და სასტუმრო ოთახში შეაბიჯა თუ არა, შედგა მიიხედ-მოიხედა: - შინ არავინაა?

- მე თუ არ ჩამთვლი, მაშინ... - თავი დახარა ბიჭმა მოჩვენებითი მოკრძალებით: - მაშინ - არავინაა!

- ო, დიტო, მაპატიე! - გაეცინა: - სად არიან შენები მართლა?

- რა ვიცო, წავიდნენ სადღაც, მგონი... დაბადების დღეზე თუ... ნათლობაზე, კარგად არ ვიცო, სიმართლე რომ გითხრა.

- თქვენი ტელევიზორი ხომ მუშაობს?

- მუშაობს, როგორ არა, ახლაც ჩავრთავ! - ბიჭი ტკეპნა-ტკეპნით წარმოთქვამდა სიტყვებს, თითქოს ლაპარაკი ეზარებაო. იგი ზღაზნით მივიდა ტელევიზორთან და ჩართო. მერე სავარძელი ახლოს მიუწოჩა: - დაბრძანდო, ნათია!

- გმადლობ დიტო, მართლა, ხო არ გაგაღვიძე?

- რა დროს ძილია?..

- ან იქნებ წასვლას აპირებდი სადმე, თუ მასეა, არ მოგერიდოს!

- არსადაც არ ვაპირებდი წასვლას. აქეთკენ გამოიწიე. აქედან უკეთ ჩანს. რა კინო გადის?

- სულ ერთია, რაც იქნება, რამდენი ხანია კინოში არ ვყოფილვარ, ტელევიზორში მაინც ვუყურებ-მეთქი, ვიფიქრე: და მაინცდამაინც დღეს გაფუჭდა ჩვენი. ხო, მართლა, დიტო, რაკი თქვენები შინ არ არიან, მოვწევ რა! სიგარეტი ხო გაქვს?

- ახლაც! - ბიჭი აუჩქარებლად, დინჯად, გავიდა მეორე ოთახში და ცოტა ხანში სიგარეტით ხელში მობრუნდა.

- ინებე!

- რაო? ა, ხო, სიგარეტი, გმადლობ. კაი დროს მოვედი. იწყება. ჰოო, ძველი სურათია. გონი ნანახი მაქვს მაგრამ... ეუყურებ მაინც. დიტო, შენ ჩემი გულისთვის არ მოცდე, იცოდე, თუ საქმე გაქვს რაიმე...

- საქმე არა! რა საქმე უნდა მქონდეს? მეც ეუყურებ... შენი ხათრით.

თითქოს ყურადღებით მისჩერებია ეკრანს. მაგრამ სინამდვილეში მისი გონება სულ სხვაგან ჰქრის. ფიქრები ერთმანეთში ირევიან, იხლართებიან..

მერე გონების მზერა შიგნით, სულის ფსკერისკენ ჩააბრუნა და... იქიდან ხან ერთმა მოგონებამ წამოჰყო თავი, ხან მეორემ - ერთმანეთთან დაუკავშირებელი დანაწევრებულ-დაქუცმაცებულ, ისინი კალეიდოსკოპური სისწრაფით ენაცვლებიან ერთიმეორეს.

იმ დღეს...

რამდენი ხანია თვალი არ მოუკრავს და...

დაბარებულივით არ გამოეცხადა!

„ნუ წუხნდები, თენგიზ! არა, შორს არ მივდივარ, გმადლობ, არა მიშავს, შენ ზომ კარგად.“

„კარგად ყოფნის რა მოგახსენო, ვარ რა! (ქარაგმული მინიმება საკუთარ ოჯახურ უსიამოვნებაზე) ისე, შენ ყოჩად, ნათია, უცებ უნდა გაწყვიტო. ჯახირს და წვალებას ასე სჯობია. ხო, მართლაც, მცხეთაში ხომ არ გაგვესეირნა? კაფეში დავსხდებოდით, ვისაუბრებდით!“

„იცოც ძალიან მეჩქარება, აი, მოვედით კიდეც. აქ გამიჩერე, თუ შეიძლება!“

„ასე მალე?!

„აქ უნდა ჩამოვიდე. გმადლობთ თენგიზ! კარგად იყავი!“

„რისი მადლობა, როგორ გეკადრება?. თუკი... რამე დაგჭირდა... ყოველთვის მზადა ვარ... ხომ იცოც დამირეკე ხოლმე!“

კუკუ!

ვიმალები!

თვალზე ხელის გულები აგეფარებინა და... ვერაფერს ვხედავ ვერაფერს ვამჩნევო, თამაშობდი!

ოჰ, რა ყალბია ეს ბიჭი და რა გაცვეთილ, ყურით მოთრეულ სიტყვებს ეუბნება გოგოს - თენგიზივით. ჰმ, თენგიზი! არადა რეზიკოს ძმაკაცად კი ითვლება.

ხომ არ მოგეჩვენა? ეგებ?..

მაგრამ არა, ის ბილწი ღიმილს, ის თვალები?

ღმერთო!

ამ გოგოს კი სჯერა. რა გინდა ქნა? სასწაულია პირდაპირ, როგორ ვერ ხვდება? ან ეგებ... ხვდება და ჩემი არ იყო! გეც, კუკუდამალობანას თამაშობს. ან იქნებ, მართლაც ტყუულობა! რას გაიგებ? თუმცა რა განა შენ არ გჯეროდა „შენი“ რეზიკოს გულწრფელობა? აკი სწორედ ეს ვითომცდა გულწრფელობა და ალაღმართლობა გიზიდავდა მასში. სუფთა და ნაღდი ბიჭი გეგონა. აჲ, ისეთი, რომ დაგიცავს გიქომაგებს, გიმფარველებს ისე, ვით შეეფერება კაცს მამაკაცს ვაჟკაცს.

ახლა აკოცებს ბიჭი. აკოცა. გოგო ვითომ იბუტება, სინამდვილეში უხარია. გაიმარჯვა თავის ჭკუაში. ოჰ, ოჰ, რა თვალთმაქცობაა ყველაფერი. ყველგან მხოლოდ სიცრუეა. ყოველფეხის ნაბიჯზე. ადამიანები თვალის დაუხამხამებლად ატყუებენ ერთიმეორეს, ჰაერიც კი ტყუილების ბაცილებითაა გაჟღენთილი. მამა ატყუებს დედას. მორჩილი და თვინიერი მეუღლის როლს თამაშობს შინ, გარეთ კი - ცხვირსაბოცებივით იცვლის საყვარლებს. არ ეთაკილება თავის სტუდენტ-გოგონებსაც რომ დაუნიშნოს პაემანი. ისინიც, ოღონდაც კარგი ნიშანი მიიღონ და... ფუი! რა საძაგლობაა! დედამ მშვენიერად იცის ეს ყველაფერი, მაგრამ... თავი ისე უჭირავს, ვითომ ბაიბურში არაა. ისიც თავისებურად თვალხუჭობანას თამაშობს და... თავის მხრივ თვალს უხვევს თავის ძვირფას თანამეცხედრეს - ათასგვარ წვრილმან თუ მსხვილმან „ფინანსურ საქმეებს“ აკვარახჭინებს, რომ როგორმე ერთი ზედმეტი ბრილიანტის სამკაული შეიძინოს - ოღონდ უთუოდ „კარატის“ ბრილიანტი. ოქრო განძია. განძი კი სჭირდება ოჯახს - სულ ერთია,

რანაირი გზითა და საშუალებებითაა იგი მოპოვებული. მთავარია - მოიპოვო. აბა, სხვა რისი მაქნისია მამაკაცო, თუ მატერი-
ალურად არ უზრუნველყოფს ოჯახს არ შეუქმნის კეთილდღე-
ობას!.. რომც ჩავარდეს ამის გამოისობით, მერე რა? მტერსა
და ავს მაგრამ.. თუ საჭიროებამ მოიტანა, ქე უნდა გასწიროს
თავი ოჯახისთვის.

ციხეში იქნება თუ გარეთ ოქრო და ბრილიანტი თავის
ძალასა და ღირებულებას არ კარგავს არც ერთ დროში. ასეა ეს
და სხვა დანარჩენი ზღაპრებია და ბოგანოების მოგონილი!
(ოჰ, რა ზიზღით და ტუჩების ბრეცით წარმოთქვამს ხოლმე
„ბოგანოს“ - ამ ამოჩემებულ სიტყვას?).

შენ ისე ლაპარაკობ, თითქოს მუხრან-ბატონის შთამომავა-
ლი იყო. ერთი გუდამშიერი აზნაურები იყვნენ შენი წინაპრები,
მეტი ხომ არაო, ვითომ გაეხუმრა ერთხელ - ყელში სულამო-
სულმა.

გუდამშიერიო? - იტყვიცა და მერე როგორ?

გუდამშიერიო? ღმერთო კი მომკალი ახლა! ბაბუა რომ სუფ-
რას გაშლიდა და ჩვენს ოჯახში რომ სტუმრები იყრიდნენ თავს
მასეთი ხალხი სიზმრადაც არ მოელანდება მამაშენის გვარსა
და ჯილაგსო, დაგესლა ქალიშვილი.

... ოჰ, როგორ ვერ იტანს ამ უკუდო ამპარტავენობას, სული-
ერად მწირი და გონებრივად ღუხჭირი ადამიანების კუდაბზი-
კობასა და მედიდურობას...

ბებია სულ სხვანაირი ადამიანი იყო, კეთილი, თბილი, სულ-
გრძელი, გასაოცარი, რომ ქალიშვილი ასე არ ჰგავს დედამისს.
ამბობენ, და-ძმას შორის ყველაზე უფროსი, ბიძია შოთა იყო
დედამისის ალი-კვალი.

როგორი ტკბილი მოფერება და როგორი ზღაპრების მოყო-
ლა იცოდა ბებომ?

ჩაისვამდა პატარა ნათიას კალთაში და... იღებოდა ზღაპრე-
ბის საოცარი სკივრი. დაუსრულებლად მოედინებოდა და მოე-
დინებოდა ბებიას ბაგე-პირიდან ერთი-მეორეზე გასაოცარი და
ჯადოსნური ამბები ოქროსთმიან მზეთუნახავებსა და გულად

მზეჭაბუკებზე, ცხრათავიან ღვევებსა და მოხერხებულ ნაცარ-
ქექიაზე...

და როგორ უხაროდა, რომ ბებიას ამსგავსებდნენ გარეგნო-
ბით. სამწუხაროდ, კაი ხანი აღარ არის იგი ცოცხალი, თორემ...

ეექ, ამქვეყნად ბევრი რამაა გაუგებარი. რას ან ვის მიენდო,
არ იცი... არ იცი, როდის დაცურდები, რანაირად, რატომ..

რეზიკოსთვის მთავარი აღმოჩნდა საკუთარი პატივმოყვარეობა
და ეგოიზმი, სიამაყე და არა სიყვარული. თუმცაღა... რა სიყვა-
რულზეა ლაპარაკი? როდის უყვარდი? ეს შენ გადაირიე პირ-
ველი დანახვისთანავე, ახლაც თავიდან ვერ იშორებ იმ პირველ
შეხვედრას... სრულიად მოულოდნელად და უაღაგო ალაგას -
სვანეთის მთებში განგების მიერ დაგებულ მახეს.

არა, აღარ ძალგიძს ამის გახსენება... არც იმ უცაბედო „გა-
უთვალისწინებელი“ ავადმყოფობის...

ოჰ, იმ დაღლილი, დაბინდული ლურჯი თვალების წამიერი
შემონათება, სიყვარულის წამიერი ელდა.

კმარა. არ გინდა. არ არის საჭირო. რა სიყვარული აგიტყ-
და? როდის უყვარდი-მეთქი? დედამენის თქმით, თურმე შენს
კეთილდღეობას და... მანქანას დახარბდა. და როცა მიხვდა, რომ
ლიზიკოს ვერაფერს დასცინცლავდა, ვერანაირად გააცურებდა
- გული აიყარა შენზე. მორჩა და გათავდა. ესაა სინამდვილე.
მწარე სინამდვილე. შენ კი აქამომდე რაღაც გამოგონილ სიყ-
ვარულს ებლაუჭები, არარსებულ სიყვარულს, უფრო სწორად,
სიყვარულის ილუზიას: ილუზია რომ იყო, მიტომაც დაიმსხვრა
ყველაფერი ასე ადვილად, ასე იოლად:

სასამართლო?

არა, ამის გახსენებაც კი გზარავს ახლა ბოლო წუთებამდე
ფიქრობდი, რეზო არ დათანხმდებაო, ბოლო წუთებამდე გეგო-
ნა, მოვა, ფეხებში ჩამივარდებაო, პატიებას მთხოვსო.

გეგონა. კმ!...

შენ. მართლა გეგონა, რეზიკო წამითაც ვერ გაძლებდა უშე-
ნოდ - თურმე ისეთი მომხიბლავი და ქალური იყავი, უწინარე-
სად... დედის თვალში, რასაკვირველია და.... შენც დაიჯერე ეს.

ნათია გადსარევი გოგოა. ნათია ლამაზი გოგოა. ნათია ჭკვიანი გონიერი გოგოა და შენც იწამე შენი ყოვლისშემძლეობა, შენი ხიბლი და თილისმა. სადღაც დედის ჰანგზე უკრავდი და ცეკვავდი და... იმიტომ. ის კი არადა, დედაშენის მიერ დანთებულ კოცონთან შენც მიგქონდა იქნებ შენდაუნებურად, იქნებ გაუცნობიერებლად - თითო მუგუზალო, შენც შენეულად ედიდგულებოდი... ქმარს.

და აი, ოცდაექვსი წლის ასაკში ქმარგანაშეები ქალის დამღას ატარებ! და ამ თევზებივით, აქეთ-იქით აწყდები, რომ გამოსავალი იპოვო, დაიბრუნო სულის სიმშვიდე და წონასწორობა. მაგრამ... ჯერჯერობით ბოლო არ უჩანს. შენს წრიალს.

ამ საცოდავ თევზებს ჰგონიათ ალბათ, ოკეანის ან ზღვის უსაზღვრო სივრცეებში დანავარდობენ და თავიანთ ჭკუაში ტკეპიან კიდევ ამ მოჩვენებითი კეთილდღეობითა და თავისუფლებით. საცოდავები! ის კი არ იციან, რომ თავის დღეში ვერ დააღწევენ თავს ამ აკვარიუმს რადგან... დახშულია მათთვის ყველა კარი, ყველა გასასვლელი, თუმცა...

ეს თევზები ბევრად უფრო ბედნიერები არიან შენზე: მათ არ იციან, რომ აკვარიუმის სამუდამო ტყვეები არიან, რომ ისინი თავისუფლების ილუზიით იკვებებიან მხოლოდ. შენ კი?

განა ბევრმა გაუძლო ეშმაკისეულ ცთუნებებს?

თუ ერთი არ გაგიმართლებს, მეორესთან სცადე ბედო, თუ მეორემაც გიმტყუნა მესამე მონახე, მეოთხე... - ნუნუკას მსგავსად.

ყოველი მათგანი წინამორბედების დავიწყების საშუალებაა. სხვა შემთხვევაში, უსაშველო ტკივილს და სიმძიმის ვერ გაუძლებ, ვერ გადაიტანო, - ამბობენ აკი უფრო სწორად ამით უნდა გაამართლონ ალბათ თავიანთი დაცემა.

და აი, თითქოს, შეუმჩნევლად, მაგრამ უსათუოდ დაექანები დაღმართზე. ვით დაგორებული ქვა და როცა უფსკრულს იხილავ უკვე გვიან იქნება უკვე ხელი გექნება ჩაქნული ყველაფერზე უწინარესად, ღირსებაზე - უღირსებო ადამიანი -საშინელება!

ჯანდაბას ყველაფერიც ეს ცხოვრება ხომ წამიერიც ცვალებადი წარმავალი. წარსული თითქოს არც ყოფილა იგი ღიზმარივითაა. იყო და... არა იყო რა. არც ხვალინდელი დღის შესახებ იცი რამე, ჰოდა იცხოვრე დღეს ახლა. იცხოვრე დღევანდელი დღით, ამ წამიერი, მაგრამ სასიამოვნო წუთისათვის!

სასიამოვნო...

ეს „სასიამოვნო“ წუთებიც ყელში ამოგივა მერე, ყველაფერი მოგბეზრდება, მოგყირჭდება. მაგრამ... თავს არ გაუტყდები და ინერციით მიყვები თვითდინებას... ნუნუკასავით! თუმცა ნუნუკა ჯერაც თავდავიწყების ანუ თავის მოტყუების ზონაშია და სინანულისთვის ჯერ კერ იცლის.

ბავშვი მაინც დაგრჩენოდა.

„რა დროს ამის ბავშვია. ჯერ უმაღლესი უნდა დაამთავროს ასპირანტურა!“

ესეც დაუჯერე დედას. და სიცოცხლე მოუსპე... ოჰ, მარტო ეს დაგტანჯავს მთელი ცხოვრება. დანაშაულის და ცოდვის ეს შეგრძნება არ მოგასვენებს. მაგრამ... რა აღვილი ჩანს ყოველი დანაშაული და ყოველი შეცოდება თუკი... დღევანდელი დღით ცხოვრობ მხოლოდ!

ბავშვი რომ გყოლოდა...

თუმცა რას უშველიდა ბავშვის არსებობა ამ უზომო ტკივილსა და სიმწარეს? ბავშვი გაგინელებდა განა დარდსა და ვარამს? მოგიშუშებდა განა სულის იარებს? თუმცა... ვინ იცის... ეგებ დაეამებინა?..

ადრე ხომ ისიც კერ წარმოგედგინა, რომ შეგეძლო ასე განგეცადა რეზიკოსთან დაშორება.

საკვირველია, რატომ გეიოლებოდა ადრე? რატომ დაიარხეინე თავი? რატომ გეგონა, ტკივილისა და ტანჯვის შესაგრძნობად შეუვალი იყავი მეტადრე ასეთი ტკივილისათვის? ჩანს დედამენის თავდაჯერება შენშიაც გადმოვიდა!..

...ტირის ეს საცოდავი? ცრემლები კერ გიშველის, ჩემო საყვარელო, კერა. თავიდან უნდა გეფიქრა...

რა? რა უნდა ეფიქრა თავიდანვე? რომ ბიჭი მიატოვებდა?

გადიყვარებდა? თუკი თავიდანვე ამაზე იფიქრებ, როგორ უნდა შეიყვარო?..

ისევ სიყვარული?!

ჩურჩუტო! ერთხელ და სამუდამოდ დაიხსომე: სიყვარული მოჩვენებითობაა! გიყვარს შენი ლამაზი ოცნება შენი ფანტაზიის ნაყოფი - ესაა და ეს. არც მეტი არც ნაკლები შენ თვითონვე ქმნი და თხზავ სიყვარულის საგანს და როცა რეალურად შეეჯახები სხვას გიკვირს გტკივა და იტანჯები...

ყველაზე ნაღდი, სათოფეზე არ გაიკარო, არა თუ გულის კარი გაუღო - ამ ე.წ. სიყვარულს. ზუსტად ისე, როგორც ნუნუკა აკეთებს ამას. თუ მაინცდამაინც არ დაგიშლია გულისგარეთ რამდენიც გინდა ატარე შენი „სიყვარულის ხატება“, ელოლიავე და ფეერე, რამდენიც გინდა, სანამდეც სურვილი გექნება. ოღონდ... შიგნით, გულის სიღრმეშია არამც და არამც არ შემოუშვა. ერთი სიტყვით, ითამაშე - ვიდრემდის შენს გულს გაუხარდება! მაგრამ იცოდე, ამქვეყნად სიყვარულის ჭეშმარიტი სიყვარულის ღირსი არავინაა... სხვათა შორის შენც - როგორი მწარეც არ უნდა იყოს ეს!

მაშ... ნუთუ?

რაღა აზრი აქვს მაშინ ცხოვრებას თუკი... წრფელი და ჭეშმარიტი გრძნობა არ იარსებებს?

ა... ცხოვრებისთვის აზრის მისაცემადღა საჭირო სიყვარული, ცოლ-ქმრობა, დედა-შვილობა და მისთანანი, არა?

რა გამოდის?

ღმერთო! სად, სად არის ის საყრდენი, რაც სულის გადასარჩენად საჭირო? რასაც შეჭირვების ჟამს დაეყრდნობი უყოყმანოდ?

„მომცემით საყრდენი და!“..

ჰმ! საქმეც სწორედ საყრდენი გახლავთ, თორემ...

„მგონი სულ მთლად ავურიე“, - გაუელვა უეცრად თავში და რატომღაც მოიკუნტა სავარძელში: „თუმცა არა, არაფერსაც არ ვურევ. მეც იმ მეცნიერებით, ველარ ვიგონებ ახლა მის სახელს, თუმცა რა მნიშვნელობა აქვს გვარს და სახელს - მეც იმ

მეცნიერივით ვეძებ საყრდენს. მართალია, სხვადასხვა მიზანი გვაძოძრავებს მე და იმას - მგონი, იგი დედამიწის გადასაყირა-ვებლად ეძებდა - მე კი ბევრად უფრო მოკრძალებული სურვი-ლი მაძოძრავებს: მე ასე ვთქვათ, ამ მიკრო სამყაროში ჩემი პაწაწინტელა სულის გადასარჩენად მინდა. ასეა თუ ისეა, ორ-თავენი მაინც საყრდენს ვეძებთ.

მერედა... სად, სად არის ის ბალავარი, ის ბურჯი სულიერი სიმტკიცისა, რომელსაც დაეყრდნობი? კი. კაი ჭამა-სმა ასე ვთქვათ კაი კვება და ჩაცმა-დაბურვა არ დაუკლიათ შენთვის მშობლებს, კოხტაპრულობა და კეკლუცობაც ისწავლე ინგლისურთან, ფრან-გულთან და მუსიკასთან ერთად. სხვათა შორის, ამ მხრივ სასაყ-ვედურო არაფერი გაქვს დედ-მამასთან, მაგრამ... ის, რამაც უნდა გაგაძლებინოს სულიერი სატკიერისა და სატანჯველისთვის, ის რომ ვერ მოგაწამეს?

შენს ირგვლივ თითქმის ყველანი უფიქრელად, უდარდელად მიუყვებიან ცხოვრების მდინარებას. დღეს რასაც გთავაზობს იგი - მიიღე, შეიტკბე, შეირგე. თუ საჭიროა, დახუჭე თვალები და-იცევე ყურები და... ჩაიყურყუმელავე ზღვაში, ცხოვრების ორომ-ტრიალი რომ ჰქვია. მერე... ან ამოხვალ, ან - არა! აი, ბებო რომ ცოცხალი იყოს! იმ ლოცვებსაც ვერ იგონებ ახლა, უჩუმრად რომ გასწავლიდა!..

ოჰ, ეს საცოდავი, როგორ განიცდის. სულ ტყუილად, ჩე-მო კარგო, სულ ტყუილად. ერთი ადამიანის სიყვარულით... (ჰმ, ისევე სიყვარული), დიახ, ერთი ადამიანის სიყვარულით არ ამო-იწურება ყველაფერი ამ ქვეყანაზე. არა. გული ბევრად უფრო ფართოა და ტევადი. უსამველო არაფერი გჭირს. უნდა გამაგ-რდე! როგორ და რანაირად? არ ვიცი, მაგრამ უნდა გამაგრდე! მორჩა და გათავდა. გამოჩნდება კიდევ ვინმე, ვინც ნამდვილად გიმეგობრებს, გიერთგულებს... და დაგავიწყებს დღევანდელ სატ-კივარს. შენც მიენდობი იმას, იმ ახალს და... გექნება ტკბილი ოჯახი, გეყოლება ბევრი ბავშვი და... ყველაფერი კარგად იქნე-ბა.

მაგრამ... ყველას რომ არ შეუძლია ეს? ყველას ერთნაირი

გაძლების უნარი რომ არ გააჩნია? ამ გოგოსაც... ეტყობა მეტისმეტად უჭირს პირველი დიდი ტკივილის გადატანა. აკი მაკამაც ვერ გაუძლო და... თავი მოიკლა! ნანიმ კი - გაუძლო. თუმცა მასაც დაახლოებით ისე მოექცნენ, როგორც მაკას. პირიქით, უფრო კეთილიც გახდა თითქოს. უფრო გამგებიანი და ადამიანების მოსიყვარულე. ეტყობა, იპოვა ის საყრდენი, რასაც შენ ამაოდ ეძებ.

ყველას არ შეუძლია-მეთქი ეს - ზოგი თავის ნაჭუჭში იკეტება და... ცხოვრობენ მერე ასეთ „აკვარიუმებში“ და ხან ერთმანეთს ძიძგნიან და კორტნიან, ხანაც საკუთარ თავს.

საქმეც რომ არ გაქვს ისეთი... საინტერესო! სამსახურშიც ხომ ტყუილუბრალოდ მიდი-მოდიხარ, როგორც ბევრი სხვა ხელფასსაც იღებ თითქოს - დედა რა ვნახეო, იმისთანას არა, ცხადია მაგრამ მაინც...

ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო!

ვისთვის არის შენი არსებობა საჭირო? სჭირდები განა ვინმეს?

სჭირდები არა! ზერელე, სასხვათაშორისო ურთიერთობებია და მოჩვენებითი სიახლოვე ადამიანებს შორის შენს გარშემო.

ცოდვას ვერ იტყვი. შენს დედ-მამას სჭირდები უთუოდ. მაგრამ მერე რა? მშობლიური გრძნობა ნადირ-ფრინველთაც გააჩნია. საკუთარი ნაშიერი ცხოველებსაც უყვართ, საქმე ისაა... და საერთოდ...

რას შვრება ეს სულელი გოგო? მართლა თავს იკლავს? ეუჰ!.. თუმცა არა.. ბოლო წუთებში რასაკვირველია ვაჟი მოუსწრებს და... გადაარჩენს. მერე პატიებას სთხოვს და... შერიგდებიან. „ჯერ მწარე ნახე, კვლავ ტკბილი... ვამა!“

- გმადლობ, დიტო, ყველაფერი ნამეტანი კარგადაა მოწყობილი ამ ქვეყანაზე. კაი ხანს მეყოფა ეს „სულიერი საზრდო“. აბა კარგად იყავი ჩაო!

- უკვე მიდიხარ? გეჩქარება? დარჩი კიდევ ცოტა ხანს... კონიაკი დავლიოთ!

წამით შეყოყმანდა:

- კონიაკი? - მერე უცებ გადაწყვიტა - ეგრე იყოს თითო ჭიქა დავლიოთ.

ბიჭმა ჭიქებში კონიაკი დაასხა.

- ეს შენ გაგიმარჯოს ღიტო! - უცებ გადაჰკრა: - ახლა წავედი!

- მოიცა ნათია! კიდევ დავლიოთ.

- არა, გმადლობთ. მეტი არ მინდა. დიდი მადლობა ყველაფრისთვის, „პაკა“!

გასასვლელისკენ გაემართა. ანაზღად ბიჭმა გზა გადაუღობა:

- სად მიგეჩქარება-მეთქი? დარჩი პატარა ხანს!

ჯერ ვერ მიხვდა. გაოცებით შეაცქერდა კართან ასვეტილ ვაშს.

- არსად არ გაგიშვებ ახლა.... ჩემთან უნდა დარჩე!

თითქოს ხელშესახები სიცხადით დაინახა, როგორ გადმო-
უსცივდა ბუდიდან თვალები.

რაო, რაო?! ხომ არ მოეყურა ნათიას? მაგრამ... ეს თვალები? ნუთუ? ნუთუ ღიტოა ეს ბიჭი? არა. შეუძლებელია. რაღაც გაუგებრობაა. რაღაც ერკენება ნათიას. ცხადია, ერკენება... შუბლზე აცვენილი თვალები კვლავ საკუთარ ბუდედ დაუბრუნდა.

- გამატარე! - ძალზე მშვიდო, ძალზე წყნარი ხმით ამოთქვა მზერადახრილმა და კარისკენ გაიწია კვლავ.

- არ გაგიშვებ-მეთქი, ხომ გითხარი! - ბიჭი კარს აკეროდა და კბილები უცნაურად დაეკრიჭა.

სახეში შეაჩერდა ისევ.

მაშ, არ მოჩვენებია ნათიას? ეს ბიჭი ღიტოა ნამდვილად. ძმასავით თანშეზრდილი, დღე და ღამ რომ ერთად იყვნენ ბავშვობისას. ერთი თეფშიდან უჭამიათ, ერთი ჭიქიდან უსვამთ. ხშირად ხელითაც უტარებია, მასზე ოთხი წლით უმცროსი.

ღმერთო ჩემო! ცხადია ეს თუ სიზმარში ხდება ყველაფერი?

ან... ხომ არ შეიშალა ნათია? მაგრამ ეს სახე, ეს ბილწი ღიმილი!..

დიტოს სახით თენგიზი ხომ არ მოევლინა უცაბედად?

თვალისწამში ენაცვლებიან ჯარები ერთმანეთს. საკუთარი სახის ყინულივით სიცივე შეიგრძნო ერთბაშად...

- გააღე კარი! - მშვიდი, ძალზე, მშვიდია ქალის ხმა.

- არ გავაღებ!

- გააღე-მეთქი, ახლავე... პირუტყვო!

კარს აყუდებული ბიჭი როგორღაც გვერდულად ილიმება უფრო სწორად, ტურები ღიმილისმაგვარ რაღაცას დაუგრეხია. სახელეწილს წვრილად შავი თვალები ამღვრევია.

თითქოს ახლად შეამჩნია პირველად, როგორ აუყრია ტანი ბიჭს.

- ახლავე მოშორდი კარს! - მრისხანედ აენტო ქალს თვალები.

დიტო ადგილიდან არ იძროდა და ისევ ისე გვერდულად ილიმებოდა... თუ იჭყანებოდა, - ვერ გაარკვევდი.

ნათიამ ხელის კერით სცადა მოეცილებინა ბიჭი კარისთვის მაგრამ უცებ მან მკლავი დაუჭირა და ძალუმად მიიზიდა თავისკენ.

წამით თითქოს ბინდი გადაეკრა გონებას მერე შიგნიდან, გულვიძლიდან წამსვე დაიძრა ცხელი სისხლის ნაკადი და სახეზე მოაწვა. სუნთქვა შეეკრა. აქამდე ვერ წარმოედგინა თუ ასე ხელშესახებად მკაფიო შეიძლებოდა ყოფილიყო ზიზღი, ზიზღი - უნაპირო, უკიდევანო.

სხვა ყველაფერი ერთიანად წაიშალა და... დარჩა მძულვარების ეს შმაგი, ყოვლისწამლეკავი გრძნობა.

მწყობრიდან გამოსული განრისხებული ქალი ბიჭის სახეს წაეტანა. ბიჭმა მყისვე აარიდა თავი, მაგრამ ნათიამ მაინც მოასწრო, და... ქალის ნაკლანჭი წითელ ზოლად დააჩდა მის ლოყას.

- ახლავე.... გესმის შენ, ახლავე გამიღე კარი! - ხმის ნაცვლად ზავილი ამოსდიოდა გამშრალი ყელიდან. სიბრწისგან გონდაკარგული, კვლავ ბიჭის თვალებისკენ მიიწევდა ფრჩხილებით.

არა ეს ნათია აღარ იყო უკვე: თითქოს მძვინვარე აფთარი ჩასახლებოდა სხეულში: უღმობელი, სასტიკი დაუნდობელი. კრუნჩხვამორეულს ერთი მიზანიღა ამოძრავებდა: თვალები ამოეკორტნა ამ ნადირისთვის, ასე უტიფრად, ასე ურცხვად რომ უსწორებდა მზერას.

წამით მიმოიხედა ირგვლივ მერე უცბად მკლავებიდან დაუსხლტა ბიჭს და ოთახის შუაგულში მდგარ მაგიდასთან მიიჭრა. მაგიდზე ფაიფურის ვეება ლარნაკი ყელყელაობდა. ნათიამ წამსვე აიტაცა იგი ორივე ხელით:

- გააღე კარი, თორემ ახლავე დავამსხვრევ ამ ლარნაკს.

ბიჭი კვლავ კარს მიყრდნობოდა ბეჭებით და ფეხს არ იცვლიდა, თუმცა წამიერად მის ამღვრეულ თვალებში შიში გამოერთა.

ნათიამ უფრო მაღლა შემართა ლარნაკი და... მერე მთელი ძალით დაახეთქა იატაკს. ლარნაკი საშინელი ხმაურით ნამსხვრევებად იქცა. სახეგამეხებული ქალი ჯიქურ გაემართა გასასვლელისკენ.

ბიჭმა უნებლიეთ უტია ვზა.

აბაჯანაში შესულმა ნათიამ ყველა ონკანი მოუშვა, რომ წყლის თქრიალ-ჩხრიალს დაეფარა მისი ხმამაღალი ქვითინი.

დიდხანს ტიროდა ცხარედ, გულამოსკვნით, თან ხშირ-ხშირად პეშვით ისხამდა წყალს პირისახეზე: იქნებ ცრემლის ნიაღვარი შევაჩერო. არაფერი შეელოდა. დაწყნარების ნაცვლად უფრო და უფრო უჯღებოდა გული და უფრო და უფრო უცხოველდებოდა სურვილი იატაკზე ეგორავა ებღავლა ეკივლა თმები დაეწეწა პირველყოფილი ქალის სიმწარით.

ერთხანობას თავში გაუელვა უთუოდ გული გამისკდება ნალველი ჩამექცევა ვეღარ გავუძლებ ამ სატიკივარს, მოვკვდებიო.

„გაუძლებო!“ - ჩაძახა ვიდაცის უბილაჲმა ხმამ ანაზღად: „უფრო მეტსაც გაუძლებო!“ - გაიმეორა თითქოს იმავე ხმამ და... ერთბაშად გაყურდა. დაწყნარდა. თითქოს ამ ცრემლებს გააყოლა. თუ თვით ცრემლებმა გაიყოლიეს თან ის უსაშველო სიმძიმეილი გულს რომ ლოდივით აწვა და ლამის არის გაესრისა.

იწვა და ჭერს მიშტერებოდა. დილაბინდზე რომ გაახილა თვალი, მას მერე ვერა და ვერ შეიბრუნა ძილი. ღამეც ბორგვაში გაატარა:

რული წაართმევდა თავს თუ არა, საკუთარი ზმუილი აღვიძებდა. წამდაუწყებლად გვერდს იცვლიდა. ხან პირქვე ჩაემხოვოდა ბალიშზე, ხანაც პირადმა გამოტილი მისჩერებოდა სიბნელეს. თავისი მთავარი სადარდებელი გადავიწყნოდა – ამ ხნის განმავლობაში ერთხელაც არ მოგონებია ყოფილი ქმარი. სამაგიეროდ, დიტოს სახე უტრიალებდა თვალწინ გამუდმებით, დაჟინებით, გამომწვევად.

რწმენის და ნდობის კიდეც ერთი ძარღვი ჩაგიწყდა გულში ნათია ნემსაძევ! და კიდეც რამდენი უნდა ჩაგიწყდეს მომავალში, ვინ იცის?

გაუძლებ კი ამდენ დარტყმას ბედისწერა რომ გიმზადებს თურმე ყოველი მხრიდან, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე?

რომ აღარც თენდება? ღამეც თითქოს ჯიბრში ჩაგიდგა.

ჩქარ-ჩქარა აპყრობს თვალებს სარკმელს მაგრამ წკვარამს ჩაუნთქავს ირგვლივ ყოველივე და ისევ ისე წრიალებს შფოთავს კვნესის და გმინავს.

ჩიტების ჟივილ-ხივილს თვალებდაჭყეტილი შეეგება. გასავათებულს უკვე განძრევის თავი აღარ ჰქონდა. მთელი სხეული დაბეგვილ-დაბეჟილივით მორღევოდა.

ეზოდან დილის ჩვეულებრივი ხმაური ამოდიოდა. კარგა ხანია ჩაიარა მემანქნემაც.

ნათია კი კვლავ შეურხველად იწვა და ამოღამებულად გამოცარიელებული თვალები ჩაცხიებით მიეშტერებინა კრიალა ცის ნაგლეჯისთვის ფანჯრიდან რომ მოჩანდა. მერე დედის ნაბიჯების ჩქამი შემოესმა სამზარეულოდან. მოაგონდა, რომ დღეს კვირა იყო. მამა გვიანობამდე საწოლში ნებივრობდა უქმე დღეებში და ცოლიც ლოგინში მიართმევდა ხოლმე მეუღლეს რძიან ყავას, ესოდენ რომ უყვარდა დილ-დილაობით.

ანაზღად ქალის ნაცნობმა ხმამ გამოარკვია გარინდებიდან. თინა დეიდა!

ყურები ცქციტა სმენა დაძაბა უნებლიეთ, თუმცა განძრევით არც ახლა განძრეულა.

ნათიამ ხმაზე შეატყო თინა დეიდას, რომ იგი ჩვეულებისამებრ, მხოლოდ ენის მოსაქავებლად არ იყო მოსული. იგი გაბმით, უპაუზოდ და ხმამაღლა გოდებდა თითქოს: – რავა ვიქნები, ჩემო ლიზიკო? ჯავრით აღარ ვარ ქალო! მთელი ჩემი ცხოვრება შენი არ იყოს, ქმარ-შვილს შევალიე. წელებზე ფეხს ვიდგამ. დღე არ არის ჩემთვის მოსვენება, და ღამე. ხანდახან სხვის მაგივრადაც ემორიგეობ, რომ რაცხა კაპიკები შემოვიტანო ოჯახში. გინეკოლოგი რომ ვარ, ზოგს ჰგონია ჩეჩივით მაქვს ფული. რა მაქვს, შენ გენაცვალე? გროშებს თუ მოგცემენ და ესაა. მარა მაგიც არ გექნება თუ არ იწვალე, არ იჯახირე. შენც კარგად იცი, შემოგვევლე, ქალიც მე ვარ ოჯახში და კაციც. ჩემს ბედოვლათ მეუღლეს ამქვეყნად არაფრის დარდი არა აქვს – ოღონდ თავის ძმაკაცებში აქეიფე და დრო ატარებინე. თავისი ახალგაზრდობა სულ ასე ჰარი-ჰარალეში გაატარა და ახლაც არაფერი ენადვლება. აბა, შენი ვალიკოსთანა რომ იყვეს ჩემო ლიზიკო, რა მიჭირს? იმისთვის ვიკლავ თავს ასე, იმისთვის ვწვალობ, რომ ბიჭს არაფერი დააკლდეს გული არ დაწყდეს და არ დაიჩაგროს-თქო თავის ტოლ-სწორებში. ვცდილობ, გულისწადილი შეევსრულო. ამწინებზე მანქანა მინდაო, ჩემს ამხანაგებს თითქმის ყველას აქვსო და მე ვიზე ნაკლები ვარო. ჩავჯექი ვალებში და მანქანა ვუყიდე; აი, ღიტო, ეს. აი, ღიტო – ის... ამ ერთადერთ ბიჭს შევეყურებ და რა ექნა? შენც კარგად იცი, რას ნიშნავს ერთი რომ გყავს ჩემო ლიზიკო! მაგრამ სულ წყალში მეყრება ამდენი შრომა და ჯაფა, სულ ტყუილა ვხლავოროთობ ამდენს, ტყუილა ვიმოკლებ დღეებს...

– რა მოხდა ამისთანა, შე ქალო, არ იტყვი? ამისთანა რა დააშავა ბოვშემა? ვინ გეიგონა ღიტოს ცუდი? ღიტოსნაირი ბარე ორი არ დადის მთელ თბილისში, – როგორც იქნა მოახერხა სიტყვის ჩაყერება ქალბატონმა ლიზიკომ.

– ისე დაუმშვენდეს მაგას ცხვირ-პირი, კარგი ეგ არ იყოს. ყოვლად დაუდევარი და უდარდელია მამამისივით, მაინცდამა-

ინც თავის ჭკუამხიარულ მამას გამოემსგავსა ყველაფერში. ესეც ბედია ალბათ!.. წუხელის გვიან მოვედით შინ, თავისნაირ თავ-
ქარიან და ჩიტირეკია ძმაკაცთან წამათრია ძალით გრიშამ, ნათ-
ლობა აქვს და რომ არ მივიდეთ, სირცხვილიაო. ოღონდ სადმე
დანა-ჩანგალმა დაიჩხარუნოს და ჩემს ვაჟბატონს შენ გააჩე-
რებ მერე შინ? ჰოდა, დავრჩით გვიანობამდე იმ დასაქცევ ნათ-
ლობაზე. გული ავს კი მითქვამდა, ქალო. ნემსებზე ვიჯექი თით-
ქოს. რავარც იქნა, წამოვედით მაქედან, შემოვდივარ სახლში
და რას ხედავს ჩემი დასავსები თვალები? - ქალმა სული მოით-
ქვა და ქალბატონმა ლიზიკომაც დრო იხელთა:

- რა, რა ნახე, შე ქალო, ამისთანა?

- რა და ჩემო ლიზიკო, ზალაში რომ „სტოლზე“ დიდი იაპო-
ნური, ძვირფასი ვაზა იღო - თავის დროზე სამი ათასი მანეთი
მაქვს მაგიზა მიცემული, ძირს არ ყრია ნაფშხვენებად?

- რას ლაპარაკობ, ქალო? უპ, რავა მეწყინა, ბეჩა! რა ძვირ-
ფასი ვაზა იყო. სად იშოვი ახლა იმისთანას, სანთლითაც რომ
ეძებო! კი მარა, რა მოუვიდა? რაფერ გადმოვარდა მაგიდიდან?
ღმერთო კი მომკალი!

- შენ ყველაფერი სიკეთე, ჩემო ლიზიკო, მეც აგი არ ვკითხე
ჩემს ბედოვლათ შვილს და იცო, რა მიპასუხა? ანაშა ახლადმო-
წეული მქონდა და არაფერი მახსოვსო. წარმოგიდგენია? ამხე-
ლა ვაზა დაიმსხვრა და არაფერი გამიგიაო. ეს ლოყა ვინ ჩამოგ-
პოტნა, შე სასიკვდილე-მეთქი, ვეკითხები და ისევ არ მახსოვსო,
იძახის ამ სიფართის ნაფრჩხილები აჩნია ლოყაზე ზოლად! წარ-
მოგიდგენია!

- გაფუჭდა ქვეყანა, ჩემო თინიკო, სულ დაკარგეს სირცხ-
ვილ-ნამუსი ამ გოგობმა! - კვლავ მოასწრო სიტყვის ჩართვა
ქალბატონმა ლიზიკომ, მაგრამ ქალბატონმა თინამ არ მისცა
საშუალება გაეგრძელებინა და უფრო მყარად დაესაბუთებინა
თავისი მოსაზრება სირცხვილ-ნამუსის ირგვლივ. ქალბატონი
თინასთვის ამჯერად მთავარი იყო არა სხვისი აზრის მოსმენა,
არამედ თავისი გულისტკივილისა და წყენა-ბოლმის გადმონთ-
ხევა და გადმოპირქევება.

ცალყბად დაუმოწმა ნათქვამი თავის ქნევით ქალბატონ ლიზიკოს და სულმოუთქმელად განაგრძო: - არაფერი მახსოვსო, დაურეგებია ეს სიტყვები და „ვისიო“. სულ ფეხებზე ჰკიდიო რომ ასეთი ძვირფასი ნივთი დაიმტერა, ამხელა ზარალი ნახა ოჯახმა. აჰა, პა, პა, შენ არ მომიკვდე, ლიზიკო, არაფრის ღარღი არ აქვს. გაშხლართულა ლოგინზე, მიჩერებია ჭერს უაზრო თვალებით და არის ასე. ყურებში არ უშვებს არც ჩემი და არც მამამისის სიტყვებს. კიდეც აქეთ შემოგვიტია, რა გაღრიალებს ქალო, მეზობლები გაიგებენ, სირცხვილიაო. წარმოგიდგენია? სახლში რომ კახებს დაათრევს ეს სირცხვილი არ ყოფილა თურმე, ხოლო მე თუ ხმას ავუწიე... მაგრამ ელაპარაკე რამდენიც გინდა! შეაყარე აგერ კედელს ცერცვი. გინდა შენ გითქვამს რამე და გინდა ქურთის ქალს ნადეს ანდა ძაღლს უყეფია ეზოში.

ნათია თვითონაც ვერ იტყოდა, რამ ჰკრა ხელი, რა ძალამ უბიძგა. უცბად წამოფრინდა საწოლიდან და საღამურის ამარა, თმაგაჩეჩილი, ტირილისგან სახელასიებული და ქუთუთოებშეშუპებული, ფეხშიშველა შევარდა სამზარეულოში ერთბაშად სახტად დარჩენილ ქალებთან. თინა დეიდას წინ დაუდგა მარჯვენა ხელისგული ლამის ცხვირთან მიუტანა და:

- მე, მე გავტეხე ის თქვენი ძვირფასი ვაზა, თინა დეიდა, მე! მე ჩამოვპოტნე სახე თქვენს „ახლად ანამამოწეულ“ ბიჭს, დიახ მე! თვალების ამოთხრაც მინდოდა მაგრამ სამწუხაროდ, ვეღარ მოვახერხე, - გამოსცრა კბილებში და სწრაფადვე შეტრიალდა კვლავ თავის საწოლს მიაშურა, ლოგინში ჩაწვა და თავზე საბანი წაიხურა.

... არ იცის რამდენი ხანი გავიდა. ყურებში შიშინი გაჰქონდა სიჩუმეს და გარკვევით ესმოდა თავის გულის ბაგა-ბუგი.

„მთავარია, ძვირფასი ვაზა რომ დაიმსხვრა. ღმერთო! ღმერთო!“

- რა ამბავში ხარ შენ, ქალბატონო? რა გემართება ამ ბოლო დროს ნეტა ვიცოდე? - დედა თავს წამოდგომოდა და ცივად სცრიდა სიტყვებს გაავებული. საბანი გადაიძრო უცებ:

- თავი დამანებეთ, თავი დამანებეთ სუყველამ! გესმის? თავი დამანებეთ! არავის ნახვა არ მინდა, შემეშუით ყველანი, მამყოფეთ ჩემთვის მარტო, თუ შეიძლება! - განწირული ხმით დაიყვირა და ისევ დაიფარა საბანი თავზე.

- გაგაგიჟა ხომ შენმა გამჩენმა? შეიშალე, ხომ? შენ მოუკვდი, შვილო, შენს დედას! შენ დამიწდი და დაქვესკნელდი მაინცდამაინც, ერთხელ კიდეც მოსჭერი ხომ დედ-მამას თავი? და-ასხი ხომ თავსლაფი ოჯახს?

კიდეც დიდხანს იწყევლებოდა და ილანძლებოდა ქალი. ერთი-ორჯერ სცადა საბნის გადაძრობა და რაკილა ეს ვერ მოახერხა, საბანს ზემოთ რაც ძალა და ღონე ჰქონდა უთაქა და უთაქა ქალიშვილს ხმა რომ გაეკმინდა და გასუსულიყო ლოკინში.

ნათიას მაგრად ეჭირა საბანი და ჩუმად ყლაპავდა ცრემლებს. გული კი კვლავ ისე უცემდა, ლამის ამოვარდნოდა საბუღარიდან.

როცა საბანი გადაიხადა, ლოჯიაში და მთელს ბინაში ჩამიჩუმი არ ისმოდა.

...წევს ახლა გაუნძრევლად, უგრძნობელი, ერთიანად მოშვებული განადგურებული. საშინელი სიცარიელე დაუფლებია სულს. თავში აზრის ნატამალიც არ ჭაჭანებს.

დაეკარგა დროის შეგრძნებაც. ხსოვნაც, გაიყინა ჟამის მსვლელობა. გაქეავდა და თვალახმულს გარესამყაროსგან გათიშულს ანაზღად ეზმანება:

დგას საუცხოო, თეთრი ტაძრის წინ და განცვიფრებული თვალს ვერ აშორებს ამ ზღაპრულად წარმტაც ნაგებობას უცნაური ნათლის ჩქერალში რომ ცურავს... დგას შეურხევლად და ხარბად, ცნობისწადილით ანთებული მზერით უცქერის ენითუთქმელ, საარაკო მშვენებას და ვერა და ველარ ძდება მისი ყურებით. ტაძრიდან მოისმის ზესთაზნური გალობის ხმა, ნეტარების ჟრუანტელად რომ უვლის მთელ სხეულში, მერე... უცნაურად აფორიაქებულ-აწრიალებული ლამობს შევიდეს შიგ და უფრო სრულად დასტკბეს ღვთაებრივი ჰანგებით, მაგრამ...

კარს ველარ პოულობს. დადის უკლის ტაძარს გარშემო გაოგნებულად ეძებს შესასვლელს სული მწარედ. ამოდ. აღარსად ჩანს სარკმელიც კი. ამასობაში გალობა თანდათან ძლიერდება ზეალმტაცი ხდება და ირგვლივ მთელ სივრცეს ავსებს ტაძარსაც თითქოს სხივოსნობა ემატება მალდება უფრო და უფრო, ღამისაა მოწყდეს მიწას და თეთრი გედით გაფრინდეს ცაში ზეცის უსასრულობას შეერწყას.

უკვე კი არ დადის ღარბის ტაძრის გარშემო აქლოშინებული და წარმოუდგენელი ძალით სწყურია შეაღწიოს შიგნით როგორმე.

„ღმერთო ჩემო, ნუთუ მართლა არა აქვს ტაძარს შესასვლელი? - ფიქრობს შემფოთებული: - ნუთუ აღარ მიწერია შიგნით შესვლა?“

„კარი აგერაა შენ წინ!“ - ჩაესმის ანაზღად თითქოს უსაზღვრო შორეთიდან წამოსული ჩემი, წყნარი ხმა.

ჩერდება წამით სულთქმაშეკრული, აზრშერყეული. და რას ხედავს?

მართლაც, აგერ არაა კარი, მის ცხვირწინ!

ღმერთო ჩემო!.. რამდენჯერ შემოურბინა ტაძარს და ეს კარი აქამდე რომ არ შეუმჩნევია? ეს სასწაული არაა?

რიდით ალებს ხის მძიმე, ვეება კარს და ფრთხილი, მოკრძალებული ნაბიჯებით შედის თითქოს არაამქვეყნიური, ზემიწიერი ციალით განათებულ ღარბაში. გრილი სიო არხევს ურიცხვი სანთლების ალს კანდელებში და თვალისმომჭრელად პარპალებენ ცეცხლის ენები. საიდანღაც მონაბერი გრილი სიო მასაც საამურად ელამუნება ლოყებზე, მთელ სახეზე. ღრმად ისუნთქავს საკმევლის და კიდევ რაღაც საოცნებო სურნელს.

ღმერთო! აქ თითქოს ოდესღაც ყოფილა უნახავს ოდესღაც ეს დიდებული სილამაზე, მაგრამ როდის იყო ეს?

ვერა, ველარ იხსენებს.

სულისშემტაცი გალობა კი ისევ ისე გრძელდება და გულში უტკბილეს ნაკადულებად ეღვრება მთელ მის არსება იპყრობს.

„... ქვეყანასა ზედა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნობა“,
- უეცრად მკაფიოდ არჩევს სიტყვებს.

ოჰ! კაცთა შორის სათნობას შეჰღაღადებენ უფალს მგალობლები.

სათნობა!

სადღაა იგი კაცთა შორის?

და გრძნობს ცხელი ცრემლი უსველებს ღაწვებს მაგრამ შევების სიხარულის ცრემლებია ისინი რატომღაც და გულიც ჯერ არგანცდილი სიამით და ნეტარებით უძგერს. ოჰ, რა თავისუფლად და ღაღად სუნთქავს იგი მკერდქვეშ, თითქოს არც არასდროს ყოფილა შეჭირვებული, არც არასდროს უკვნესია და უვალაღნია. არასდროს! ჰო, მაგრამ თავად მგალობლები სადღა არიან? რატომ არ ჩანან ისინი? საიდან მოისმის ეს ზეციური ხმები?

თვალებს აცეცებს ცარიელ დარბაზში.

„ღმერთო ჩემო!“ - აღმოხდა უცებ თავის გუნებაში.

მისგან ხელმარჯვნივ უზარმაზარი დარბაზის კუთხეში, ღვთისმშობლის ხატის წინ პატარა გოგო დგას ანთებული სანთლით ხელში, მის გვერდით ასაკოვანი მანდილოსანი დაჩოქილა და ხელებაპყრობილი, სასოებით შესცივინებს ღვთაებრივი მშვენებით გაცისკროვნებულ სახეს ღვთის დედისას.

უნდა ფეხი წინ წადგას გახარებულმა და დაუძახოს ორთავეს:

მეც ავერ ვარო, მაგრამ... ხმა არ ემორჩილება ყელში თითქოს ბურთი გასჩხერია და სუნთქვას უხშობს.

და დგას ასე ფეხმოუცვლელად, გაჩხიბულივით, ჯადოქმნილი და მონუსხული შესცქერის თავის პატარა ორეულს რომელსაც ბებო ახლა ყურში რაღაცას ეჩურჩულება. პატარა ნათიას მარჯვენა ხელიდან მარცხენაში გადააქვს სანთელი და გულმოდგინედ, ბავშვური მონდომებით რამდენჯერმე იწერს პირჯვარს.

მერე ბებო დგება ხელში ხელს ჰკიდებს პატარას და ჯვარცმულის ხატთან მიჰყავს იქ, სადაც მიცვალებულთ სანთლებს უნთებენ ხოლმე.

ლიცლიცებენ სანთლები საამოდ და უხილავ მგალობელთა ზეაღმტაცი გალობა ავსებს მთელ დარბაზს. არამიწიერი იერი დაჰკრავს თითქოს ირგვლივ ყოველივეს.

და ანაზად გულზე მწვავედ გჭკენწლა რაღაცამ: თავად რომ არასდროს დაუნთია სანთელი მიცვალებულთათვის. არც ბებოსთვის!

გულით სწადია, მიაწვდინოს ხმა ბებიას და პატარა ნათიას გააგებინოს, რომ ხედავს და ესმის ყველაფერი, მაგრამ... კვლავინდებურად გადაკეტვია ყელი, ვეღარც განძრევა მოუხერხებია თითქოს ხელფეხშეკრულს, დამბლადაცემულს.

და თავის უმწეობით დაღონებული, თვალცრემლიანი, ნალველნარევი ღიმილით შეჰყურებს ბებია-შვილიშვილს ხელისხელჩაკიდებულნი რომ მიმოდინ ამ უჩვეულო ნათლით გაკაშკაშებულ დარბაზში, სანთლებით ხელში, და ხან ერთ ხატთან ჩერდებიან, მუხლს იყრიან და ჩუმად ლოცულობენ, ხანაც მეორესთან.

მერე ბებო ყელზე ჰკიდებს ნათიას ოქროს ჯვარს და ყურში უფუჩუნებს: „მუდამ ატარე, შვილო! არ დაკარგო!“

უნებურად ყელზე ისვამს ხელს და... მყისვე აგონდება: ბებიას ნაჩუქარი ჯვარი ხომ სადღაც, რომელიღაც უჯრაში გდია? დედამ ჩამოხსნა იგი ჯერაც პატარა ნათიას ყელიდან და... გადაძალა.

ტელეფონი?

ნუთუ... ბურანში იყო და ეს ყველაფერი ეზმანა?

„რეკოს ვიღაცაა... მობეზრდება და გაჩუმდება...“ – გაივლო გუნებაში უსიამოდ, ჯერაც ძილ-ღვიძილის შთაბეჭდილების ქვეშ მყოფმა.

მაგრამ ტელეფონი არა და არ ცხრება.

ღაზარებით გადაწვდა ყურმილს ერთბაშად გუნებაგაფუჭებულიმა:

- ალოო!

- ნათია, შენა ხარ?

- ჰოო... მე ვარ!

- პრივეტ! რავა ხარ! იცო უცებ ვერ გიცანი ხმაზე, სურდო ხომ არ დაგემართა?
- ნამძინარევი ვარ..
- აქამდე გეძინა, გოგო? არ გადამრიო. იცო რომელი საათია?
- არა, არ ვიცი...
- პირველი ხდება! ჰო, მართლა როგორა ხარ? რას შვრები?
- ისე რა...
- რამე ხომ არ მოხდა კიდეც რაღაც ვერა ხარ ხმაზე...
- არაფერი ისეთი. ჩვეულებრივი ამბებია! - ერთბაშად მოაგონდა ბურანში წამიერად გადავიწყებული წუხანდელი შემთხვევა და მწარე ღიმილმა დაუძანჭა ბაგე-პირი.
- მერე თვით მისთვისაც მოულოდნელად მოწყდა ტუჩებს:
- იცო საყრდენს ვეძებ, ჩემო ლალიკო და... ჯერჯერობით ვერ მიპოვია!
- რაო, რაო რას ვეძებო? ვერ გავიგე...
- არა. არაფერი. ვიხუმრე ისე.
- კაი, თუ ხუმრობის ხასიათზე ხარ. იცი რა ხანია გირეკავ? შინ არავინაა შენს მეტი?
- მგონი, არ არიან.
- იცო, რისთვის გირეკავ? დღეს მე, შენ და ნუნუკას გვეპატიუებიან რესტორანში.
- ჰოო?.. ვინაა?
- არის ერთი, მერე გეტყვი. ძალიან მინდა წამოხვიდე. წამოხვალ?
- შენ ხომ იცო, არსად რომ არ დავდივარ ამ ბოლო დროს?
- ვიცი, ვიცი. მაგრამ ძალიან გთხოვთ ჩემი ხათრით წამოდი ახლა. თუ შენ არ წამოხვალ, მეც დავრჩები... იცოდე!
- რა ქარაგმებით მელაპარაკები? ვინაა?
- მერე... მერე გეტყვი. დედაშენი არ გამოგიშვებს, რასაკვირველია. მაგრამ მოიფიქრე რამე, შესძლებ?
- მოფიქრებას და ტყუილს რა უნდა... - ისევ ჩაეცინა უხალისოდ, უამურად.

- სუსანასთან ხვალ წავიდეთ. იცო, ერთი მიქეს კიდეც. თურ-
მე სუსანა მაგასთან ვერ მოვა...

- სისულელეა ეს ყველაფერი.

- რა თქვი? ვერ გავიგონე.

- სისულელეა-მეთქი სირბილი მკითხავენთან და საერთო-
დაც...

გაჩუმდა. ტელეფონის მეორე ბოლოშიც დადუმდნენ.

- მოკლედ, დაგირეკავ! - ალაპარაკდა ისევ ლალი მცირეო-
დენი პაუზის შემდეგ საქმიანი და მხნე კილოთი: - წამოხვალ,
ხომ?

- არ ვიცო, ვნახოთ, იქნებ... წამოვიდე კიდეც! - ისე... ნუნუკა
გასაგები, მაგრამ შენ... რამ აგაცუნდრუკა ასე, საინტერესოა...

- კაი ერთი, ნუ იცი ხოლმე... აბა, სულ სახლში უნდა
იჯდე? სულ ერთი და იგივეს ფიქრით უნდა გაიხვრიტო
ტვინი ადამიანმა? მერედა რისთვის? რატომ, ვინ დაგიფა-
სებს?!

- შენ რაღაც სხვანაირად ჭიკჭიკებ ამ დილით, ჩემო ლალი-
კო, მოხდა რამე? - პაუზა. ხანგრძლივი, გულის გამაწვრილებე-
ლი, მერე მეგობრის დაბეუილი, ყრუ ხმა გაისმა სულ ახლოს,
ყურის ძირში:

- არაფერიც არ მოხდა, უბრალოდ... გადავწყვიტე მტერი არ
გავახარო... - ისევ პაუზა: - გოგის ცოლი შეურთავს... იცი!

„ა... აი, თურმე რა!“

- ვინ გითხრა? ტყუილი იქნება!

- არა. ნამდვილია, რა ისევ პაუზა.

„მაშ, შურისგება?... ნუთუ ლალიცამ გზით... ცდილობს?...
ნუნუკას სტილით? მის ყაიდზე აპირებს სამაგიეროს გადახდას?“

- რაღაც არა მჯერა... ლალიკო!

„თუმცა... რა არის დაუჯერებელი?... ყველაფერი მოსალოდ-
ნელია... ამქვეყნად!“

- რა არის დაუჯერებელი ჩვენი კაცებისგან?- თითქოს მის
ფიქრს ხმამაღლა გაეხშიანა ლალი: - იცი კი ვინ მოუყვანია? -
ისევ პაუზა - ვიკა.

- აბა ვიკა? - „ნუთუ ის?... არა. შეუძლებელია. არ დავიჯერებ“... - ვიკა... შუბლაძე?

- ღიახ, სწორედ ვიკა „გააბედნიერა“ მაგ სალახანამ.

„ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! რაღა მაინცდამაინც ის?... თუმცა ახლა ხომ მოდამია... თენგიზიც ხომ რეზიკოს „ძმაცაცად“ ითვლება და მაინც...“

აჲ, შენც გეძლევა ნათია საშუალება „შურისძიების“- შენც თუნდაც ყოფილი ქმრის - ძმაცაცთან თუ... ახლობელთან!..

„ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო!“

- ლალიკო, ჩემო საყვარელო, უნდა გამაგრდე, გესმის? უნდა გამაგრდე, არ აჰყვე... ახლავე ჩავიცვამ და მოვდივარ შენთან! რესტორანი არა!.. ფეხი არ მოიცვალო. გესმის?

„იქნებ რეზიკომაც... რატომაც არა. რა დაუშლის? მით უმეტეს რომ ოფიციალურადაც გავიყარეთ...“

გულის არეში ყრუ ჩხვლეტა იგრძნო. თვალები მოხუჭა ბაგე მოიკვნიატა.

ყურმილი დადო თუ არა, წამსვე ისევ აწკრიალდა ტელეფონი.

„თენგიზი?! ეს ნაძირალა მინდოდა ახლა მე? - ...“

და მყისვე, ანგარიშშიუცემლად, შეიძარათა. თვალებში ყინულივით სიცივე ჩაუდგა, ხოლო ცნობიერების სიღრმიდან უცებ ამოტივტივდა დიდი ხნის წინანდელი სურათი, სულის ფსკერში ჩალექილი და მივიწყებული:

„ბავშვების სათამაშო მოედანი, ქვიშის პატარა ბორცვზე შემთხვევით ან იქნებ სულაც ბოროტი ხელის მიერ ჩაგდებულ ბოთლის ნატეხზე გადაფატრული ტერფი. მიღის მიკელანოზს გოგონა და სისხლიან კვალს სტოვებს მიწაზე. ცალ ხელში ფეხსაცმელი უჭირავს მეორე ხელის მჯიღით თვალებს ისრეს ზღუქუნით. ცალკერძ დედის რისხვა აშინებს რომ არ დაუჯერა ფეხსაცმელი გაიძრო და ისე ითამაშა - ცალკერძ ტკივილი და თქრიალით წამოსული სისხლი ზარავას. მიღის და რაც უფრო უახლოვდება სახლს, მით უფრო უმატებს ტირილს რადგან ქვეშეცნეულად გრძნობს ცრემლები თავდასაცავი დედის გულის-

წყრომის შესაოკებელი თუ არა, შესარბილებელი საშუალება მაინც არის.

მოშორებით, გაზონის კუთხეში ეზოს მოზრდილი ბიჭები დგანან და რაღაცაზე ბჭობენ. წამსვე მოჰყრა თვალი. „იმას“. „ისიც“ ჩამდგარა მათ შორის.

გოგონას თვალში ეს ზორბა ბიჭი ბოროტების სიმბოლოდ ქცეულა. მის დანახვაზე იზღარბება, მაშინვე გული ეკუმშება ძალაუნებურად, რადგან „ის“ არასოდეს არ გაუშვებს ხელსაყრელ მომენტს რომ არ წაუთაქოს პატარებს, თმაზე არ დაქაჩოს ანდა არ გაამასხაროს ისინი. განსაკუთრებით ნათიას ჰყავს „გადამტერებული“. ყოველ შემთხვევაში, ასე ერვენება თვით ნათიას. ამიტომ ყოველ მის დანახვაზე ელეთ-მელეთი მოსდის. მერე და რა სიამოვნებით ხითხითებს ხოლმე, როცა პატარებს აწვალავს. ხითხითებს, ხითხითებს გაუთავებლად, თან ჰაწია, ჭროლა თვალებს წაურავს და იწმანება. „მაენე ტურა“ შეარქვა თავის გულში ნათიამ, რადგან გარეგნულად ნახატი ფილმების ცხოველს ამსგავსებს.

ჰოდა, ის „მაენე ტურა“ აგერ არ დგას ახლა, დანარჩენებთან ერთად!

ოჰ, რას გაიხარებს, ნათიას ცრემლებსა და ჭრილობას რომ დაინახავს, რას ახითხითდება!

და გოგონამ, თვით მისთვისაც მოულოდნელად, ტირილი შეწყვიტა. თვალები ხელის ზურგით შეიმშრალა სასწრაფოდ, ტერფი ასფალტს დაადგა და ვითომ აქ არაფერიყო, გამართულად გაიარა.

არა, არ უნდა დაინახოს იმ „მაენე ტურამ“, ჭრილობიდან სისხლი რომ სდის, ტერფი რომ საშინლად სტკივა და ძლივს იკავენს თავს, ხელახლა არ მორთოს ბლავილი.

შინაგანად ერთიანად დაძაბულმა, დასხეპილი იერით ჩაუარა ერთად შეჯგუფებულ ყმაწვილებს, რომელთაც გახურებულ დავა-კამათში არც შეუმჩნევიათ ცეროდენა გოგონა, სახეგაკერებული რომ მიაბიჯებდა სადარბაზოსკენ.

როგორც კი სადარბაზოში შეჰყო თავი, მაშინვე ფეხის წვერ-

ზე შედგა კვლავ. შუბლზე მოხეთქილი ჭირის ოფლი მოიწმინდა და წამიერად მოუხედა თავის სისხლიან ნაკვალევს მაგრამ ახლა რატომღაც ტკივილისა და დედის რისხვის მიმართ შიშის გრძნობა გაქრობოდა თუმცა გული ისევ ისე გამაღლებით უცემდა.

მთავარი ის რომ იმას იმ „მაენე ტურას“ არ დაუნახავს ნათიას გასაჭირი. არ დაუნახავს როგორ აღვარვარებდა ცრემლებს და როგორ იცლებოდა სისხლისგან“.

- კო, ნათია ვარ, თენგიზ! - ხმა ჩაეხრინწა და ერთბაშად სახეზე ისეთი გამომეტყველება გამოეხატა როგორიც ჰქონდა მაშინ, დიდი ხნის წინათ, „მაენე ტურას“ რომ ჰქონდა თვალი.

დღეს კვირაა. ნათიას თავისუფალი დრო ექნება ალბათ, ჰოდა იქნებ შეხვედროდნენ ერთმანეთს... რამდენი რამე აქვს სათქმელი...

ჩვეულებრივი იწილო-ბიწილო...

„კუკუ! ვიმაღლები!“

- აღარ დარეკო, გესმის? მეორედ აღარ დარეკო!

ყურმილი რომ დაახეთქა რაღაცნაირი მძიმე, უსაშველოდ მძიმე ლოდი აეხსნა თითქოს გულიდან. შევებით ამოისუნთქა.

„ესეც ასე!“

ალბათ ასეთი შეგრძნება უჩნდება სარდალს მოგებული ბრძოლის შემდეგ. რამეთუ ნათიასთვისაც თავის თავზე ეს თუნდაც პატარა გამარჯვება ტოლფარდი გახლდათ ახლა დიდი ომის მოგებისა, ვინაიდან: იგი იმედის ნასახს უტოვებდა მერმისისთვის რწმენისა და ღირსების გრძნობას უბრუნებდა.

შემდეგ კვლავ ყურმილს დაწვდა და სწრაფად აკრიფა ნომერი: - ლალიკო! შენთან მოვდივარ ახლავე! ფეხი არ გაადგა მეთქი უჩემოდ. უნდა გელაპარაკო!..

სხარტად წამოხტა და გამოეცეტილ, ბებოს პატარა ოთახს მიაშურა. ძველებური კარადის უჯრებს ეცა და სულმოუთქმელად ქექვა დაიწყო.

აჲ ისიც! იპოვა! ბებოს ნაჩუქარი ჯვარი იპოვა ასე გულდაგულ რომ ჰქონდა გადამალული დედას. მყისვე ჩამოიკიდა ძეწკვი ყელზე და...

პირველად, მთელი ამ ერთი წლის განმავლობაში ახლა შეამჩნია, როგორ გაელამაზებინათ მათი სახლის წინ მდებარე პატარა სკვერი. სკვერი საესე იყო ცუგრუმელა ბავშვებითა და პენსიონერი ბებია-ბაბუებით.

წამიერად კვლავ თვალწინ დაუდგა წელანდელი სიზმარ-ჩვენება თუ ზმანება და... ტკივილნარევმა სიამემ ხელახლა ძალუმად შეუტოკა გული.✓

განგებვის რკალში

ძველი ოდიშური თქმულება

საზი სეველიანად კენესოდა. თვალმინაბული მომღერალი გულ-საკლავი ხმით მოთქვამდა:

„თუ შენი სახე არ იქნება ნუ მზეობს მზეცა,
რად მინდა მიწას ანათებდეს უშენოდ ზეცა“...

ბალიშებზე ნებივრად მიწოლილი ჯემალ-ბეგის ტუჩებს ღიმილი შეეპარა:

„... დიდებულად მღერის ეგ შაითანი!“ – კმაყოფილებით გაიფიქრა და... უცებ კილო იცვალა მომღერალმა. საზმა გამარჯვების საზეიმო ჰანგი დაუკრა.

ოსმალეთის ლაჟვარდ ცისქვეშ ცხოვრობს. მზისწორი სულთნის საყვარელი სარდალი უმამაცესი მამაცთა შორის გმირი ლომგული, რისხვა მტერთა ნუგეში და იმედი მორწმუნეთა; გულუხვი ბრძენი, სახელოვანი...

დაე, მუდამ დღეგრძელჰყოს იგი ალაჰმა და სამარადჟამოდ ნუ მოუშალოს ზონთქრის წყალობა.

„იცოცხლე და იხარე, სვებედნიერო ჯემალ-ბეგ“. – ითაფლება მომღერალი. ყელს იღერებს თვალებს ლულავს.

„სვებედნიერი ჯემალ-ბეგ“! ტკბილად ეფონა გულს ეს სიტყვები. განა პირველად ესმის და მაინც...

„სვებედნიერი ჯემალ-ბეგ“ მთელი სტამბული დიდი და მცირე ასე ეძახის ოსმალთა რჩეულ სარდალს.

ბაზრის მოედნებზე, ქუჩებსა თუ ყაყახანებში მოხეტიალე აშულები და დერევიშები ქებათა ქებას უძღვნიან ხონტქრის საყვარელ სარდალს.

„სვებელნიერი ჯემალ-ბეგ!“

ბაგიდან ბაგეს გადაეცემა ჩუმი ჩურჩული: მალე, სულ მალე ხონტქრის მარად იყოს სახელი მისი - სიძე გახდება სვებელნიერი ჯემალ-ბეგი!

ჩუმად ჩაილიმილა მერე ერთბაშად წამოჯდა და... მყისვე ხმა გაკმინდა მომღერალმა მიჩუმდა საზიც. წამიც და ღარბაზი ნახევრადშიშველი, ჰაეროვანი მოცეკვავე ქალებით გაივსო. და ისევ აკვნესდა საზი, ჯემალ-ბეგი კვლავ ბალიშზე მიესვენა და მზერად იქცა.

იწმარწნებიან თასმასავით მოქნილი სხეულნი ქალთა, თვალებს ნაბავენ, ალისფერ ტუჩებზე მაცთური ღიმი დასთამაშებთ.

„ალაჰსა ვფიცავ მომხიბლავია გიული... ამაღამ...“

თითქოს მიუხედავ ნააზრევს ღიმილი მოეფინა ქალის სახეს, თვალები აუციმციმდა, თეთრი, შიშველი მელაკები მალლა ასწია და წამით გახედა. მერე... ადგილზე დაბზრიალდა და ჯემალ-ბეგის წინ, ხალიჩაზე პირქვე დაემხო. ვაჟკაცმა შიშველი ზურგის ტოკვას შეავლო თვალი. თავზე ხელი დაადო ფრთხილად. გიულიმ სახე ასწია, ტუჩები გახსნოდა და თეთრი კბილები თვალისმომჭრელად უელავდა.

მარცხენა ხელით პატარა ტაბლაზე დადგმულ საესე თასს დასწვდა ქალისათვის თვალმოუშორებლივ ბაგესთან მიიტანა და ნელ-ნელა აუჩქარებლად დასცალა. მერე ნდობამორეული ქალის ტუჩებს წაეტანა.

როცა თავი ასწია, შენიშნა მის თეთრ, მაღალ ყელზე შერბეთის წვეთი ჩამოცურებულიყო. ერთადერთი წვეთი.

- შერბეთზე უფრო ტკბილია შენი ტუჩები, გიული!.. - ჩასჩურჩულა და ნიკაპზე მოავლო ხელი, ბედნიერებისა და სიხარულისაგან დანისლულ თვალეში ჩაახედა ქალს. მერე ისევ თასს მიწვდა.

სწრაფად გაავსო იგი მონამ.

- დალიე! ჩემი სადღეგრძელო დალიე, გიული! - უთხრა დიმილით და ტუჩებთან მიუტანა.

გიულიმ ორივე ხელით მაღლა ასწია თასი, წელში გაიმართა და

- იხარე და იცოცხლე, სკვებდნიერო ჯემალ-ბეგ! - და სულმოუთქმელად გამოსცალა. მერე გაიცინა თასი მოსროლა. სასმისი რბილად გაგორდა ხალიჩაზე. მერე შუბლზე გადაისვა ხელი, ისევ გაიცინა, ვაჟკაცის ფერხით ჩაემხო და ცრემლები ღაპაღუპით გადმოუცვივდა ლოყებზე.

საყვარელი მგოსნის სიტყვებმა გაუელვეს უნებურად ჯემალ ბეგს: „ღვინო მასვი ვინ ეს ცრემლი, კამყამა და დაწურვილი“

ისევ აკენესდა საზი, კვლავ ყელი მოიღერა მომღერალმა: „დრო მხიარულად გაატარე შავთვალა ქალთან, ცხოვრება ზღაპრის მაგვარიჲ მსგავსია ქართა“.

- ჩემო მბრძანებელო! - გაუბედავად გაისმა საჭურისის ხმა.

- ა? - უკმაყოფილოდ მოიღრიცა მისკენ კისერი ჯემალ-ბეგმა.

- მაპატიე, ჩემო ბრძანებელო... ასლან-ბეგის მონები იცდიან.. და...

- ასლან-ბეგი? ვინ ასლან-ბეგია? რას როტავ, ბებერო?! - მერე უცებ გონს მოეგო, გასწორდა: - ა, ა! ასლან-ბეგის ძღვენი! - ხალისიანად გაიცინა: - მაჩვენე ახლავე, ალი. გიული, შენ აქ დამიჯექ, ახლოს. ვნახოთ ერთი, რა მომიძღვნა ბებერმა ბეგმა. „მისი ვაჟი ორი ღლის წინ დიდი განსაცდელისგან ვიხსენი. სულთანმა, მარად იყოს სახელი მისი, მე მაპატიო მირზას თავი...“

საჭურისთა უფროსი და ჯემალ-ბეგის უახლოესი მრჩეველი ალი ისევ შემობრუნდა დარბაზში. მას ხელჩაკიდებული მოჰყავდა პირბადეაფარებული ქალი.

- ქალი? სულ გამოშტერებული ბეგი თუკი ფიქრობს ჩემს ბაღს ყვავილი აკლია! - ხმადაბლა გადაულაპარაკა გვერდით მჯდომ ქალს. გიულიმ ხალისიანად გადაიკისკისა და უფრო ახლოს

მიუცოცდა თვალმოუშორებლივ შეფრინვით შეაქერდა სახეში.

- აგრე მოგახსენათ ასლან-ბეგმა: ჩაიბარე ეს ქალწული წყაროსწყალივით სუფთა, თოვლის ფიფქივით ფაქიზი, შირაზის კარდევით სურნელოვანი და ავაზასავით ფიცხელი.

- ამ ბებერ ასლან-ბეგს დამიხედეთ! - გაიცინა ისევ ჯემალ-ბეგმა, თასი აიღო, გიულის გადახედა, თვალი ჩაუკრა და უჩურჩულა:

- უამყარდოდაც ბევრი წარმტაცი ყვავილი ყვავის ჯემალ-ბეგის წალკოტში-თქო, ხომ მართალია, გიული?

ისევ გადაიკისკისა ქალმა და ვაჟკაცის მკლავს ჩაეჭიდა ორივე ხელით, თავი მხარზე მიადო.

- ალო, წაიყვანე ეგ ასული... თუმცა... მოიცადე... ნაჩუქარ ცხენს კბილს არ უსინჯავენო, ნათქვამია, მაგრამ მაინც... ახლოს მომგვარე, პირბადე მოხადე! - საჭურისმა მყისვე შეასრულა მისი ბრძანება. ქალს პირბადე აუწია და თვითონ უკუდგა თავის მბრძანებელს მიაჩერდა მოწიწებით.

ტუჩებთან მიტანილი თასი გაუშეშდა ჯემალ-ბეგს ერთბაშად, სუსტად წამოიკივლა გიულიმ, მერე ცერზე იკბინა მწარედ და გაქეავდა. შეწყდა საზის ხმა, მომღერალს პირი ღიად დარჩენოდა. თითქოს ქანდაკებად იქცნენ მოცეკვავე ქალები.

პირველი გიული გამოერკვა ფრთხილად ჩამოცოცდა ტახტიდან და ცოცვითვე გაშორდა ჯემალ-ბეგს კუთხეში მიიყუჟა.

ჯემალ-ბეგი შეირხა. გაოცებული თვალები მიმოატარა დარბაზში. წამით თვალი შეავლო კუთხეში მინახულ გიულის მერე მომღერლის ფართოდ დაღებულ თვალებს ჰკიდა მზერა ადგილზე გახევებულ მოცეკვავე ქალებს და...

- ალი! - ხმა ოდნავ უთრთოდა: - უბრძანე, ჩემი „შევარდენი“ გამოიყვანონ საჯინიბოდან. ასლან-ბეგს მიართვან და გადასცენ.... - შეჩერდა.

შუბლზე მოისვა ხელი. ვერაფერი ხეირიანი ვერ მოისაზრა და გაიცინა ისევ: - არა, არ არის საჭირო რაიმეს თქმა... ისეც მიხვდება.

მერე მსუბუქად წამოხტა. ჭაბუკური სიხალისით შეირხია მხრები და ქალს ნელა მიუახლოვდა.

„ხორცშესხმული არსებაა თუ... მოჩვენება?“...- ჩვეულები-სამებრ, ნიკაპში მოავლო ხელი. ქალმა თვალები ასწია. უნებურად ხელი შეუშვა ჯემალ-ბეგმა და წამით მზერა დახარა, მხოლოდ წამით, მერე ისევ წაეტანა ქალის ნიკაპს, თვალებში ჩახე-და ჯიქურ.

მცირე ხანს შეჰყურებდნენ ერთმანეთს: ქალი ცივი, ამაყი მზერით, ვაჟკაცი ნდომით, სურვილით, სინაზით და კიდევ რა-ღაცით, ენით გამოუთქმელი, თვით მისთვისაც შეუცნობელი გრძნო-ბით.

ახლა ქალმა დახარა თვალი. ლოყები შეუფაკლდა ოდნავ: „გონებისწამლებია ეგ ტუჩები, ალაპ! ვარდის კოკორს მაგონებს იგი. ჯერ გაუშლელს. ხელშეუხებელს!... რა ამაყად შეუკრავს კოპები, როგორაო, როგორ შემოთვალა ასლან-ბეგმა? ავაზასა-ვით ფიცხელიაო ასული? ო, ალაპ!“

ქალმა სცადა მოეცილებინა ვაჟკაცის ხელი. ჯემალ-ბეგმა დაასწრო. მარცხენათი ნაზად მოუჭირა თითები. მერე ტუჩებ-თან მიიტანა:

- ნუ წყრები, ნაზო... - ტკბილად და როგორღაც დამმორჩი-ლებელი სიმტკიცით ჩასჩურჩულა ჯემალ-ბეგმა: - ალი! - მიუბ-რუნდა მერე საჭურისს მკვირცხლად.

- მბრძანებელო!

- შესრულდა ჩემი ბრძანება?

იატაკამდე დაიხარა საჭურისი.

- ყოველივე შესრულდა, ჩემო მბრძანებელო. ასლან-ბეგი სი-ხარულით ცას ეწევა ალბათ, „შეკარდენი“ რჩეული იყო თავის ჯილაგში.

„ვითარცა ეს ასულია ქალთა შორის“.

- ალი! წაიყვანე... და იცოდე, თვალისჩინივით გაუფრთხილ-დი...

ტახტზე მოიკეცა ისევ. ნიშანი მისცა. კვლავ აჟღერდა საზი. შეირხნენ მოცეკვავე ქალები;

გველივით იკლაკნებიან, იგრიხებიან; ვნების აღმძვრელად არხევენ თეძოებს, ნახევრად შიშველ გულმკერდს... ნდომით ნაბავენ თვალებს, მაცთური ღიმი დასთამაშებთ ალისფერ ტუჩებს...
ზე...

მაგრამ ჯემალ-ბეგი ვერაფერს ხედავს. ვერაფერს ამჩნევს. მთელი მისი არსება შეუპყრია უცნაურ ზმანებას. და ჟრუანტელად უვლის ტანში ჯერარგანცდილი სიამე...

მერე უცებ, თითქოს რაღაცამ უკბინაო გულზე, წამოიჭრა. ხელი დაიქნია. ისევე უჩუმრად გაიღალნენ მოცეკვავენი, როგორც შემოვიდნენ. გაიკრიფნენ მესაზენიც, მუსიკოსნი და მომღერალი. შეუმჩნევლად წაფარფატდა გიული.

მარტოდ დარჩენილი ერთხანს მდუმარე ჩაფიქრებული იჯდა. მერე წამოხტა და გვერდით ოთახს მიაშურა.

* * *

უსიტყვოდ, უხმოდ ემორჩილებოდა საჭურისს ყველაფერში. აბანოს შემდეგ საჭურისმა ამ ზღაპრულად მორთულ, პაწია ოთახში შემოიყვანა. ხელით ანიშნა საწოლი, შეგიძლია გაიხადო და ჩაწვეო. ქალმა თავი დაუქნია თანხმობის ნიშნად და კარისკენ მიუთითა. იგი თითქოს შეყოყმანდა წამით და მერე აუჩქარებლად გავიდა.

და აი, შუალამე გადავიდა. ლოდინით გადაღლილს ჩასთვლიმა წამით და სწორედ ამ დროს უჩუმრად გაიღო ფარდებში ჩამალული საიდუმლო კარი...

ჯემალ-ბეგი უხმაუროდ მიუახლოვდა საწოლს. გაუხდელი ქალი ორად მოხრილიყო, თავი მკლავებზე დაედო და ეძინა.

ქალის რაღაც საოცარმა უმწეობამ ერთბაშად შეარყია ვაჟკაცის გული. ადგილზე გაქეპდა.

თითქოს ძილში იგრძნო ეს დაჟინებული მზერა, ქალმა უცებ გაახილა თვალი, მყისვე წამოჯდა და სახეზე ძრწოლა, შეშფოთება თუ სასოწარკვეთილება გამოეხატა მერე მზერა ძირს და იღო.

ჯემალ-ბეგი იდგა და შეჰყურებდა წარბშეკრულ ქალს მის მოკუმულ, პატარა ტუჩებს.

მერე ფრთხილად, ალერსით შეეხო ბაგით ქალის სალუქ ლოყას თან დაჟინებით, მძაფრი სურვილით ანთებული დასჩერებოდა მას. „სხვა გზა არ მაქვს შენი ტყვე ვარ და ვემორჩილები შენს სურვილს!... მაგრამ ვერასოდეს ვერ გახდები ჩემი სულის მპყრობელი“... - აშკარად მეტყველებდა მღუმარე ბაგეპირი, დახრილი თვალები, გაფითრებული სახე და მორღევეული გათანგული სხეული.

მამაკაცი უცებ წელში გაიმართა, ხელი შეუშვა ქალს. და შეტრიალდა. ერთ ხანს შეურხეველად იდგა და ტუჩებს იკვნეტდა. მერე ოთახიდან სწრაფად გავიდა.

გაოცებული მზერა დაადევნა ქალმა ვაჟკაცს. და როცა ჯემალ-ბეგმა კარი უხმაუროდ გაიხურა, კიდევ კარგა ხანს იდგა გაოგნებული, სახტადქცეული. თითქოს არ სჯეროდა, რომ ასე დასრულდა ყველაფერი. აკანკალებული ხელი თვალებზე მოისვა მერე ლოყებზე. გაუბედავი სიხარულის ღიმილი გაუკრთა ტუჩებზე და... უეცრად, ტირილი წასკდა - შვების ტირილი.

* * *

მოუთმენლობით შეჰყრობილი ჯემალ-ბეგი ოთახში ბოლთას სცემდა. ის იყო უნდა ეფეთქნა და... საჭურისიც გამოჩნდა.

წამსვე ტახტზე ჩამოჯდა, შეეცადა მშვიდი იერი მიეღო, მერე საზს გადაწვდა, თითები ფრთხილად დაუსვა სიმებს, თან კითხვით ახედა საჭურისს.

- ჩვეულებრივი ამბავია, ჩემო მბრძანებელო... დაიწყო მან წყნარი, მშვიდი ხმით: - ქართველია. ოდიშიდან გაუტაცნიათ. ფოთშივე შეუძენია შარიფ-ალას. ასლან-ბეგისთვის მიურთმევია ოდესღაც გაწეული ღიდი სამსახურის ნაცვლად.

დაძაბული უსმენდა მას ჯემალ-ბეგი. მღელვარების დასაფარავად ქუთუთოები დაეხარა და საზის სიმებს უანგარიშოდ უსვამდა თითებს. საჭურისი დადუმდა. მღუმარებდა ჯემალ-ბეგიც. მხოლოდ საზის სიმების ტოკვა არღევედა ამ სიჩუმეს.

ჯემალ-ბეგი ფიქრს მისცემოდა. „ასლან-ბეგმა საჩუქარი გა-
მომიგზავნა. აქ უჩვეულო არაფერია, მაგრამ“... თავი გაიქნია.
თითქოს აბეზარ ფიქრს იშორებო. მერმე ამღვრეული თვა-
ლები კვლავ საჭურისს მიაპყრო. ამჯერადაც მიხვდა ალი, რომ
ჯემალ ბეგი მას კი არა, სადღაც შორეულ სივრცეში იტყირე-
ბოდა.

„უკვე ყველამ იცის, ხონთქრის სიძე რომ გავხდები მალე.
თავის ქალიშვილს მაძლევს ცოლად. გუშინ ვაზირთა ღივანზე
სულთანმა კვლავაც აღნიშნა ჩემი დამსახურება ქვეყნის წინა-
შე. ისკანდერ ფაშას სახე არ მეჭაწნიკა, მისი მეტისმეტად და-
თაფლული ღიმილი და გამოხედვა. არც სხვა ვაზირების. შურთ?
ცხადია, მაგრამ მარტო ეგ არა კიდეც არის სხვა რაღაც „სხვა“.
არ უნდათ თვითონ დაივიწყონ და არც მე დამავიწყონ, რომ“...

- ალი!

- ჩემო მბრძანებელო!

- შენ, ალბათ, ანუგეშებდი ქალწულს შენებურად, ტკბი-
ლად... - შემპარავი ხმით დაიწყო ჯემალ-ბეგმა, თვალებით კი
მრისხანედ ბურღავდა საჭურისის ფერმკრთალ, დაღუეულ სა-
ხეს: - შენ, ალბათ, ეტყოდი..

- მე მხოლოდ იმას ვამბობ, რაც ჩემს მბრძანებელს ეამება. -
სასწრაფოდ შეაშველა სიტყვა საჭურისმა და ოთხად მოიხარა.

- კეთილი, ჯემალ-ბეგმა მამამისზე ნაკლებ როდი იცის ერთ-
გულების დაფასება.

- შენი წყალობა ნუ მომიშალოს ალაჰმა, ღიღო სარდალო!

- წადი, ის ქალწული კუთხის ოთახში გადაიყვანე და თვა-
ლით... გესმის, თვალით არ დამანახო. ლაშქრობიდან რომ მოე-
ბრუნდები, მერე... მოვიფიქროთ, ვის გავუგზავნოთ...

- მესმის, ჩემო მბრძანებელო!

- იცოდე, შენი თავით აგებ პასუხს თუკი...

- გასაგებია, მბრძანებელო. ყოველივე ისე იქნება როგორც
შენ გსურს...

- კეთილი, ახლა წადი გამეცალე.

მზითა და სინათლით უხვად განათებულ ოთახში შევიდა და კარი ჩაიკეტა. უწესრიგოდ მიყრილ-მოყრილ ფუნჯებსა და საღებავებს დაწვდა მიაღაგ-მოაღაგა.

ომებისა და სახელმწიფო საქმეებისგან თავისუფალ დროს აქ ატარებს ამ ოთახში. ეს მისი, ჯემალ-ბეგის საიდუმლოებაა. ვერა და ვერ ელევა ფუნჯს და საღებავს. აქ ისვენებს აქ პოეზებს იმას რაც მისი სულის უსათუთეს ფარულ და სხვათაგან შეუმჩნეველ სიმებს ატოკებს.

აქ, ამ ოთახში, ამ ფუნჯებსა და საღებავებთან ჯემალ-ბეგი აღარ არის უშიშარი, მამაცი სარდალი, სისხლიანი ხმლის ქნევით რომ დააჯირითებს თავის ყორნისფერ მერანს.

აქ ჯემალ-ბეგის თვალები არ მძვინვარებენ შურისგებით, სიძულვილით, გაბოროტებით. არ რიალებს მათში ხანძართა ალი თუ ნაპერწკლები. აქ აღარ არის იგი დაუნდობელი, მრისხანე, განუკითხავი, აქ აღარ აღწევს ცხენთა ფლოქვებით გადათქერილ-გადაქელილთა გმინვა-გოდება. აქ აღარ შემოდის სისხლმოწყურებელი გაავეებული იანიჩრების ზათქი და ღრიალი, ხმალთა ტრიალი და ცხენთა ჭიხვინი.

აქ ვეღარ ბუდობს სიძულვილი და მტრობა, ბოროტება და შური, ვერაგობა და სისასტიკე.

აქ მზე ანათებს უხვად და მზით გავსებულია მთელი დარბაზი. აქ დაღლილ-დამძიმებული სულის სავანეა მყუდრო თავშესაფარი.

აქ ლაშქრობიდან დაბრუნებული ჩაიკეტება ხოლმე და მთელი დღეები თავაუღებელივ ხატავს.

და მაშინ აღარ არსებობს მისთვის არაფერი, გარდა ამ ნახატებისა, ყოველივე მიწიერი, აქამდე მნიშვნელოვანი, საყურადღებო, პატივდებული - წვრილმანდება, ხუნდება, კარგავს თავის წონას, უფერულდება, იცრიცება და რჩება მხოლოდ ეს მზე და მზისფერი საღებავი, ეს ლურჯი ცა და ცისფერი სამყარო, საოცარი მირაჟები და უცნაური ზმანებები.

ჯემალ-ბეგი დივანზე ჩამოჯდა. დაფა მოიჩოჩა და ნახატს

დააცქერდა თითქმის დასრულებულ სურათს ხელახლა სინჯ-
ვა-კირკიტი დაუწყო.

პატარა მწვანემოლიან მინდორზე ქალი დგას. ცალი ხელი
ყურებდაცქვეტილი შველისათვის შემოუხვევია, მეორეში წი-
თელი ვარდი უჭირავს. ნახევრადღაბრილი წამწამებიდან ირი-
ბად იმზირებიან შავი ოდნავ ეშმაკურად მოჭუტული თვალები,
მოშორებით კვიპაროსის ხეს ამოფარებული ვაჟის სახე მოჩანს.
არა. არ ვარგა. ვაჟის თვალებს მეტისმეტად მონური გამომეტ-
ყველება აქვს. ვაჟკაცი ყოველთვის ვაჟკაცი უნდა იყოს თუნ-
დაც საყვარელი ქალის წინაშე. შველს კისერი არ უვარგა... ეგ
ქალწულიც... არც ისე მომხიბლავია, როგორც უწინ ერეგებო-
და, ერთობ წერილი თვალ-წარბი აქვს სხეულიც არც ისე
პაეროვანია. აი, ის... ის ქალწული..

ჯემალ-ბეგი წამოხტა. ფუნჯი განზე მოისროლა აჩქარებუ-
ლი ნაბიჯებით გაიარ-გამოიარა ოთახში. მერე ისევ თავის ნა-
ხატთან შეჩერდა. დაკვირვებით, დაჟინებით დაუწყო თვალიე-
რება, თითქოს ამით სურდა გაეყუჩებინა მოუსვენრობა, მთელი
მისი არსება რომ შეეპყრო.

სიმშვიდის ნაცვლად მხოლოდ იმედგაცრუება და მწარე სი-
ნანული მოჰგვარა სურათმა. კბილები ერთმანეთს დაასო, წარ-
ბები უნებურად მოეჭმუნა. ზურგი შეაქცია ნახატს. სარკმელ-
თან მივიდა. რბილი საღამო მუქად ღებავდა ხეთა კენწეროებს,
მუქლურჯად წვებოდა ჩრდილი. ფირუზისფერი ცაც ნელ-ნელა
იცრიცებოდა და უფერულდებოდა.

ბაღიდან ათასგვარ ყვავილთა სურნელი შემოჰქონდა ნიაქს
გარკვევით მოისმოდა სიცილ-კისკისი იქ, აუზში მოჭყუშალავე
ქალებისა.

სწრაფად ჩაირბინა მარმარილოს კიბე. ხარბად შეისუნთქა
სურნელოვანი ჰაერი. დღის ზვატის შემდეგ სასიამოვნოდ გრი-
ლოდა ბაღში.

ფეხს აუჩქარა. აგერ შადრევანიც. შეკივლება და... მერე
ადგილზე გახევდნენ, გაინაბნენ ყველანი...

ანთებულმა თვალებმა გიული მოძებნეს. იგი წარმოუდგე-

ნელი ნაღველით, მორჩილად შესცივინებდა სახეში ვაჟკაცს. ჯემალ-ბეგმა მისკენ გადადგა ნაბიჯი და რაც უფრო უახლოვდებოდა, მით უფრო წელში იმართებოდა, სწორდებოდა ქალი, მით უფრო მაღლა სწევდა თავს თვალებს ელვარება ემატებოდა, სახეს სიწითლე. თუმცა ამ ფოფინა თვალების შიგნით ჯერ კიდევ ბუუტავდა იჭვის ნატამალი: „ნუთუ... გავიმარჯვე?“

ჯემალ-ბეგმა მხრებში წააგლო ხელი, მოიზიდა და აფეთქებული სახეში ჩაახედა. მაგრამ არა, არ ილიმება „სევედნიერი“ ჯემალ-ბეგი. დაბლკერილი, კუმტი მზერით დასჩერებია ქალის მოლოდინით აღტკინებულ სახეს.

დილის სიო ელამუნება ხეთა ტოტებს. ბალიდან ჩიტების ჟღერტული შემოდის, დაცვარული ვარდები ნაზად ულიმიან ქურდულად შემოპარულ მზის სხივებს.

ჯემალ-ბეგმა აღერსიანად გადაუსვა ხელი თავზე, შემწყნარებლურად, რბილად გაუღიმა, მერე დაიხარა, ლოყაზე აკოცა და გავიდა.

„გათავდა. ყველაფერი გათავდა!“ - გლოვის ზარივით დარეკა ქალის გულმა. - რატომ?... იგი ხომ ილიმებოდა. ჩინებულ გუნებაზე იყო, ეალერსებოდა!

მაშ, რა რა უნდა გიულის მეტი? არა, გიული თითქოს ბევრს არ მოითხოვს განგებისგან. სულ ცოტა, სულ პაწაწინა ადგილი რომ დაიჭიროს მხოლოდ ჯემალ-ბეგის გულში?... სულ ერთი ციდა? ერთი მისხალი?... და როგორც ბევრი სხვა ამას დასჯერდეს?

სიზმარივით გაქრა ეს ერთი ღამე - ნეტარებისა და ბედნიერების ერთი ღამე!

თუმცა.. ქალური ალლოთი და გუმანით გრძნობდა: როცა ვაჟი ეხვეოდა და სააღერსო სიტყვებს ჩასჩურჩულებდა, იგი მას არ ეკუთვნოდა... მთლიანად!... მისი გონება სხვაგან ქროდა, მასსა და ჯემალ-ბეგს შორის უხილავად, უჩინრად ჩამდგარიყო „ის“ სხვა“ დამაინც... ეს ღამე გამარჯვებაა გიულისთვის! და ამ მონაპოვარს იგი არასდიდებით არ დათმობს. ნემსის ყუნწში გაძვრომა რომ მოუწიოს, გიული იბრძოლებს, დიას, იბრძოლებს

ბოლომდე, უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე. აკი უკვე დაეუფლა კიდეც მრავალ ფანდსა და ხრიკებს რაც აქამდე მხოლოდ თვლებშია თურმე მის არსებაში.

სულთნის ცვირპაჭუა ასული შეიძლება პირველი ცოლი იყოს მაგრამ... პირველი ადგილი ვერ დაიჭიროს ვაჟაკის გულში. ის უცხო, ზღაპრული ფერია კი - ასე მოულოდნელად, ასე ერთბაშად რომ შემოიჭრა ამ ჭრელ საქალეთში, ამ „დახურულ ბაზრობაზე“ და ასე პირწმინდად, ასე უღმობლად რომ დაუმსწვრია დიდი ხნის ნალოლიავეები და ნანინანატრი ოცნება და იმედები, ასე ანაზღუელად რომ ჩამოუქუფრა ცის კამკამა თაღედივერა, ვერ მოერევა გიულის და მის ზრახვებს - აქ, ტვინის და სხეულის განუწყვეტელი, მუდმივი ვარჯიშისა და ნებისყოფის წრთობის ალაგად ქცეულ პარამხანაში!

დიხაბც. გიული არავის დაუთმობს პირველობას ამ „სამოთხის ბაღში“! - თუნდაც სხვათა გაქელვის დაძვირების შეურაცყოფის და განადგურების ხარჯზე მოხდეს ეს! არ ითაკილებს არანაირ ღონისძიებას და ხერხებს ამ სასტიკ, უღმობელ და შეუპოვარ ომში, თუნდაც ალაპიც რომ გადაელობოს გზაზე. მის ძარღვებშიც დულს ბეგების ძველი სისხლი, მასშიც ბობოქრობს სული ურჩი წინაპრებისა. ამიტომაც, არავის დაინდობს. არავის შეარჩენს თავის წილ და კუთვნილ არჩივს ამ ქვეყანაზე, ამ სამზეოში! მით უფრო - მდაბიორის ნაშიერს.

მანამდე კი... მანამდე მართებს კვლავაც აღიჭურვოს მოთმინებით, მორჩილებით, თვინიერებით. თავი ისე მოაჩვენოს ყველას - მტერს და მოყვარეს (მოყვარე არ შეიძლება მას აქ ჰყავდეს!), რომ ბედს შეგუებული და შერიგებული მხევალია მხოლოდ, რამეთუ... თავის გადასარჩენად სიფრთხილე და სიფხიზლე უმთავრესი საშუალებათაგანია ამ ორპირობისა და ვერაგობის ბუდეში!

გიული შეიმართა. სახე დაესხიპა. თვალები დაუვიწროვდა და ავადკისერადერილ, სასიკედილო გესლის და შხამის დასათხევად გამზადებულ გიურზას დაემსგავსა, რომელსაც წინ ვერაფერი დაუდგება!

...ორი თვე ცხენიდან არ ჩამოსულა ჯემალ-ბეგი, ორი თვე იქნევდა ხმალს. ორი თვე დაქროდნენ იანიჩართა რაზმები ხმალშემართულნი და სიკვდილს და უბუდურებას თესავდნენ ირგვლივ. იწვოდნენ სოფლები, იწვოდა მიწა. სისხლით იღებებოდა მდინარეები, სისხლით ირწყვოდა ყანა-ვენახი და გაჩენის დღეს იწყევლიდნენ ადამიანები. აღარ იყო ხსნა და საშველი იანიჩართა რისხვისაგან. აღარ იყო დანდობა და შეწყალება. აღარ იყო ღმერთი ცაზე და სამართალი-დედამიწაზე!

ახლა კი...

ახლა ომგადახდილი, გამარჯვებული სარდალი ჩაკეტილა თავის ცისფერ ზმანებათა ოთახში და სამი დღე-ღამეა თავაუღებლად ხატავს სამი დღე-ღამეა ცდილობს დაივიწყოს სისხლის წვიმა და ცამდე აწვდილი ხანძრის ენები.

ზეგ ქორწილი აქვს ზეგ ლეილი ხანუმი-სულთნის პირმშენიერი ასული, დიდი ზარ-ზეიმით გადმოვა ჯემალ-ბეგის სამყოფელში. სულთნის სასახლე და მთელი სერალი ემზადება ამ დიდი დღესასწაულისთვის. ემზადება ჯემალ-ბეგიც. მან თავისი ნახელავი უნდა მიართვას პატარძალს ქორწინების დღეს. გულით გრძნობს რაღაც ხაფანგს უმზადებენ ვაზირნი... ის ნაქართველარი ბაადურიც საეჭვოდ გატრუნულა. ხონთქრის სიძეობა მეტისმეტი პატივია. ბებერმა აღიმაც თითქოს რაღაც იყნოსა...

უხმაუროდ, ფეხის წვერებზე შემოსული ალი მოკრძალებით მიესალმა პატრონს.

- ალი! ახლოს მოდი. შეხედე სურათს როგორია?

ალი აღტაცებულია. ალი გახარებულია. არა, ეს არ არის ქვეშევრდომული, მონური აღტაცება, არც ქლესური პირფერობა. ამას ჯემალ-ბეგი უტყუარი ალღოთი გრძნობს და ამჩნევს და ამიტომ ორმაგად უფრო კმაყოფილია.

- რას იტყვი, ალი, ხომ ნასიამოვნები იქნება ლეილი ხანუმი თავისი სურათით?

- ჩემო მბრძანებელო... - უცებ ენა დაება ალის ფერი ეცვალა.

- რა იყო? რა მოგივიდა? ცუდად ხომ არა ხარ?

- ო, ჩემო მბრძანებელო, იქნებ... მომესმა? ლეილი ხანუმის სურათი?

ჯემალ-ბეგმა ტახტიდან წამოიწია.

- მბრძანებელო...

- განაგრძე-მეთქი! რატომ გაჩუმდი?

- ო, ჩემო მბრძანებელო, - საჩქაროდ დაიწყო ალიმ: - ამბობენ, სულთნის ასული ამომავალი მზეა და ჩამავალი მთვარე, მაგრამ... ეს სურათი... ვშიშობ, არ ნახოს ასლან-ბეგმა...

-ასლან-ბეგი? რა შუაშია იგი? ან რატომ უნდა ნახოს?... იტყვი თუ არა სათქმელს? - ჯემალ-ბეგმა მარჯვენა ხელი მომუჭა.

- ჯემალ-ბეგ!.. ეგ სურათი საოცრად ჰგავს იმ ტყვე ასულს ასლან-ბეგმა რომ გამოგიგზავნა...

ჯემალ-ბეგი ანაზღად საღებავების კოლოფს დაწვდა და საჭურისს ესროლა. ალიმ აიცდინა კოლოფი და იგი კედელს მიეხეთქა.

ჯემალ-ბეგი გამოერკვა. წელში მოკაკულ საჭურისს შეხედა, მერე ძირს დაყრილ საღებავების ზორას და...

ისევ ტახტზე დაეშვა, თავზე ხელები შემოიწყო და გაირინდა. საჭურისიც გაუნძრევლად იდგა ხმაგაკმენდილი.

კარგა ხნის შემდეგ თავი ასწია ჯემალ-ბეგმა ამღვრეული თვალები ჯერ სურათს მიაპყრო, მერე შეშინებულ საჭურისზე შეაჩერა მზერა და...

უცებ ფეხზე წამოიჭრა.

- გამიძეხ! - უბრძანა და საჭურისიც მიუხვდა სურვილს. ორთავემ სასახლის კუთხის ოთახისკენ აიღო გეზი. წინ შიმნარევი გაოცებით მიცუხცუხებდა საჭურისი ალი.

...ჯემალ-ბეგი კარის ფარდაგს აეკრა ერთბაშად ზარდაცემული. ქალწულს მუხლი მოეყარა სარკმელთან და ხელებაყრობილი ჩუმად ლოცულობდა. ცრემლი წკანწკარით ჩამოსდიოდა ფერმიმქრალ დაწვებზე.

ეს არის! ამის სურათია!

ამდენი ხნის განმავლობაში, თურმე ამ ქალის ხატებას დაატარებდა გულში.

სულთქმაშეკრული მიმტერებოდა მლოცველ ქალწულს თავის გარშემო ვერავის და ვერაფერს რომ ამჩნევდა.

თითქოს ვიღაცამ ხელი ჰკრაო, შეტოვდა ჯემალ-ბეგი. მერე ფეხაკრეფით მიუახლოვდა ქალს და ანაზღად, თავისდაუნებურადვე თვითონაც მოიყარა მუხლი, მერე ქალის კაბის კალთას დაწვდა ბაგესთან მიიტანა და ფრთხილად ეამბორა.

შემკრთალი თათია შეურხეველად შეჰყურებდა ვაჟკაცს მხოლოდ ტუჩებსღა აცმაცუნებდა უმწეოდ, თითქოს რაღაცის თქმა უნდოდა და ხმა არა და არ ამოსდიოდა ყელიდან.

უცნაურმა სინაზემ შეარყია ჯემალ-ბეგი კვლავ ცხელმა ტალღამ გადაუარა გულზე, მერე თავდაუჭერელი სურვილი აენტომის თვალებში, ფეხზე წამოიჭრა:

- ალო, გადაეცი ქალწულს... თვითონ ღმერთი უნდა იყოს დამხობილი მის წინაშე და... პატიებას სთხოვდეს... - მღელვარებისგან ხმა უწყდებოდა.. გული ისე გამალებით უცემდა ლამის ამოვარდნოდა მკერდიდან.

ქალი ნელ-ნელა წამოიმართა. წელში გასწორდა. გაკვირვების ნაცვლად ახლა მრისხანება აღბეჭდვოდა სახეზე:

- საჭირო არაა! ნუ მითარგმნი, ალი! - სუფთა თურქულით უთხრა საჭურისს თათიამ ისე, რომ მზერა არ მოუცილებია ვაჟკაცისთვის: - საზიზღარია ყველა ვინც სამშობლოს ენას ივიწყებს ვინც თავის ხალხის ღმერთს ჰგმობს და უცხო ხალხის ღმერთზე ლოცულობს.

ჯემალ-ბეგს ნირი ეცვალა. წამით უპეებდაბრილი იდგა მერე მზერა ასწია თვალი თვალში გაუყარა ქალს და წყნარი ხმით, სიტყვების დამარცვლით წარმოთქვა:

- მე... თორმეტი წლიდან აქ ვიზრდებოდი. აქ დავვაჟკაციდი. ესაა ჩემი სამშობლო. ამ ქვეყანამ მომცა მე ყველაფერი: სახელი, პატივი, ქონება... ამიტომ ამ ხალხის ენა ჩემი ენაცაა, ამ ხალხის ღმერთი - ჩემი ღმერთიცაა!

- წვეთ-წვეთად რომ გაიღო სისხლი, ამათთვის შენ მაინც მუდამ უცხოელად დარჩები, გადამთიელად. ვერასოდეს დაივიწყებენ შენს წარმომავლობას, შენს გურჯობას... ვერასოდეს! შენი ნამდვილი სამშობლოსათვის კი მუდამ განდგომილი და მოღალატე იქნები.

ჯემალ-ბეგმა ტუჩები მოიკნია. მერე სძლია თავს და ყელში მომდგარი სიშმაგე ისევ უკან ჩაიბრუნა:

- მე არავეისთვის მიღალატნია, ქალო... შენი ქვეყნის შვილებმა დაუნგრიეს მამაჩემს, სახელოვან და დიდებულ კაცს, სახლ-კარი; იძულებული გახადეს აქეთ გადმოხვეწილიყო. მე მაშინ ძალზე პატარა ვიყავი, არაფერი მესმოდა. ეს შენი ქვეყანაა, სადაც ძმა ძმას არ ინდობს და მამა-შვილს. სადაც შური, ბოროტება, ვერაგობა და ცბიერება ბუღბუღს თითოეულის გულში. შენც ხომ შენი ქებული ქვეყნის შვილებმა გაგწირეს, გაგიმეტეს...

- ეგ ჩემი ქვეყნის უბედურებაა... - წაიჩურჩულა ქალმა და თავი დახარა, მაგრამ მყისვე ისევ ასწია, ამაყად, გამომწვევად შეხედა ვაჟკაცს:

- უბედურ დედას ხელს როდი ჰკრავენ შვილები. არამედ ცდილობენ შეუმსუბუქონ ჭირი და ვარამი. უშველონ, უჭირისუფლონ, მიეხმარონ...

- დიდი მადლობელი ვარ! მე, პირადად, არ მსურს უბედური ქვეყნის შვილობა.

- ასე მხოლოდ სულმდაბალი, ლაჩარი ფიქრობს!

ჯემალ-ბეგს მიწისფერმა გადაჰკრა. უცებ ეცა ქალს გაცოფებული:

- რაო... რა სთქვი? მაშ, მე ლაჩარი ვყოფილვარ?! - ამოიხრიალა და მძლავრად მოწურა ქალი თავის მკლავებში: - გაიმეორე, რაც თქვი! გაიმეორე-მეთქი... - კბილებში სცრიდა სიტყვებს გამძვინვარებული, სახეშეშლილი.

- მე უკვე ვთქვი ჩემი სათქმელი! - მშვიდად მიუგო ქალმა და თვალებში შეაძქერდა ისევ ტუჩებს კი ოდნავი ძლივს შესამჩნევი ღიმილი ურხევდა.

უცებვე გაუარა სიბრაზემ. უცნაურად დადრკა. ო, ეს თვა-

ლები, ეს ღიმილი - უცნაური, შეუცნობელი, მიუწვდომელი...

- თათია...- ძლივს ამოთქვა ბოლოს - თათია...

ძლეული, მოთვინიერებული მზად იყო, დაუსრულებლად გაემეორებინა ეს სახელი.

ოღონდ ერთხელ მაინც დააკვდეს ამ საყვარლად შეტყუებულ ტუჩებს, ოღონდ ამ უნაპირო თვალებში ჩაიკარგოს თუნდაც წამით, მხოლოდ წამით...

წამიერად მონუსხული თათია მყისვე გამოფხიზლდა, ვაჟს ორივე ხელი მიაბჯინა მკერდზე, თავი უკან გადაიგდო.

- თათია!..

- მე აღთქმა მივეცი ღვთისმშობელს, ამ უცხო ცისქვეშ არავინ შევიყვარო...

ქალი დაუსხლტა ვაჟკაცის მკლავებს, განზე გადგა, ალენილი, თვალანთებული.

- მაგრამ... - წამით იყუჩა და: - მე ხომ ტყვე ვარ შენი! - წაიჩურჩულა... და თავი მორჩილად დახარა.

ყრუდ დაიკვნესა ჯემალ-ბეგმა და სახეზე ხელისგულები აიფარა.

* * *

ცრემლები გაუშრა, უკვე აღარ ტირის თათია. საწოლზე გულაღმა გაშოტილი მისჩერებია უცნაური ყვავილებით მოქარგულ ჭერს.

ორი წელიწადი სრულდება, რაც ამ უცხო მხარეს ტყვეობაშია. ორი წელიწადი სრულდება, რაც იტანჯება და საშველი არსაიდან ჩანს. ვერა და ვერ შეურიგდა ბედს. ვერა და ვერ შეეჩვია ამ ყოფას. აკი ამბობენ: ადამიანი ყველაფერს ეჩვევაო. ათასობით, ათიათასობით ქალი და კაცი აკი ეგუება. სტამბულის ჰარამხანები ხომ სავესა მისი ქვეყნიდან მოტაცებული თუ გაყიდული ქალიშვილებით. იანიჩართა რაზმებს კი ყოველ წელს ემატებიან ჯან-ლონით სავესე, მამაცო, მაგრამ გულამოცლილი, სულდამრეტილი მეომრები. ისინი ხომ მისი უბედური ქვეყნის

შვილებია. ამბობენ, ყოველ მესამე ოსმალის ქართველის სისხლი ურევიაო.

ჰოდა, ხომ ეჩვეოდნენ, ხომ ეჩვევიან ისინი ახალ ცხოვრებას? ზოგი უკეთეს პირობებს? ასე რომ არ იყოს ვერც იცოცხლებდნენ, ვერც გაძლებდნენ, დაიხოცებოდნენ. თუმცა, რამდენმა ველარ გასძლო, ალბათ! რამდენმა მოისწრაფა სიცოცხლე.

თათიას ახსოვს თურქეთიდან მის მშობლიურ სოფელში რომ ჩამოვიდა ბებერი ასინეთი - ასმათი, - ჩხეტიას ქალი. მიატოვა შვილები, შვილიშვილები და სიკვდილი მაინც თავის მშობლიურ სოფელში არჩია. მაგრამ ათასობით, ათიათასობით ქალი და კაცი ბოლოს და ბოლოს, ხომ ეგუება მაინც თავის მონობას. ნელ-ნელა იშლება წარსული. ივიწყებენ იმ ცისა და მთების ფერს, სადაც პირველად ააზილეს თვალი. ივიწყებენ, ანდა უნდათ დაივიწყონ. სადღაც, გულის კუნჭულში, ალბათ, კიდევ რჩება იმ წარსულის ნასახი, მაგრამ ქრთლისოდენად ქცეულს თანდათან ეყრება ნაცარმტვერი და... უკვალოდ ქრებიან, სამუდამოდ იძირებიან ოსმალთა ზღვაში. თათიას კიდევ „ბეღმა გაუღიმა“, ჯერ იყო და ასლან-ბეგის დედამ შეიფარა სასოწარკვეთილი თვისტომი, მერე... ოსმალთა სახელოვანი სარდლისა და უმაღაცესი ვაჟკაცის გული დაიპყრო... სხვა რაღა უნდა ნდომოდა მის ბედში ჩავარდილ უბრალო, უგვარო ტყვე მონა-ქალს, სოფლის საწყალი, ღარიბი დიაკვნის ქალიშვილს, რომელსაც ხანდახან მჭადი და ლობიოც კი ენატრებოდა?

რა უნდოდა, რას მისტიროდა? დაუბრუნებელ, სამუდამოდ წასულ, დაღუპულ დღეებს? რატომ ჯიუტობდა რატომ ურჩობდა? რისი იმედი ჰქონდა საბრალო ტყვეს პირუტყვივით გაყიდულს და დამცირებულს? რას ეჯიბრება - ბედს თუ ბედისწერას? რატომ მიმდგარა სარკმლის ცხაურთან მთელი დღეები და გამოუთქმელი ნაღველით რატომ გასცქერის ცას? ლაჟვარდებში მონავარდე მერცხლებს? ღრუბლის მოსეირნე თეთრ ფთილებს? ნუთუ ეს იგივეა ცა არ არის მის კოპწია, ლამაზ სოფელს რომ ახურავს იგივე ცარგვული, იგივე მერცხლები იგივე ვარსკვლავები!...

ბალიდან სიცილ-ტკარცალის ხმა მოესმის ხშირად. შადრევანთან ქალები მხიარულობენ, ბედს შერიგებულ-შეგუებული ქალები ერთობიან.

ნუთუ ოდესმე გაიცინებს ასე თათია? ოდესმე გაეხსნება დახურულ-ჩაშავებული გული. ოდესმე მოილხნის? როდის იცინოდა უკანასკნელად თათია? ძალიან დიდი ხნის წინათ, საუკუნის წინათ...

ბიძია შიოს ნადზე, პო, იქ მოილხინა თათიამ უკანასკნელად, იქ იცინოდა გულიანად თავის ტოლ-სწორებში. იქ ითამაშა, იცეკვა, იმღერა ყველზე მეტი. თითქოს გული უგრძნობდა, რომ ეს უკანასკნელი მხიარულება იყო მის ცხოვრებაში. ერთი კვირის შემდეგ... ო, ერთი კვირის შემდეგ ავზაკებმა მოიტაცეს ნოდას გზაზე მიმავალი ქალიშვილი და იმ ყაჩაღებში წულუკიას წუწკი ვაჟი ერია - თავისი მამის ნათლული არ დაინდო იმ გარეწარმა.

იცოდა წულუკიამ თათიას გაბედული ხასიათი, იცოდა უბელო ცხენს თამამად რომ დააჯირითებდა და სატევარსაც ვაჟკაცივით ხმარობდა. ჰოდა, ჰერაგულად, ცბიერად დაუგო მახე...

მონასტერში იღუმენიასთან მიმავალს ჩაუსაფრდა - ათი დარჩეული ბიჭი ახლდა თან. ველარ უშველა თათიას თავგანწირულმა წინააღმდეგობამ, ვერც ორმა ბიძაშვილმა. ისინიც გათოკეს და შეუბრალებლად, უწყალოდ დაყიდეს.

ო, აღარ უნდა თათიას იმ დღის გახსენება... იმ უბედური დაქცეული შავი დღის გახსენება.

პატარა გორაკზე შემომდგარ მონასტერს და იღუმენია ანას წვდება მისი ფიქრი. ხშირად იგონებს მას თათია. ან რა დაავიწყებს იქ გატარებულ დროს!

როცა ტკივილი აუტანელი ხდება, როცა ჰგონია, რომ მორჩა, გათავდა. მეტს ველარ გაუძლებს გული, მაშინ მხსნელად და მფარველად იღუმენია ანას სახე მოეკლინება თათიას.

წამოიჩინა თუ არა, იღუმენია ანა საკითხავად აძლევდა თათიას უდიდესი სიფაქიზითა და რუდუნებით მოკლილ-შენახულ ფოლიანტს-ეგო, ჩვენი უპირველესი კაცის დაწერილიაო. იმ დრო-

საა შექმნილი, როცა ჩვენი დიდი სამშობლო, ერთიანი საქართველო ბრწყინავდა მთელს აღმოსავლეთ-დასავლეთში, როცა მეფეთ მეფედ დიდი თამარი იყო.

მეფეთ მეფე თამარი? უბრძნესი და უსათნოესი ქალი. ქალი მეფე, ქალი-სახელმწიფოს გამგებელი!

რა ფარული, ჩუმი სიამაყით ჟღერდა მხეიძის ქალის ხმა, ამ სახელს რომ წარმოთქვამდა. მის ჯერ კიდევ ახალგაზრდულ, ლამაზ სახეს სიწითლე ეკიდებოდა, თვალები გაუბრწყინდებოდა. თათიამ გვიან გაიგო მისი მოუშუშებელი ჭრილობის შესახებ.

რაკი საყვარელ ჭაბუკს არ გაატანეს მხეიძის ამაყმა ასულმა მონასტერს შეაფარა თავი-მისი ამადლებული, კეთილშობილური სული ვერ შეურიგდა ძალადობას, უსამართლობას. აქ, ამ პატარა მონასტერში თესავდა ილუმენია ანა უჩინო მარცვლებს, აქ, ბავშვებთან ხარჯავდა თავის დაუხარჯველ სიყვარულს და სიბოლს.

ილუმენია ანა!..

ნეტავ, სადა ხარ ახლა? შენს გრძელ, თლილ თითებში ისევ ისე თუ იმარცვლება კრიალოსანი? ისევ ისე თუ გიზის პაწია სენაკში თათიასნაირი გოგონა და ასწავლი - ღვთის და ქართლის ცხოვრების სიყვარულს აგრეთვე დიდი წიგნის სიყვარულს დიდ ქალს რომ მიუძღვნა მგოსანმა?

ილუმენია ანა!

შენისთანები რომ არ იყვნენ, ღირს განა ამ ქვეყნად სიცოცხლე?

ილუმენია ანა!

უკვალოდ არ დაკარგულა შენს მიერ ჩაგდებული მარცვალ-ი გოგონას გულში, მაგრამ... ეგების სჯობდა, არაფერი სცოდნოდა თათიას? მაშინ... მაშინ, ალბათ შესძლებდა ეკისკისა იმ ქალებივით, ბაღში რომ ნებივრობენ ახლა. შეიგუებდა და შეიფერებდა პატივს.

პატივი? გალიაში გამომწყვდეულ ჩიტს ამადლიან, გალია ხომ ოქროსიაო...

თათია მთელი დღეები დგას ცხაურიან სარკმელთან და მის ლაჟვარდოვან თვალებში ირეკლება ის ცა, იქ, მის პატარა სოფელს რომ გადმომზობია თავზე. ცვარით დაჟვარული მოლი... პატარა და-ძმების ჟრიაბული... და დედის საამო ხმა ჩაესმის ყურში: ნანა, შვილო, შემოგველოს დედაშენი...

მეზობლები ეუბნებოდნენ თათიას მამას - სადედოფლო ქალი გეზრდებაო, სამსონ. არა, დედოფლობას არ ინატრებდა თათია, მაგრამ რა მოელიას აქ, ამ ბრწყინვალე დიდებულ ჰარამ-ხანაში თათიას? თუნდაც სულთნის პირველი ცოლი იყოს მაინც სულერთია ყველაფერი!

ო, რატომ არ დაიბადა თათია დიდი თამარის დროს? რაღა ამ უბედურ დროს გაჩნდა? ქალთა ცხენოსანი რაზმის შექმნა მაინც მოესწრო! არ აპარპაშებდნენ ქვეყნის ორგულებს ტყვე-თამსყიდველებს, ათასი ჯურის მპარავს მძარცველს გადამთიელს არ გადააქცევიდნენ ქვეყანას ფუნდუკად, სადაც ყოველ გაიძვერა გამვლელს შეუძლია თავის ნებაზე ათამაშოს ხალხი!

არა, ამაღამ არ დაეძინება თათიას. არც ამაღამ და აღბათ, არც ხვალ. თათია მიეჩვია უძილობას, მარტობას. ეს კეთილი საჭურისთუხუცესი რომ არა აღბათ, აქამდე ვერც მოატანდა. მირიათ ხანუმის შემდეგ ალი მოევლინა კეთილ ანგელოზად, შვილივით უვლის თავს ევლებს, ესათუთება ბერიკაცი. რაც მთავარი, საშუალებას აძლევს იყოს თავისთვის, განმარტობით. შენს უბედურებასთან მარტო ყოფნა ხანდახან დიდი ნუგეშიც ყოფილა თურმე.

ვენეციურ სარკესთან მივიდა. სანთლების მოლიცლიცე შუქზეც ხედავს აღარ არის ის თათია, თუნდაც ამ ერთი წლის წინ რომ იყო. გაფერმკრთალდნენ სალუქი ლოყები, უპეები ჩაუმუქდა თვალებილა შერჩა სახეზე - დიდრონი, ნუშისებური, შუქიანი თვალები... ეს თვალები ეკითხებიან თითქოს ცას და ქვეყნიერებას: რატომ, რისთვის არგუნა გაჩნებამ ასეთი ხვედრი? ვის რა დაუშავა? რა დაუშავა თუნდაც იმ ქალებს, მის დანახვაზე სახეები რომ ესხიპებათ. ის ერთი მაინც, ყველაზე ლამაზი მათ შორის, ო, ის სულაც არ მაღავეს თავის სიძულვილს...

ამ რამდენიმე დღის წინ ბაღში სეირნობის დროს გადაეყარა თათია მათ. ალი აქამდე ყოველთვის ახერხებდა აეცდინა მათთან შეხვედრა.

თათიამ ნაღვლიანი, სიბრაღულრამდგარი თვალები შეაელო მათ. მერე ადგილზე გახევებულ, დადუმებულ ქალებში ყველაზე მოხდენილ ასულზე შეაჩერა მზერა. სახე გაუნათდა. თანაგრძნობითა და გამგებიანად შეჰლიმა მშვენიერ ასულს. მაგრამ მყისვე შეეყინა ღიმილი ტუჩებზე. გოგონას ლამაზი თვალები ისეთი გააყვებით იცქირებოდნენ, რომ შეცბა. დაიბნა ნაბიჯი აერია. რაღაცას წამოედო და ძლივს შეიკავა თავი, რომ არ წაქცეულიყო. ანაზღუდად ქალს გამომეტყველება შეეცვალა-ლაქუცა ღიმილმა გაუპო ტუჩები, სახეზე მონური მორჩილება და მოწიწება გამოეხატა - ქალი საჭურისთუხუცესს ეფინებოდა ფიანდაზად.

თათიას გული შეეკუმშა უნებურად. უნებურადვე შეეკრა შუბლი. მერე, კარგა ხნის მერე ჰკითხა ალის:

- რა ჰქვია იმ ლამაზ გოგონას ალი? - ტვინს კი უხერეტდა ერთი და იგივე კითხვა: „რატომ? რა დაუშავე?“

- რომელს, შვილო? - უხალისოდ ჩაიდუდუნა საჭურისმა და მოიღუშა. ეტყობოდა, არ ესიამოვნა თათიას შეკითხვა.

- აი, იმას... ყველაზე ლამაზი როა?

- გიული ჰქვია! მაგრამ რად გინდა მისი სახელი?

- არა, ისე ვიკითხე. ძალიან ნორჩი და... უმანკო მომეჩვენა...

- ჰმ, უმანკო... - ჩაილაპარაკა ალიმ. მერე ერთბაშად ბრაზიანად დაუმატა: - საშიში ქალია ეს ნორჩი არსება, ერთობ საშიშიც!

- ვინა? ეს პატარა გოგო? („თუმცა... ის თვალები, ის გამომხედვა!“)

- ჰმ, პატარა!.. ამ პატარამ სულ მცირე ხანში მოახერხა აქ ყველა ქალი ერთმანეთისთვის გადაემტერებინა, მალე ალბათ ხონტქრის სერალსაც მიწვდება მისი შხამიანი ენა.

- უჰ, როგორ არ გყვარებია, ბერიკაცო, ის საბრალო გოგონა!- ამ ყოველმხრივ დაგმანულ და დახშულ სატუხადოში რა უნდა შეძლოს ერთმა სუსტმა, საცოდავმა ტყვე-ქალმა!

- ო, ო, ცხრა გალავანშემორტყმული ციხე-კოშკიდან შეუძლია სიავის ჩადენა, თუ ქალმა მოინდომა. მერწმუნე, ამაში, ჩემო მშვენიერო!

პირველად გაეცინა თათიას ასე გულიანად.

- ესე იგი... ცხრა უღელი ხარ-კამეჩი ვერ დააკავებს თუ გაიწიო, არა?

- ჭეშმარიტად! ასეა ეგ!

- მაშ, მეც შემძლებია... („მიზნის მიღწევა?“) - გაჩუმდა. ენა მოიკვნია.

- შენ... შენ სხვა ხარ!.. შეხედე თათია... ბროწეულები ყვავიან.

- ბროწეულები? აბა, სად, სად? -

აქეთენ, ბალის ამ კუთხეში ადრე არასოდეს ყოფილა თათია. თვალები გაუბრწყინდა, ხესთან მიივლინა:

- ბროწეულები... - წაიჩურჩულა და ვარსკვლავყვავილებით აბრიალებულ ტოტს მიწვდა, ხელი ნაზად გადაუსვა: - ჩემი სოფლის ორღობებში სულ ბროწეულები იზრდებიან, - თვალებზე ცრემლი მოადგა: - ახლა იქაც ყვავიან, ალბათ! - ჩურჩულით თქვა და ორივე ხელისგული სახეზე აიფარა. გაყურდა.

- ჯემალ-ბეგსაც უყვარს ბროწეულები. ეს მისი საყვარელი ადგილია. ლაშქრობიდან რომ მობრუნდებო, უეჭველად აქ მოვა ხოლმე. აქ უყვარს ჯდომა.

თათიამ ხელები ჩამოიღო.

მერე გამომცდელად, დაკვირვებით შეხედა საჭურისს: - ძია კაცო, რატომ არ სიამოვნებს ჯემალ-ბეგს თავისი გურჯობა?

- წამო, გავბრუნდეთ, ვარდნარი დავათვალიეროთ.

- არ მინდა, აქ მირჩევნია, ბროწეულების ყურება მირჩევნია. თუ შეიძლება მითხარი, რატომ არ სიამოვნებს იმის გაგონება ჯემალ-ბეგს, რომ წარმოშობით ქართველია? რატომ?

საჭურისი გაურბოდა თათიას თვალებს, ბროწეულის ხეს გარშემო უვლიდა. სათუთად უსვამდა ხელს ტოტებს, ცინცხალ ყვავილებს თითქოს გულს უსინჯავსო, დაჟინებით ჩასცქეროდა.

მერე თათიასთან მივიდა ისევ. და ქალწული გააოცა ანაზღად ბერიკაცის ბასრმა, მახვილმა გამოსხედამ:

- ჯემალ-ბეგი პატარა იყო, დედა რომ გარდაეცვალა, თათია. ცხონებული ქალბატონი მართა ღრმად მორწმუნე ქრისტიანი და სათნო, გულკეთილი ქალი გახლდა. მწარედ განიცადა თავისიანებთან დაშორებას. მაგრამ ვერაფერს უბედავდა ქმარს. ნესტორი გოროზი, თვითრჯული კაცი იყო. რასაც ერთხელ ამოიჩემებდა, აღარ გადათქვამდა. ალბათ, შენც კარგად მოგეხსენება თათია, როგორი მნიშვნელობა აქვს დედას შვილების აღზრდაში. დედა ოსმალთა ან სხვა ტომის თუ ჰყავს ქართველს, იგი თავის ქვეყნისათვის, თავისი ხალხისათვის დაკარგულია.

- გადაგვარებული, გადარჯულებული ქართველი კი მტერზე უარესია, ალი, არა? - ჩაურთო ანაზღად თათიამ, რომელიც აქამდე შეურხევლად მდგარი, სულგანაბული უსმენდა ბერიკაცს. საჭურისმა თითქოს არ გაუგონიაო მისი შენიშვნა, განაგრძო თავისი ყრუ, თითქოს დაბეჭდილი ხმით: ჰოდა, არ დაცალდა იმ სულგანათლებულს თავისი ბიჭის აღზრდა. ჯემალ-ბეგი რომ წამოიჩინა, მამამისმა თავის კვალში ჩააყენა. ამ დროისათვის ნესტორმა, უკვე მუსტაფა-ბეგმა - მოასწრო სერალში გავლენის მოპოვება. ჯემალ-ბეგი მამის გზას გაჰყვა და...

- აი, შენ, შენც ხომ დიდი ხანია, აქ ცხოვრობ, ალი. შენ რატომ არ დაივიწყე შენი ენა, შენ რატომ გახსოვს შენი სადაურობა?

საჭურისმა ჩალმაზე მოივლო ხელი, მერე თვალებზე აიფარა.

- მე? მე ერთი უბირი, უპატრონო და ბედდამწვარი კაცი ვარ, თათია! - თითქოს თავისთვის ჩაილაპარაკა ბერიკაცმა და იქვე, ჯოჯოკოზე დაეშვა. - კაცი კი არა, არაკაცი გამხადეს ამ... ურჯულოებმა. არაკაცისთვის კი სულ ერთია ვინ იქნება: ოსმალთა თუ ქართველთა, ქრისტიანი თუ მაჰმადიანი.

- ალი!

- ის კი... დიდი სარდალია, შვილო, დიდი კაცი... - ისე განაგ-

რძო საჭურისმა, თითქოს ვერ გაიგონა ქალწულის სიტყვები, ვერ დაინახაო მისი თვალები; - სულთნის მთავარსარდალი და უახლოესი კაცია ჯემალ-ბეგი. ამიტომ ბევრი მოშურნე ჰყავს ბევრი მტერი და ავისმზრახველი! ფარული, უჩინარი და მით უფრო საშიში, სახიფათო. ისინი ხომ მხოლოდ ხელსაყრელ ჟამს ელოდებიან მიყუჩებულ-მიმალულნი, რათა კვანტი დაუდონ, წააქციონ. ო, მერე ძაღლების ზროვასავით ზედ შედგებიან, დაგლეჯენ, დაფლეთენ.

- მერე... ნუთუ ეგ ჯემალ-ბეგმა არ იცის?

- რომ იცის, იმიტომ ფრთხილობს ალბათ. ვინ იცის, რას ფიქრობს, რა განზრახვა აქვს, რა სურვილები! იგი დიდი კაცია, შვილო, დიდი ვაჟკაცი. ეს სახელი, დიდება, პატივი და წარჩინება თავისი ნიჭით, ჭკუით და გულადობით მოიხვეჭა. ამხელა ქვეყნის პირველი სარდალი გახდა ახალგაზრდა კაცი...:

- იმის ხარჯზე, რომ ჰგმო თავისი ღმერთი, თავისი ხალხი... აღარაფერი შერჩა თავისი მამაპაპეული. ამას სჯობია უბირ კაცად დარჩე და შენს ქვეყანას, შენს ხალხს არ უღალატო!

საჭურისმა თვალი მიაშტერა სახეანთებულ ქალს, რომელსაც ბროწეულის ტოტისთვის ისე მაგრად მოუჭირა თითები, რომ ერთიანად გათეთრებოდა.

ალიმ თავი გაიქნია. უცნაურად, გვერდულად ჩაიღიმა - ადამიანის გული ხშირად ამოუცნობია, შვილო, ვინ რა იცის, რა იმალება მის უამრავ კუნჭულში... - წამით იყუჩა მერე ისე განაგრძო, თითქოს ფიქრშიაო: - აი, შენ ამბობ, აღარაფერი შერჩა მამა-პაპეულიო, ეს ბროწეულები ჯემალ-ბეგმა დაარგვევინა. დედამისს უყვარდა ბროწეულის ხე. შენი თქმის არ იყოს, ცხონებული ქალბატონი ამბობდა, ჩემს სოფელს მაგონებს ისინიო. ჯემალ-ბეგს უყვარს აქ მოსვლა და ფიქრი. მეც, გაუბედურებული და დაღუპული კაცი, შემივრდომა. იმ სულკურთხეულმა სიკვდილისწინ სთხოვა თავის ქმარ-შვილს, მოეხედათ ჩემთვის ეპატრონათ. ჯემალ-ბეგმა შეასრულა მომაკვდავი დედის თხოვნა, თუმცა მაშინ ბავშვი იყო და ბევრი არაფერი ესმოდა. მერე მამაც მოუკვდა და მის შემდეგ უფრო დამიახლოვა და ერთი

წამითაც არ მიშორებს. და მეც ვცდილობ გამოვადგე, რითაც შემეძლება ხელი შევეწყო... გული კი... ადამიანის გულში ჩახედვა ადვილი საქმე არ არის შვილო: ვინ იცის რა იმალება შიგ!

თათიამ პირჯვარი გადაისახა. ღმერთო, შეუნდე ყველას შეცოდებანი მისნი. ღმერთო, ყოვლად წმინდაო მარიამ, შეუნდე თათიასაც, თუკი რაიმე უმართებულო გაიფიქრა ვინმეზე!

ღმერთო! ღვთისმშობელო მარიამ... ჩუ ვინ არის?

შემკრთალმა თათიამ კარისკენ მოიხედა. საომრად აღჭურვილ-აღკაზმული ჯემალ-ბეგი მისკენ მოდიოდა. მის უკან საჭურისის ჩაღმას ჰყიდა თვალი.

ჯემალ-ბეგი თათიასგან შორიახლოს შედგა:

- მოემზადე, თათია!

- ?!

- მივდივართ! - ჯემალ ბეგი თვალს არ აცილებდა ქალწულის გაოცებულ-დაბნეულ სახეს.

- სად... სად მივდივართ? - თათიამ უმწყოდ შეხედა ჯერ ჯემალ-ბეგის კუშტ, მკაცრ სახეს მერე საჭურისზე გადაიტანა დამფრთხალი მზერა.

- ახლა გაოცების დრო არ არის, შვილო, არც კითხვების. რასაც ჯემალ-ბეგი გეუბნება გააკეთე. ოღონდ იჩქარე. ყოველი წუთი ძვირფასია.

* * *

უხმაუროდ, ჩუმად, შეაღო კაიუტის კარი. მერე კართანვე აიტუზა: - შენ მიხმე, თათია?

თბილმა, თბილმა ტალღამ გადაუარა თათიას გულზე, ასე ბავშვივით მორჩილი რომ იდგა ვაჟკაცი მის წინაშე. კარჭაპი ძლიერ ირწეოდა და ქალი კედელ-კედელ, ხელისცეცებით მივიდა ვაჟთან, წინ დაუდგა. მერე წონასწორობა რომ შეენარჩუნებინა, ორივე ხელი ჩასჭიდა მკლავში, დაბლიდან მაღლა ახედა. სანთლების მკრთალ შუქზე უცნაურად ბრწყინავდნენ ქალწულის თვალები, ეს თვალები აშუქებდნენ თითქოს ირგვლივ.

- „ღმერთო, რა მშვენიერია!“ - გული მტკივნეული სიამით მოეწურა ჯემალ-ბეგს მზერა ვერ გაუსწორა და იგრძნო, ხელები რომ უკანკალებდა.

- მართალია, რომ ხვალ საღამოს საქართველოში ვიქნებითო, ჯემალ?

„ჯემალ!“ პირველად მიმართა ასე თათიამ ვაჟკაცს.

- თუ ღმერთმა მოგვხვდა და მშვიდობით ვიმგზავრეთ...

„ველარ მოითმინა მაინც ალიმ!“

- ო, ღმერთო! ყოვლად წმინდაო მარიამ, ნუთუ... ნუთუ ეს შესაძლებელია? ნუთუ ეს ცხადია და მე სიზმარში არა ვარ? თათიას ხმა ჩაუწყდა და უცებ ცრემლი დაეკიდა წამწამებზე. ჯემალ-ბეგი გახევდა. სულ ახლოს იყო ქალწულის აფეთქებული სახე, აციმციმებული თვალები; მის სუნთქვას მისი თმის სურნელს შეიგრძნობდა აშკარად, ცხადად.

- მაშ, სულ მალე ვნახავ ჩემს საბრალო დედას, მამაჩემს! ო, ჯემალ... - თათია ანახდად დაიხზარა, რომ მუხლებში ჩავარდნოდა.

- თათია! - არ დაანება ჯემალ-ბეგმა: - რას შვრები, თათია?

თათია ახლა თავშეუკავებლად, გულამომჯდარი ტიროდა ტიროდა და კაჟის ფართო მკერდში მაღავდა სახეს. შეძრული, აფორიაქებული ჯემალ-ბეგი ცდილობდა დაემშვიდებინა ქალი, გაუბედავად, ფრთხილად ეფერებოდა თმაზე, ლოყებზე... გული კი ლამის ამოვარდნოდა საგულედან, ბაგაბუგი გაუდიოდა...

- თათია... ჭირიმე შენი... გაჩუმიდი, ნულარ ტირი... შემობრალე, თათია...

თათიამ სწრაფად ასწია თავი, ცრემლით დანისლული თვალებით ახედა ვაჟს: მას საოცარი ტანჯვის იერი აღბეჭდვოდა სახეზე, ანთებულ თვალებში კი თითქოს ელვა იკლავნებოდა.

ცრემლი შეაშრა თათიას. უკან დაიხია უნებურად, მაგრამ ჯემალ-ბეგმა ერთბაშად ორივე ხელი მოხვია, თავისკენ მოიზიდა ისე, სახე მის თმებში ჩარგო.

იცი... იცი, თათია, მე ძალიან ბედნიერი ვარ ახლა და... მეშინია... - მერე თავი დაუჭირა ორივე ხელით, თვალებში ჩახედა ღრმად...

- იქ, რომ ჩავალთ... სამშობლოში. ჯვარს დავიწერთ და შენ ჩემი იქნები, თათია, ჩემი... ხომ გეყვარები?

თათია უსიტყვოდ ჩაეკრა გულში.

ჯემალ-ბეგმა უცებვე მოიშორა ქალი. თავბრუდარეულმა კარი ძლივს გამოაღო და გარეთ გამოვარდა. ბარბაცით გაიარა კიჩომდე, მერე ჩამოჯდა და თავი ბოძს მიაყრდნო. გრილმა ნიაკმა გამოაფხიზლა ნელ-ნელა. გახურებული შუბლი გაუგრიალა.

აღმოსაყვლეთს გახედა. მტრედისფერი შეჰპარვოდა ცას: „მაღლე ინათებს!“ - გაიფიქრა და მუხლებზე შემოიხვია მკლავები. ნიჩბების ტლაშუნის ხმა და მეზღვაური ლაშების ხმადაბალი ლაპარაკი არღვევდა სიჩუმეს. ალიც, ალბათ, მეზღვაურებთან ზის ახლა და გულს იოხებს მათთან ლაყობით. ადრე გამოვიდნენ პორტიდან, სანამ სასახლეში გაიგებენ, რაც მოხდა ნახევარზე მეტი გზა ექნებათ გამოვლილი. ო, რა ამბავი დატრიალდება დღეს სერალში. სულთნის გაცოფებული სახე დაუდგა თვალწინ, ვაზირების გესლიანი ღიმილი... ესეც თქვენი ერთგული სარდალი, ნიშნს მოუგებენ გუნებაში სულთანს. აკი ვამბობდით, არც ერთი გურჯი ბოლომდე სანდო არ არისო. ხმამაღლა თუ არ ვამბობდით, გულისგულში ხომ ვიცოდითო...

ისკანდერ ფაშა!.. ვაზირთუპირველესსაც აუხდება „წინაგრძნობა“, როგორ თქვა თათიამ? წვეთ-წვეთად რომ გაიღო სისხლი, მათთვის შენ მაინც გადამთიელი დარჩებიო. განა არა?

ისკანდერ-ფაშას მელიასავით წვრილ მოჭუტულ თვალებში ჟამიდან ჟამამდე იელვებდა ხოლმე ცბიერი ნაკვესები. დიდებული ჯემალ-ბეგი მაინც არათვისტომად, უცხოელად რჩებოდა ოსმალო წარჩინებულთა თვალში, ალბათ, სულთნის თვალშიც, თუმცა, თავის საყვარელ ასულს აძლევდა ცოლად... ეგების ეგეც საბოლოო გადმობირების მცდელობა გახლდათ? ვინ იცის!..

ლეილი ხანუმი! კმ... რა მოულოდნელი უსიამოვნება და იმედგაცრუება მოელის სულთნის ქედმაღალ ასულს!

ჯემალ-ბეგმა იცის იქაც საქართველოშიც მიწვდება მას სულთნის რისხვა. ამიტომ დროებით, ალბათ, მოუწევთ დამალვა. ამჯე

ალი იზრუნებს. ალიმ იცის იქაური გზა-ბილიკები, მთა თუ ხე-
ვი. ალიც ბედნიერია, მაგ საცოდავსაც სიბერის ჟამს ეღირსა
სამშობლოს ხილვა.

ვარსკვლავებით მოჭიქულ ცარგვალს ახედა.

ღმერთო! ამ ლამაზი, უკიდევანო ცისქვეშეთში რატომ არ
ეცხოვრება ადამიანს მშვიდად? უომრად? უსისხლისღვროდ?

საიდანაა ასეთი უღმრთელობა და სისასტიკე ადამის ნაში-
ერში? საიდანაა სურვილი, ერთმა სძლიოს მეორეს, ძლიერმა -
სუსტს? ერთმა დაჩაგროს, დაიმონოს მეორე? თავისი ღმერთი
აწამოს სხვას - ნებისთ თუ არა - ძალით?

ცოდვის რკალში ვართ მოქცეულნი სუყველანი. დასაბამიე-
რი ცოდვა მოგვდევს ალბათ, მითაჟამიდან და იმიტომ. შესაძ-
ლოა კი ამ რკალის გარღვევა? არის კი საშველი საიდანმე?
უწყის ვინმემ, ბედისწერის განჩინება?

წამოდგა ფიქრამოვლილი, აფორიაქებული. კატარლის მეორე
მხრისკენ დააპირა წასვლა იქითკენ, სადაც ალი ეგულებოდა.
კაიუტიდან გამომკრთალ შუქს მოუხედა უნებურად.

თათია!

სულში შემოჭრილი ნათლის ჩქერალი... ოცნება და ნატვრა
აუხდენელზე, მიუწვდომელზე! იმედის სხივი მომავლის... იქ, გუ-
ლის სიღრმეში ბავშვობიდან ჩარჩენილი სამშობლოს ხატება...

ფიქრი გაუწყდა ერთბაშად. ზურგს უკან შეშფოთებული ხმა
შემოესმა:

- ჩემო მბრძანებელო!..

- ალი? რა იყო, ალი?

- ჯემალ-ბეგ... უბედურება...

ჯემალ-ბეგი გადაფითრდა ანაზღეულად.

- რა... რა მოხდა ალი?

- ვილაც წყეულმა გაგვცა... დავიღუპეთ!

- რა იცი?!

- გაიხედე... ხომალდი!

ჯემალ-ბეგი კატარლის მოაჯირს ეცა. შორს დილის ბინდ-
ბუნდში გემის სილუეტი გამოიკვეთა. მისმა მახვილმა მზერამ

ზარბაზნების ლულებიც კი გაარჩია. კბილები გააღრჭიალა. მერმე მუშტით მოისრისა შუბლი:

- ნაპირი?... შორსაა ნაპირი?

- ვერ გავასწრებთ...

- ახ! - კვლავ გააღრჭიალა კბილები ჯემალ-ბეგმა. და ერთ-ბაშად გაქვევდა.

ვის ვის შეეძლო გაეცა ისინი? არავინ იცოდა ძე ხორციელ-მა ეს ამბავი. არავისთვის გაუნდვია საიდუმლო. ვინ ჩამოხედა გულში?

წამით კატარღის ნაკოსალარზე¹ მიიტანა ეჭვი. არა, შეუძლებელია. მან არ უწყოდა ვის მიაქირავა კატარღა ესეც არ იყოს ვერც მოასწრებდა დაბეზლებას. შუალამზე გავიდნენ პორტიდან. მერე, ალის ვერ გამოაპარებდა ვერაგობას! მაშ, ვინ, ვინ?

- რა კენათ, ალი?

ალი თავჩაქინდრული იდგა უსიცოცხლო, მოღვენთილი.

- სულთნის წყალობის იმედი უნდა ვიქონიოთ, - ჩაიდუღუნა საჭურისმა და ტუჩები მოელრიცა.

ჯემალ-ბეგი გაღიაში მომწყვდეული ვეფხვივით აბორგდა.

- ეგება გავაღწიოთ? ელაპარაკე ბიჭებს?

- ერთადერთი მცირე იმედილა დაგვრჩენია...

- რა? რა იმედი?

- იქნებ, არ იყოს მღევარი, მაგრამ თუ გაცემული ვართ...

- ვინ, ვინ შეიძლება იყოს? ოხმე...

უცებ თავში ელვასავით გაჰკრა რაღაცამ ალის.

- ჯემალ-ბეგ! ქალის ხელი ურევია ამ საქმეში.

- ქალი?! არავისთვის მითქვამს არავისთვის გამინდვია.

- ო, ღმერთო! შეეყვარებული ქალი გუმანით ხვდება ბევრ რამეს. მით უფრო, უარყოფილმა ქალმა ძუ მგელივით იცის გააფთრება. და არც მხოლოდ ეს... „წმინდა გიორგი! შენ დალაშვრე უბადო ეშმაკი, ო, ღვთისმშობელო!..“

- ალი? ნუთუ?... გიული?

- ო, წყეულიმც იყოს მისი სახელი.

1. კაპიტანი (საბა).

თავზე ხელი იტაცა ჯემალ-ბეგმა. ხმა ჩაუწყდა. იდგა ასე ერთხანს გაქვავებულივით. გონება კი - გამალებით განაგრძობდა გამოსავლის ძებნას. გამოსავალი არ ჩანდა. თუმცა... ერთიმეორეზე უფრო ფანტასტიკური მოსაზრებანი ელვისუსწრაფესად ენაცვლებოდნენ ურთიერთს. ბოლოს შეირხა. მისგან მოშორებით ასევე ადგილზე გახევებულ, ენაჩავარდნილ და სასოწარკვეთილ საჭურისს მიუბრუნდა და მღელვარებისგან ოდნავ ჩახლეჩილი ხმით უთხრა - ალი! შენ... თათიასთან დაბრუნდი! ეცადე... არაფერი შეიტყოს მანამ, სანამ... - შეჩერდა.

„ეგებ... ქალი დაინდონ მაგ ძაღლთაპირებმა“.

- თათიას შენ გაბარებ, იცოდე!

„ვინ იცის, ეგებ მოხდეს სასწაული და...“ - ზრი გაუწყდა მუშტით კვლავ მოისრისა შუბლი და ისევ გაიყინა ადგილზე:

- შენ... შენ რას აპირებ, შვილო ჯემალ? - პირველად მიმართა თავის პატრონს საჭურისმა შვილოთი, მაგრამ ეს თითქოს ასეც უნდა ყოფილიყო, არც შეუმჩნევია, როგორ მოხდა ასეთი ცვლილება ისევე, როგორც ჯემალსაც, რომლის ბაგესაც ასევე პირველად მოწყდა.

- ძია ალი!.. მომისმინე, ახლა დრო არ არის დავა-კამათის... მღევარს დავალებული ექნება ჩემი ცოცხლად შეპყრობა. ამიტომ ისინი ეცდებიან ნავს არაფერი დაუშავდეს. მე კიდევ-ცოცხალი თავით არ ჩავებარდები ამ ძაღლის გაგდებულებს. ხომ გასაგებია შენთვის ეს ძია ალი?... ჰოდა...

- ჯემალ შვილო, ზოგჯერ ხონთქარიც შეიძლება გულმოწყალე იყოს...

- მიმიფურთხებია მისი გულმოწყალებისთვის და საერთოდ... ყველა ამათთვის! - მცირე პაუზის შემდეგ: - მე ახლა მენავეებს დაველაპარაკებ, შენ კი... ჩადი თათიასთან... შენ იცი ძია ალი, თათიას მიმიხედუ!.. „იქნებ მოახერხო რამე... და უშველო იქნებ!“ მერე უცებ დაიხარა და ბერიკაცის მხარს ბაგით შეეხო წამით. მერე წელში გასწორდა და თვალებგაშტერებით მიაჩერდა მუჭისტოლად ქცეულ საჭურისს უფრო სწორად, მის მიღმა ჩამოწოლილ ბინდიან სივრცეს ნელ-ნელა ალიონის სინათლით რომ

ივსებოდა. მერე მკვეთრი მოძრაობით გაისწორა ქამარში გაჩრილი ღამბაჩები და სწრაფად გატრიალდა.

მენავეებიც შეჩოჩქოლებულიყვნენ, ვერ გაერკვიათ, რა ხდებოდა, რატომ შეჩერდნენ, ან ის მოახლოებული სამხედრო ხომალდი რას უქადდა მათ.

ჯემალ-ბეგს დანახვისთანავე გარს შემოერთყნენ და ის იყო კითხვები უნდა დაეყარათ, მაგრამ ჯემალ-ბეგმა დაასწრო სუყველას და ოდნავ აჩქარებული ხმით, მოკლედ აუხსნა საქმის ვითარება, შემდეგ მტკიცე, მბრძანებლური კილოთი დაუმატა, რომ ყველას ძელურთან მოეყარა თავი და, რაც უნდა მომხდარიყო იქიდან ფეხიარ მოეცვალათ! მხოლოდ მე ვაგებ პასუხს ყველაფერზე და ყოველნაირ ჩარევას სასტიკად გიკრძალავთო, ისეთი იერით და ხმით იყო ეს ყოველივე ნათქვამი, რომ ვერავინ გაბედა შეპასუხებოდა. მხოლოდ მენავეთწინამძღოლმა მაინც ვერ შეიკავა თავი და: - ბატონო!.. ბალახი არც ჩვენ გვიძოვია გულდელლები არც ჩვენ ვართ. საჭირო შემთხვევაში... ჩვენც შეგვიძლია ხელი გამოვიღოთ!

- თუმცა პატარაა, მაგრამ ზარბაზანი ჩვენც გვაქვს! - შეეშველა თავის ზორბა ტანის თმაშეჭადარავებული წინამძღოლს ერთი მეზღვაურთაგანი.

- დიდი მადლობა. თქვენს სიმამაცეში ეჭვი არ მეპარება ძმებო, მაგრამ უფრო სისხლისღერა არაა საჭირო.

ყველამ ხმა გაკმინდა. კეთილგონიერება და საღი ზრდი თავდაცა ამას უდასტურებდა და კარნახობდა თითოეულ მათგანს.

როჟ-რაჟის სიჩუმე მკვეთრად დაარღვია სამხედრო ხომალდის საყვირის ხმამ, რასაც ყვირილი მოჰყვა: - გზა მოჭრილი გაქვთ! სულთნის სახელით გიბრძანებთ, დაგენებდეთ!

ჯემალ-ბეგმა ხელით ანიშნა მენავეებს, ხმა არ გაეღოთ.

ანძასთან დაძაბულ მოლოდინში გარინდებულს თვალწინ ელის უსწრაფესად გაურბინა მთელმა მისმა განვლილმა ცხოვრებამ - ბავშვობიდან ჭაბუკობამდე და... ამ გადამწყვეტ, საბედისწერო ჟამამდე.

ის თავბრუდამხვევი წარმატება ის სახელი პატივი დიდება

რასაც მიაღწია ჯერაც ახალგაზრდა კაცმა - ყველაფერი სრულ არარაობად წარმოუდგა. აზრშერყეულს გაოგნებულს ყოველივე ამაოებად მოეჩვენა. თითქოს არც არაფერი ყოფილა, სიზმარეული მოლანდების გარდა.

გამძაფრებული შინაგანი მზერა კი კვლავ წყვეტებაში იყო, კვლავ განაგრძობდა წარსულის სურათების წამიერ ჩხრეკას... და მისდუნებურად, იმ წამებზე ჩერდებოდა როცა... მუდამ თალხ კაბაში ჩაცმული, მწყაზარი სახის, სევდიანი დედა - გოროზი, ყველზე და ყველაფერზე გააყვებულ-გაბოროტებული მეუღლის უჩუმრად - პირჯვარს გადასახავდა ზოლმე ძილის წინ და ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელის ჩურჩულით, სასოებით ავედრებდა თავის ერთადერთ ძეს... როცა... არ იძინებდა, მანამ:... სანამ დედა არ მოუყვებოდა ძველ, საგმირო ამბებს და ჯადოსნურ ზღაპრებს ღეგვმირებსა და მზეთუნახავებზე...

ან... არ უძლერებდა თავისი ტკბილი, საამო ხმით ძილისპირულს.

დედის ნალვლიან, ღიდრონ თვალებს უცებ წაეფარა მუხლმოყრილი, მლოცველი ქალწულის ღვთაებრივი სახე და... ის მზერა დაუმორჩილებელ, შეუპოვარ და უტეხ სულს რომ ირეკლავდა... „თათია!“

და ერთბაშად, მოულოდნელად ხსოვნის სკივრიდან ამოფრინდა პაწია ჩიტო, „ნუ გათათრდებიო“, რომ იხვეწებოდა ჟამით-ჟამამდის.

ნუ გათათრდები!

ანაზღეულად მკაფიოდ, ცხადად შეიგრძნო, რომ დაჭიმულ-დაძაგრული ძარღვებში ძალუმაღ, გამეტებით აუჩქეფდა წინაპართა ცხელი სისხლი, სისხლი ღიდი ბაბუის როსტომ ღიასამიძისა. და მთელი მისი არსება მყისვე მოიცვა დაუმცხრალმა უშრეტმა ენერგიამ ღიდი ბაბუისა, ათ მომხვდურს რომ აკაფავდა თურმე თვალის წამში თავისი უძლეველი ხმლით, ვისი სახელი შიშის ზარს სცემდა მტერს და მოძულეს.

ლოდინმა დიდხანს არ მოუწია. კვლავ გაისმა მოწოდება და-ნებების შესახებ. შემდეგ აბორდაჟით აყვანილ კატარღაში მეზ-

ღვაურების პირველი რაზმი გადმოვიდა ყიჟინით და იარაღის ჟღარუნით.

ამ წამს ელოდებოდა ჯემალ-ბეგი. - მე ვარ, ვისაც ეძებთ, თქვე ძაღლისშვილებო! - მან ქამრიდან სწრაფად იძრო ორივე დამბაჩა და ერთდროული ზუსტი გასროლით ორი მოიერიშე გააგორა. მერე ხმალი იშიშვლა და ევეზისებური ნახტომით პირდაპირ ეკვეთა მოულოდნელობისგან დაბნეულ და დამფრთხალ მეწინავეებს და ჩეხვა დაუწყო. ეს იყო ზარდამცემი წარმოუდგენელი სანახაობა. დევკაცი თითქოს ქონდრისკაცებს დარეოდა და ელვისუსწრაფესად მუსრს ავლებდა მათ.

ხომალდიდან ამ სურათის შემყურე ცოფმორეული ნავკოსალარი ახლა თავად წამოუძღვა სამარქაფო რაზმს.

ჯემალ-ბეგმა ის იყო ალყა გაარღვია და ნავკოსალარს უნდა სცემოდა... მაგრამ... უცებ გაისმა დამბაჩის სროლის ხმა და...

ჯემალ-ბეგმა ნელ-ნელა ჯერ მუხლებით ჩაიჩოქა და სანამ ძირს დაენარცხებოდა, სანამ თვალებს სამუდამოდ დახუჭავდა, მისმა უკვე დაბინდულმა მზერამ წამიერად აღიქვა იარაღმომარჯვებული თათია როგორ წამოეგო დაშნის წვერზე...

თავზარდაცემული ნავკოსალარი ერთ ადგილას გაშეშებულიყო და უზომოდ გაფართოებულ თვალებს გარშემო ატრიავლებდა...

„ჯემალ-ბეგ!“

აი, თურმე ვისი გულისთვის დაეცნენ შუალამეზე. საწოლიდან წამოაგდეს და უბრძანეს სასწრაფოდ დასდევნებოდა გაქცეულ დიდ სახელმწიფო დამნაშავეებს და ცოცხალი ან მკვდარი მოეგვარათ ისინი სულთნისთვის.

ჯემალ-ბეგ! ვის მამაცობასა და ვაჟკაცობაზე ამდენი სმენია ისმაილ-ალას. ნავკოსალარის მზერა სარდლის მარჯვენა ხელზე შეჩერდა უნებურად. სახელოვანი სარდლის მარჯვენა რომელსაც არაერთხელ უსახელებია ოსმალთა იმპერიკ ახლა მოჭრილი ტოტივით ეგდო ძირს იატაკზე. ჭრილობიდან კი ჯერ კიდევ მოჟონავდა თბილი სისხლი, მისგან მოშორებით

ჩაკეცილიყო და სისხლის გუბეში ცურავდა საარაკო სილამაზის ქალი.

„ო, დიდო სარდალო, უშიშარო ჯემალ-ბეგ!.. მე ქედს ვიხრი შენი და შენი მზეთუნახავის წინაშე!

ო, ალაპ, რა უღვთოდ, რა უწყალოდ გაუწირავს განგებას ეს ორი რჩეული არსება!“

წამის წინ გააფთრებული ნაკოსალარი საოცარ სანახაობას დაეტყვევებინა, გადარჩენილი მეზღვაურებიც ხმაგაკმენდილნი, შეურხევლად იდგნენ თავიანთი მეთაურის გარშემო.

საჭურისმა თავი ასწია შეჯგუფებულ ხალხს ახედა. მრავლისმნახველმა და მამაცმა ნაკოსალარმა ველარ გაუძლო ამ მზერას და თვალები დახარა. უნებურად გააჟრჟოლა. სიჩუმე კი გრძელდებოდა. მძიმე, სულის შემხუთველი სიჩუმე.

ბოლოს პირველი ისმაილ-აღა გამოერკვა. მის ვაჟკაცურ, მზემოკიდებულ და ნაიარევ სახეზე ურყევი გადაწყვეტილება აღიბეჭდა. მან ხელის მბრძანებლური მოძრაობით ანიშნა თანმხლებთ, გაცლოდნენ აქაურობას.

- ბერიკაცო! - მიმართა შემდეგ საჭურისს წყნარი ხმით, - შეგიძლია, განაგრძო გზა. მიაბარე ესენი იმ მიწას, რომლის ნახვასაც ასე ეშურებოდნენ... - წამით იყუჩა, - ეგებ სიკვდილის შემდეგ მაინც ეღირსონ ამ ბედნიერებას... - ხმა შეუთრთოლდა. გაჩუმდა. მერმე რაღაც უხილავმა ძალამ წინ უბიძგა. არეული ნაბიჯებით მიეახლა ცხედარს, დაიხარა, გვერდზე გადავარდნილი სალტიანი მარჯვენა ნატყვიარ გულზე დაუდო, იქ, სადაც მარცხენა ესვენა. მერმე წელში გაიმართა და მოხუცს გამჭოლი, ბასრი მზერა ესროლა: - დანარჩენი მე ვიცი!..

„ო, ალაპ, მოვიდეს რაც მოსასველელია!“

საჭურისი უსიტყვოდ შესცქეროდა მენავთწინამძღოლს. მის დაღეულ სახეზე ახლა მხოლოდ თვალები ჩანდნენ, უცნაურად გაგანიერებულ, მოყვითალო თვალები. მან მშვენივრად უწყობდა რას ნიშნავდა ის მსხვერპლი, რაიც გაიღო ახლა თურქმა ნაკოსალარმა. და მის ჩანავლებულ, ჩაფერფლილ გულში ანახ-

დეულად შეირხა ის ძარღვი, რომლის არსებობაც დიდი ხანია
დავიწყებოდა...

* * *

...მზე შუბისტარზე იყო უკვე, თვალსაწიერზე მიწის
მოცისფრო-მომწვანო ბლონდი რომ გამოჩნდა.

აფორიაქებულ-აწრიალებმულმა მენავეებმა, ჯერ კიდევ
სრულიად გონს რომ ვერ მოსულიყვნენ ყოველივე იმისგან, რაც
თავს გადახდათ - თითქოს შვებით ამოისუნთქეს და უფრო
მძლავრად დააწვნენ ნიჩბებს. კატარღა მთელი სისწრაფით
მიეშურებოდა ხსნის და გადარჩენის ამ თითქოსდა ერთადერთი
ზოლისაკენ.

მოაჯირთან, განმარტოებით მდგარ თავშიშველა, ღრმა
ფიქრებში ჩაძირულ ალის ნავის წინამძღოლი და მისი თანაშემწე
მიუახლოვდნენ და მოშორებით შეჩერდნენ.

- ალი ბატონო!.. ფოთს ეუახლოვდებით... - მორიდებული
კილოთი უთხრა წინამძღოლმა.

ალის, თითქოს არაფერი გაუგონიაო, არ განძრეულა. -
ამბობენ... - წამოიწყო ისევ წინამძღოლმა: - ამბობენ ფოთში
რუსის ჯარია შესულიო...

ალი კვლავ დუმდა.

- ამბობენ... ნამეტანი თავი აქვთ აშვებული კაზაკებსო. ყველა
უცხოურ გემებზე ნადირობენ თურმე... ძარცვავენ... ხალხს
ხოცავენ... განსაკუთრებით კი ჩვენ არ გვწყალობენ,
რასაკვირველია!..

„ბათუმში - თურქებია. ფოთში - უკვე რუსებიც! ვაი, ჩვენი
ცოდვა!“ - გაუელვა თავში ალის და სახე დაედრიჯა მაგრამ
კვლავ არ გატოკებულა.

- ეს ბებერი ვერაა მთლად ჭკუაზე - ხმადაბლა ლაზურად
გადაულაპარაკა წინამძღოლმა თანაშემწეს: - მწუხარებამ, ეტყობა
სულ გამომეტერა ეს საწყალი.

- რა გიკვირს, ძია ბექირ? რაც ჩვენ თავს გადაგვხდა ამ
მოკლე ხანში!.. სრულ ჭკუაზე როგორ უნდა იყოს ეს საცოდავი!..

წინ კიდეც ვინ იცის რა გველოდება... - ჩუმადვე შეეპასუხა სხარტი აღნაგობის წარმოსადეგი ახალგაზრდა

- მართალი ხარ, შვილო. შესაძლოა, კვლავ ფათერაყს გადავეყაროთ...

- ნანაია თქვენ... ლაზური იცით, ალი ბატონო?

- მეგრელი ვარ მე, ბიჭებო! - „აკია-ყოფილი“ - დაუმატა გონებაში ალიმ და ტუჩები დაუგრინა მწარე ღიმილმა. ასეთივე ღიმილით გაეღიმა მამინაც, ჩაღმა რომ მოისროლა ზღვაში და მოტვლეპილი თავით მცხუნვარე მზის ქვეშ მდგარი, თვალს აყოლებდა ტალღებზე მოქანავე უცხო თავსარქმელს რომელსაც ტალღები ათამაშებდნენ ნება-ნება. მხოლოდ, როცა ნაემა მოიტოვა იგი უკან, ალის მოეჩვენა, მთელი მისი ბედუკუდმართი წარსული თითქოს ამ ჩაღმამ თან წარიტანა.

- არ ვიცოდი მე ეგ, ალი ბატონო!... არ მეგონა... - ენა დაება წინამძღოლს და გაჩერდა.

- ეჰ, სამწუხაროდ, ჩვენ ბევრი რამ არ ვიცით, ჩემო ბექირ. წამის წინ დარცხვენილი იერით მდგარი ბექირი უცებ შეიმართა, წელში გასწორდა და მზერა გაუსწორა მოხუცს:

- არ ვიცით... თუ... დავივიწყეთ, ალი ბატონო?

ალიმ სწრაფად შეავლო თვალი ახოვან, ბრგე ვაჟკაცს თმაში ჭაღარა რომ გარეოდა, სახე კი - მზეს და ზღვას ერთიანად გაერუჯა. მხოლოდ ცისფერი, დიდრონი თვალებისთვის ვერაფერი დაეკლო ვერც ასაკს და ვერც ავდარს - ისინი თანაბრად ირეკლავდნენ ზეცის და ზღვის ლაჟვარდოვან ფერებს.

- მართალი ხარ, ჩემო ბექირ. დასტურ, დავივიწყეთ!.. ან ეგებ... დაგვავიწყეს?

- მეც ასე ვაზრობ, ალი ბატონო!.. დაგვავიწყეს უთუოდ.

ძალა აღმართსა ხნავსო! - უცებ სიტყვა ჩამოართვა წინამძღოლს მისმა თანაშემწემ, ახალგაზრდა მეზღვაურმა.

- ეს შევემელი ყმაწვილი ჩვენი ძმა და შვილობილია, ჩვენი ბედის თანაზიარი, ალი ბატონო! - გაიღიმა ნავის წინამძღოლმა და ხელი გადახვია სახემოქერუშებულ ახალგაზრდას: - რას ვიზამთ, ჩემო გიო, დრონი მეფობენო, ნათქვამია...

ისე... კაზაკები რას მიქვიან?.. თუ შეკობრობაზე მიდგა საქმე... ჩვენი მოგონილია მაგი, ლაზების... ჩვენ რომ ზღვებზე დავეჯირითობდით, სად იყვნენ ეგენი მაშინ, გაიცინა ბექირმა და საოცრად თეთრო, ქათქათა კბილები გამოაჩინა: - ისე გაჭირვებისაა მაგი საქმე... და თავის გამოჩენისაც...

- კაზაკი ან ვინმე სხვა მაჯობებს მე რამეში?.. არ დაიჯეროს მაგი არავინ.

- დაიცა... გიო... რა ხდება მაქ?.. ღურბინდი მომაწოდე... ჩქარა! ავაკი. რა ამბავია უყურეთ, უყურეთ! ალყაში მოუქცევიათ კაზაკებს ვენეციური ხომალდი. ეუპ, რამდენი არიან, ეს ძაღლიშვილები!

ალღი უკვე უჭოგრიტოდაც ხედავდა ყველაფერს: „დალაზეროს ეშმაკმა... ახლა იქ ჩვენი გამოჩენა... არ შეიძლება!.. ჩაგვძირავენ... გვესვრიან ყუმბარას ... აუცილებლად გვესვრიან! ეს ბიჭები არ უნდა დაიღუპონ. ბიჭები უნდა გადარჩნენ... უსათუოდ!“

- ბექირ! ნავი მოაბრუნეთ, ნავი მოაბრუნეთ საჩქაროდ! - გასცა განკარგულება ალღიმ და უცებ იგრძნო როგორ აუყალყდა თითქოს ჩაშრეტილი, ხნიერი სისხლი. მერე, წამიერად მზერა მოავლო ჯემალ-ბეგის და ნათიას ცხედრებს - „მოთმინებით“ რომ ელოდებოდნენ მშობლიურ მიწას - გულზე დასაყრელად!..

„...ნუთუ არაფერში ბედი არ ჰქონიათ ამ საცოდავებს? არაფერში? ვაი, ჩვენი ბრალი!“

- საითყენ... საითყენ გაეწიოთ, ალღი ბატონო?

ალღიმ ხელის მოძრაობით ანიშნაზღვის შუაგულისკენო. მერე წამით ახედა ნიაგზე მოფრიალე ოსმალურ დროშას და: - ჩამოხსენით, ახლავე ჩამოხსენით დროშა! - უბრძანა.

კატარღა თანდათან შორდებოდა ნაპირს, რომელზედაც გადმოსვლა, ღმერთმა უწყის როდის მოუწევდათ მენავეებს ან... მოუწევდათ კი, საერთოდ?..

ვინ იცის!..

არაბული ტანგო

სასტუმროს ფოიეში ჩემს მამიდაშვილ ნინიკოსთან ერთად ველოდები ადმინისტრატორს - იგი დირექტორთანაა და ჩვენც ვიცდით - სხვა რა გზა გვაქვს.

ფოიეში უნგრელმა ტურისტებმა მოიყარეს თავი. უმეტესად ახალგაზრდობაა.

ნინიკომ ჩინებულად იცის გერმანული. გერმანული ფაკულტეტი აქვს დამთავრებული. აღმოჩნდა, რომ უნგრელები გერმანულად მშვენივრად საუბრობენ.

სვეტთან ახლოს, სავარძელში ვზივარ და ირიბულად, ჩუმ-ჩუმად გაცეკერი ამ მზიარულ, ხალისიან ჯგუფს. სადღაც სიამაყეს ვგრძნობ, რომ ნინიკო ამ დარჩეულ გოგო-ბიჭებშიც ბრწყინავს (ძალზე უხდება ბროწეულისფერი ქვედაწელი და წითელკოპლებიანი თეთრი პერანგი), რომ იგი ასე თავისუფლად, თამამად ემასლაათება მაღიარებს უცხო ენაზე. საერთოდ, ნინის ენების დიდი ნიჭი აქვს. შესანიშნავად იცის ინგლისურიც, რუსულზე რომ არაფერი ვთქვა. ახლა ესპანურსაც სწავლობს.

ნინიკო უნგრეთში ნამყოფია. და ახლა რამდენიმე უნგრული ფრაზაც გაისხენა. უნგრელები აღტაცებული არიან...

ვზივარ ჩუმად, მოფარებულში და მინდა ასე შეუმჩნეველი დავრჩე: ჯერ ერთი, დაღლილი ვარ მგზავრობით და არაფრის ხალისი არა მაქვს მეორეც: არ მინდა ყრუ-მუნჯივით ვიდგე მათ შორის ენის უცოდინარობის გამო და მერე, სიმაღლედ რომ ვთქვა, არ მომწონს როცა ნამეტნავად ეძალებიან უცხოელებს ზოგჯერ კი პირდაპირ თავს აბეზრებენ ზოლმე გადამეტებული ყურადღებით.

მოვიდა ადმინისტრატორი, მაგრამ ტურისტებთან ბაასით გართულ ნინიკოს არ შეუმჩნევია მისი გამოჩენა. მე კი ავწრიალდი...

საქმეს მე ვერ მოვაბამ თავს. ეგ ცხადზე უცხადესია ჩემთვის. არადა, ახლა ნინიკოსთან მისვლა არ გინდა?

ყოყმანის შემდეგ ბოლოს მაინც ფეხის თრევით გავწიე მისკენ, ფრთხილად შეეავლე მკლავზე ხელი. მოიხედა:

- ო, ცისო?..

- ადმინისტრატორი მოვიდა. ერთი წუთით წამოდი.

- ახლავე, ახლავე.

მერე ისევ უნგრელებს მიუბრუნდა და რაღაც თქვა. ალბათ მათ ჩემი თავი გააცნო. ყველანი მომაჩერდნენ, მე კი ცალ-ცალკე ვერავის ვარჩევ. თვალებში თითქოს ბინდი ჩამიდგა. ვდგავარ გამოთაყვანებული სახით და უზაროდ ვიღიმები. მერე ნინიკომ მგონი ბოდიში მოიხადა, მკლავში ხელი წამავლო და წამოვედით:

ნინიკომ პასპორტი გამომართვა, შიგ თუმნიანი ჩადო და ადმინისტრატორთან მივიდა. მე მოშორებით შევეჩერდი. ნინიკოს დანახვამ ადმინისტრატორს მოლუშული სახე მყისვე გაებადრა. „აჰა გასჭრა მისმა ჯადო-თილისმამ“, - გამიელვა თავში და სადღაც უხერხულადაც კი ვიგრძენი თავი, რომ ეს ღროული კაცი ასე აცუნდრუკდა.

ახლა მით უფრო წარმოუდგენლად მეჩვენება ფულის შეძლევა, ხომ გადაირია ეს ღიმილაქცეული, დარბაისელი კაცი-თქო, მაგრამ ჩემდა გასაოცრად, ყველაფერმა მშვიდობიანად ჩაიარა: ადმინისტრატორმა ფული ისე სწრაფად და შეუმჩნევლად შეინახა გულის ჯიბეში, რომ თვალი ძლიერ შევასწარი მისი ხელის მოძრაობას.

ვიდაცის თუ რაღაცის შემრცხვა. ძალიან შემრცხვა. ყველაზე უფრო კი მგონი ჩემი თავის.

ოთახში რომ მარტო დავრჩით, ნინიკომ კრიტიკულად მიათვალიერ-მოათვალიერა აქაურობა, სააბაზანოშიც შეიხედა აივანზეც გავარდა.

- არა უშავს უფრო უარესს მოველოდი - თქვა და თავის მოწესრიგებას შეუდგა. მე აივანზე გავედი.

ზღვა. ჩემი ზღვა. სულ ახლოსაა კვიპაროსები... ღრმად ვისუნთქავ ოდნავ მლაშე, გრილ ჰაერს. თვალებით კი ხარბად ველამუნები ზღვის სილურჯეს. ვდგავარ გატრუნული, აღელვებული. მოლლილი მზე კი თავის უჩინარ ბადეში მახვევს ნელ-ნელა. მოლლილი მზე... მეც დავიღალე, ძალიან დავიღალე ფეხით ხეტიალით...

- შენ რატომ არ ემზადები? - მომესმა ნინიკოს ხმა.
- ვემზადები? რისთვის? - იგი კარში ღვას და პირსახოცით
სახეს იმშრალეხს.

- როგორ რისთვის? კაფეში არ ჩავიდეთ? არა გშია?
- იცი, არაფრის თავი არა მაქვს. ძალიან დავიქანცე.
- კარგი ერთი. ნუ ხარ შენ ასეთი, - მერე ჩაიცინა, არა, ჩაი-
ცინა კი არა, კატასავით ჩაიკრუტუნა და თვალი ჩამიპაჭუნა: -
იმ შავტუხა უნგრელს მგონი მაგრად მოეწონე, ხომ იცი.

- აბა უნგრელი?
- ვითომ არ იცი. თავს ნუ იკატუნებ! ხომ იცი, მე არაფერი
გამომეპარება. ის უნგრელი ჩუმ-ჩუმად სულ შენ გითვალთვა-
ლებდა.

- უჰ!
- უჰ არ უნდა ამას!
- რა მაქვს გოგო, მოსაწონი?
- არ ვიცი. სხვათა შორის, ჩემს ამხანაგებს ყველას ძალიან
მოსწონხარ.

- არ გადამრიო ახლა! - დავიჭყანე მე.
- ბევრს ნუ ლაპარაკობ, ჩქარა გამოეწყვე. თუმცა, ეს კაბა
გეცვას. ძალიან გიხდება!

ნინიკო თან ლაპარაკობს, თან კოხტავდება და წარამარა სარკის
წინ ტრიალებს.

- მე არსად არ მოვდივარ. - ვთქვი და საწოლზე გადავწექი.
ხელები თავქვეშ ამოვიდე.

მოვწონვარ არა, ჯერ ერთი, ნინიკოს გვერდით როგორ
შეიძლება ვინმეს მოვეწონო და მეორეც... იმ უნგრელისათ-
ვის ხეირიანად არც შემიხედავს. ორი სიტყვაც არ მითქვამს;
ისე, რასაკვირველია, მეც შევამჩნიე ის ბიჭი. წვრილი, მოგრ-
ძო შავი თვალები ჰქონდა, ოდნავ მონღოლური ტიპისა. მა-
ღალ, მოსხლეტილ ტანში ძალა და ენერგია იგრძნობოდა.
ყოველივე ეს ელვისუსწრაფესად, ერთი თვალის შევლებით
აღვიქვი. მორჩა და გათავდა. მერე ერთხელაც არ გამიხე-
დავს მისკენ.

ისე, რაღაცნაირი აუხსნელი ალღოთი ვიგრძენი, რომ იმ ბიჭს მოვეწონე, რომ დროდადრო ჩემკენ აპარებდა მზერას. საერთოდ, ყოველთვის გულწრფელად მიკვირს, როცა ვიღაცას მოვეწონები. მართალია, ეს ამბავი თითქოს მსიამოვნებს, როგორც ყველა ქალს ალბათ (მე მგონი, ვაჟსაც არანაკლებ სიამოვნებს ქალს, რომ მოეწონება იგი) და მაინც... ყოველთვის გაუგებარია და აუხსნელი თითქოს ეს ამბავი. არ ვიცო, რატომ მომდის ასე.

ნინიკო თავზე დამადგა.

- შენ რა მართლა არ აპირებ წამოსვლას?

მე მხოლოდ თავი გავიქნიე უარყოფის ნიშნად. და კვლავ ჭერს გავუშტერე თვალი.

- ცისო! - შემაჯანჯლარა - გეყოფა ახლა. ნუ ბავშვობ. ცივი წყალი შეისხი სახეზე და ხელად გაგიელის დალლილობა!

ჯიუტი სულ არა ვარ, მაგრამ ამჯერად ჩემს ასე ვთქვათ, გაკერებას სხვა საფანელი აქვს. არ მინდა იმ ბრწყინვალე მარაქაში გარევა, მიზეზთა გამო სხვათა და სხვათა. მთავარი და ხელშესახები არგუმენტი, ცხადია, დალლილობაა.

და მაინც ველარ გავუძელი ნინიკოს შემოტევებს ზღაზვნით წამოვდექი, ხელ-პირი დავიბანე და სარკეში ჩავიხედე.

არასოდეს განსაკუთრებული ყურადღება არ მიმიქცევია ჩემი გარეგნობისთვის. არც ჩაცმა-დამუშავებისთვის შემოწმებია თავი მაინცდამაინც.

ახლა, სარკეში რომ ვუყურებდი ჩემს სახეს, მეუცნაურა ჩემივე თავი. თითქოს სულ სხვა ვიღაცა იცქირებოდა სარკიდან გაბრწყინებული თვალებით, აფეთქებული სახით...

კაფეში მე ნინიკოსა და ერთი სათვალისანი, მაღალი გოგოს შუა აღმოვჩნდი. ჩემს პირდაპირ იანოში იჯდა. რამდენჯერაც ავიხედავდი, იმდენჯერ მის მომღიმარე თვალებს ვაწყდებოდი. ამიტომ ვცდილობდი მისკენ არ გამეხედა.

უცებ იანოში მაგიდამე გადმოიხარა და ნინიკოს რაღაცა უთხრა. ნინიკომ გაიცინა და მე მომიბრუნდა: - იანოში მსაყვედურობს შენი და მარტო ტუჩებს აკარებს ჭიქასო. ერთი ჭიქა

მაინც გამოცალე, გოგო. ნუ გეშინია, არ დაგათრობს. ვერ ხელაზ გადარიე ბიჭი!

შამპანური ძალიან მიყვარს და, ერთი ჭიქა კი არა, ბარე ორიც დავლიე; უხერხულად ვიღიმები და არაფერს ვამბობ.

რალაცნაირად ვგრძნობ, რომ ამ ბიჭს მართლა მოვწონვარ, და მაინც... გულწრფელად მიკვირს: როგორ შეიძლება ნინიკოს გვერდით ვინმეს მოვეწონო-მეთქი.

იანოში კვლავ იხრება ნინიკოსკენ... იგი კვლავ იცინის და მერე მე მითარგმნის მის ენამახვილობას. იანოში უჩუმრად თვალს მადევნებს და როცა მეც გამეცინა მის ნათქვამზე, კმაყოფილმა თავადაც გაიცინა. ვგრძნობ, ყველაფერი, რასაც ის ამბობს, ჩემს გასაგონადაა ნათქვამი.

ცხადია ჩემთვის სულ ერთია, რა მოყვება ამ ამბავს. ან რა უნდა მოჰყვეს? დილით, როცა გემი მოშორდება ნაპირს (ხვალ უთენია მიდიან თურმე გემით ოდესაში, იქიდან კი სამშობლოში), ეს წამიერი ნაცნობობა თუ გატაცება ნისლივით გაიფანტება...

ამჟამად, ამ წუთს კი ყველაფერი მაინც ლამაზია, ძალიან ლამაზი და კარგი. კმაყოფილი ვარ და მიხარია. რალაც ძალიან მიხარია. ამ სუფრაზე მე მშვიდად და უშფოთველად მიცემს გული, რაც უეჭველად ჩემი თავისადმი რწმენის შედეგითაა, ასე ხშირად რომ მაკლია სხვა დროს.

უცებ, რატომღაც წნ წლის ტრაგედიები მახსენდება... თითქოს ჩვენს დღეში არიან და მაინც... ევროპა! ეპ. თავს ზევით ძალა არაა!

დარბაზში ბევრი უცხოელი ზის, ორკესტრიც უცხოურ მუსიკას აცოდვლებს, ძალიან მინდა იყოს რალაც ჩვენი, ჩვენეული, რალაც მოეწონოთ ამ უცხოელებს, რალაც დაინახონ, რალაც იგრძნონ.

სულ ტყუილია. მხოლოდ უხეირო მიბამვან იმათი: ტლანქი, გაუჩორკნავი და სხვა არაფერი.

ნინიკო საცეკვაოდ გაიწვიეს. ჩემს გვერდით მჯდომი ინგაც წამოდგა. უცებ გული ამიკანკალდა. ვაითუ ჩემთანაც მოვიდნენ ვინმე. ვიცო, არაფრის გულისთვის არ გავეყვები და თან გული

მელევა ვაითუ არავინ მოვიდეს!.. და ამ დროს ერთი „ჩვენი“ უნგრელი-ქერა, მაღალი ბიჭი მეპატიჟება...

გულზე მომეშვა და... თავი გავიქნიე (ჩემი მეორე „მე“ კი მიყურებს შორიდან და დამცინავად ქირქილებს).

იანოში ჩუმად ზის გამალებით ეწევა სიგარეტს და მაგილისთვის დაუშტერებია თვალები. ის ბიჭი რომ მოვიდა, წამით თავი ასწია დადარაჯებულ, ყურადღებიანი მზერა ჰქონდა. როცა უარით გავისტუმრე, ისევ დახარა თავი.

გული მითქვამს იანოში მოვა ჩემთან და გამიწვევს საცეკვაოდ, აუცილებლად გამიწვევს.

წავყვები? ალბათ არა. ალბათ კი არა, ნამდვილად არ გავყვები. ჯერ ერთი, მე არ მიყვარს ეს მანჭვა-გრეხა, ცეკვას რომ ეძახიან (ასე შეიძლება თავი მოიგიჟიანო ძალიან ვიწრო წრეში; საჯაროდ, სახალხოდ კი...) და შემდეგ:

ეს გამიშვლებული ვნება თუ ჟინი პირველყოფილ ადამიანს უფრო შეჰფერის, ვიდრე თანამედროვე ცივილიზაციის ნაშიერთ – რაფინირებული სულის მქონეთ. თუმცა... ვინ უწყის, იქნებ ეს პირველყოფილი ბუნებრიობა სჯობდეს პირობითობით შეზღუდული თანამედროვე ადამიანის უფლებობას, რასაც განათლება, კულტურა, ცივილიზაცია ჰქვია! იქნებ სულაც ესაა ადამიანი? ეს თავაწყვეტილობა, ზღვარდაუდებლობა ემოციებისა?

- თქვენ რატომ არ ცეკვავთ, ცისანა? - დამტკრეული რუსულით მეკითხება იანოში და ჯიქურ მიყურებს თვალებში. მე მხრები ავიჩიჩე, გავილიძე.

- არ გიყვართ ცეკვა?

კვლავ გავილიძე და არაფერი მივუგე.

- ო, გასაგებია, თქვენ არ მოგწონთ ეს ცეკვა. იცით, არც მე მომწონს.

უნებლიე გაოცება გამომეხატა სახეზე.

იანოში გაჩუმდა.

თითქოს მოცეკვავეებს ეუმზერ, გულისყური კი ჩემი მეზობლისკენ მაქვს.

„რას მომჩერებია ნეტავი? რა გააწყალა გული!“

ასეთი მუსიკა ძალაუნებურად აღვიძებს ადამიანში ველურ ინსტინქტებს რომელიც უთუოდ თავაწყვეტილ როკვაში უნდა გამოვლენდეს. მე კი სულ არ მინდა ამ განწყობილებას ავყვე ახლა. უნებურად დაძაბულ-დამუხტული ვზივარ და კნატრობ, მალე გათავდეს ყველაფერი.

მუსიკა შეწყდა. მოცეკვავენი თავთავიანთ ადგილებს დაუბრუნდნენ. ნინიკო მისმა უცხოელმა კავალერმა მოაცილა ჩვენამდე.

იანოში უცებ წამოდგა და ორკესტრისკენ წავიდა. სპორტულად შეკერილი ხაკისფერი ხალათი აცვია, სახელობაკრეფილი. თხელი ბიჭიკი მოქნილი, ელასტიური. ნინიკომ უცებ გადამიჩურჩულა: - შენ რომ არ იყო, შეგეცდილებოდი ნაღდად.

შევხედე. იგი უცნაურად იღიმება და სიგარეტს აბოლებს.

იანოში მობრუნდა და თავის ადგილზე დაჯდა. თვალები ეშმაკურად უელავს. რაღაც გადაულაპარაკა თავის გვერდით მსხდომთ. მერე ნინიკოს უთხრა რაღაცა. ნინიკო ისევ ისე იღიმება თავისებური, მომხიბვლელი ღიმილით.

უცებ არაბული ტანგოს მღორე, ზანტი ჰანგი მოეფინა დარბაზს!

კვლავ წამოიშალნენ საცეკვაოდ.

იანოში ადგა ჩემთან მოვიდა დაიხარა;

- გთხოვთ... - წამით დაბნეულმა ავხედე მის სერიოზულ სახეს. და...

თითქოს სხვისი თვალთ აღვიქვამ ელექტრონის შუქით გაბღღვრიალებულ დარბაზს, წყვილებს ტანგოს ტაქტზე რომ ირწყვიან და ჩემს თავს - ამ უცხო, უცნობ ვაჟთან მოცეკვავეს.

...ამ დარბაზში თითქოს მარტო ჩვენ ორნი ვართ და არის სითბო. უჩვეულო სინაზე და გაზაფხულის თბილი წვიმასავით შხაპუნა სიხარული.

- ცისანა!

კუზბიზღდები.

- დიახ.

თვალებში ვერ ვუყურებ იანოშს. შიგ ისე აშკარად ირეკლება ვაჟის გულისთქმა რომ ვამჯობინებ თვალი ავარიდო.

- იცით... თქვენ შესანიშნავად ცეკვათ, ცისანა! - მეუბნება იანოში. ვინ იცის რამდენჯერ თქმულ და გაცვეთილ, ბანალურ სიტყვებს და მე მაინც ვწითლდები. რა მოცეკვავე მე ვარ? ამ ასბლეტილ ვაჟკაცთან ზომ სულ დაღუპული ვჩანვარ, ალბათ. მხრებამდე ძლივს ვწვდები; ჩემი „ძალიან მაღალი ქუსლებიც“ ვერ მშველის. მაგრამ თვითონ მართლაც ჩინებული მოცეკვავეა და მეც კარგად მაცეკვებს. ეს კი ცხადია ქათინაურია მხოლოდ და... იქნებ, სხვა რამის შესავალიც.

- ცისანა... რა კარგი სახელი გქვიათ, ლამაზი, უჩვეულო... „ხომ ვთქვი? დაიწყო...“

- ნამდვილი ქართული სახელია - ვამბობ იმას, რაც ენაზე პირველად მადგება.

- დიახ, დიახ. ქართული. მე ისე ბუნდოვანი წარმოდგენა მქონდა საქართველოზე, ამ ზღაპრულ ქვეყანაზე, ზღაპრულ ხალხზე...

ვგრძნობ, იანოში დაჟინებით ეძებს ჩემს მზერას, მე კი მშვიდი იერით სადღაც მის მხარს ზევით ვიყურები და...

„დროა შეწყდეს... აღარ მინდა აღარ მინდა ეს ამბავი“.

- ცისანა იცით... - იანოშს ენა ებმის და ვგრძნობ, ეს მარტო ენის უცოდინარობით არ მოსდის ახლა: - იმდენი რამ მინდა გითხრათ და... ველარ ვახერხებ...

„ყველაფერი თქვეს შენმა თვალებმა იანოშ ფარკაშ! ენის ცოდნა აუცილებელი არ ყოფილა“.

გადაჭრით დავადე ხელი მკლავზე და ამ დროს მუსიკაც შეწყდა.

ჩვენი მაგიდისკენ რომ მოვდიოდით, შორიდანვე თვალი ვკიდევ ნინიკოს მომღიმარე სახეს. ავიწურე. თითქოს რაღაც დანაშაული ჩამედინოს. იგი ალბათ ასეთ მომენტს არ გაუშვებს და...

ნინიკო წამოიწია. წელზე ხელი შემომხვია და თავის გვერდით დამსვა. მერე დაიხარა და ჩამჩურჩულა: - რომ იცოდე, რა კარგი ხარ ამ საღამოს! ეს კაბა მაინც გხატავს ისეც ფერიასავით ნაზსა და სიფრიფანას.

მადლიერი და გაოცებული თვალებით ავხედე.

ინგა რივიერას და საქართველოს ზღვისპირს უდარებს ერთმანეთს და უპირატესობას ამ უკანასკნელს აძლევს აშკარად. და საერთოდ, ინგაც, იანოშის არ იყოს, მეტისმეტადაა ალტაცებული ჩვენი შავიზღვიპირეთით.

ისევ უკრავენ საცეკვაოს. ნინიკო წამოდგა იანოშს მხარზე ხელი დაადო, თან მე გადმოშედა. გამიცინა. აქაოდა ხომ არ ეჭვიანობ, მე რომ ასე მეგობრულად, ძმაკაცურად ვარ იანოშთანო.

„ისე, თუ მოვინდომე, ხომ იცი?“... – მიცინის თვალებით.

„ო, რასაკვირველია, შენ ხომ ყოვლისშემძლე ხარ, ნინიკო! განა არ ვიცი, მაგრამ ჩემთვის სულერთია... მერწმუნე, ყველაფერი სულერთია“, – გავუცინე მეც.

ჰო, თითქოს სულერთი უნდა იყოს, მაგრამ უცებ, თვით ჩემთვისაც მოულოდნელად, გული მომეწურა.

რატომ? რა სისულელეა. აკი არა აქვს მნიშვნელობა ამას?

იანოში წამოდგა, სიგარეტი საფერფლეში ჩასრისა და ნინიკოს წელზე ხელი შემოხვია. მე საჩქაროდ ინგასკენ მივბრუნდი.

მეტისმეტი ცხოველი ინტერესით ვუსმენ ინგას და ჩემდა გასაოცრადვე საკმაოდ აზრიანი შეკითხვებით წარვმართავ საუბარს. ინგაც როლშია შესული და თავისი დამაზინჯებული რუსულით ყვება შთაბეჭდილებებს. ერთი უნგრელი ვაჟიც უერთდება ჩვენს საუბარს. როგორც ჩანს, არც მას ეპრიანება ახლა ცეკვა.

ვცდილობ, არ გავიხედო მოცეკვავეებისკენ.

– აქ ისეთი თვალისმომჭრელი, კაშკაშა მზეა, ისეთი ლურჯი ცა, როგორიც არსად მინახავს არც ერთ ქვეყანაში. ხომ მართალია, მატიაშ?

– იტალიაშიც არ არის ასეთი ცა... – კვერს უკრავს მატიაში.

ცეკვა დამთავრდა. და როცა ჯდებოდა, ნინიკომ კვლავ მოძებნა ჩემი თვალები (ვიცი საგანგებოდ). და მეტისმეტად უმანკოდ, მეტისმეტად გულუბრყვილო ღიმილით გამიღიმა. მეც გავუღიმე, ოღონდ არ ვიცი, როგორი ღიმილი იყო, რანაირი. სა-

ერთოდ, ცუდი „მსახიობი“ ვარ და გულის ზრახვის დაფარვას მაინცდამაინც ვერ ვახერხებ და... ხშირად არც მსურს. ადამიანი ის უნდა იყოს გარეგნულად, რაც შინაგანადაა. და რადგან მე არ შემიძლია სიყალბე და თვალთმაქცობა, ვერც სხვაში ვიტან ამ თვისებას;

იანოში კვლავ ჩემს პირისპირ ჯდება. ვცდილობ, არ ვუყურო. ნინიკო რაღაცაზე უდარდელად კისკისებს ერთდროულად ელაპარაკება სუფრის რამდენიმე წევრს.

სქელ-სქელმა, სათვალღიანმა უნგრელმა ისევ კარგი შეხვედრების სადღეგრძელო წარმოთქვა... დანარჩენებმა ერთხმად აიტაცეს ეს სადღეგრძელო. ერთხმად დაიცალა სასმისები. მეც ცოტა მოვსვი და ჭიქა ისევ მაგიდაზე დავდგი.

ნინიკო იანოშისკენ დაიხარა. რაღაცას ეკითხება ალბათ, შენ რატომ არ სვამო. იანოშს მკლავები მაგიდაზე დაუწყვია ისევ ისე, სავსე ჭიქას მიშტერებია. და ჩუმადაა. მერე თავი აიღო ერთხმად, თითქოს მხოლოდ ახლადა გამოფხიზლდო, ჭიქას წამოავლო ხელი, მერე ჩემკენ გადმოიხარა:

- მე თქვენს სადღეგრძელოს ვსვამ, ცისანა...

გაოცებით შევხედე: - ჩემი და ნინიკოს სადღეგრძელო აკი ერთხელ უკვე შეისვა?

- მე კიდევ ვსვამ... ხომ შეიძლება? მე კიდევ მინდა დავლიო თქვენი სადღეგრძელო, ცისანა...

მხრებს-ლა ვიჩეჩავ. ვერაფერს ვამბობ.

- აიღეთ თქვენი ჭიქა, ცისანა!

მე უანგარიშოდ შევასრულე მისი ბრძანება.

ჭიქა ჭიქასთან მოიტანა, წამით მონუსხულივით შევაცქერდი სახეში.

- ბოლომდე უნდა გამოსცალოთ, ბოლომდე! - გაისმა აქეთიქიდან და ახლადა შევნიშნე: თურმე ყველა ჩვენ გვიყურებს მე და იანოშს შემოგვეცქერიან.

უნებურად ნინიკოს შევხედე. მას ოდნავ ოდნავ მოუწყურავს თვალები და... იღიმება თავისებურად. უცნაურად.

კაფედან გვიან წამოვედით. თითქმის ყველამ გამოგვაცი-

ლა. იანოში კი ჩვენი სართულის დერეფნამდე ამოგვყვა. ხმას არ იღებდა.

ხვალ უთენია გემი გავა პორტიდან, მორჩა. სამუდამოდ წავიდა ეს საღამო. სულში კი რაღაცა დუღს... და რომ დამალო ის „რაღაცა“, ილიმები. და გიხარია კიდეც, რომ ყველაფერი დასრულდა, გათავდა, მორჩა! რომ ხვალ დილიდან მოგონებალა შეგრჩება ამ საღამოსი, სიზმარი-კით ბუნდოვანი და გაურკვეველი მოგონება... მოგონება და, კიდეც რაღაც აქამდე უცნობი, მიუკვლეველი, რაც შენში ყოფილა თურმე;

* * *

...გამთენიისას ძლივს წამთვლიმა.

- ცისანა, ცისანა, გაიღვიძე!

ნინი დამდგომია თავს და მანჯღრევს.

- რა მოხდა? სადა ვართ? - ჯერ კიდეც ვერ გამოვრკვეულვარ ძილისაგან.

- ცისო, ფოიეში იანოში ზის!

უცებ გამოვფხიზლდი წამოვჯექი.

- იანოში?! რას ლაპარაკობ? აკი... აკი წავიდა გემი?

- გემი კი წავიდა, მაგრამ იანოში არ წასულა.

- ?!

- ვერ გაიგე, გოგო? იანოში დარჩა-მეთქი, გეუბნები.

- რატომ? კი მაგრამ... რატომ? - უაზროდ ვეკითხები ნინის თვალებდაჭყეტილი. იგი მრავალმნიშვნელოვნად ილიმება.

- ეგ შენ თვითონ გამოარკვიე. შენი ნახვა უნდა... სხვათა შორის.

- ჩემი ნახვა? - ნერვიულად ვისვამ ხელს ყელსა და ლოყაზე. მერე ისევ ლოყასა და ყელზე. ტვინი კი გამალებით იწყებს მუშაობას. დარჩა? ღმერთო ჩემო...

ანაზღად ნინის მიწვდა ჩემი მზერა. იგი გამგებიანი, ალერსიანი ღიმილით მიყურებს. და უცებ კმშიდლები ჩემდა გასაოცრადვე, მეუფლება სიმშვიდე.

- არსადაც არ ჩავალ! - ეთქვი და კელავ საწოლში შევწექი. საბანი ნიკაპამდე წავიხურე. თვალები მაგრად დავხუჭე გული მაინც მიცემს აჩქარებით, გულის ცემას ვერ მოვეერიე.

„რად მინდოდა ახლა ეს? რად მინდოდა? რისთვის, რატომ?“

- შენ გესმის რას ლაპარაკობ? - ნინის თვალები უფართოვდება, სახე ახლოს მოაქვს ჩემთან: - რას ჰქვია არ ჩავალ? ბიჭი შენი გულისთვის დარჩა!

- მერე?

- რა მერე? - ნანის არ ესმის ჩემი ან არ უნდა გამიგოს.

- მერე-მეთქი? რომ ჩაგიდე, რა მოხდება ამით?

- დიდებული ბიჭია. განათლებული, კულტურული. შენ გგონია ვერ დავადგინე, ვინ არის, რას წარმოადგენს - დედისერთა ბიჭია. ინჟინერი. ბუდაპეშტში ცხოვრობენ. შენ ხომ უნგრელები და პოლონელები, ვიცი ძალიან გესიმპატიება. ჩვენნაირი ტრაგიკული ხვედრის ხალხებიანო. 56-ში ჩვენსავით გადაუარეს მათაც წითელმა ფაშისტებმაო. ჰოდა, აკი ერთი შესანიშნავი უნგრელი გამოჩნდა...

- მერე?

- რა დაგიჩემებია, გოგო, ეს მერე, მერე? - გაცეცხლდა ერთბაშად იგი. - თუ არ გინდა ძალას არავინ დაგატანს: იყავი და იცხოვრე ილუზიებით, როგორც აქამდე და... იმეცნიერ-იმუშაკე!

წამიერი პაუზის შემდეგ ისევ დაიწყო:

- კი ბატონო. შენ არავინ მოგცემს შენს ასაკს მაგრამ....ოც-დაათ წელს ხომ მიუქაკუნე უკვე?.. შენ რა შინაბერად გინდა დარჩენა?

- რა უჭირს. საქართველოში ცოტაა გაუთხოვარი ქალი? რამდენიც გინდა, ხომ მართალია? ჰოდა, ერთი მათგანი მე რომ ვიყო, რა დაშავდება ამით?

- არა, შენ ნორმალურად მიგაჩნია მერე ეს ამბავი?

მხრები ავიჩიჩე: - ზოგი რამ ქალზე არაა დამოკიდებული, ეს ხომ შენც იცი.

- არაფერი ვიცი მე. ახლა... ქალების აქტიურობის დროა, მით უმეტეს, როცა...

- რატომ გაჩუმდი? მით უმეტეს როცა ასეთი შანსი გამოგიჩნდაო, არა?

- თუნდაც. სასიამოვნოა ვიღაც-ვიღაცეებმა შენს ფრჩხილად რომ არა ღირან, იქილიკონ და რაღაც არასრულფასოვნებას... გაუსვან ხაზი? არადა, ჩვენს სნობისტურ ქვეყანაში ხომ ასეა?

- ჩვენს სნობისტურ ქვეყანაში, - სიტყვა ჩამოვართვი - გააჩნია ვინ როგორ საზღვრავს. ერთი ინგლისის დედოფალი ელისაბედი იყო არასრულფასოვანი პიროვნება! ისე, რომ იცოდე, ქალი თუ გათხოვდება კარგია, თუ არა - მით უკეთესიო, უთქვამთ ძველად...

- ეუპ! თქვა რუქამ არაკი...

- რუქამ კი არა, პავლე მოციქულმა ბრძანა ასე.

- კო მაგრამ... რატომ? შენ რა, მონოზნობას აპირებ?

- იცო, ნინიკო, არის ერთი გარემოება... ისე, შენ რატომ ცხარობ ასე, გენაცვალე? გაუთხოვრობის საფრთხე, მე მგონი, შენ არ გემუქრება.

- ისლა მაკლია გაუთხოვარი დაერჩე!.. მე შენს გამო მომდის ბრძი... ხომ იცო, შენ მარტო ბიძაშვილი არა ხარ ჩემთვის... მე...

- ვიცო, ვიცო, მაგრამ... თბილისის გარდა, მე სხვაგან ვერ ვიცხოვრებ - ეს გამოცდილი მაქვს უკვე! და საერთოდ... ჩემიანების გარეშე არსებობა ვერ წარმომიდგენია სხვაგან!..

- ეუპ! პატრიოტიზმის მოტივი... ჭ. პ. ყ.-ს შემოქმედებაში!.. არ გავცვლი სალსა კლდეებსა...

- ნინიკო, ნუ მატრაბახობ. ისე... შენ მსახიობი უნდა გამოსულიყავო, საცა სამართალი!

- რა ატამო, რი ატამო, არა? შენ გეცინება, მაგრამ... ჩვენ ისეც მსახიობები ვართ ყველანი. განსაკუთრებით კი - ჩვენ, ქალთა ჯილაგი!.. თუმცა... არც მამაკაცები არიან, მგონი ნაკლებნი.

- გეთანხმები. მაგრამ... ზოგი უფრო ნიჭიერი, ზოგი - შედარებით უნიჭო. მე, მაგალითად, უნიჭო გახლავართ ამ პროფესიაში.

- პოდა, მაშინ უპრიანია, უნიჭომ ზოგჯერ ნიჭიერს - დაუჯე-

როს, თუნდაც იგი ასაკით მასზე პატარა იყოს. არა, ერთი ეს მითხარი, უცხოელი მაშინ არ იყო, თვალებს რომ ნაბავდი მის მკლავებში? პა, თავს რატომ იკატუნებ? რატომ ცრუობ? ხომ ცხადია, შენც რომ მაგრად დაგევესა იანოში?

- მოწონება სხვაა, სიყვარული კიდე - სხვა! - ესეც არ იყოს...

- მოიცა, მოიცა თუ და ხარ! დიდო, ნამდვილი სიყვარული ისეთივე იშვიათობაა, როგორც ბრილიანტი. მგონი, ასე აქვს ნათქვამი შენს საყვარელ მწერალს ნიკო ლორთქიფანიძეს... დანარჩენ შემთხვევაში... ადამის და ევას მოდგმის უმეტესობა მოწონებით თხოვდებოდა და მოწონებით ირთავდა ცოლს! ასე იყო ათადან-ბაბადან და ასეა დღესაც!.. ძველად, არც მოწონებას დაგიდედნენ. მშობლების ნება-სურვილზე იყო ყველაფერი დამოკიდებული.

- და ხანუმაზეც!

- ხანუმაზეც. კი ბატონო. იცინე შენ, იცინე და ასე კი იყო.

- იცო, ახლა ძალიან მაგონებ ლუბა ბებიას...

- მისი შეილიშვილი ვარ. რაა გასაკვირი? სხვათა შორის, ანიკო ბიცოლაც ანუ დედაშენიც - ამავე აზრისაა.

- ნინიკო, ჩემო საყვარელო, ხომ ხარ ჩემზე უმცროსი ერთი შვიდი წლით მაინც? თანაც ნიჭიერიც ბრძანდები ჩემზე. ჩადი ძირს და... უთხარი იმას... იანოშს, რომ...

- არავითარ შემთხვევაში, არავითარ შემთხვევაში არ ჩავალ!

მე თვალი თვალში გავუყარე. მან მზერა დახარა. ხმას დაუწია და განაგრძო: - ეგ... რა ზრდილობაა ბოლოს და ბოლოს: იმას შენი ნახვა უნდა, შენთან ლაპარაკი და არა ჩემთან. და საერთოდ, რა დაშავდება იმით, რომ შენ თვითონ ჩახვიდე და ნორმალურად ესაუბრო? რა ძალას დაგატანს... თუ?

„მე გამიჭირდება გოგო. გესმის? გამიჭირდება!“ - ეს გულში წარმოვთქვი, ხმამაღლა კი ვუთხარი: - ნინიკო, ჩახვალ და ეტყვი, რომ... - მე შეუძლოდ ვარ, რომ... მოკლედ, ის მიხვდება...

- ხო, ხო, ხო, რა არგუმენტი - ქვას გახეთქავს! - გამიტრიზავა ნათქვამი დამცინავი სიცილით: - ქეთო ავად არისო...

- ნინი, თუ ღმერთი გწამს, შემეშვი... - და ანაზღად, ჩემდა

უნებურად, ცრემლი მომაწვა თვალებზე.

ნინიკო გაშრა. გახევდა. ალბათ არ მოელოდა ჩემგან ასეთ რეაქციას. მე უცებვე ავიყვანე თავი ხელში:

- კარგი. მე ჩავალ! მე დაველაპარაკები! - განვაცხადე მტკიცე ხმით და სწრაფად, თვით ჩემთვისვე გასაოცრად, სწრაფად მოვწესრიგდი გაოგნებული და მზერაგადაარაგებული ნინიკოს წინაშე.

კარისკენ რომ გავემართე, გონსმოსულმა ნინიკომ უცებ დამდევნა:

- კაი. კაი, მე ვეტყვი სათქმელს... შენი ამბავი რო ვიცო ნაჯახივით გასჭრი. ცოლოა ბიჭი!

- არა. მე ჩავალ! - ცივად მოვჭერი და სახეზე შეუვალი გამომეტყველება ავიხატე.

კიბეზე რომ ჩამოვდიოდი, შორიდანვე თვალი ვკიდე იანოშს. იგი სიგარეტით ხელში, ფოიეში მიმოდიოდა.

ჩემს დანახვაზე უცებ შედგა.

ღმერთო!

ასეთი თვალებით აქამდე არავის შემოუხედავს ჩემთვის. არავის! და არც არავის გახარებია ასე ჩემი დანახვა. არც ერთ სულიერს.

ღმერთო!

როგორ მოვიქცე?

„რა რა უნდა ვუთხრა?“

შემოდგომის დღე

მზეა და თბილა. ცაზე უწესრიგოდ გაფანტულან თეთრი, ფაფუკი ღრუბლები.

შორს ნისლის თხელი პირბადით შებურვილი, ლურჯი მთები აღმართულან გულზვიადად.

შექარვისფერებულან ფოთლები. დამსკდარან ბროწეულები. ჩაშავებულან ყურძნის მტევენები.

მსუყე შემოდგომის სუნით გაჟღენთილა ჰაერი.

კარგი დღეა... და ბაბუა ბეგლარიც დიდებულ გუნებაზეა.

გული ისევ ისე ახალგაზრდული ხალისით უძგერს. თვალებშიც ჭაბუკური ნაპერწკლები უკიაფობს.

წელგამართული მსუბუქად მიაბიჯებს პატარა ქალაქის წყნარ ქუჩებში.

მოკლე, თეთრი წვერი. გაწკეპილი უღვაშები და მოგრძო, უნაოჭო სახე. ხშირი, თეთრი თმა, ალაგ-ალაგ კვერცხის გულისფერი რომ გადაჰკრავს. შინდისფერ ჩოხა-ახალუხში გამოწყობილი და მხრებზე დარდიმანდულად მოგდებული ყაბალახით, - იგი უნებურად იზიდავს გამვლელთა ყურადღებას. ჩერდებიან, თბილი ღიმილით აცილებენ მოხდენილ ბერიკაცს.

ბაბუა ბეგლარიც გრძნობს უცნობთა თუ ნაცნობთა ამ მზერას და... ბაღლური სიხარულის ღიმილს უღვაშებში მაღავს.

ჰმ! ვინა თქვა დაბერდაო ბეგლარ ლაშხია? როგორ შეიძლება ოდესმე დაბერდეს ეს ფირუზისფერი ცა ეს იგავმიუწვდენელი სილამაზის მთები!...

- ბაბუა, ბაბუა!

პატარა ბიჭი დაუსხლტა დედას და მოხუცისკენ გამოექანა. ბაბუა ბეგლარი შედგა. გაიღიმა და თეთრი, გასაოცრად თეთრი და საღი კბილები გამოაჩინა. მერე ხელში აიტაცა ბავშვი.

ცნობისმოყვარე თვალებით შეჰფოფინებდა ბიჭუნა მოხუცს. მერე წვერსა და უღვაშებზე მოუთათუნა თავისი ფუნჩულა ხელი, მკერდზე მიეხუტა და გაინაბა.

- თაზო!

ახალგაზრდა ქალი მოიჭრა ბავშვთან. მერე დარცხვენილ, მორიდებული ღიმილით ახედა ბაბუა ბეგლარს თითქოს პატიებას სთხოვდა უსიტყვოდ შვილის საქციელის გამო.

- ალბათ თავის ბაბუას მიგამსგავსათ, ბატონო! - თქვა ქალმა. - აბა, გეყოფა ახლა. ჩამოდი, ნუ შეაწუხე უცხო ბაბუა.

- ამხელა ბადიში მყავს მეც! - შეჰღიმა ბეგლარმა დედას. მერე თავის ფართო მკერდზე გატრუნულ ბავშვს თავზე ალერსიანად გადაუსვა ხელი.

- მოდი, შვილო, გეყოფა!

- ალა, ალა, ალ მინდა - შეიფრთქილა ბავშვმა და უფრო მიეკრა მოხუცს.

მერე... კიდეც დიდხანს ესმოდა ბაბუა ბეგლარს ბიჭუნას ტირილი.

- ბაბუასთან მინდა... ბაბუასთან მინდა...

მიდიოდა და გული წყდებოდა. რა შესანიშნავი ბავშვი იყო! რა ფართო, ჭკვიანი თვალები ჰქონდა!

თორნიკე მოაგონდა თავისი შვილისშვილის შვილი. იგიც გამოეტირა დიდ პაპას აღარ უშვებდა. ძლივს გამოეპარა.

თორნიკე! ყველაზე მეტად უყვარს იგი ბაბუა ბეგლარს ამ ქვეყანაზე. თორნიკემ სიცოცხლის აზრი მისცა თითქოს მის სიბერეს ყელთამდე ადავსო სიყვარულით, სიხარულით.

ხვალ დილით ადგება თუ არა ჯერ ბაზარს მოივლის, მერე მაღაზიებსაც მიაკითხავს. რა უყიდოს თორნიკეს?

ბადას ბადიშს სვანური ქუდი ახურავს კოხტა, პატარა მოლისფერი. ძალიან უხდება ბიჭს. თორნიკესაც იმდაგვარ ქუდს უყიდის, თუკი შეხვდა. კიდეც... ბურთი უყვარს პატარას, ბურთსაც უყიდის. კიდეც... კამფეტებსაც.

ფიქრებში გართული მისდგომია კიდეც ნაცნობ ჭიშკარს. ქალაქში ჩამოსული ამ ოდა-სახლს გვერდს ვერ აუვლის. მით უფრო, რა ხანია არ ყოფილა აქ.

ჭიშკარი შეაღო და ეზოში შევიდა. წამით შედგა. მიმოიხედა.

გამხმარი ფოთლებით მოფენილა ეზო-კარი. შესასვლელთან ნაგავი ყრია. ჭასთან პირქვე დამხობილ სათლს და კოკის ნამსხვრევებს ჰკიდა თვალი.

ფიქრიანად გადაისვა ულვაშზე ხელი. მერე მასპინძელო, დაიძაბა მჭახე ხმით.

ცოტაც და... მორბიან სტუმრის. შესახვედრად ახალგაზრდა კაცი - ქამრისა და პერანგის სწორებით და მაღალი, გამხდარი ქალი ოღნავ შემცბარი სახით.

- მობრძანდით... მობრძანდით, ბაბუა ბეგლარ!

მშობლებს გაუსწრო შვიდიოდე წლის ბიჭმა ბაბუა ბეგლართან მიიბინა. მერე შორიახლოს შეჩერდა დამორცხვებული.

მოხუცმა ბავშვს ლოყაზე მოუცაცუნა ხელი. მერე გაღიმებულია, ქოჩორი მოუჩიქა: - ოჰო, რამხელა ვაჟკაცი გაზრდილა!.. ამბობენ, დევი ყურით დაიჭირაო, მართალია, ბაბუ?

ბიჭმა თავი ჩაღუნა. გაწითლდა. ბაბუა ბეგლარი ახლა ცოლქმარს მიუბრუნდა. მიესალმა. მოიკითხა.

- ჩემს ეფროს რომ ვერ ეხედავ, სადაა?

- დედა... ვერ არის კარგად, ბაბუა ბეგლარ... აგერ უკვე სამი თვეა წევს - თქვა კაცმა და თვალები ძირს დაიღო.

- რას მეუბნები? მე არაფერი გამიგია.

- კი, ბატონო, სამ თვეზე მეტიცაა რაც ლოგინად ჩავარდა.

- კვერი დაუკრა ქალმა ქმარს.

- რაო, რა სჭირს? რას ამბობენ ექიმები?

- მოხუცებულობა, ბატონო, მეტი რა უნდა სჭირდეს? იმ ხნის ქალია...

- რატომ? არც ისე დიდი ხნისაა - დაკვირვებით შეხედა ბაბუა ბეგლარმა დიასახლისს - მე აგერ ოთხმოცდა ხუთი წლისა ვარ, ეფრო კი ბევრად ჩემზე უმცროსია.

- თქვენ, ბატონო... - შესცინა ქალმა და სიტყვა არ დაასრულა.

- დიდი ნაჯაფარი ქალია საცოდავი. მანახეთ ერთი! - დარბაზში შესვლისთანავე მოითხოვა სტუმარმა.

ცოლ-ქმარმა სწრაფად გადახედეს ერთმანეთს.

- ჯერ დაისვენეთ ცოტა ხანი, ბატონო... ამ ბოლო დროს ბავშვივით ჭირვეული გახდა საცოდავი დედა... მთლად სრულ ჭკუაზე ვერ არის საწყალი...

ბაბუა ბეგლარი ხმამაღუდებლივ მიყვებოდა უკან დიასახლისს და რატომღაც არ სიამოვნებდა მისი მეტისმეტად დაშაქრული ღიმილი, ხმა, კილო. გულში გაჩენილი ბეწვისოდენა ხინჯი თანდათან იზრდებოდა, ფართოვდებოდა.

გრძელი აივანი. აივნის ბოლოს საკუჭნაო. ქალი უცებ შედგა.

- საწოლ ოთახში არ ისურვა დედამ დაწოლა. მადლობა ღმერთს, ოთახები კი გვაქვს საკმარისი... აქ მირჩევნიაო, აიჩემა. ახირებული გახდა, საცოდავო ამ ბოლო ხანს, აკი გითხარით კიდეც. - სხაპასხუპით ლაპარაკობდა ქალი და ისევ ისე დათაფლული ღიმილით იღიმებოდა.

ბაბუა ბეგლარმა კვლავ შეათვალიერა იგი სწრაფი მზერით, თითქოს პირველად ხედავს: ლამაზი სახე აქვს და მაინც...

ახლა კაცს მიწვდა მოხუცის მზერა: ახოვანი, ბრგე ვაჟ-კაცი, ხორბლისფერი, ხუჭუჭთმიანი. სახის მსხვილი ნაკეთები და მსხვილი, შავი თვალები. ახლა რატომღაც მობუზული ჩანს იგი, დაპატარავებული და ცოლის ზურგს ეფარება თითქოს.

ბაბუა ბეგლარმა უღვაშზე გადაისვა ხელი ისევ ისე, რაღაც მოსაზრებამ თვალები აუნაპერწყლიანა.

მერე საკუჭნაოს კარი შეაღო და... ზღურბლზე შედგა.

სიბნელეში ჯერ ვერაფერი გაარჩია. მერე საწოლს მოჰკრა თვალი, კუთხეში მიდგმულს. წამით მოუხედა ცოლ-ქმარს. ქალმა თავსაფარი გაისწორა და განზე გაიხედა ქმარმა ფეხი მოინაცვლა და თავი დახარა.

ძლივს შესამჩნევმა დამცინავმა ღიმილმა დაუგრიხა პირი ბაბუა ბეგლარს. ზურგი შეაქცია შემოსასვლელთან გახირულ ცოლ-ქმარს, ავადმყოფთან მივიდა.

დალეული სახის მოხუცი ქალი მოკუნტული იწვა საეჭვო სისუფთავის ქვეშაგებელში. მძაფრი და უსიამოვნო სუნი, რომელიც შემოსვლისთანავე ეცა ბაბუა ბეგლარს, ახლა, ლოგინთან მიახლოებისას, უფრო საგრძნობი გახდა.

- გამარჯობა ეფრო! რა მოგივიდა შე გაჭირვებულს? - დაიხარა ბაბუა ბეგლარი და სახეში ჩააცქერდა ქალს თანაგრძნობითა და სიბრაღეულით სავსე თვალებით.

მოხუცებულმა ქალმა შეხედა ბეგლარს და...

ანაზღად ნიკაპი აუკანკალდა ჩავარდნილი პირი ააცმაცუნა.

ამოღამებულ, ჩაშრეტილ თვალებში ერთბაშად რაღაც სხივი გაუკრთა.

- ეჰ, რა უნდა გითხრა აბა ჩემო ბეგლარ. ვარ ასე, როგორც მხედავ... - ამოთქვა ბოლოს სვენებ-სვენებით და ანახლად მის ჩანაწლებულ თვალებს ორი კურცხალი მოწყდა და სახის ღრმა ნაოჭებში ჩაიმაღა.

ბაბუა ბეგლარი შეტოკდა. გულმოკლულმა ხელში ხელი მოკიდა ქალს გაჩხინეული ძელებიდა იყო.

„ამ ერთ წელიწადში ასე რამ შეცვალა ეს საცოდავი!“ - გაიფიქრა წუხილით.

- უნდა გამაგრდე, ეფრო, უნდა გამაგრდე. სანამ სული გკიდგია, უნდა ვიცოცხლოთ. გაეუმაგრდეთ ცხოვრებას. ანდა საიმისო რა გჭირს, შე ქალო? ეფუხვივით შეილი გადგას თავზე, რძალი, შვილიშვილები. რამ დაგაძაბუნა? რამ შეგაშინა ასე?

ეფრომ თავი დააქნია. გამოუთქმელი ტანჯვისა და მწუხარების ნაოჭი შეიკრა მისი ბაგის გარშემო. თვალები დახუჭა. გაირინდა.

ბაბუა ბეგლარი წელში გაიმართა. თვალებით ძებნა დაუწყო რაღაცას და რაკი ვერ იპოვა კარებში შემდგარ ცოლ-ქმარს მკეპხე ხმით მიუბრუნდა:

- სკამი!.. თუ შეიძლებოდეს...

- ბაბუა ბეგლარ... ეგება ჯობია ზალაში წამობრძანდეთ აწი,

- გაუბედავად შეესიტყვა მას კაცი და ცოლს გადახედა.

- მართლა წამობრძანდით, ბატონო, ზალაში იქ მოისვენეთ... - შეეშველა ქმარს ცოლი თავაზიანი ღიმილით და შემპარავი ხმით.

- თუ შეიძლებოდეს... მამყოფეთ ამ ადამიანთან ცოტა ხანს.

- მკვეთრად ამომარცვლა ბაბუა ბეგლარმა და თავის კოხტა თეთრ წვერზე ხელი ჩამოისვა (რაც ყოველთვის ბაბუა ბეგლარის გაგულისების ნიშანი იყო!).

- როგორც გენებოთ, ბატონო...

ბაბუა ბეგლარმა ჭასთუმალთან ახლოს მისწია დიასახლისის მიერ შემოტანილი სკამი და ჩამოჯდა.

- წადი ბეგლარ, წადი ... ღიღი მადლობელი ვარ ნახვისთვის - ჩაიჩურჩულა თვალდახუჭულმა ავადმყოფმა. ბეგლარმა არაფერი უთხრა.

ცოლ-ქმარი უხმოდ, უსიტყვოდ გაიღალა საკუჭნაოდან.

და მარტონი რჩებიან მოხუცები ერთმანეთის პირისპირ. ქალი თითქოს თვლემს თუ ბურანშია?

ბაბუა ბეგლარი ნაღვლიანად შესცქერის მის დამდნარ სახეს და... მწარე ფიქრები კენწლავენ გულს.

რა არის ადამიანი! რა ქალი იყო ოდესღაც, თავის დროზე, ეს ძვალტყავად ქცეული, დაჩიავებული დედაბერი...

და დაგრაგნილი თოკივით ნელ-ნელა იშლება ერთი ადამიანის ცხოვრების ამბავი ბეგლარ ლაშხიას თვალწინ.

ადრე დაქვრივდა... ხელის მთხოვნელი ბევრი ჰყავდა, მაგრამ ქმრის სახელს არ უღალატა. კერა არ გააცივა... დედაბოძად შეუდგა ოჯახს. ობლები ვაი-ვაგლახით დზარდა. ნამუსიანად და წმინდად ატარა დედის და ქალის სახელი. ოთხი ვაჟი ომში დაედუპა. ერთიდა შერჩა. იმათ დაბრუნებას ელოდა. დიდხანს ელოდა. ახლაც ელოდება. დარდმა და ნაღველმა გასტეხა და ადრე დააბერა.

ეს მრავალტანჯული ქალი სიცოცხლის უკანასკნელ მიჯნაზე უკეთესი ხვედრის ღირსი იყო.

ჰმ... ღირსი!

განა ღირსების მიხედვით მიეზღვება ხოლმე ყოველთვის ადამიანს?

მერედა რატომ? რატომ უნდა იყოს ასე?

ბაბუა ბეგლარს თავზე შემოუჭდვია ხელები. თვალნისლიანი შეჰყურებს ქალს. იგი ისევ ისე თვალდახუჭული წევს და ხმას არ იღებს. თვლემს თუ...

წყნარად წამოდგა ბაბუა ბეგლარი. კარი ფრთხილად გაიხურა. წამით შედგა და მერე...

დარბაზში დიასახლისის სახელდახელო სუფრა გაუწყვია. მოხუცი გასასვლელისკენ გაემართა. ცოლ-ქმარი წინ გადაუდგა:

- ბატონო, სულ ცოტა ხნით... მართალია, თქვენი საკადრისი

არაფერი გვაქვს მარა ჩვენიანი ბრძანდებით და არ დაგვძრა-
ხავთ... ერთი ჭიქა ღვინო... მიირთვით... - ითაფლება დიასახლი-
სი და თვალებში შესციცინებს მოხუცს. ბაბუა ბეგლარი ღუმს
მზერადასრილი.

- დედიკო, ბებიასაც შეეუტან საჭმელს კარგი? დღეს არა-
ფერი უჭამია... - დაირხა ანაზღად აქამდე კუთხეში უჩუმრად
მიყუჟული ბავშვის ხმა.

ქალი შეერთა. აიმრიზა, მერე თვალები დაუბრიალა შვილს:

- ხმა ჩაიწყვიტე! შენ რა იცი, როდის და რას ჭამს ბებია?

გაეთრიე ახლავე გარეთ!

უხმოდ გატრიალდა ბაბუა ბეგლარი კარისკენ.

- ბაბუა ბეგლარ... ერთი ჭიქა მაინც მიირთვით, დაილოცეთ...

შედგა მოხუცი. ზიზლით სავეს მზერა მიაპყრო ცოლ-ქმარს:

- ღმერთმა თქვენც შეგარცხინათ და თქვენი ღვინოც! - ფო-
ლადნარევი ხმით გამოკვეთა წვერზე ჩამოისვა ხელის გული
და შებრუნდა.

შეყვითლებული ფოთლები შრიალით ცვივიან ძირს.

შემოდგომაა. მერე მოვა ზამთარიც. სავესებით გაშიშვლდე-
ბიან ხეებო, ტან-გადარცული შეხედებიან დარსა თუ ავდარს
მერე...

დადგება გაზაფხული.

ადამიანის ცხოვრებაც ასევეა. ოღონდ ამ ხესავით ხელმეო-
რედ არ აყვავდება მისი სიცოცხლის ტოტი.

ეფროს სახე მოელანდა ბაბუა ბეგლარს ერთბაშად. მან თა-
ვისი სიცოცხლის ტოტი შვილს გადასცა სანაცვლოდ რა მიი-
ლო?

რად, რად მოიმკო სიკეთემ-ბოროტება? და მერე ვისგან?

დაუჯერებელია. წარმოდგენელია თითქოს და მაინც...

„რატომ მოხდა ასე?“ - ფიქრობს ბაბუა ბეგლარი.

„რატომ მოხდა ასე?“ - კითხულობენ ძირს შრიალით ჩა-
მოცვენილი ყვითელი ფოთლები.

„რატომ მოხდა ასე?“ - ჩივის ღაბუა ჩიტო, შიშველ ტოტზე
შემომჯდარი.

და აღშფოთების გრძნობა ყურძნის მტევანივით ნელ-ნელა წურავს ბერიკაცის გულს.

შადრეპანთა

დაცხა. სახელოები აიკარწყახა. მერე ჩამქრალი სიგარეტი ურნისკენ მოისროლა და ჩამომდგარ ავტობუსს ზანტად შეავლო თვალი.

„მეორით წავალ!“ - ის იყო გაიფიქრა და ერთბაშად გოგოს მზერა დაიჭირა. იმავე წამს გოგომ სახე მიაბრუნა და ავტობუსისაკენ გაიქცა.

უკვე დაძრულ ავტობუსს შეახტა, თვალით მოძებნა ქერათმიანი, მაღალი გოგო. არ მოუხედავს, მაგრამ იმანაც იგრძნო ბიჭის მოახლოება.

დაკვირვებით შეათვალიერა. ფუშფუშა, ქერა თმა მხრებსა და ბეჭებზე ჩამოშლოდა. აბზეკილი, პატარა ცხვირი ჰქონდა და სავსე, წითელი ტუჩები. შავად შეღებილ წამწამებში ლურჯი თვალები მინაბულიყვნენ. თუმცა ცალი თვალის ჭრილსდა ხედავდა მაინც ამჩნევდა, ეშმაკური, გამომწვევი ღიმილი რომ იდგა მათში.

მზერა ახლა მის დაქანებულ შიშველ მხრებს ჩააყოლა. მონდა მკლავზე შეეველო ხელი.

იგრძნო, ნელ-ნელა იმუხტებოდა. სულ ახლოს იყო, მხრის თავით ხანდახან კიდევ ეხებოდა მის ზურგს. გურამი ამჩნევდა, რომ გოგოც ფარულად უთვალთვალებდა ბიჭს.

გვერდით ადგილი გათავისუფლდა. გურამმა შემთხვევით ისარგებლა: გოგოს ფრთხილად შეახო ხელი: - „რა გრილი მკლავი აქვს“, - სასიამოვნოდ გაჰკრა გულში.

- დაბრძანდით! - და ქალიშვილის ყურისკენ ისე ახლოს დაიხარა, რომ სახეში თმის ბულბულებმა შეუღიტინეს.

ახლა კი ამოხედა გოგომ, თვალელებში ღიმილის ნაპერწკლები უციმციმებდა, თუმცა სახე სერიოზული ჰქონდა, ერთობ სერიოზული.

- გმადლობთ. მალე ჩავდივარ, - კრიალა კბილეები გამოაჩინა ერთბაშად და მერე ისევ იბრუნა პირი.

- მეც მალე ჩავალ, როგორი დამთხვევაა, არა?

გოგომ ტუჩები მჭიდროდ მოკუმდა, რომ ღიმილი შეეკავებინა. გურამი კვლავ დაიხარა მისკენ და ხმადაბლა ჩაულაპარაკა:

- ვატყობ, ჩვენ ერთი გზა გვაქვს. - თან სწრაფი ქორული მზერა შეავლო გოგოს ყელ-კისერს. ნაზი, სალუქი კანი თეთრად ქათქათებდა. ეტყობა, ჯერ „ზაგარი“ არ მიუღია. ახალჩამოსულიაო, გაივლო გულში.

- თქვენ მასე გგონიათ? - თვალები მოჭკუტა გოგომ.

„აჰა. ხუმრობს კიდეც? ვნახოთ, ვნახოთ, ძვირფასო“...

- დარწმუნებული ვარ.

ავტობუსიდან ჩამოსვლისას კვლავ ხელი მოჰკიდა მკლავში, გვერდზე გაჰყვა. გოგო ჯერ შეეცადა მკლავი გაეთავისუფლებინა, მაგრამ ბიჭმა ისეთი ალერსიანი ღიმილით შეხედა, რომ დამორჩილდა.

- ხომ გითხარით, ერთი გზა გვაქვს - მეტეი. და საერთოდ, იცით რა, ძალიან მეცნობით. უეჭველად სადღაც მინახხარით.

გოგომ უცებ გადაიკისკისა. მერე მოცინარი თვალებით შეხედა ბიჭს და ხმის გაგრძელებით წარმოთქვა:

- როგორ გეტყობათ, რომ ცრუობთ.

- მე და სიცრუე? - არტისტულად გაიკვირვა ბიჭმა. „მიდო, მიდო, გურამ. ჩიტი ბადეში ებმება“, - წააქეზა გუნებაში თავისი თავი.

- ოჰ, ოჰ, რა ხარო... თქვენ! - თითი დაუქნია გოგომ, თუმცა თვალები ისევ ისე უცინოდა.

„რა აცინებს ამ უპატრონოს“!

- ვინ ჩვენ? - ჩაეძია გურამი.

- აი, თქვენ... კავკასიელები... - ოდნავ აირია გოგო, როცა ბიჭის მოქუფრულ სახეს შეხედა.

- კავკასია ფართო მცნება გახლავთ, გენაცვალე.

- ოჰ, უკვე გეწყინათ. რა ბუტია ყოფილხართ. მაპატიეთ, მაგრამ იცით, გეოგრაფიაში ცოტას მოვიკოჭლებდი სკოლაში.

- გეტყობათ.

გოგომ კვლავ გაიცინა.

- ენამწარეც ყოფილხართ.

ბიჭმა აღარაფერი უპასუხა და ისევ გოგომ წამოიწყო:

- მაშ გამოდის, რომ თქვენ ქართველი არა ხართ?

- ქართველი გახლავართ, სხვათა შორის. მაგრამ კავკასიაში გეთაყვა, ქართველების გარდა, სხვებიც ცხოვრობენ და ამას მაინცდამაინც გეოგრაფიის დიდი ცოდნა არ სჭირდება.

ერთობ თავაზიანი კილო ჰქონდა გურამს, სახეც მეტისმეტად სერიოზული. ხელიც კი შეუშვა მკლავზე გოგოს.

- გასაგებია. ხომ შეიძლება ადამიანს უცოდინარობა აპატიოთ?

- რასაკვირველია, - გურამს ერთბაშად გაეცინა. - ჩვენში იტყვიან, არ ცოდნა არ ცოდებააო.

„მეტისმეტად შეუთითხნია წარბები და წამწამები. ისე, ანგელოსივით გოგოა მაინც. რა ტუჩ-კბილი აქვს...“

- მაშ თქვენ ამბობთ, რომ გეცნობით, არა? - დაუბრუნდა შეწყვეტილ საუბარს ქალი - და თან ამტკიცებთ, რომ ტყუილს არ ამბობთ?

- ნამდვილად.

- მე კი გუშინ საღამოს ჩამოვედი თქვენს ქალაქში. ასე რომ, არც ნანახი გეყოლებით, ხომ მართალია? „ხომ გამოგიჭირესავით“ ჟღერდა მის სიტყვებში... ტუჩები შეკავებული სიცილისაგან უთრთოდა.

- მაგრამ თქვენ ერთი რამ გამოგრჩათ მხედველობიდან, ჩემო კარგო, - დინჯად და დაბეჯითებით დაიწყო გურამმა, თან მომწუსხველ მზერას არ აცილებდა გოგოს სახეს. - ადამიანი შეიძლება დაგესიზმროს, ან იგი თქვენს წარმოსახვაში არსებობდეს. და აი, როგორც კი დაინახავთ მას იმ წუთშივე ცნობთ.

„ყოვლად ტრივიალურ, ბანალურ სისულელეებს ვჩმახავ და მაინც მიზანს აღწევს, მგონია... ო, ქალებო, ქალებო!...“

- და აი, მეც, დაგინახეთ თუ არა, მაშინვე გიცანით. რა გქვიათ?

- გამოიცანით. თუკი წარმოსახვაში გყავდით ნანახი, სახელიც გეცოდინებათ.

- მარჩიელობა არ მიყვარს.

- ოჰ, თქვენ ძალზე ამაყი ხართ. იქ, გაჩერებაზეც რომ იდექით, ვერავის ამჩნევდით.

„და მაშინ, ჩემო მშვენიერო, შენ გაბრაზდი და გადაწყვიტე, როგორმე მიგეპყრო ჩემი ყურადღება, არა? და აი, ეწიე კიდეც საწადელს... მაგრამ იქ, გაჩერებაზე რას ვფიქრობდი? მართლა არ შემიმჩნევია ეს გოგო... ჰო, გუჯაზე ვიყავი გაბრაზებული. უშნო აკვიატება იცის. ის თუ სუფრა იყო, დაიჩემა“.

- აი, თქვენ ახლაც ჩაფიქრდით.

მყისვე გამოერკვა. გოგოს მკლავი მაგრად მიიკრა გვერდზე, თვალებში ჩახელა:

- არ შეიძლება ასეთი ლამაზი გოგონა ვერ შეამჩნიო. ეტყობა, საერთოდ გათიშული ვიყავი იმ წუთას. მოდით, კაფეში შევიდეთ. ცოტა მომწყურდა და მშია კიდეც. თუ თქვენ, რასაკვირველია, არაფერი გაქვთ საწინააღმდეგო!

- ოი, არა, არა... - შეიცხადა გოგომ. მაგრამ ბიჭი ისეთი თვალებით უყურებდა, ისეთი მოკრძალებული და თან გულითადი ჩანდა, რომ თუმცა ყოყმანით და ფეხისთრევით, მაინც დაყვა მის ნებას.

ინგა (უკვე სახელი იცოდა მისი გურამმა), ჯერ მორცხვობდა, მერე თანდათან გათამამდა. გაშინაურდა.

„კარგა გვარიანად შიები. რამხელა უარზე კი იყო.“ - გაიფიქრა უნებურად, როცა დაინახა, რა პირწმინდად მოასუფთავა თეფში გოგომ. ღვინოზეც თავდაპირველად გაინახა, მაგრამ მერე ღვინოსაც მოუღხინა. ლოყები აეტიკიცა თვალები აუჩუქუნდა.

- ძალიან მომწონხართ, ინგა.

- თქვენ ისევ ცრუობთ, გურამ.

- ძალიან მომწონხართ. ნამდვილად. - დაუინებით გაიმეორა გურამმა და თვალებში ხანგრძლივად ჩახელა. გოგო აირია წამწამები აუხამხამდა. მერე ჭიქას მიწვდა. ტუჩებთან მიიტანა ცოტა მოწრუპა. მერე ისევ დადგა ბიჭმა ხელი დაადო ხელზე.

- თქვენ?

გოგო გაიტრუნა. მერე ზღვასავით აბიბინებული თვალები შეანათა ბიჭს.

„მართლა დიდებული გოგოა და... ძალიან მაღელვებს.“

- იცით, ჩემს საქმროს რომ ესმოდეს ეს...

გურამს წარბიც არ შერხევია.

- ეჭვიანი საქმრო გყავთ? - თითქოს აქ არაფერიაო, ისე ჰკითხა.

- იცით... საერთოდ, პრინციპში... ეჭვიანი არ არის, მაგრამ... ხანდახან...

- ჩამორჩენილი ადამიანი ყოფილა თქვენი საქმრო. - უცებ მოჭრა გურამმა და სკამზე გასწორდა, სიგარეტი გააბოლა - რა ღროს იჭვიანობაა? მეოცე საუკუნეში ვცხოვრობთ. პირიქით, უნდა სიამოვნებდეს კიდეც, რომ მისი საცოლე სხვებსაც მოსწონთ, ხომ მართალია?

- პრინციპში, მართალია, ცხადია... მაგრამ?..

- არავეთარი მაგრამ. - გურამი წამოდგა. - ინგა მაპატიეთ, ახლავე მოვალ... - შესაგებებლად წამოსულ მომტან ქალს ჰკითხა:- აქ თქვენთან, მგონი ტელეფონი გაქვთ?

- მიბრძანდით ღირექტორის კაბინეტში, იქ არავინაა ახლა.

- გმადლობთ. ერთი წუთით, ინგა... უკაცრავად ვარ...

- არა უშავს, არა უშავს - ინგა იღიმებოდა.

გურამი ღირექტორის ოთახში შევიდა, კარი მჭიდროდ მოხურა და ნომერი აკრიფა.

- გისმენთ! - მოესმა ნაცნობი ხმა ყურმილში, წამით შეყოყმანდა.

- ალო. ალო...

- მე ვარ.

- ოჰ, გურამ, შენა ხარ? - გოგომ გაიცინა - საიდან რეკავ? ქუჩიდან? ხომ მივდივართ? მე უკვე მზადა ვარ.

გურამმა ხმას საიდუმლო და ღრმააზროვანი კილო მისცა:

- მაკა, მაპატიე, გენაცვალე, ვერ მოვდივარ. მერე აგიხსნი...

- რა... რა იყო? - გოგონას ხმა გაეზზარა.

- აქედან ვერ გეტყვი. სხვა ღროს წავიდეთ გემის დასათვალიერებლად. მაპატიე, ფისო, მაგრამ ისეთი საქმეა?!

- რა არის ისეთი?... შენ მასე იცი!.. მიზეზი არ დაგელევა... ალბათ დასაღწევად მიღიხარ სადმე... აი გიამ „ორერას“ ბილეთები მოიტანა და შენი გულისთვის უარი ეუთხარი...

- თუ ასე გული გწყდება შეგიძლია წაყვე გიას. მე მგონი ჯერაც გვიან არ არის!

- თუ ღმერთი გწამს ნუ იკბინები!

- რა შუაშია კბენა? ისე, მეც შემეძლო „ორერაზე“ ბილეთი მეშოვნა, თუ... ასე გულით გინდოდა, - თქვა და ენა მოიკენიდა. მაკას რომ „ორერას“ კონცერტზე წასვლა უნდოდა, იცოდა, რასაკვირველია. ჰოდა, ახლა ინანა, ნამეტანი შეეტოპე მგონიო.

- და „კააბშე“, რა გააჭირეთ საქმე ამ თქვენი „ორერათი“? გეგონება... სხვა აღარაფერი არსებობს. „ორერა“ თუ არა?

- გურამ, რა გაყვირებს სირცხვილია!

- ჰო, კაი ბატონო. ბოდიშს ვიხდო - ხმას დაუწია გურამმა. - ხვალ ვიშოვნი ბილეთებს და წავიდეთ!

- ამ საღამოს უკანასკნელი კონცერტია გურამ!

- ჰოდა წადი მერე. ვინ გიშლის?! - კვლავ იფეთქა გურამმა - კიდეც კარგო გემზე არ წავედით. მაშინ ხომ ვერ წახვიდოდი კონცერტზე, გიასთან ერთად? მაღლობის მაგიერ მეჩხუბები კიდეც?

- გურამ... მე შენთან მინდოდა...

- არა უშავს რა... გიასთან არანაკლებ კარგად იგრძნობ თავს. იქნებ უკეთაც.

ყურმილი გამეტებით დაახეთქა. სულ არ უნდოდა გაბრაზებულიყო და მაინც გაბრაზდა, სიანჩხლემ გულზე მოუჭირა.

„უჰ თქვენი! თქვენ თვითონ არ იცით, რა გინდათ და რა არა“. ხელებოდა რომ სადღაც გაღმა ედავებოდა.

„თუმცა... მეც რა მრჯის? რაზე ვიშლი ნერვებს? რაც უნდა ის ქნას. მომაბეზრა თავი ამ ვითომდა ერთგულებით“.

ახლა ეს გაგულისება ხელს აძლევდა. დარბაზში უდარდელი იერით შემობრუნდა.

ინგა იქ აღარ დახვდა. ცოტა გაუკვირდა. „აღბათ ტუალეტში შევიდა“, - გაივლო გულში და მაგიდას მიუჯდა სიგარეტი მოქაჩა.

„გვიამ ბილეთები მოიტანა! დიდი ამბავი! ვინ შეეხვეწა ჯერ ერთი? და ვააბშე, რას ეტორლიალება ის ვაჟბატონი, ვერ გამიგია. ჰმ. ვერ გამიგია?! სანამ ერთს გემოზე არ მივბეგვავ არ შეეშეება. უჰ, ვერ ვიტან ასეთ ტიპებს. ვითომ არაფერი. მამა აბრამის ბატკანის იერი აქვს - სინამდვილეში კი... მაკაც კაი ვინმეა. ვითომ უჩემოდ ფეხს არ ადგამს არსად. ვითომ სულ მე შემომცინებებს თვალებში... კარგები ხართ ყველანი. ხომ წავიდა ახლა გიასთან ერთად კონცერტზე? „მე შენთან მინდოდა“... - გამოაჯავრა მაკას გუნებაში. მეც კარგად ვუთხარი. არ ეჭამ მაგისთანებს. ესლა მაკლია ახლა. არ ეუნდივარ? „კაკ ნიბუდ“ რა! მაკასთანა გოგოებს როგორმე დღეში ათს წამოვავებ. თუნდაც ეს ჩემი ინგა რად ღირს რა გოგოა? შოლტივით ტანი აქვს. რა თვალები, ტუჩები... მაგრამ სად არის აბდენ ხანს ჩემი მზეთუნახავი? - საათს დახედა. კაი დრო გასულიყო, რაღაცამ უსიამოვნოდ გაჰკრა გულზე. რაღაც იაზრა. გულგრილი სახით ოფიციანტი მოიხმო, ფული გადაიხადა. მაგრამ რატომღაც მზეურას ვერ უსწორებდა ქალს. მერე - როცა ადგა უნებურად თვალით მოძებნა თავისი თანამეინახე.

- წავიდა. აღბათ აღარ მოვა. - ჩუმად, თითქოს საიდუმლოდ ჩაულაპარაკა ოფიციანტმა ქალმა და დახლისკენ გაბრუნდა.

გარეთ რომ გამოვიდა, ქურდულად მიიხედ-მოიხედა. ასეთი რამ თავის დღეში არ მოსვლია. ქალების ყურადღებით გალაღებულს ვერ წარმოედგინა თუ ასეთ რამეს ვინმე გაუბედავდა გააცურეს და მერე როგორ? მაგრამ თვით ეს მარცხი როდი ჰკლავდა ოფიციანტი ქალისა და კაფეში მსხდომთა თვალში სასაცილოდ რომ გამოჩნდა ეს ვერ მოენელებინა.

„თუ სადმე გადავაწყდი, მოვკლავ მაგ უბედურს. არ ვაცოცხლებ!“ - გამმაგებულმა სიგარეტის კოლოფი ხელში მოსრისა.

„მოვებნე. მიწის გულშიც რომ ჩაძვრეს მაინც მოვებნე!“

შეეცადა გარეგნულად მშვიდი იერით გასცლოდა იქაურობას. ერთი წამით გაიფიქრა კიდეც, - იქნებ განგებ დამეძალა და აი, საცაა გამოჩნდება კიდეცო.

სკვერში შევიდა და სანაპიროს ნელი ნაბიჯით დაუყვა. ბრაზი აბრჩობდა - „მთელი საათიანი ლაპარაკი რომ გავუბი მაკას! ახია ჩემზე, ან საერთოდ, რას ვურეკავდი? იდიოტი ვარ. კრეტინი“.

ჯიბებში ხელებჩაწყობილი მიაბიჯებდა სანაპიროზე. ზღვა მშვიდად ლივლივებდა. ივნისის წყნარ გრილი საღამო იყო. ზღვაური სასიამოვნოდ ელამუნებოდა სახეზე. სასეირნოდ გამოსული ხალხის ჟრიაშული იდგა. ნაცნობები ესალმებოდნენ, თვითონაც უქნევდა თავს მაგრამ მისი გონება და ფიქრი სულ სხვაგან ჰქროდა.

„ამათ რომ გაიგონ, რა მომივიდა?... აქამდე მე დავცინოდი სხვებს, ახლა მე ამომიღებენ ნიშანში. მტერი ჩავარდა ამათ ყბაში. ის... ის კახპა ვერ გაბედავს თქმას ვერც გამოჩნდება ქალაქში. შეიძლება... შეიძლება კი არა, დაითესება ალბათ ქალაქიდან, მაგრამ... ის ოფიციალტი ქალი? თვალებში ღიმილი ედგა. ალბათ დამცინოდა ნიშნს მიგებდა ესეც შენო. აბა რა გეგონაო. უხაროდა. ძალღი ძალღის ტყავს არ დახეცს! გაწყდა თქვენი სინსილა!“.

- ჩქარა გამოადგი ფეხი, კაცო. ვერ ხედავ დაგვაგვიანდა. ჩემი სიკედილი. აწი არც შეგვიშვებენ ალბათ!

- არ შეგვიშვებენ, აბა?

- არა, არ გაკადრებენ, შენმა მზემ. მინისტრი მყევხარ, ხომ იცი!

- ქალო, ჩემი თავისთვის მე მინისტრიც ვარ და პრეზიდენტიც. დაიხსოვე ეგ ერთხელ და სამუდამოდ!

- აბა ჰე. დაიწყე ახლა შენებურად!

- რა გინდა, ქალო? რას გადამეკიდე? შენ თუ არ ნახე ამაღამ „ორერას“ კონცერტი, თავს მოიკლავენ, ეს რა უბედურება დაგვატყდაო.

გურამს ტუჩები მოედრიცა: „ცოლქმრული იდილია!“ - გაი-

ფიქრა გესლიანად და მოჭუტული თვალი გააყოლა ჯარისკაცული ნაბიჯებით მიმავალ, ტარანივით გამზდარ ქალს და ჩამრგვალებულ, პატარა ტანის მამაკაცს ძლივს რომ მიბაჯბაჯებდა ცოლის გვერდით, თან ხშირ-ხშირად ცხვირსახოცს ისვამდა მელოტ თავზე.

„ორერას“ კონცერტი... მთელი ქალაქი გადარეულია. ერთმანეთის ფეხის ხმას არიან აყოლილი... მაკაც! თუმცა, რატომ არა? მე თუ მომწონს, რატომ არ შეიძლება სხვასაც გულწრფელად მოსწონდეს? რატომ გვაქვს ტვინში გამჯდარი ჩვენი გემოვნების, ჩვენი „მეს“ განსაკუთრებულობა, მეორესთან უცილო უპირატესობის შეგრძნება? აი მაკაც... ხომ დარწმუნებული ვიყავი, უჩემოდ ფეხს არ გაადგამდა... იქნებ...არც გაუდგამს?“.

წამით ადგილზე გააქცევა ამ აზრმა. მერე ნერვული სიჩქარით ჯიბეები მოიქექა, ორკაპიკიანს დაუწყო ძებნა. ვერ იპოვა.

„ასეა. როცა გინდა!“ – გუნებაში შეიკურთხა, მერე წყლის გამყიდველთან მივიდა. არც მას აღმოაჩნდა ორკაპიკიანი. თავი ძლივს შეიკავა რომ არ გამოეღანძლა უდანაშაულო კაცი. როგორც იქნა კიოსკის გამყიდველთან გაუძართლა.

ყულაბაში ფულს რომ აგდებდა, შეამჩნია ხელი უკანკალებდა. სანამ ზუმერი გაისმოდა, მღელვარებისაგან სუნთქვა. შეეკრა.

დიდხანს არ იღებდნენ ყურმილს. გადაწყვიტა, მაკა კონცერტზე წასულაო. მაინც ჯიუტად იდგა და ხელს არ უშვებდა ყურმილს. ბოლოს ნაცნობი ხმა გაისმა:

- გისმენთ!

ერთბამად დამშვიდდა. იგრძნო, დაუბრუნდა წინანდელი თვითდაჯერება, სიამაყე, გოროზობა და შემწყნარებელი კილოც კი.

- არ წაზვედი კონცერტზე?

- შენ... შენ მეკითხები ამას? – გოგონას ხმა უთრთოდა. ბიჭს მოეჩვენა, რომ იგი ტირილს იკაებდა.

- მაკა მაპატიე, გენაცვალე. აუტანელი ვიღაცა ვარ. ეგოისტი, დესპოტი. იცო განგებ გავაკეთე. მინდოდა გამომეცადე...

- რაო, რაო?
- კარგი მაპატიე ახლა. შადრევანთან გელოდები. ჩამოდი.
- შენ... შენ თავს გაგივიდა, ხომ იცი? აღარ მსურს შენი ხმის გაგონება. შენ... შენნაირი გგონია ყველა...
- ვიცი. ყველაფერი ეს შენზე უკეთ ვიცი. შადრევანთან გელოდები.
- გოგონა ჩუმად იყო. „მგონი ტირის!“ - სიამოვნებით გაურბინა თავში.
- სხვა ჩემს ადგილას რომ იყოს... ვიცი როგორც მოიქცეოდა... - დაიწყო გოგონამ შეგუბებული ხმით. და ისევ გაჩუმდა.
- მაგრამ შენ ხომ სხვა არა ხარ? შენ ჩემი პაატარა, საყვარელი გოგო ხარ. და ეს შენც კარგად იცი...
- მე არაფერი ვიცი... არაფერი მჯერა შენი.
- კარგი. ამჟამე მერე ვილაპარაკოთ. ახლა ხალხი ნერვიულობს რიგში - მოლიმარე თვალი მიმოავლო გარშემო: არავინ იდგა მის მეტი. - წავედი ახლა მე და დაგელოდები შადრევანთან.
- გოგონა დუმდა.
- მაკა!
- ჰო, კარგი. ჩამოვალ. ჩავიცვამ და წამოვალ. საძაგელო! ბიჭმა გაიღიმა.
- გელოდები. არ დაიგვიანო! - მერე ყურმილი დაკიდა კმაყოფილი იერით სიგარეტი ამოიღო, გააბოლა და ნელი ნაბიჯით გაემართა სკვერის შუაგულში ლაღად მოჩუხჩუხე შადრევანისკენ.

სიკვდილის ზვავი

- ტანჯვის ღიმილი გაყინულა ტუჩებზე.
- ტანჯვისა და წუხილის ნაკეალევია შეჭმუხნულ შუბლზეც, მთელ სახეზე.
- სახეზე?... სადღაა სახე?... დაღეწილ-დასაბიჩრებული სახე არ ჩანს! - იგი სუდარის ქვეშაა მოქცეული.

დჶა მაინც... ჰგონია - ის კი არადა დარწმუნებულია რომ... მიცვ ალებულის ყოველ ნაკეთზე უეჭველად, უსათუოდ ტანჯვა-წვალეება იქნება აღბეჭდილი!

ხალხი კი... მოდის და მიდის. უხმაუროდ. ფეხაკრეფით. მზე-რადჯირილი. ერთობ ცოტანი არიან. არცთუ მრავალრიცხოვანი ჭირის უფლებიც მღუმარედ ჩამორიგებულან სკამებზე და... თითქოს ტირიან და არც ტირიან.

მხოლოდ სახეგამტკნარებული დედა ჩუმად ზუზუნებს თავისთვის: დედა შვილო, დედა შვილოო. მხოლოდ ეს ორად ორი სიტყვა ამოსდის გამშრალი ყელიდან. დანარჩენები კი იქ, შიგნით, ზოიხში იკარგებიან. გარეთ ველარ გამოულწევიათ. კალთაში ჩაყრილი, ერთმანეთში ჩაწულ-ჩაგრეხილი თითები უფრო მეტის მეტყველებენ, ვიდრე ბაგე-პირი.

არა ცეკვილების ზღვა. არა ხალხის უწყვეტი ნაკადი - არამედ გამიშვლებული, შეუნიღბავი და ამდენად უფრო შემზარავი სილატაკე და სიღუბჭირე, ქვეცნობიერ შიშთან ერთად შავ ჩარჩოსავით შემოვლებია აქაურობას და ჰაერს ამძიმებს, სუნთქვას უბშობს ადამიანს.

სწრაფად ადგა. კარში გავიდა.

კუთხეში ატუზული, ნაცრისფერსახიანი, წოწოლა მხრებში მოხრილი მამაკაცი გაფაციცებულ მზერას თითქოს არიდებს მოსამძიმრეებს, რომელთაც ასევე გაურბით თვალი განზე.

გვერდით, პაწია სამზარეულოში შაოსანი ქალები და ბავშვები შეკუნჭულან და ხმადაბლა დამფრთხალი იერით რაღაცას ტუტუნებენ ერთმანეთში.

... ხმაურიან ქუჩას აჩქარებული ნაბიჯით დაუყვა. ვერა. ველარ გაუძლია ბოლომდე. თითქოს ვიღაცას თუ რაღაცას გამოექცა უჩინრად და დაჟინებით რომ ეძალებოდა მთელი ამ ხნის განმავლობაში და საშველს არ აძლევდა...

ტაქსმა სცლა შეანელა.

„ჰმ!... იპოვა რაღა კლიენტი!“

საფულეში მხოლოდ ათკაპიკიანი უდევს.

დაძრულ ქროლეიბუსს შეახტა. „დემოსის ტრანსპორტი“,

როგორც თავად უწოდებს ირონიულად-ჩვეულებისამებრ ნეკლა მიჩაქჩაქებს, ხალხით საკმაოდ დატენილი.

ბაქანზე მიყუჟულო, სახელურზე ორივე ხელით ჩაფრენილად ამრეზილი სახით რატომღაც ტროლეიბუსის მარშრუტს ზომავს გუნებაში.

ვაჟა-ფშაველას ბოლოს იგი შემოტრიალდება და კვლავ ცენტრისკენ გასწევს ნება-ნება მერე მოედანზე წრეს დაარტყამს და ისევ საბურთალოსკენ იბრუნებს პირს და ასე გრძელდება ყოველ დღე. ასეთია მისი გრაფიკი. ასეთია ცხოვრების ყოველდღიური განრიგიც - ერთი და იგივე, ერთი და იგივე მეორდება და უსრულებლივ. არაფერი იცვლება, არაფერი არღვევს ერთფეროვნების ამ თითქოსდა ერთხელ და სამუდამოდ დაკანონებულ რიტმს. იშვიათად, ათასში ერთხელ თუ ამოვარდება კალაპოტიდან „რალაცა“, ასევე ერთბაშად, მოულოდნელად რომ ამღვრევს მღორე, ზანტ მდინარებას... და ... კვლავ ძველებურადაა ყველაფერი.

მგზავრები კი ჩადიან და ამოდიან ფაციფუცით, ხმაურით.

„არც ისე მცირეა ქალაქში ზუთკაპიციანთა რიცხვი! - ეღიშება სარკასტულად, თუმცა...

Stop!

უბილეთო მგზავრო! როგორ არა გრცხვენიათ?.. ეკადრება განა ეს თქვენს ჭაღარას პატივცემულო? ან შენ... „ნაშიმშილარო“ სტუდენტო, ბუღალავით რომ ატრიალებ თვალებს?.. დასაშვებია განა ასეთი უმსგავსოება საბჭოთა მოქალაქისათვის?

ტროლეიბუსი რატომღაც სიჩქარეს უმატებს. გზის სიფართოვის თუ სხვა რამ პირადული მოსაზრების გამო, მძლოლი გამალებით მიაქროლებს მანქანას.

„ბიჭოს! რა გაუტია!... ნეტა რა მოელანდა?.. მაგრამ... ეყოფა კი ბოლომდე ჰოფსილა?

ააარა! ბოლომდე ვეღარ შეძლო!... ასეა! ბოლომდე ყოველთვის ჭირს ლელოს გატანა!..

ღმერთო ჩემო! რა აბსურდული ზრები მომდის თავში!.. რა დროს ეგებება!..

თუმცა რატომ აბსურდული?.. აბსურდული იქნება განა აი

ახლა რომ შევევარდე შიგ, ტროლეიბუსის შუაგულში და ხმამალა დავიძახო:

- ხალხნო! ვინც აქ ბრძანდებით და ვინც აქ არ არის, ხომ ვართ ყველანი სიკვდილის შვილები? - ჯერ გაოცება. სახტად დარჩენილი სახეები, მერე ჩოჩქოლი.

- ვინაა, კაცო, ეს სულელი გოგო?

- საწყალი... ეტყობა, აურიია...

- საცოდავი! ვაი, უბედურ დედამისს!..

- სიტყვას ბანზე ნუ მიგდებთ! ხომ ყველანი მოვკვდებით-მეთქი, დღეს იქნება თუ ხვალა თუ მაშეგ, თუ ოცნა ოცდაათი, ანდა ორმოცდაათი წლის შემდეგ? ეგ სულერთია ბოლოსდაბოლოს! მთავარია, რომ ყველანი დავიზოცებით, მართალია, თუ არა?

ისევ გნიასი. რია-რია. ლანძღვა-გინება.

- კაი, ბატონო! ვიყო მე შესულილი! მაგრამ კითხვაზე გამეცით პასუხი! ვართ თუ არა სუყველანი, სათითაოდ, უგამონაკლისოდ - სიკვდილის შვილები-მეთქი? ჰო, თუ არა?

აი, შენ! თვალეზბრიალა გოგოვ, წელან რომ ასე გულიანად კისკისებდი. როცა იქნება, ხომ მატლები შეგიჭამს მაგ ლამაზ თვალებს, სახეს მთელ სხეულს და გამოხრული ძვლებიღა დარჩები მიწაში!..

შენც, „ჩვენი ქვეყნის რაინდო“, ასე მედიდურად და ამაყად რომ იჭიმები, შენგანაც ხომ ბუნდლა არ დარჩება ამ დედამიწაზე?..

შენც, „ფილოსოფიურად“ მომზირალო, მხცოვანო ბერიკაცო, არც შენგან დარჩება არაფერი, მატლის და ჭიისგან შეჭმული ჩონჩხის გარდა!.. და შენც, გაკაპასებულო და გაფუებულო ქალბატონო, რატომღაც ტროლეიბუსით რომ მგზავრობ-როგორც ჩანს, მანეთიანი დაგენანა ტაქსისათვის - ასე კაპუეტივით რომ ქაჩავ თვალებს - თუ გგონია, გიშველის დაგროვებული განძი და სიკვდილს გადაურჩები?

- გააჩერეთ! ვინ უშვებს კაცო ამისთანებს გარეთ!

- ასათიანზე ადგილი არ არისო. ასე ამბობენ!

- მილიციას დაუძახეთ! დაიჭიროს ეს გადარეული გოგო!

- ჰა, ჰა, ჰა ბატონებო, ვერ დაიჭირავს სიკვდილსაო, ასე ბრძანა რუსთაველმა!.. ვერც თქვენი მილიცია-პოლიცია ვერც მთელ „პოლიტბიუროს სასტავს“ რომ გამოუძახოთ ახლა, ვერაფერს გახდება. ტყუილია!.. ყველანი გაეფშეკოთ ფეხებს რა ღლეკა რა ზვალ! მორჩა და გათავდა! გარდაუვალია ეგ ამბავი!

- კისერი გიტეხია და კინჩხიც! თუ გინდა ახლავე გაგიცხია სული!.. რას გვერჩი, შე შეჩვენებულო?

- ბოლმაა გველის წიწილია ვერა ხედავთ!

- ჰა, ჰა, ჰა გულზე მოგხვდათ განა? კუჭი მოგეწვათ? სულ ტყუილა გეგონათ, აბა, დედამიწის ღერძი თუ არა, მისი ჭიპი მაინც ბრძანდებოდა! ვერ მოგართევს! აარაო, მელა მატყუარაო!.. სინამდვილეში მხოლოდ მოლოდინაღუე ლანდები და აჩრდილები ვართ, საიმქვეყნიოდ გახაზილებულნი! მეტი არაფერი! სრულიად არაფერი!..

ჰოდა, რაკი მასეა, რას ვედიდგულებით ერთმანეთს, თქვე ცოდვისშვილებო, თქვენა! თქვე უღმერთოებო! მაშ, რათა ვჭამთ ერთმანეთის ხორცს, რომელსაც მიწა შეგვიჭამს?.. რას ვერ ვიყოფთ ერთმანეთში, სალაფავს თუ... სამარეს? იმ სამარეს ხომ არა, საცა რიგრიგობით ჩაგვტენიან სუყველას ერთ მშვენიერ თუ უბედურ ღლეკ, ჭიაღუის გასახარად?.. მაშ, რად ვისტუმრებთ-მეთქი ერთმანეთს უდროოდ იქითკენ, საითაც უკლებლივ ყველანი წავკუსკუსდებით? ჰა, მიპასუხე, შე ჯიშინო, შენა!

- ამ გაქანებული ტროლეიბუსიდან უნდა მოისროლო ეგ გარეწარო, ეგ ნაბიჭვარი ეგა! ამის... რა გაცინებსკაცო, რა არის სასაცილო?

- გიჟია, ვერა ხედავთ!

- აბა, ჰე, დაქიჩმაჩლით და მოისროლეთ აქედან ეს გიჟი!.. რას უცდით? რას ელოდებით?.. მაგრამ არა! საქმე საქმეზე რომ მიდგება, მშიშრები ხართ, მხდლები, ლაჩრები! პირდაპირ ვერ გაბედავთ!.. ზურგში ჩასაფრება უფრო გეხერხებათ!

მილიცია-პოლიციაო, ვაი, თქვენს პატრონს!

- ჰეი მძღოლო! გააჩერე მანქანა!.. ჩავდივარ! არ მსურს ამ ნახირში ყოფნა-თუნდაც-დროებით! გააჩერე-მეთქი გეუბნებიან!

თქვენ კი თქვე ბლენძია ამპარტავეანო, კულაბზიკა აჩრდილებო, უბადრუკო სულებო, იფიქრეთ იმაზე, რაც წელან გითხარით!... გეყურებათ თუ არა? დიახ, თქვენ გასაგონად ვამბობ, უკვდავობანას რომ თამაშობთ ამ ტაკიმასხრულ სცენაზე, ცხოვრებას რომ ეძახით.

მემენტო მორი!

გახსოვდეთ სიკვდილო ბატონებო! თუმცა... მეტი არაა ჩემი მტერი, თქვენ რაიმე შეიგნოთ, რაიმე შეისმინოთ!

აბა მამ ნახვამდის - საიქიოში შეხვედრამდე!.. „პაკა“, „ჩაო“!

დიდხანს ეძება გასაღები, მერე მოთმინებადაკარგულმა ზარის ღილაკს დააჭირა თითი გამეტებით, მერე ისევ ჩანთა ამოქექა. იპოვა როგორც იქნა. სწრაფად შეაღო კარი. დიდ ოთახში შუქი არ ენთო, მაგრამ, იქედან ტელევიზორის ხმა გამოდიოდა.

„ნატა ალბათ თავის დაქალებთან ზის და“ - აზრი გაუწყდა.

აბაზანის სარკესთან ახლოს მიიტანა სახე: „მართლა შემოვიღე კვავარ“, გაიფიქრა და მოულოდნელად ტუჩები დაებრიცა ცრემლები წასკდა. ამ ხნის განმავლობაში არ უტირია. ცრემლი თითქოს გაუშრა და აი, ახლა... გულამოსკენით აქვითინდა.

ტირილით გული რომ მოიჯერა, სახეზე ჰეშვით შეისხა წყალი. დაწითლებული თვალები საგულდაგულოდ ამოიბანა.

მოშლილი ონკანიდან ისევ ისე შეუწყვეტლად მოედინება წყალი, მეტლახაცენილ იატაკზე დაფენილი ჩვარი სველია და ირგვლივ შმორისა და ნესტის სუნი დგას. მაგრამ ამჯერად გულგრილად მიმოავლო მზერა მინგრეულ-მონგრეულ სააბაზანოსკა არაფრისმხედველი თვალი შეავლო სამზარეულოში კარჩამოფრიალებულ კარადასაც.

უანგარიზოდ, უფრო ინსტინქტურად გაზქურასთან მივიდა და ქვაბს სახურავი ახადა. უფროს დას აჯაფსანდალი გაეკეთებინა. უგულოდ, მექანიკურად გადმოიღო საინზე კერძი და უგულოდვე გადაყლაპა ორიოდე ლუკმა.

ვერა. ველარ შეძლებს ახლა ჭამას.

კვლავ ცივი წყალი შეისხა სახეზე, სავსე ჭიქა ბოლომდე, სულმოუთქმელად გამოცალა და საძინებელი ორთახისკენ გაემართა.

წამით შესასვლელთან შეჩერდა. მერე მკვეთრად მოტრიალდა და... დიდ ოთახში შეაბიჯა.

ტელევიზორს მართლაც მისხდომიან ნატა და მისი მეგობარი ქალები და ხმამაღალი კომენტარებით, სიცილ-კისკისით უყურებენ გადაცემას. პატარა მაგიდაზე ყავისა და კონიაკის ჭიქებია დახვავებული. ოთახი-გაბოლილი.

- ეკ ლიკა?.. როდის მოხვედი?.. პრივეტ!.. ვერც შეგამჩნიეთ!..

- ყავა ხომ არ გინდა!.. იცო, ძალიან საინტერესო გადაცემაა...

- შუქი აანთე,

- არა. არ მინდა ასე იყოს!

- რათა ხან უხასიათოდ, გენაცვალე? რამე ხომ არ მოხდა?

- ხო, მართლა, გოგოებო!.. ლიკას თანამშრომელმა ქალმა თავი მოიკლა ამ ორი დღის წინ... მერვე სართულიდან გადმოხტა!..

- რას ამბობ?!

- რა საშინელებაა ღმერთო ჩემო!..

- საცოდავი!.. რატომ?.. რისთვის? .. რა მოხდა?

- ა... ააა ვიცი! ვიცი! მეც გავიგე! რაღაც სასიყვარულო ამბავია „სლუჟებნი“ რომანივით რა! ქალს რომანი ჰქონია თავის უფროსთან, ცოლს შეუსწრია სტამბაში თუ... რაღაც ამდაგვარი...

- რა რომანი?.. რის რომანი? რას ამბობ ნინი?.. მორიგეობის დროს განყოფილების გამგე ცუდად გამხდარა. ჰოდა ის საცოდავი რუსიკო, აბებს რომ ასმევდა სავარძელში გულშედონებულ კაცს მაშინ შემოიჭრა თურმე მისი ცოლი. ეტყობა, მანამდეც ეჭვიანობდა მათზე. ჰოდა დაუდარაჯდა და... ჩახვეულებს მივუსწარიო, ქვეყანა შეუყრია! უშვერი სიტყვებით გაულანძღავს ის უბედური. ერთი სიტყვით...

- გაჩუმდი, ნატა!.. რაებს ლაპარაკობ? - წამით ჩუქრა: - უსმართლოდ შეურაცხევეს გესმით? დაამცირეს. მიწასთან გაასწორეს. სულში ჩააფურთხეს. ვერ აიტანა გესმით? ყველა ვერ ურიგდება ღირსების შელახვას. ასე იყო, მორჩა და გათავდა.

ხანგრძლივად ჩამოვარდნილ სიჩუმეს მხოლოდ ტევიზორის ხმა არღვევს. ენაჩავარდნილი ქალები ერთხანს უსიტყვოდ, უზრდოდ შესცქერიან ეკრანს.

ნატა გავიდა და ცოტა ხანში დას ყავა მოუტანა. ლიკამ უსიტყვოდ ჩამოართვა ჭიქა და ნელა შეუდგა სმას.

- არა ერთი შეხედეთ, გოგოებო ამათ - რა კაბები აცვიათრა სამკაულები უკეთიათ! - დაარღვია უხერხული ღუმილი ნინიმ, ალბათ, იმისთვის, რომ რაღაცა ეთქვა. აყვნენ.

- ჰო... აბა რომელ ამათგანს მოუვა თავში აზრად თვითმკვლელობა?

- შენ ეგა თქვი და!

- რატომ? თავთავისებური პრობლემები ყველასა აქვს. ალბათ ამათაც ექნებათ!

- პრობლემებს გააჩნია!

- გახსოვთ, კენედის ნაცოლარის, ჟაკლინას კაბების ღირებულება რომ ეწერა გაზეთში? მეფის შთამომავალი არ ბრძანდება მაგრამ რამოდენა სიმდიდრის მფლობელი ყოფილა თურმე ის ქალბატონი!

- ონასისის წყალობით!

- ვისი წყალობითაც იყოს, ხომ ჰქონდა?

- მე მგონი, არც მანამდე უჭირდა მაინცდამაინც:

- ისე, მე რომ მკითხოს, კაცმა მილიონობით ჩვეულებრივი ადამიანისთვის ძლივს რომ გააქვთ თავი, სადღაც შეურაცხყოფელია ქონების ასეთი აფიშირება! ვინც უნდა იყოს ის!

- შეიძლება მართალი ხარ, მარიკა. მართლაც არის ამაში რაღაც... პლებეური, მდაბიური თავმოწონება აი, შეხედეთ, რა მდიდარი ვინმე ვარო.

- შენი და ჩემისთანების აზრი სულ ფეხებზე არ ჰკიდიათ ამ

გაქსუებულ მილიარდერებს მთელი მსოფლიო ხელში რომ უჭირავთ ფულის წყალობით. შენ ვის დაკარგეხარ!..

- ისე, რა მალე დაივიწყა მაგ ქალბატონმა თავისი სახელოვანი ქმარი!

- აბა, ახლა ქართველი ქალივით დაჯდებოდა და წლობით იგლოვდა. ნეტაი შენ! ეგენი მხოლოდ დღევანდელი დღით ცხოვრობენ...

- ჰოდა, სწორადაც იქცევიან. ამ ქვეყნად ერთხელ მოდიხარ და თუკი შეგიძლია, სწორადაც ისე უნდა იცხოვრო, როგორც გინდა, როგორც გსიამოვნებს...

- ნუ გეშინია შენ, არც ჩვენი, კომუნისტური ნომენკლატურა თუ პარტოკრატია ამათზე ნაკლებად არ გრიალებს შინ თუ გარეთ! მათ ძვირფას თანამეცხედრეებსაც არანაკლები ღირებულების კაბები აცვიათ და მათ სამკაულებსაც ჟაკლინაც წუნს ვერ დასდებს!

- გაჩუმდო, თუ ქალი ხარ!.. ონასისის საგანძურთან თავვის ცურცლის ხელა თუ გამოჩნდება ჩვენებურების ავლა-დიდება-ერთად აღებული! თქვა ამანაც რა!..

- იცინეთ, იცინეთ თქვენ! ჩვენი ხელფასის პატრონებს სასაცილოდ გვაქვს სწორედ საქმე!

- შეხედეთ ერთი მართლაც რა ბრწყინვალეაა!... რა ფუფუნებაა!..

„უყვარდა ჩუმად. თავისთვის. მანამდე არავინ ჰყვარებია! არც იგი ჰყვარებია ვინმეს! იყო თავისთვის. თავის ოცნებებსა და ზმანებებში!“

- ნეფე-დედოფლის კორტეჟი ნახეთ!... ამას ხომ ახლა თითქმის მთელი მსოფლიო უყურებს ალბათ!

- ისე, პრინცი უფრო წარმოსადეგი და უფრო სიმპათიურია ვიდრე პრინცესა!

- რატომ, რატომ? პატარძალიც კაი გოგო ჩანს!.. რას ერჩი? ჯიში მაინც ეტყობა...

- ჯიში არა!.. ამისთანა გოგოებს ყოველ ფეხის ნაბიჯზე შეხედები ჩვენში!.. ერთი ამათი დედოფალია კიდევ ჯიშიანი!.. კოლმეურნეობის მწველავსა ჰგავს!

- ოჰ, რა მწარე ენა გაქვს შენ, ნინი! ყველაფერი უნდა გააბიაბრო!.. ამათ რომ არისტოკრატია ჰყავთ და ამათ დედოფალს რომ სიმდიდრე აქვს...

- კოლონიებიდან ნაძარცვი!.. ერთი ჩვენს დღეში ყოფილიყვნენ, საუკუნეების განმავლობაში სისხლში რომ ვცურავდით, მაშინ ენახადი, რა თვალ-მარგალიტებს დააგროვებდნენ!

- მარიკამ ცხადია, მომენტი არ გაუშვა და პატრიოტული „რეჩი“ დაურტყა!.. ახლა თამარის ხანა არ მოინატრო, თუ და ხარ!

- და თამარის თავმდაბლობა! მართლაც ზღაპრულ სიმდიდრე რომ ჰქონდა და თავი ისე ეჭირა, თითქოს არაფრის მქონებელი იყო! შიშველი გამოვედ დედის მუცლიდან და შიშველს მეგუელების წარსვლად!

- დაწყნარდით, გოგოებო, დაშოშმინდით! ამ ქვეყნად ყველაფერი ამაოა მაინც! ყველაფერი დანაცრდება და მტვრად იქცევა პაიკიან-დედოფლიანად!.. ყველანი მხოლოდ თავს ვიტყუებთ ჩვენივე მოგონილი თამაშით. ესაა და ეს!.. ამოება ამოებათა და ყოველივე ამოო არს!

- გაჩუმდით, ხალხნო! რა ლაპარაკის საღერდელი აგეშალათ? გამომიჩნდნენ რა ისტორიკოს-ფილოსოფოსები! უყურეთ, რა სანახაობაა! რა დიდებულებაა!

„პლატონური სიყვარული: ჰმ! ვინ წარმოიდგენს ამას ამ ჩვენს გათახსირებულ დროში! როცა აქ ფარულად, ხოლო იქ აშკარად მხოლოდ სექსი ბატონობს, შიშველი, ურცხვი სექსი!

ღმერთო ჩემო! მისი სახელის ხსენებაზე, როგორ გაებადრებოდა ხოლმე სახე, თვალები როგორ აუციმციმდებოდა!.. რა მშვენიერი იყო მაშინაც, გიტარაზე რომ უკრავდა!.. ღმერთო ჩემო! სულ სხვა ქალი ხდებოდა, მომხიბვლელი, სანდომიანი“...

„ ჩემმა მზემ, პრინცი მართლაც უფრო მიმზიდველი ჯეელია!

- ღმერთო! რა ბედნიერები არიან მართლაც!

უცე, ჭიქაში ჩარჩენილი ყავის ნალექი ტელევიზორის ეკრანს შეასხა.

- წავიდნენ ამათი... - კბილებში გამოსცრა გინება და ზეზე აიჭრა წამიც და... კარის ჯახუნმა თიითქოს მთელი ოთახი შე-
აზანზარა.

ნირწამხდარ, სახტად დარჩენილ ქალებს განძრევა ვერ მო-
ეხერხებინათ. პირველი ნატა გამოერკვა:

- ჩემი სიკვდილი!.. ნერვებმა უმტყუნა... გადაიღალა... ძა-
ლიან განიცდის... ოთხი წელი ერთ ოთახში ისხდნენ, მეგობრობ-
დნენ... ძალიან მგრძნობიერი გული აქვს... მამის სიკვდილიც
საშინლად განიცადა... ბებიისაც... ვერა და ვერ შეგუებია ჯე-
რაც... თუმცა გარეგნულად არ იმჩნევს...

- რასაკვირველია... ცხადია...

- ძნელია შეეგუო ასეთ თავზარდამცემ ამბავს...

- საშინელებაა პირდაპირ!..

- საცოდავი ქალი! როგორ უნდა გამწარებულიყო, რომ ასე-
თი ნაბიჯი გადაედგა ასეთ ცოდვაში ჩაედგა ფეხი...

- არის ამ საქციელში რაღაცნაირი გაბედულებაც... ვაჟკა-
ცობაც, თუ გნებავთ!

- არა, არ შეიძლება! დაუშვებელია! თვითმკვლელობა = დიდი
ცოდვაა!.. უპატიებელი რამაა!

მერე სტუმრები ერთიმეორის მიყოლებით გაიკრიფნენ.

საძინებელ ოთახში, საწოლზე პირქვე დამხობილი, ორივე
ხელით ჩაფრენოდა ბალიშს. „შემოვა ახლა. დამადგება თავზე
და... დაიწყება! ასე როგორ შეიძლება! ეს რა ჰქენი სტუმრებ-
თან?“

- ლიკა ეს რა ჰქენი?.. რა მოგივიდა... ასე როგორ შეიძლე-
ბა? - ერთბაშად წამოვარდა საწოლიდან და დას სახეში შეაფ-
რინდა ხელის პარჭყვით:

- შენ მეკითხები, რა მოგივიდაო? შენ? შენ? კი მაგრამ,
შენ თვითონ რა მოგდის?.. ჰო, შენ! რას მიყურებ გაშტერებით?..
ამხელა ქალი, ორმოც წელს მიტანებული, მიჯდომიხარ ტელე-
ვიზორს შენ უმაქნის, ~~წინააღმდეგ~~ დაქალებთან ერთად და... ყავის
სმამი, მარჩიელობასა და ჭორაობაში ატარებთ დროს!

შენ, შენ რა გემართება-მეთქი, ჩემო ძვირფასო დაო?.. იმის

ნაცვლად, ერთი ხუთი შვილი მაინც გეხვით გარშემო, ოჯახს დაგურგურებდე, მეუღლეს თავს ევლებოდე, რაღაც სისულელეებში კარგავ დროს!

კი, ბატონო, კვირაში რამდენიმე საათს უტარებ გაკვეთილებს „გეპეის“ გამოყვეყნებულ სტუდენტებს და... კიდევ რაღაც-რაღაცეებს თარგმნი თითქოს... ესაა და ეს! სხვას რას აკეთებ-მეთქი? რაში ხარჯავ ენერგიას?

უწყვეტად მოედინებოდა სიტყვების ნაკადი, თითქოს თვითონვე იწვევდა შიგნიდან მრისხანებას და თვითონვე იხრჩობოდა თავის სიბრაშეში - აცახცახებული, თვალეზადმოკარკლული, სახეგადაფითრებული და რაკილა შეცბუნებული უფროსი და არ ეპასუხებოდა უფრო და უფრო მძვინვარებოდა და მწარე, გესლიან სიტყვებს ტყვიასავით აყრიდა. თანაც, ქვეცნობიერად სწადდა წყობიდან გამოეყვანა და რომ მერე უფრო მოეკლა მისთვის გული, უფრო გაეწბილებინა.

- რას გაჩუმდი? გემწვავა ხომ?... არ მოელოდი შენი „პატარა“ დაიკოსგან ამგვარ რეაქციას? აკი შენი გაზრდილი ვარ! ხოლო, აი, მე თურმე როგორი უმადური და გულბოროტი აღმოჩნდი, ხომ მართალია? ხომ ამას ფიქრობ ახლა?

- დაწყნარდი გენაცვალე... დამშვიდდი. ახლაცე მოგიტან ვალერიანის წვეთებს...

- არ მჭირდება შენი ვალერიანის წვეთები!... რაც თავი მახსოვს გადაყოლილი ხარ სხვებს... ჯერ ლოგინად ჩავარდნილ ბებიას უვლიდი, მერე მამას მე - უდედურს - დედობას მიწევდი. პატარაობიდანვე უცხო ენაზე, მუსიკაზე დაგყავდი. რა მერე? რა მიიღე სანაცვლოდ?... კარგად მახსოვს რა ტანაშოლტილი ლურჯთვალება ღამზი გოგო იყავი! რა მერე? დარჩი ასე გაუთხოვარი. გაუთხოვარი ხარ, აბა რა? ცვედანი და ნარკომანი ქმარი შეგხვდა და ექვს თვეში გაეყარე. უფრო ღიდხანსაც უპირებდი ნამუსის შენახვას იმ ნაძირალას აღარ გამოგივიდა ოღონდ!.. ახლაც თვალში მოსახვედრი ღედაკაცი ბრძანდები. რა მერე? რა-მეთქი? ზედ ვინ გიყურებს? თუკი თავად ლოგინში არ ჩაუგორდი ვინმეს რომელიც შეიძლება შენი ფეხის ფრჩხილადაც არ ღირდეს!

- კარგი გარემოდი გეყოფა!

- არა, არ მეყოფა არ გაეგრძელები!.. ვილაც პრინცისა და პრინცესას ქორწილს შესციცინებთ შენ და შენი ჭკუისკოლოფა დაქალები... რაო, რამ გაგაკვირვებ? რითი გჯობია შენ ის პრინცესა? რითი?. ერთი ჩვეულებრივი გომბიოა... ან რა დამსახურება მიუძღვით კაცობრიობის წინაშე, ასეთი პატივით და ზარზიმით რომ იხდიან მათ ქორწილს და ლამის მთელ მსოფლიოს აყურებინებენ ამ ცერემონიალს? რა?.. მარი კიურია ერთი და მოცარტია მეორე, თუ რა? ვინ არიან ბოლოსდაბოლოს გეკითხები? მხოლოდ ის რომ სამეფო სახლში დაიბადნენ - აგერ, გუშინ გამოჩეკილი დინასტიის ნაშიერებად! ესაა და ეს!..

არ მითხრა ახლა, უსამართლო ხარო, შური გალაპარაკებ-სო, ქორწილებს ყველა ქვეყანაში, ყველგან და ყველა წრეში მით უმეტეს სასახლეებში, პომპეზურად აღნიშნავენო. კი. ასეა. ასეა! მაგრამ მე რა შეაში ვარ? მე რატომ უნდა მიხაროდეს განსაკუთრებულად? რატომ უნდა დავტკბე მათი ბედნიერების ხილვით? რატომ უნდა ვზეიმობდე, როცა ვიცო, რომ ზეჟალ ან ზეგ ან ერთი გაიჩენს საყვარელს ან მეორე, ან ერთდროულად იმრუშებენ და. მე რე სკანდალურად განქორწინდებიან, პოლი-უდის ე. წ. ვარსკვლავებივით. - მათი გარყვნილი და უზნეო ცხოვრებისუფრო სწორად, ჯამბაზობის და მატრაბაზობის წვრილ-მან და პიკანტურ დეტალებს რომ ლამის ბუკ-ნალარით ამცნო-ბენ მთელ ქვეყნიერებას!..

კერპთაყვანისმცემლები განა მართო პოლიტიკურ მოღვაწეებს ჰყავთ?.. პოდა ფანატიკური მასა სიამოვნებით და ხარბად კენკავს სიბინძურეში ზეელილ ჭორსა და მართალს!.. ამ დროს კი- ბევრს ლუკმა-პური ენატრება გესმის? ლუკმა-პური... დედამიწის ნებისმიერ კონტინენტზე!..

ფილანტროპობაზე არ ვდებ თავს ბატონო არა! მაგრამ შენ, შენ რა გიხარია მხეიძის ქალო?.. ბრბოს ფანატიზმით იწონებ თავს არა? არადა ჩვენი გვარი ხომ ჯერ კიდევ მერვე საუკუნეში ბრწყინავდა!.. სახელოვანი მამულიშვილებისა და რაინდების

შთამომავალი ხარ!.. ყოველ შემთხვევაში ასე გვაუწყებენ ჩვენი ისტორიული ქრონიკები...

- ჩვენი გვარი რა შუაშია, ლიკა გენაცვალე?... ესენი ევროპის უწარჩინებულესი სამეფო დინასტიის წარმომადგენლები არიან, ესეც არ იყოს...

- მიმიფურთხებია მაგათი უწარჩინებულესი დინასტიისთვის - აგერ ჯერ კიდევ გუშინ მათი წინაპრები, ფართალს რომ ჰყიდდნენ... სარფიანად!

არ მითხრა ახლა ეაჭრობა განა საძრახისიაო. არა ბატონო, არა! ოღონდ - როცა ყველამ თავ-თავისი ადგილი იცის! დღევანდელი მაგნატების წინაპრები ხომ ყველანი თავის დროზე მეჯღანუაშვილები და გობსეკები იყვნენ. ჰოდა, ყველა ამათთვის ერთადერთი სალოცავი და სათაყვანებელი კერპი - ფულია ანუ ყვითელი ეშმაკირომელზეც გვარსაც იყიდიან, დინასტიასაც, მონარქიასაც, ქვეყნებსაც, და ხალხებსაც, და საერთოდ, სუყველაფერს ამ ცისქვეშეთში და... ყიდულობენ და ყიდიან კიდევც! მეზიზღებიან, მეზიზღებიან, თავის ფულის ტომრებიანად, სუყველანი!

- არეული სახით დარბოდა აქეთ-იქით, წამით საწოლზე წამოჯდებოდა თვალანთებული, სახე გაკერპებული, მერე ისევ ზეაიჭრებოდა და იწყებდა უთაებლო მონოლოგს და სირბილს თითქოს თავის თავს უფრო ეპაექრებოდა და ედავებოდა:

- მამაჩემის მოძღვრების თანახმად, გეხსომება ალბათ, მხოლოდ პატიოსანი შრომით და ცოდნით მიიღწევა თურმე წარმატება და ყოველი სიკეთე ამ ქვეყნად! ჰა, ჰა, ჰა... - სიცილი აუვარდა ერთბაშად, მერე უცებვე შეწყვიტა და დოინჯშემოყრილი წინ დაუდგა ადგილზე გაშეშებულ დას:

- კი ბატონო! პატიოსნად ვიცხოვრე აქამდე; ოცდარვა წლამდე!.. არ მომიპარავს. არ მისიძვია. ღმერთი. ხატი. რჯული!... არავინ მომიტყუებია. ცილი არავისთვის დამიწამებია - უფრო ჩემთვის დაუშავებიათ, ჩემთვის უტკენინებიათ გული...

რა მერე?... რას მივალწიე? 80 მანეთი თვეში და კორექტურობა „პრესტიჟულ“ გაზეთში - ისიც ნაცნობობით! აი, რას მი-

ვალწიე ამ ექვსი წლის განმავლობაში!.. თუ ზურგს არ გიმაგრებს გავლენიანი ბიძა ან ფული-ნული ხარ! მათხოვარი! ასეა ეს ჩვენს „დიად, სოციალისტურ სამშობლოშიც“ – თანასწორობის და სამართლიანობის ეტალონად რომ თვლის თავის თავს მთელს მსოფლიოში – და ასეა ყველგან! ყველგან! არადა, არავისზე ნაკლები არ გახლავართ არც ნიჭით, არც განათლებითარც თუ გნებავს გარეგნობით. წერიტაც სხვებზე ნაკლებად არ ვწერ. კარგი ექიმის შვილებიც ვიყავით, ძველი, ტრადიციული ოჯახიდან, თუმცა ექიმის რომელიც პრინციპულად არ იღებდა პაციენტებისგან ფულს, პრინციპულადვე არ შევიდა სატანების პარტიაში და რიგითი ექიმის სახელს და ჯამაგირს დასჯერდა!...

ჰოდა, როცა მოკვდა, სულ ოციოდე მანეთი აღმოაჩნდა „დანაგროვები“ თანხა.

ეს იყო და ეს!.. და მეგობრებმა და ნათესაობამ ლამის სამოწყალოდ დამარხეს!..

ღმერთო ჩემოჩო გამახსენდება!..

ვიცო, ვიცი ახლა რასაც იტყვი, სამაგიეროდ პატიოსანი კაცის სახელი დატოვაო... რომელიც არავის სჭირდება დღეს, გესმის! არავის! და არც არასოდეს სჭირდებოდა ვინმეს... მხოლოდ მოსაჩვენებლად და ფარისევლურად თუ აქებ-ადიდებენ „ღირსეებს“, რომელიც... არც შენ და არც მე პურს არ გვაჭმევს ჩემო ძვირფასო დაიკო!..

მოზრდილები ვართ და ჩვენს თავს ჩვენ თვითონ მივხედოთო, მეტყვი ალბათ.

კი, ბატონო, მაგრამ რომ არ გამოდის არაფერი? ხელფასიდან ხელფასამდე რომ ძლივს გაგვაქვს თავი?.. არადა მომბეზრდა გესმის? უკვე მომბეზრდა ასეთი ყოფა!..

ერმიტაჟს ვინლა ჩივის, საზღვარგარეთზე ზომ ლაპარაკიც ზედმეტია – მოსკოვში ვერ ჩავსულვარ, ისე, საექსკურსიოდ! როცა ძალლი და კატა ვინ არ დარბის აქეთ-იქით, აღმა-დაღმა!

ისევ გაჩუმდა ერთ ხანს მერე თავი გაიქნია და ხმადაბლა თითქმის ჩურჩულით განაგრძო: – ახლა უცებ სიკვდილი რომ მეწვიოს, რა უნდა მოვიგონო სულის ამოსვლისას, რომელი სასი-

ამოვნო, ტკბილი წამები, რომელი ახდენილი ოცნება გავიხსენო?
ისევ წამოვარდა საწოლიდან:

- არა. მორჩა. გათავდა. აღარ მინდა ასე გაგრძელდეს! უკვე
ყელში ამოვიდა სუყველაფერი!..

სხვათა შორის აქამდე ვაკეთებდი იმასრაც მამაჩემს უნდო-
და რაც შენ გინდოდა ბებიას ბაბუას... დღეის ამას იქით მოვიქ-
ცევი როგორც მე მინდა! როგორც მე მიმაჩნია საჭიროდ. მორჩა
და გათავდა!

ალეწილ-გაეარეარებულ სახეზე წამით ზეალები გაეყინა
მერე ძლივს გასაგონი ხმით აბუტბუტდა: - იმასაც... ეტყობა
იმასაც მობეზრდა გესმის? მობეზრდა უაზრო, უმიზნო, უფუნქ-
ციო არსებობა... უდიდამო, უფერული, უსიხარულო ცხოვრე-
ბა!...

მერე ისევ ხმას აუწია შეიმართა თვალებიდან კვლავ ნა-
ჰერწყლები დაყარა:

- კარიერაზე არასოდეს უფიქრია - რომც`ნდომოდა ვინ მი-
აშავებდა კარგ ადგილს! ვინ დააწინაურებდა! უბრალო, ჩვეუ-
ლებრივ ქალად ყოფნა მოენატრა გესმის? რომელიც უყვართ
და რომელსაც უყვარს! ალერსი და სითბო მოენატრა... ერთ-
ხელ გამომიტყდა, არასოდეს თაყვანისმცემელი არ მყოლია, არა-
სოდეს არავის ჩემთვის ყვაილი არ მოურთმევიაო. გესმის? ღა-
რიბი ძმის ოჯახში თავისი კუნჭულიც არ გააჩნდა... ერთი კაბით
დადიოდა წლების განმავლობაში, გესმის?.. ერთი კაბით! მხო-
ლოდ ოცნებები და ილუზიები ჰქონდა თავზე საყრელად! და...
ასე გავიდა წლები... ოცდათექვსმეტისა გახდა ამასობაში, ოცდა-
თექვსმეტისა! გესმის? უკან დარჩა ახალგაზრდობა - უსიყვარუ-
ლოდ, უხალისოდ, უსახურად გავლილი წლები!

ჰოდა იქ, სულის სიღრმეში გროვდებოდა ალბათ პროტეს-
ტის გრძნობა. რატომ, რისთვის ასეთი სასჯელი? და რამდენია
ასეთი ჩვენს გარშემო? რამდენი?..

მართალია, გარეგნულად არაფერს იმჩნევდა, არაფერს. თით-
ქოს ასეც უნდა ყოფილიყო. იყო თავისთვის კვლავინდებურად
მშვიდი, წყნარი, მომთმენი და ყველას მიმართ საოცრად კეთილ-

განწყობილი!.. მაგრამ მის გულში, ვინ იცის, რა ცეცხლი ტრიალებდა!..

ჰოდა, თავისთვის შექმნა... არარაობისგან შექმნა იდეალი! არაკაცისგან, ბითურისგან გამოიგონა დიდი ვაჟკაცი! გესმის? გესმის, რა საშინელებაა ეს? რამხელა ტრაგედიაა!.. ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო!

ისევ გაჩუმდა. ცოტა ხნის შემდეგ კვლავ აჩურჩულდა:

- მაგრამ... ოცნებაც არ აპატიეს... ჩვენში ხომ ხშირად ის გვიკითხავს მორალს, ვინც თავად ამორალურია!.. ზნედაცემულია! იმან კი, იმან, მისმა გულის რჩეულმა ერთი სიტყვითაც არ დაიცვა გესმის? საერთოდ, ხმა არ ამოიღო თურმე, არადა, ამ ზეადაგის წინ თათხავდნენ მართალ, სუფთა, წრფელ ადამიანს!.. გესმის? ვერ გაბედა ენის დაძვრა იმიტომ, რომ... ლაჩარიკი მხდალია, ახვარია!..

დარწმუნებული ვარ, ამან, ამ სულმდაბლობამ ყველაზე მეტად ატკინა გული ალბათ, ამან, ამ არაკაცობამ მოსპო და არა აშარაშკა ნა-რი ღედაკაცის ქუჩურმა ლანძღა-გინებამ და უკეთურმა საქციელმა!.. ასეა ჩემო დაიკ, ეს! ასეა!

- გასაგებია ყველაფერი გასაგებია, მაგრამ... შენ... რას უშვებ შენ... შენი განცდებით?

- მაშ, როგორ მიბრძანებ განვიცადო?.. სხვათა შორის, მეც ასეთი პერსპექტივა მელოდება!.. დიახ! ზუსტად ასეთი! არ მითხრა ახლა... გიგას რატომ არ მიყვებიო, სკოლიდან რომ უყვარხარო! მე არ მიყვარს და იმიტომ! გასაგებია? არ მიყვარს! მორჩა და გათავდა!.. დანარჩენი... ნაგავი აღმოჩნდა ყველა, ვინც შემხვდა. ჩემს ირგვლივ ღირსეული, საცოლო ბიჭს რომ ეძახიან, არ გაჭაჭანებულა... გასაგებია? და ეს შენ ჩემზე უკეთესად იცი... მე კიდევ... არ მინდა კომპრომისული გარიგება, ანუ უსიყვარულო ცოლქმრობა და საერთოდ... კაცის და ქალის სექსუალური ურთიერთობა რომ ჰქვია, დიდი სიყვარულის გარეშე - ჩვეულებრივ მაკინტლობად მიმაჩნია, მეტი არაფერი! გესმის? მეტი არაფერი. ჰოდა, არ მსურს პირუტყვი ვიყო, გესმის? მინდა პიროვნებად დაერჩე. ღირსება შევინარჩუნო, ყოველ შემთ-

ხვევაში... ასე ვფიქრობდი აქამდე! ...დაარქვი თუ გინდა ამას ამპარტავნობა, რაც გინდა ის დაარქვი! სულ ფეხებზე მკიდია უკვე!

ბალიშიში ჩაემხო კვლავ და მხრები კონვულსიურად აუთახ-თახდა.

- იქნებ... ილოცო?... მოგეშვება...

- ვილოცო?! - ისევ წამოჭირა საწოლიდან და თვალები ავად დააკვესა: - ვილოცო რაზე? ხომ ღვთის გაჩენილი ვარ? მაშ, ღმერთმა უკეთ არ უწყის ჩემი გასაჭირი?... ჩემი სურვილი, ნატ-ვრად თუ ოცნება?... რა მინდა და რა არა?... რა ვთხოვო მუხლ-მოდრეკით?... რას ვევედრო? ანდა ვერ ხედავს სხვისი ყურმოჭრილი მონები რომ ვართ? ათეისტურ ნახირად რომ გადაგვაქციეს წითელმა სატანებმა?

- მაშ რა ვქნათ?... არ ვიცოცხლოთ მართლა?

- მე არ მინდა ასეთი სიცოცხლე, გასაგებია? არ მსურს!.. დაიცა... როგორ ამბობს ანტიგონე? - ღმერთო, გამახსენე!... პოო... „მე მინდა ყველაფერი... და ახლავე, ამ წუთას. დაე, ჩემი ბედნიერება იყოს სრული. არადა, სულ არ მინდა იგი. არა. მე სულაც არ მსურს ვიყო მოკრძალებული და დავკმაყოფილდე რაღაც მოწყალებით, რომელიც მომიგდეს მე მორჩილების აღ-სანიშნავად... მე მინდა ჩემი ბედნიერება იყოს ისეთივე მშვენი-ერი, როგორადაც მე იგი მესახებოდა ჩემს ბავშვურ ოცნებაში - თუ არადა, დაე, მოვკვდე, ნულარ ვიცოცხლებ!“ - ჟან ანუი. ან-ტიგონე! - უცებ თეატრალური ჟესტითა და ხმით დაასრულა ციტატა. თავი დაუკრა პირლიად დარჩენილ, თვალებგაფართო-ებულ დას, შეტრიალდა და ციბრუტივით გავარდა ოთახიდან.

რამდენჯერმე აუქროლ-ჩამოუქროლა წიგნების უზარმაზარ კარადას მტრული აღმაცერი მზერით.

მერე შეჩერდა. ხელები გაშალა:

- ოჰ, ჩემო ძველო მეგობრებო!.. თქვენ რას მეტყვით ნეტაი?... რით მანუგეშებთ?... ეგების არ მეთანხმებით „რაღაც-რაღაცეებ-ში“ ჰა?... სისულელეებს ვროშავ განა?... ჰა ჰა ჰა...

დარბაზში თავი შემოპყო ნატამ.

- გამომდიე, ხომ?... ნუ შიშობ. ჯერ არ შეეშლილვარ!.. ისე, ჩემთვის ვიცი... - ჰაუზა და მერე: - ამათ შეხედე ერთი რამდენია?... მახსოვს პატარა რომ ვიყავი ლამის ძალით მაკითხებდო, თან განრიგს მიდგენდო, რა- როდის წამეკითხა!...ა, ბატონო! ეს „საუნჯე“ - მამაპაპეული - სულ გადაბუღებული მაქვს. რა მერე?... რა მომცა? რაში გამომადგა?

ისევ ისევ გრძელდება სიკეთის დაუსრულებელი ჭიდილი ბოროტებასთან; ვით წმინდა გიორგის მოქმედი ბოძალი, რომელიც ვერა და ვერ კლავს გველეშაპს!.. არ კვდება ის გველეშაპი და ჰე, იმაზე, ბოროტსა სძლია კეთილმანო...

პოეტის ნატვრად და ოცნებად რჩება ალბათ ეს შეგონება ანუ ვითარცა უდაბნოსა შინა ღალადი, გესმის?... ამ ქვეყნად ბოროტება მძლავრობს ყველგან. ბოროტები გალაღებულიან... ჩემშიც, ჩემს გულშიც ბოროტმა სძლია კეთილს: კი. კი. ასეა ეს! ბებო ლოგინად რომ იყო ჩავარდნილი, ერთი-ორჯერ გავიფიქრე კიდეც, მალე მოკვდეს-მეთქი რადგან... ჩემი ჯრით, ტყუილა წვალობდა და სხვებსაც, უფრო სწორად შენ-გაწვალედა! თითქოს ბებოს სიკვდილით ყველანი მოვისვენებდით!.. დიახ, ასე გავწირე ჩვენი გამზრდელი ბები!..

მამაჩემზეც აუცი ჯარები არ მასვენებდა დრო და დრო!.. მართალია დედინაცვალი არ მოუყვანია ჩვენთვის სახლში, მაგრამ საყვარელი რო ჰყავდა გუნებაში არ ეპატიობდი არ ეპატიობდი დედაჩემის ხსოვნის ღალატს - ასე ვნათლავდი მის საქციელს!.. არ ეპატიობდი იმასაც, რომ მართო ეს ბინა და წიგნები და-ბებიის ნამზითევი ადამისდროინდელი როიალი რო დაგვიტოვა მხოლოდ! რომ შეეძლო და არ ინდობა უზრუნველყოფილი ცხოვრება „ავაზაკი“ კომუნისტების ხელში! და ერთ ჩვეულებრივ უბრალო ექიმად მოკვდა. - ისევ გაჩუმდა წამით, მერე კვლავ აჩურჩულდა:

- ჩემს გულში რუსიკოსაც არ ეპატიობდი და. ჩემთვის... უჩუმრად ვკილავდი კიდეც, რამ შეაყვარა ეს არარაობა-მეთქი. მხოლოდ... შეხედულებით რომ ბრჭყვიალებს და... მეტი არაფერი! მეტი არაფერი!

ანაზღუელად სიტყვა ბაგეზე მიეყინა. თვალები შუბლზე აუც-

ვივდა-ოთახში არავინ იყო! სანამ რაიმეს მოისაზრებდა, ნატა ისევ გამოჩნდა... წყლით სახე ჭრჭით ხელში.

ისტერიული სიცილი აუტყდა კვლავ.

- ვაიმე, დედა!.. რა შეშინებული სახე გაქვს გოგო!.. ღმერთო ჩემო... ღმერთო ჩემო!.. - ნატა კვლავ სარგადაყლაპულივით იდგა და ხმის ამოღებას ვერ ბედავდა. მერე სუსტმა მოკრძალებულმა ღიმილმა შეურხია ტუჩ-პირი. მერე... თავადაც გაეცინა როგორღაც ხმადაბლა, ხათრიანად...

- ჰო, კაი, კაი მომეცი ჭიქა!.. ნუ გეშინია, შენ არ შეგასხამ! - ისევ გაეცინა, ოღონდ როგორღაც უგემურად, ნაძალადევად და... ერთბაშად გამოცალა ჭიქა. მერე ღრმად მოითქვა სული და სავარძელში ჩაეშვა. ორივე მკლავი მოწყვეტით დაუცვივდა სახელურებზე. თავი ჩაკიდა.

ცოტა ხნის შემდეგ ისევ ალაპარაკდა:

- პრინცს და პრინცესას ყავა რო შევასხი ეკრანზე, წამით შენი მზერა დავიჭირე... ოჰ! რა სიფათი გქონდათ შენ და შენს დაქალებს! ჰა ჰა ჰა... - კვლავ თეატრალურად გაიცინა. მერე უცებ სახეზე ხელის გულები აიფარა და გაილურსა.

ღუმილი დიდხანს გაგრძელდა.

მოულოდნელად მხრებზე დის მკლავები იგრძნო. ნატა ეხვეოდა და ჩუმად, სათუთად ჰკოცნიდა თმაზე, ლოყებზე, კისერზე, თან ცრემლი დაჰაღუპით ჩამოსდიოდა თვალებიდან.

- ნუთუ... ნუთუ მართლა არაფერი გახსოვს კარგი, გენაცვალე?... ნუთუ მხოლოდ ცუდი გინდა მოიგონო?... ბედნიერო, სასიამოვნო წუთებიც ზომ გვქონდა?... გული მიკვდება ასეთ დღეში რომ გხედავ... ნუთუ ჩვენი სიყვარული-ჩემი და შენი სიყვარული, არაფერს ნიშნავს, სულ არაფერს? შენ შემოგვევლოს შენი ნატა ჩემო პატარა დაიკო...

შეიმშუშნა. სახე დაელრიჯა და ხმადაბლა ჩაილაპარაკა:

- ჰო, კარგი. კარგი. ეს სენტემენტალობა მაკლდა ახლა... წადი, შენს ოთახში, დაისვენე!.. ნუ გეშინია, მეტს აღარ „ვიბუინებ“... - წამიერად იყუჩა და: - ცოტა ხანს დავრჩები აქ. მარტო მინდა ყოფნა!..

ნატა მცირე ყოყმანით უსიტყვოდ, ფეხის თრევით გავიდა - თითქოს უკან რაღაც უხილავი ძალა ექაჩებოდა.

ერთხანს იჯდა გარინდული. თვალეზმობუჭული. ენებაჩამცხრალი. გული მოღლილად უცემდა.

ლამის მყუდროებას და სიჩუმეს ჩქამიც არ არღვევდა. ძალაგამოლევული გული უკვე ყელში არ აწევებოდა. გამოცარიელებულ თავში კი მოულოდნელად ისევ ისე ახმიანდა ანტიგონეს სიტყვები: „დაე, მოკვდე, ნუღარ ვიცოცხლებ!“

სწრაფად წამოდგა. თავი გაიქნია. თითქოს მოშორება სურდა ამ აკვიატებული აზრის თუ ფრაზის.

როიალთან მივიდა. რამდენიმე აკორდი აიღო.

მამას უყვარდა ეს მელოდია. და საერთოდ, შოპენს აღმერთებდა. იშვიათად თუ მიუჯდებოდა ინსტრუმენტს მაგრამ როცა მოეგუნებებოდა თავდავიწყებით იცოდა ხოლმე დაკვრა. მუსიკის ჰანგში იძირებოდა სულით-ხორცამდე. ალბათ ასეთ დროს გულს იოხებდა უამურ ფიქრებსა თუ უემურ აზრებს გაუბოდა.

ცრემლი მოაწვა თვალზე უნებურად. თითქოს გუშინ იყო ეს ყველაფერი, თითქოს გუშინ უკრავდა მამა ამ სონატას... არადა, სამი წელი გავიდა უკვე, რაც აღარაა.

ღმერთო დიდებულო! გაზეთს კითხულობდა კაცი - სავარძელში მჯდარი და უცებ... გათავდა. ცხედრად იქცა. უსულო, გაქვავებულ ლოდად. გაყინული ცივი ქვის ნატეხად! ნაიარევმა გულმა უმტყუნა, თავის თავის მიმართ უყურადღებობამ და დაუდევრობამ!

დაკვრა ერთბაშად შეწყვიტა. ფანჯარასთან მივიდა. კვლავ მოეძალა წამით მიყურებული დარდი. კვლავ დადგა ფიქრების კორიანტელი. კვლავ ტან-იოგში შეუძვრა მოუსვენრობა და წრიალი.

კვლავ შფოთვა, ჭიდილი და პაექრობა ვიღაცასთან თუ... საკუთარ თავთან!

„ნეტაი რას მეტიჩრობ?... რას მისტირი?... მართალია ბალერინობა ოცნებად დარჩა მამას ბალერინობას ვერ უხსენებდი... თუმცა ეგ. ამბავი საოცარი კი იყო: მუსიკისმოყვარული კაცისთვის!..

მაგრამ თუნდაც, დიდი მოცეკვავე გამოსულიყავო რა მერე?... რა შეიცვლებოდა ამით?..

კი. გექნებოდა სახელი. პატივი. იქნებ დიდებაც. არ მოგაკლდებოდა ვთქვათ, ხალხის აღტაცება და ოვაციები (თავის გამოჩენის სურვილი ვის არა აქვს! თვითღამკვიდრებას ვინ არ ესწრაფვის!) გექნებოდა შემოქმედებითი სიხარული და თუნდაც პირადული ბედნიერება-გეყოლებოდა ღირსეული, მოსიყვარულე მეუღლე!

რა მერე?... აქვს კი რაიმეს მნიშვნელობა ან ჯერ, ამ უაზრო წუთისოფელში, საცა ვიბადებით თუ არა... იქვე საფლავიც მზა არის!

„აი, ხომ ხედავ?... რა მართული ხარო მიწისშვილები დედა-მიწაზე? - არც მოსვლას გეკითხებიან და არც წასვლას!.. ასეთია თქვენი ხვედრი სააქაოში!“

„ა ა შენ მოხვედი!.. გამომეცხადე! სხვა დროსაც მეჩითებოდი ზოლმე ხანდახან!.. მესმის, განა არ მესმის, რისი თქმაც გსურს!.. დიახ, უნდა გამოვტყდე: ვერ ვეგუები ჩემს ხვედრს ვერასდიდებით!.. მინდა ჩაეწვდე ჩემი არსებობის ყოფიერების საიდუმლოს.“

გესმის... რისთვის მოვედი, რატომ მივდივარ, სად მივდივარ? და მინდა ვიყო თავისუფალი და... ვიმოქმედო მხოლოდ ჩემი გონის კარნახით, მაგრამ...“

„ვერა. ვერ შეძლებ ამას!.. ტყუილია!.. ვით ეგების შექმნილი იყოს თავისუფალი შემქმნელისგან?... განა თავის მიერ გაკეთებულ თოჯინას, ხელოსანი კისერს არ მოუგრებს მაშინვე, როცა კი ამას მოიწადინებს? მით უფრო ხელეწიფება ეს ყოველივე - არსთა გამრიგეს!..“

ჰოდა რამდენიც უნდა იხვანცალო, ვერ გაექცევი შენი შემქმნელის ნება-სურვილს... შენ ამას ხვდები გუმანით, გრძნობ და გინდა გათავისუფლდე კირთებისაგან, მაგრამ... ველარ ბედავ!.. გეშინია!.. აკეთებ იმას, რაც შემქმნელს უნდა და არა იმას, რაც შენ გწადია... ანუ უნდა დღენიადგ ეწამო და იჯახირო. ესეც არა კმარა: თან უნდა ზილო გამუდმებით მარტოოდენ შენი კი

არა - წინაპართა ცოდო-ბრალიც! მოინანიო და მაინც მარადის ცოდვილი იყო.

როდემდე?... როდემდე გინდა ასეთი უტყუი მორჩილება?... დროა. აუმხედრდე იმას, ვინც ასე გჩაგრავს!.. აუმხედრდე შენს ბედისწერას! დროა შენი გაიტანო და - არა მისი!“

„ჰო, დიახ, დიახ, შენ მართალი ხარ. სხვა თუ არა წასვლას მაინც არავეს ეკითხავ, რაკილა მოსვლას მართლაც არავეს ეკითხება!“

„ჰოდა, მიდი! ეურჩე-მეთქი იმას, ვინც წინასწარ დაგისაზღვრა შენი სვე-ბედი!“

„დიახაც, რომ ასე ვიზამ!.. რაც გადავწყვიტე, იმას არაფრით აღარ შეეცვლი! - „დაე მოვკვდე. ნულარ ვიცოცხლებ!“

„მეც სწორედ ამას მოგიწოდებ! ნულარ აყოვნებ!“

სააბაზანოში ცხელი წყალი მოუშვა ონკანიდან. მერე მოფამფალებული კარი საგულდაგულოდ გადარაზა. სანამ სააბაზანოში შევიდოდა, კარგა ხანს აყურადებდა საძინებელ ოთახს, კარს აკრული. ჩამიჩუმდი არ ისმოდა იქიდან. ემოციებისგან დაღლილ ნატას, ალბათ უკვე ჩაეძინაო, დაასკვნა გუნებაში და...

აბაზანა წყლით გაივსო თუ არა, მშვიდად, აუჩქარებლად გაიხადა, თუმცა გულს მაინც ბაგა-ბუგი გაუდიოდა. ცოტათი შეამცივნა კიდეც.

ეამა ამიტომაც თითქმის ცხელი წყალი-ოდნავ განელებული. ფეხები გაჭიმა. მცირე ხანს იწვა ასე თვალმილულული. გალურსული. მერე სამართებელს გადაწვდა. პირი მოუსინჯა. საკმაოდ მჭრელი ჩანდა.

„მაშ, არსებობა არსებობისთვის?..

ო, ნურას უკაცრავად!.. ან ყველაფერი, ან-არაფერი!

დიახ, რაკილა ყველაფერი - ილუზიაა არაფრის ამარად სწორედ აღარ მსურს აქ დარჩენა! დაე, მოვკვდე, ნულარ ვიცოცხლებ!“

თვალები მაგრად, მაგრად დახუჭა. პირი მოკუმა და უცებ... მოულოდნელად იქ აღმოჩნდა... თვალწარმტაც კუნძულზე, სა-

დაც... სხვა დროსაც არაერთხელ ყოფილა ოცნებით თუ... წარმოსახვით, იქნებ რეალურადაც? ვინ იცის?

„ეს შენა ხარ, ჩემო ასულო? დიდი ხანია არ მწვევებარ!“

„ო, დიახ, დედოფალო!.. ისევ მოვედი, რადგან... უზომოდ მომენატრა შენი წალკოტი და ის სიმშვიდე, ამ სანახებში მუდამ რომ სუფევს!“

„რაო, ჩემო, ველარ გაუძელ იქაურობას?“

„ვერა. ვერც ერთი საწადელი ვერ შევისრულე, დედოფალო!.. მომავალშიაც საშველს ვერ ვხედავ!..

ყველგან სიყალბე და სიცრუე გამეფებულა, ყველგან, ფეხის ყოველ ნაბიჯზე მასხრად იგდებენ და იჩაგრება პატიოსნება!.. დიდი უსათუოდ ჩაგრავს პატარას, ძლიერი - უძლურს, რიცხვმრავალი, ერცელი ქვეყანა - მცირერიცხოვანს. ადამიანებს, ხალხებს, რასებს სძულთ ერთმანეთი. ბოლმის ჭაობში ჩაფლულნი და ჩამყაყებულნი, დრო და დრო ღვარძლს და ბაღდაძეს ანთხევენ გარეშემო - ომების სახით!

მოწამლულია ჰაერი მხამით და სამსალათი. სათაყვანებელ კერპად ქცეულა მხოლოდ ოქრო. მას ეწირება მსხვერპლად მთელი კაცობრიობა ჩარჩ-მევახშებად გადაქცეული!..

„სამწუხაროდ, შენ მართალი ხარ. სამყაროს კოსმოსს აბინძურებს კაცთა მოდგმის სიბილწე და უხამსობა. მაგრამ ვალისა შენი - პიროვნულად უნდა სძლიო ამ სიბოროტეს უზნეობას. შენს ირგვლივ შენ უნდა შექმნა სიყვარულის დიდი ველი - სიძულვილის საპირისპიროდ! შენ ამისთვის გამართებს ბრძოლა“...

„ო, ო, მაპატიე, დედოფალო! შეგაწყვეტინებ... ოღონდ ბრძოლას ნუ მიხსენებ!.. არ გამაგონოთ ძალიან გთხოვთ, არანაირი ბრძოლა-რკინება! რადგან... მომბეზრდა ყოველგვარი ბრძოლობანა!“

რას ვეჭიდაო? ამაოებას?

რისთვის? რატომ? ბოლოს მაინც ხომ უნდა მოვკვდე?

ალარ ფიციტავ მეც მინდოდა მიწიერი ბედნიერება, მეც მიველტვოდი ამქვეყნიურ სიამოვნებას, მაგრამ რაკილა ამაოა ეს წადილი... რაკილა უიღბლობა მარგუნა ჩემმა გამჩენელმა... ესეც არ

იყოს რაკილა ვერასდიდებით ვერ ვეგუებო, რომ ასე სათითაოდ, რიგრიგობით ვეარგავ ჩემთვის ძვირფას ადამიანებს, რაკილა ამ სიყვარულის და მონატრების გრძნობას უკვე ველარ ვერევი რაკი არ ვიცი, იქ, მიღმეთში ვნახავ თუ არა მათ ოდესმე - და რაკი თურმე გარდუვალია განშორება - აქ რაღა დამრჩენია?..

ამიტომაც, საბოლოო გასასტიკებას და სულიერ გაბოროტებას - სჯობს გავეცალო ამ წუთისოფელს.

კმარა! მორჩა! ამას იქით ვერ მოვიტყუებ ჩემს თავს ფუჭი ოცნებით და იმედებით. მეტის მოთმენა აღარა მსურს!

„მაგრამ... არსებობს გზა ღვთაების შესაცნობად- უფრობას ცხოვრებისას რომ გაგიქარწყლებს და დაგიბრუნებს ალტკინებას, აღმაფრენას, წვას, შთაგონებას, დიდ სიხარულს და ნეტარებას რომ გაზიარებს!“

„ის გზა დავკარგე! ვერ ეპოულობ! ველარ ვაგნებ!.. სიმართლე რომ ვთქვა, დიდად აღარც მიძებნია!.. ალბათ ძალა აღარ შემწევს არც სურვილი მაქვს მის მისაღწევად!.. ჩანს, დამტოვა ჩემმა მფარველმა ანგელოზმა!.. შორს გაფრინდა და დამეკარგა ღელაჩემივით!..

ჰოდა, მასავით მეც მწაღია ამ საწუთროს დავემშვიდობო სამუდამოდ! სამარადისოდ!“

„მაგრამ შენ ძალგიძს გაიარო განკაცების საფეხურები, სულიერების ის გრძელი გზა, რჩეულებმა რომ გაიარეს ტანჯვის ქურაში, გარდასახვის წრთობა რომ ჰქვია და... გამოიწერთნენ. მეც ხომ ბევრი იმათთაგანი გავარონინე ამ გზაწერილზე!.. ანდა თუ გნებავს განდევილად შეგიძლია დაეყუდო წმინდა ტაძარში!“

„ო, არა-მეთქი! აღარა მსურს არანაირი ჭაპან-წყვეტა ბრძოლა-ჭიდილი და არც განდგომა ამ ქვეყნიდან ლოცვა-მარხვით!..

ოჰ, ეს ღორების კოლტი ურიცხვი-ეგზომ ნაცნობი წარსულიდან!.. აუ, თურმე, რამდენი გყავს ამჟამადაც!“

„დიხ. ეს ველი კაცთა მოდგმის მანკიერების თავშესაყრელი ადგილია ჩემო კეთილო!.. განკაცების საფეხურების გაელა ვინც ვერ შეძლო ღელამიწაზე - აქ პირუტყვებად ვაქციე ყველა. თუ

გსურს შენს თვალწინ ერთ-ერთ ამათგანს ყველაზე უფრო თავაშეებულს და გაუმაძღარს – უწინდელ სხეულს დავუბრუნებ, რომ შეხედო და გულიანად იხარხარო!”

„ოჰ, არა, დედოფალო კირკე! მეყოფა რაიც მე ვიხილე ჩემს გარშემო ლაფში მგორავი და მოჭყვიტინე!”

„ნუთუ ასეთი ახალგაზრდა ამდენ სიგლაზეს გადაეყარე?”

„ო. დიახ! საკმაოდ... სულ დამემსხვრა ყმაწვილური წარმოდგენები და ოცნებები. აჰი გითხარი – უკვე სიკეთეს და სილამაზეს აღარ ვეძებ დედამიწაზე, კარგა ხანია!..

ოჰ, ეს გედების ტბა საკვირველი! რა მშვენიერი სანახავია!.. დედამიწაზე მცხოვრებთაგან ესენი ნეტა ვინდა არიან?”

„სიყვარულისთვის თავმეწირულნი!.. ესენი მხოლოდ სიყვარულს თვლიდნენ სათაყვანოდ!.. ჰოდა, აქაც, ამ სავანეში უყვართ მხოლოდ ერთი მეორე!”

„აჲ აჲ, ეს ტბა მიზიდავს სულიმწარედ!.. ოდესღაც იგი ჩემს ბავშვურ წმინდა შთაგონებას კვებავდა ფრიად!

ოჰ, ეგების გედად მაქციო, დედოფალო! გარდავისახო ჩემს საყვარელ ფრთოსან არსებად, ერთხელ რომ უყვარს თურმე სიცოცხლეში და მხოლოდ ერთხელ რომ ამღერდება სიკვდილის წინ!”

„ნუთუ არ იცი, ჩემო კეთილო, რომ სიკვდილი სულაც არ ნიშნავს არყოფნას ქვეყნად?.. იგი ხომ გადასვლაა სხვა სამყაროში, სხვა სივრცეში, მზის საუფლოში, მზის ნათელ გულში მარადისობას რომ ეძახიან!!!

მაგრამ... რაკილა ასე ძალუმაღ მიისწრაფი იქაურობის განშორებისკენ – კი ბატონო! თეთრ ფრინველად გადაგაქცევ ახლაც ამ წუთას!”

„ოჰ, რა კარგია დედოფალო!.. თილისმიანი შენი ჯოხის წყალობით ვიგრძენ, რომ გავდივარ ჩემი გარსიდან!.. ვტოვებ ჩემს სხეულს ვით ნახმარ სამოსს!.. ფრთები მესხმება!..

ღმერთო ჩემო! რა საამოა ეს გაფრენა!

რა შეებასა და ნეტარებას ვგრძნობ! მზით და სინათლით მეცხება სული!

ჩემი ბავშვობის ფერადოვანი სიზმრები ისევ მიბრუნდებიან!..
ჩუ!.. ლაჟვარდ ცაზე რაღაც უცებ გაიკლაკნა ელვასავით!
ვაიმე!

ჯადოსნური ჯოხი გადატყდა!

კუნაპეტი ღამე ჩამოწვა. შავი სიბნელე გარს შემომერტყა.
სუნთქვა მეხშობა!..

არა, აღარ მინდა ეს წყვდიაღო, სულის მხუთავი შავი ჯურ-
ღმული!

ოჰ, სინათლის თერთმა სხივმა ისევ ისე გაიკვესა გამონათა.
თეთრი აჩრდილი მიახლოვდება!..

ნუთუ?.. ნუთუ ეს შენ ხარ ჩემო დედოკო?! აქ როგორ გაჩ-
ნდი?..

ვიღაც კარს ამტვრევს ვიღაც კივის განწირული ხმით...

- ლიკა! ლიკა! ლიკა!

- ნატა?!

- ჰო, მე ვარ... მე ვარ! ნატა ვარ! რად ჩაიკეტე?.. ეს ეს... რას
ნიშნავს?

- ნატა აქ ახლა ჩემთან დედა იყო!.. გესმის?! დედა გამომეც-
ხადა!..

- ნუთუ ...შენთანაც?!

- ღმერთო, გვიშველე! ღმერთო... შენით!

„დაღალული რტო“

ეუბლენი აფხაზეთში დაღუპულ ეთერ სამხარაძე-ჯღამაძეს

მტრედი გაფრენილიყო. პურის ნამცეცები ისევ ისე ეყარა
გისოსებიანი ფანჯრის გარეთა რაფაზე. მთელი იმ ხნის განმავ-
ლობაში, რაც ფრინველი იქაურობას შემოეჩვია, ღღეს პირვე-
ლად დატოვა საკენი ხელუხლებლად.

მცირეხანს იჯდა შეურხეველად, გატრუნული. ძველებურად
არ უგოგმანია არ უღუღუნია უცებ ფრთები შეაფართქუნა და...
გაუჩინარდა..

უცნაურია. თუმცა... რა უნდა იყოს უცნაური და გაუგონარი ამ ცისქვეშეთში?..

ჩაელიძე. ცხაურს მოშორდა. და მაინც...

რატომ გაფრინდა მტრედი ასე მალე? ნეტავ რა მოელანდა?

მაგიდასთან მივიდა, სიმახე შემოტანილ სადილს გულგრილად შეაელო თვალი. მერე ორივე ხელით მაგიდას დაეყრდნო... და გაირინდა.

ფიქრები კვლავ აიშალნენ. აიწეწნენ. ტანში ჩვეული მოუსვენრობა შეუდგა. ნაჭრილობებემაც შეახსენა თავი. მაგრამ ფიზიკურზე უფრო გაუსაძლისი იყო სულიერი იარები.

დაძაბული შინაგანი მზერა ერთი და იმავე სურათისთვის მიეშტერებინა. კივილამდე მძაფრი იყო ტკივილის შეგრძნება... და უცებ: გონების დაფაზე ხელმეორედ ცხადად გამოიკვეთა ის თითქოს მივიწყებული, ოდინდელი ეპიზოდი ბოშა ქალთან შეხვედრისა...

სანაპიროზე მიმავალს მიმოზის ტოტი ეჭირა ხელში და გაზაფხულით და ყვავილის სურნელით თავბრუდახვეული წყნარი ღიმილით ლაღად მიირწეოდა - ტანაშოლტილი, ლამაზი, მოხდენილი. საკუთარი სხეულის სრულყოფილების და სულის სისაყსის შეგრძნება ერთმანეთს შერწყმოდა და ოცნებათა და ზმანებათა ზღვარდაუდებ, უხილავ და შორეულ სივრცეებში მიაქროლებდა. ბოშა ქალი?

უნებურად შეკრთა. არ ესიამოვნა და იუცხოვა კიდევ ბუნდოვანი, მაგრამ საოცნებო ხილვებიდან ასე მოულოდნელად რომ გამოიყვანეს...

თავაზიანი ღიმილით შეეცადა ჩამოეშორებინა მარჩიელი და გზა განეგრძო, მაგრამ ბოშა ქალი არ ეშვებოდა: - ლამაზო, უნდა გიმკითხავო! - ფართო ღიმილით დაჟინებით, როგორც ბოშებს სჩვევიათ საერთოდ, გვერდით მოსდევდა.

ჯანდაბასო, გაივლო გუნებაში, თან ცნობისწადილმაც სძლია და...

დაჰყვა ბოშა ქალის ნებას.

სკვერში, მერხზე დასდნენ. მიმოზის ტოტს ხშირ-ხშირად ყნოსავდა და მომლოდინე ღიმილით შესცქეროდა ბოშას. შავგერემანი, ლამაზი ქალი იყო. ისიც ახალგაზრდა, თითქმის მისი კბილა. რაღაცნაირი უჩინარი, უხილავი ურთიერთსიმპათიის ძაფები გაიბა უცებ ამ ორი რასის სხვადასხვანაირად ლამაზ ორ მღედრს შორის, გარეგნობით თავისი ჯიშის და ჯილაგის საუკეთესო წარმომადგენლები რომ ჩანდნენ.

- ლამაზო! მომეცი ხელი... ო, ო, შენ ბედნიერი ქალი ხარ... ბედნიერი ოჯახი გაქვს...

შენ სიყვარულით გათხოვდი... ქმარსაც უყვარხარ, მაგრამ... ცოტა მძიმე ხასიათის კაციჲ ხომ მართალია? ერთი შვილი გყავს ბიჭი... კიდევ შეგეძინება ორი - ქალ-ვაჟი... შენ ბავშვობიდან ყველა ჯეირანს გეძახოდა, ხომ მართალია?... საიდან ვიცი ასე კარგად ქართული?... ხაშურში ვცხოვრობდით დიდხანს... იქ დავიბადე... ქართველები მიყვარს. კარგი ხალხია... გულკეთილი... შენც კეთილი ხარ, ძალიან კეთილი... შენ ყველა გიყვარს... მაგრამ, ოჲ, ლამაზო, რამდენი გულისტკენა გაქვს! შენ ბოლმა არა გაქვს გულში.. შენ არავის ცუდი არ გინდა... არავის წყენა... ახ, ლამაზო... ეს მიმოზა გიჭირავს ახლა ხელში... ზღვას უყურებ... ცას უყურებ... გიხარია... შენ ძალიან ბედნიერი ხარ... ძალიან! ძალიან! მაგრამ...

ექსტაზში შესული ბოშა ქალი შეჩერდა. კვლავ დაჟინებით დააქცერდა ხელის გულს უცებ თავისი ხელის მტევანი გადაუსვა მერე ელვისებური მზერა სტყორცნა ქალს თანდათანობით ნირი რომ ეცვლებოდა: - ოჲ, რა დიდი უსიამოვნება გელოდება... არა, დღეს არა, არც ხვალ, დიდი ხნის მერე... წლების შემდეგ... ო, ო რა საშინელი ბოლო აქვს შენს მეუღლეს... ახ, მაია ბედნიაჟკა მოი ანგელ, ნუთუ... ნუთუ შენ, შენ... არა! - ბოშა ქალმა მკვეთრი მოძრაობით ქალის ნებს ხელი უშვა ზეიჭრა: - ყურს ნუ დამიგდებ... დაივიწყე დღევანდელი დღე!.. დაივიწყე ციგნის ქალი!.. არ მინდა შენი ფული, არაფერი არ მინდა! მე წავედი! მშვიდობით, ჩემო ლამაზო!.. ღმერთმა სიკეთე მოგცეს... ჯანმრთელობა მოგცეს!

სამუდამოდ მივიწყებული რომ ეგონა, თურმე ცოცხლობდა ის სურათი და ბოშა ქალი... მისი სიტყვები...

როცა მეუღლე - დამალვა რომ არ ისურვა და უშიშრად შეეგება მომხდურებს - საკუთარი სახლის ჭიშკართან დახვრიტეს როცა სიმახ და დაურს სახლში დამწყვდეული ჰყავდათ, გარეთ რომ არ გაჭრილიყო, - უცებ გულის უშორესი კუნჭულიდან უნებლიეთ ამოტივტივდა თითქოს მიჩუმათებულ-მინავლებული სიტყვები: - ოჲ, რა საშინელი ბოლო ექნება შენს მეუღლესო! - და წამიერად ბოშა ქალის სახემ გაიელვა მის თვალწინ, მხოლოდ წამიერად და... მყისვე გონება დაკარგა.

- საჭმლისთვის ისევ არ დაგიკარებია პირი, მზია! - სიმა შემოსულიყო უჩუმრად და საყვედურიანი მზერით უყურებდა.

შეტოკდა. მერე დაბნეულმა სცადა შეუმჩნევლად ცრემლის შემშრალება:

- როგორ არა... ვჭამე... მეტი არ მინდა... მეტი არ შემიძლია საყვარელო!

- შენ მორწმუნე ქალი ხარ და... თავს იკლავ... ასე არ შეიძლება მზია!

- ნუ გეწყინება საყვარელო... მე ისედაც ნახევრად მკვდარი ვარ... ყველაფერს აჯობებდა ჩემს მირიანთან ერთად მეც მოვეკალით... თქვენ კი... ტყუილუბრალოდ საფრთხეში იგდებთ თავს... ეს მტანჯავს... მოსვენებას არ მაძლევს...

- ნუ ლაპარაკობ მასე!.. ჩვენ არაფერი მოგვივა... ჩვენზე ნუ დარდობ!.. შენ კი... მზია, ძვირფასო, შვილები გყავს, შვილიშვილი... შენ მათ სჭირდება. ხომ გინდა ნახო შენი პირველი შვილიშვილი, შენი პატარა მზიაკო?... სულ ასე ხომ არ იქნება?... დაწყნარდება აქაურობა და... შენც ჩახვალ ზუგდიდში... თბილისშიც... ნახავ ყველას... საფლავსაც ხომ პატრონობა უნდა?

- დიდი მადლობა, საყვარელო, ყველაფრისთვის... დიდი მადლობა... ჩვენები თუ ვერა, ღმერთი გადაგიხდით სამაგიეროს შენ და დაურს შენს ოჯახს... შენს შვილებს. მაგრამ... არ მინდა უსიამოვნება შეგვხდეთ... აქაურობის დაწყნარებას ჯერ პი-

რი არ უჩანს... ჯერ არ გამძლარან სისხლით... საფლავეები ჯერ არ ამოვსებულა...

- მზია!... წინასწარ არ მინდოდა მეთქვა მაგრამ... დაურმა უკვე მოძებნა სანდო ხალხი... კიდეც ცოტა ხანი... და სამშვიდობოს გაგიყვანენ... - გულაჩუყებული სიმა უცებ გადაეხვია და კოცნა დაუწყო. მზიასაც გული ამოუჯდა და თავადაც ჩაეხუტა ქალს.

მერე ისხდნენ გვერდიგვერდ თითქოს გულმოოხებულნი, ნაწვალეები ღიმილით შესცქეროდნენ ერთმანეთს და ხმას არ იღებდნენ.

მოულოდნელად სარდაფის კარი ხმაურით შემოაღო სახეარეულმა მამაკაცმა:

- სიმა!.. მზია!.. მოვიდნენ!

და სანამ თავზარდაცემული ქალები გონს მოეგებოდნენ, სარდაფში ბრავუნ-ბრავუნით, ლანძღვა-გინებით ავტომატმომარჯვებული „ბოვეიკები“ შემოცვივდნენ.

- Где грузинская поэтесса? (სად არის ქართველი პოეტესა?) - თვალების ბრიალით დაირიალა ერთმა და სიმას მიაშვირა ხელი: - Это ты? (შენ ხარ!)

მზია „ბოვეიკებს წინ გადაუდგა:

- Нет, не она, Это Я! (ის არა. მე ვარ!)

- Ах, вот, значит это ты - поэтесса? вот оказывается, где прячется эта сука!.. видишь ли, жить захотела эта старая стерва. мать твою... (- აჰ, ესე იგი შენა ხარ?... უყურე შენ, თურმე სად იმალებოდა ეს ძაღლისშვილი. სიცოცხლე მოუწდა ამ ბებერ ძუკანს. შენი დედა...) ორივე მხრიდან ხელი ჩაავლეს და ჯიკავ-ჯიკავით წინ გაიგდეს, თუმცა მზია წინააღმდეგობას არც უწევდა მათ.

კიბეზე თავი ვერ შეიმაგრა და საფეხურებზე ცალი ფეხით ჩაიკეცა. ერთმა „ბოვეიკმა“ ავტომატის კონდახი ჩასცხო ზურგში: - Не прикидывайся, сука!.. мать твою... - (თავს ნუ იმკვდარუნებ, ძაღლისშვილო. შენი დედა...) ქალმა ყრუდ დაიგმინა. მერე კბილი კბილს დააჭირა და ნელა წამოიმართა.

- და что-же вы, ребята! она ведь тяжело больна! (- ბიჭებო, რა ამბავში ხართ? ის ხომ მძიმე ავადმყოფია მართლა?!)

სიმაბ, რომელიც უკან დასდევნებოდა „ბოვეიკებს“, მზიასკენ გაიწია მისაშველებლად, თან აფსუურ ენაზე რაღაცას უხსნიდა მათ. ქმარმა ჩუმად სახელოზე დაქაჩა, მაგრამ სიმაბს უკან არ მოუხედავს.

- Да, ты, отстань, женщина!.. с вами еще поговорим... Предательница! (შენ გაჩუმდი, ქალო. შენთან მერე ვილაპარაკებთ. მოლაღატეე...)

„ბოვეიკები“ ღრენა-ღრენით, თითქმის ხელით მიათრევდნენ ძაღლონე გამოღეულ ქალს.

მიკროავტობუსში რომ აგდებდნენ, სიმაბ სასოწარკვეთილი ხმით დაუძახა:

- მზია, გვაპატიე!

ქალმა „ბოვეიკების“ მხრებს ზემოთ გამოხედა გაღიმება სცადა, თვალებით კი უთხრა ყველაფერი მესმისო.

ავტობუსი კაი ხნის წასული იყო, მაგრამ სიმა მაინც გაქვავებულივით იდგა ერთ ადგილზე და ვერც მოშორებით შეჩერებულ, მხრებჩამოყრილ ქმარს ამჩნევდა და არც მისი სიტყვები ესმოდა.

მეზობლის ჭიშკართან ატუზულ ქალს მხოლოდ მაშინ მოჰკრა თვალი, როცა ქმარმა ეზოში შეყვანა დაუპირა.

ქალების მზერა წამიერად ერთმანეთს შეაწყდა. გონებაში რაღაც დაიკლაკნა ელვასავით. გული შეუქანდა, შემდეგ წყნარი, ნელი ნაბიჯით დაიძრა სიმა მეზობლისკენ.

დაუახლოვდა თუ არა, ერთბაშად ყელში წვდა:

- ეს შენ გააკეთე ხომ?... შენ? რა დაგიშავა... რა დაგიშავა შე გველო, შხამიანო გველო? სიკეთის მეტი რა უქნია შენთვის?.

ქმარი გააფთრებულ ცოლს მივარდა და შეეცადა ხელიდან გამოეგლიჯა მეზობელი.

- სიმა!.. რას შერები?... გონს მოდი!

- გამიშვი, გამიშვი-მეთქი... უნდა მივახრჩო ეს ძუკნა, ეს გველის წიწილი!

კაცმა ძლივს გამოათრია ცოლი და კვლავ ეზოში შეყვანა მოუნდომა.

- შენ რა შეიშალე, ქალო?... დაგავიწყდა რომ ბავშვები გყავს? გონს მოდი-მეთქი. გეუბნები.

ამასობაში გაოგნებული დაზაფრული მეზობლის ქალი გამოერკვია და აწიწინდა. მაგრამ სიმახს უკვე აღარაფერი ესმოდა. ქმარმა იგი სახლის პირველი სართულის აივანზე თითქმის ძალით აიყვანა.

- ჭკუიდან გადახვედი, ქალო? შეიძლება ჩვენც მიგვაყოლონ.. არ უქნიათ თუ?... არ გიშველის აფხაზობა!.. არც შენი ბიძაშვილის სახელი... ხომ გესმოდა როგორ დაგვემუქრნენ?... არავინ იცის, რით დამთავრება ეს ყველაფერი... ვერა ხელავ, მკვლელებთან რომ გვაქვს საქმე?..

- მე მრცხვენია, გესმის? მრცხვენია, რომ აფხაზი ვარ!.. თქვენ კი... მამაკაცები... - ქალი დაუსხლტა ქმრის მკლავებს, აივნის ბოძს შემოეხვია და აზლუქუნდა. მერე უცებვე შეწყვიტა ტირილი. სახეზე მტკიცე გადაწყვეტილება გამოეხატა:

- მე... უნდა წავიდე!.. - თქვა დამარცვლით, შეუკალი სახით და თმაზე ხელი გადაისვა, კაბა გაისწორა.

- სად... სად უნდა წახვიდე?... ხომ არ შეიშალე მართლა? სად მიდიხარ-მეთქი?..

- იცო, შენ, სადაც მივდივარ! - სიმახს უკან მოუხედავად ჩაირბინა კიბე და ჭიშკრისკენ გაეშურა.

... მიკროავტობუსში მსხდომი ნასვამი, აღგზნებული „ბოვეიკები“ არ ცხრებოდნენ. უფრო და უფრო შედიოდნენ ბილწსიტყვაობის ემზში.

- Ну, что, сука, старая б... опять будешь писать стихи про Абхазию? "Моя Абхазия", "Родной мой край?.." (შე ძაღლისშვილო, შე ძველო კახაკ... კვლავ დაწერ ლექსებს აფხაზეთზე?... „ჩემი აფხაზეთი“, „ჩემი მშობლიური კუთხე“, არა?)

- Знаешь что не понимаю, почему абхазия?.. Я ведь апсуа и моя родина Апсны! при чем здесь

Абхазия? *იცოცხლე რას ვერ ვიგებ, მე ხომ აფსუ ვარ და ჩემს სამშობლოს - აფსნი? ექვია. რატომ აფხაზეთი და არა... აფსნი?*) - გაკვირვების შეძახილს ჩაბოხებულ-ჩახრინწული ხმა გამოეპასუხა: - Да ведь грузины, сукины дети, так называют нас! *(ეს ძაღლისშვილი ქართველები ასე გვეძახიან!)*

- Ну и пусть.. раз вес мир с таким названием узнал нас это даже к лучшему! *(მსოფლიომ ხომ ამ სახელწოდებით გაგვიცნო? ეს უკეთესიცაა!)*

„ბოვეიკები“ ყიამყრალობდნენ, გაუთავებელ, უზრო ხორ-ხოცში ერთმანეთს ახსენებდნენ ხან ერთ, ხან მეორე ეპიზოდს ახალდაბასა თუ გალში მომხდარს. განსაკუთრებული მოწონებისა და კმაყოფილების გრძნობას, როგორც ჩანს, იწვევდა მათში ჩეჩენი მუსას ადიდელი აბდულას კაზაკი სლავიკის სომეხი სარქისას სახელები: ის თუ ჩეჩენმა მუსამ როგორ გააუპატიურა ფეხმძიმე ქალი ახალდაბაში, როგორ გაუფატრა მუცელი, იქიდან „გრუზინსკი უბლიუდოკი“ როგორ ამოიყვანა და ნაჭერ-ნაჭერ აქნა, მერე ხეზე როგორ ჩამოკიდა აბრა - იყიდება ქართული ხორციო. - ამ მოგონებამ ალტაცების ისეთი ხორ-ხოცი გამოიწვია, რომ მიკრო-ავტობუსის მძღოლიც კი შეტოკ-და, სარკიდან მალულად, შეშფოთებული მზერა მოავლო „ბო-ვეიკებს“. არანაკლები აღფრთოვანება მოჰგვარა მათ სლავი-კის და მუსას მიერ გალში ორი გაუთხოვარი, ხნიერი მასწავ-ლებელი დების ძმის თანდასწრებით ნამუსის ახდის და შემდეგ სამთავეს ერთად დახოცვის ამბავმა. ასეთივე კმაყოფილებითა და სიამოვნებით იგონებდნენ იმ აურაცხელ ნადავლს, გალში რომ ჩაიგდეს ხელში.

- А знаешь, что было особенно смешно?.. Остались, чтобы караулить добро, а подошли, как сабаки! *(იცოცხლე იყო განსაკუთრებით სასაცილო? დარჩნენ, რომ ეყარაულებინათ თავის ავლა-დიდებისთვის, ზოლო სული გაძვრათ, როგორც ძაღლებს!)*

А многих ведь свиньи съели!.. похоронить то некому было!.. ха... ха... ха... *(- ბევრი მათგანი ხომ ღორებმა შეჭამეს! დამმარხავი ხომ აღარავინ დარჩა?.. ჰა ჰა ჰა...)*

- Так им надо!.. Еще не все уничтожены! многие всё-ж-таки успели удрасть!.. но ничего!.. доберемся и до них, хоть в Тбилиси (*ახია მაგათზე. ჯერ კიდევ ყველა არაა გაჟლეტილი. ბევრმა გაქცევა მაინც მოასწრო. არა უშავს. იმათაც მიეწვდებით, თუნდ თბილისამდე!*) - გინება, ხარხარო, პურჭყება და ფეხის ბრაგუნი ერთმანეთში აირია.

- Ну, ты, стерва, что молчишь? язык что-ли проглотила?.. А может ты не против, чтоб тебя, здес-же, при всех а? ха, ха, ха (*შენ, ძაღლისშეილო, რად გაჩუმებულხარ? ენა გადაყლაპე, თუ რა?.. ეგებ შენ წინააღმდეგი არცა ხარ, აქვე, ყველას თვალწინ... ა?.. ჰა ჰა ჰა!*)

Я разговариваю толко с людьми, а не с животными! (*მე მხოლოდ ადამიანებთან ვლაპარაკობ და არა პირუტყვებთან!*) - თვითონაც არ იცის, როგორ მოსწყდა ეს სიტყვები მის ბაგეპირს.

- Ах, ты, сука, б... (*ეხ, შენო ძაღლისშეილო...*) - ბილწო უშვერი გინებით ჟანგარა სახის „ბოვეიკმა“ რაც ძალი და ღონე ჰქონდა ცხვირ-პირში მუშტი ჩაარტყა. ქალს სისხლი წასკდა მაგრამ არ განძრეულა არც დაუკვნესია.

- Видишь, как потекла у тебя кровь, мерзавка... все вы, грузины, будете вот так харкать и истекать кровью! (*ხედავ როგორ წამოვივიდა სისხლი შე სალაზანავ? თქვენ ყველანო ყველა ქართველი ასე ამოახველებოთ სისხლს და დაიცილებით სისხლისგან!..*) - ნიშნისმოგებით, თვალების ბრეცით ცრიდა სიტყვებს „ბოვეიკი“... შემდეგ მუხლებზე წიხლი უთავაზა ქალს: - вот тебе еще, сука! (*აჲ კიდევ ერთიც, ბუენავ!*)

- Гарик хватит!.. мы должны доставить эту женщину живой.

Ты что, жалеешь эту грузинскую дрянь?

Я никого не жалею, а хочу лишь доставит эту женщину невредимой!

Нет, если ты хоть капельку жалеешь эту суку, то ты не настоящий абхазец!

Ну, довольно, хватит!.. кто настоящий абхазец, а кто нет не тебе, Гарику Мкртычяну, выяснять!

Замолчите вы оба!.. Вы что, свихнулись?.. мама моя..

(- გარიკ, გეყოფა!.. ჩვენ ეს ქალი ცოცხალი უნდა მივიყვანოთ!

- შენ რა? გეცოდება ეს ქართველი სალაზნა?

- მე არავინ მეცოდება, მინდა ეს ქალი უვნებელი მივგეარო უფროსებს!

- არა, შენ თუ ერთი წვეთით მაინც გეცოდება ეს ქალი, მაშინ შენ ნამდვილი აფხაზი არა ყოფილხარ.

- გეყოფა. საკმარისია!.. ვინ ნამდვილი აფხაზია და ვინ არა - ეს შენი - გარიკ მკრტიჩიანის გასარკვევი არ გახლავს.

- გაჩუქდით ორივე. თქვენ რა შეიშალებთ?.. ჩემი დედა...)

მიკროავტობუსი სამსართულიანი სახლის წინ შეჩერდა.

- Ну, вылезай, поэтесса! (- აბა, გადმოდი პოეტესაც!)

მოსაცდელში მრგვალ, დიდ მაგიდას ერთი ქალი და რამდენიმე კაცი შემოსხდომოდა.

- Здесь подожди, поэтесса, пока тебя не вызовут! (- აქ დაიცადე, პოეტესაც სანამ არ გამოვიძახებენ!) - დამცინავი ხმითა და გესლიანი ღიმილით უთხრა ერთმა „ბოვეიკთაგანმა“ და კაბინეტში შეალაჯა.

ქალი ცარიელ სკამზე მძიმედ დაეშვა, თან თითებს ცხვირზე იჭერდა, რომ სისხლის დენა შეეჩერებინა. შავი კაბის გულისპირი ერთიანად მოთხვროდა სისხლით.

უცებ დამხვდური ხნიერი, გამხდარი, პატარა ტანის, სახეაფორაჯებული მანდილოსანი, ვის გვერდითაც აღმოჩნდა მისკენ გადმოიხარა და: - თქვენ... მზია არ ბრძანდებით? ობოლაძე?..

ქალმა უხმოდ დაუქნია თავი.

- ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო!.. თქვენ რისთვის? რატომ? სიყვარულის და სიკეთის მეტი რა გიკეთებიათ?.. თუმცა რას ვამბობ?.. რა სისულელეა!.. ამ სიძულვილის აპოთეოზში სიყვარული რა სახსენებელია! - ძლივს გასაგონი ხმით ჩურჩულებდა მანდილოსანი და თან წარამარა იფარებდა ტუჩებზე ცხვირსახოცს. მერე მოისაზრა და თავისი ცხვირსახოცი გაუწოდა ქალს;

- აიღეთ... სისხლი შეიწმინდეთ... ვაი, ჩემო დღეო, ამას რას მოვესწარიტ!... - მან თითქმის ძალით შეაჩეჩა ცხვირსახოცი სახეგამტკნარებულ, მღუმარე ქალს. მზიამ ჩამოართვა და ცხვირპირი მოიწმინდა, შემდეგ სისხლიანი ნაჭერი ხელში მომუჭა: - დიდი მადლობა ქალბატონო... - ტუჩების უხმო მოძრაობით, ძლივს წაიდუღუნა: - როგორ მეცნობით, ქალბატონო... მაგრამ... მაპატიეთ, ვეღარ ვიგონებ, საიდან...

- მე ლუბა ვარ, ბერაია - პედაგოგი... - სწრაფად შეეშველა მანდილოსანი: - მეხუთე სკოლაში ვასწავლიდი ქართულს... ერთხელ შეხვედრა მოგიწყვეთ სკოლაში... თქვენ ისეთი დიდებული იყავით...

- ო, დიახ... დიახ... მომაგონდა... ბრწყინვალე საღამო იყო!.. სულ სამიოდე წლის წინ იყო ეს ამბავი და... თითქოს საუკუნე გავიდა მას შემდეგ! - შეისვენა... - თქვენ... რისთვის? თუმცა... რა საკითხავია... - მერე ისევ იყუჩა და:

• - სადა ვართ, თუ იცით? ამ შენობას ვერა ვცნობ...

- ეს... ეს მათი „კაგებეა“... მგონი. იცით... არავის ინდობენ, არავის თუკი ქართველია - ქალბატონი ლუბა სხაპასუპით, მაგრამ ხმადაბლა ლაპარაკობდა:

- იცით, ალბათ, ბიძინა მგალობლიშვილი მხეცურად რომ მოკლეს ეს უკეთილშობილესი პიროვნება, ბრწყინვალე ექიმი... ზელიმხან დანელია... შოთა ჯღამაძე... ვერა ყოლბაია... სულ ექიმები... ხუტა ახალაია გეცოდინებათ, „საბჭოთა აფხაზეთის“ ყოფილი რედაქტორი, პენსიონერი... პედაგოგები ხომ რამდენი დახოცეს!.. ლუიზა ანჩაბაძე, გახსოვთ, ალბათ, საჯაროდ დახვრიტეს... რომელი ერთი ჩამოვთვალო? თქვენი მეუღლის ამბავი მაშინვე გავიგე... თქვენ აქ არ მეგულებოდით... თითქმის მთელი ქართული ინტელიგენცია, ვინც ქალაქში დარჩა, ამოჟლიტეს ამ მხეცებმა, ნადირებმა, ფაშისტებმა! ახლა ვითომ ადგილზე არ ხვრეტენ... აქ მოჰყავთ, ვითომ რაღაცას იძიებენ... რა უნდა გამოიძიონ?... რა დამიშავებია? რატომ უნდა დავმალულიყავი, ვითომ? - მცირე ხნის დუმილის შემდეგ ისევ წამოიწყო: - იცით... გალშიც საშინე-

ლი ამბები მომხდარა... გაგრა და კამანი მონაგონიაო... ზომ იცით, კამანში მოხუცები, ქალები და ბავშვები ერთიანად გაჟლიტეს. ახალდაბადები... გალში სოხუმის დაცემის შემდეგ გამსახურდია ჩასულა... მიტინგი ჩატარებია... აქედან ფეხი არ მოიცვალათ, მალე დავბრუნდები და სოხუმს გავათავისუფლებო... ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო... სასაცილოა, არა?... დახმარების ნაცვლად, მეორე ფრონტი გახსნა!... ვაი, ჩემო თავო.

- მახსოვს... თქვენ ბატონი ზვიადის თავგამოდებული და აქტიური მომხრე ბრძანდებოდით!.. - მორიდებული ღიმილით შეაბხენა ქალმა.

- არ მომაგონოთ... არ მომაგონოთ... ღვთის გულისთვის!.. მისი სურათი საწოლის თავზე მეკიდა ხატივით... არ მინდა, არ მინდა ახლა ამის გახსენებაც კი...

მანდილოსანი პირზე ხელაფარებული, ცხარედ, შეუჩერებელივ ლაპარაკობდა თან შიშიამდგარ თვლებს აცეცებდა. ზოგჯერ, უნებლიეთ ხმას აუწევდა მაგრამ გონს მოსული, მაშინვე ისევ ჩურჩულზე გადადიოდა.

- მე ახლობელთან ვიმალებოდი... აფხაზები არიან.. ვილაცამ დამასმინა!.. ალბათ, თქვენც, არა?... ოპ, რა უბედურება დატრიალდა ჩვენს თავზე!.. რომ ჩაუკვირდე, შეიძლება ჭკუიდან შეიშალო... ვიცო, ვინც გამცა, მარა, რა უნდა ვქნა? რას ვიზამ?... ვერაფერს. სრულიად ვერაფერს. ჩემს სახლში უკვე კაი ხანია შესახლდნენ გადამთიელები. მადლობა ღმერთს, ჩემმა შეილებმა გაასწრეს... - აღელვებული, არაბუნებრივად სახეაღწილი და თვალანთებული მოხუცი ქალი, ჩანდა ლაპარაკით ცდილობდა გულის მოოხებას და მოძალებული შიშის დაძლევას.

მოსაცდელში მყოფი ხალხი, უპირატესად, ასაკოვანი მამაკაცები, პირში წყალჩაგუბებულივით, დუმდნენ - თავიანთ საფიქრალს მიცემულნი. ყველას ცხვირ-პირი ჩამოსტიროდა, თითქოს უემურმა ჩამოიარა და ყველანი სათითაოდ დაამუნჯაო.

გარკვეული ინტერვალის შემდეგ კაბინეტის კარი იღებოდა წვერმოშვებული, თმააბურძგნილი, რუსულ სამხედრო ფორმა-

ში გამოწყობილი ახალგაზრდა კაცი სიის მიხედვით იძახებდა იქ მყოფთ. გამოძახებული წელმოწყვეტილივით ღებოდა და ლასლასით შედიოდა კაბინეტში. იქიდან გამოსულს „ბოვეიკი“ გარეთ მიუძღვებოდა.

როცა მისი სახელი და გვარი გაისმა, წამით თვალები მოხუჭა თითქოს ახლა წყალში ჩასახტომად ემზადებოდა. მერე ძლივს შესამჩნევი ღიმილით გადახედა ქალბატონ ლუბას. პირი რომ ღიად დარჩენოდა და თვალები გადმოცვენაზე პქონდა. შემცბარი და საშინლად დაბნეული ქალბატონი ლუბა უცებ თითქოს გამოფხიზლდა, ხელზე ხელი მოუჭირა ქალს და: - გამაგრდით, ქალბატონო მზია! გამაგრდით! - უთხრა ჩურჩულით. მზიამ თვალებით, უსიტყვოდ მადლობა გადაუხადა და მხრებგაშლილმა, თავაწეულმა კაბინეტში შეაბიჯა.

სუფთად პირგაპარსული, ახალგაზრდა ქერა მამაკაცი გრძელ მაგიდას უჯდა და საქმიანი იერით ქაღალდებში იქექებოდა.

კარგა ხანს იდგა კართან. ბოლოს ახალგაზრდა კაცმა თავი ასწია და დამარცვლით, რუსულად მიმართა ქალს:

- თქვენ მზია ხართ, ობოლამე, არა? აი, ამ ქაღალდზე მოაწერეთ ხელი - და რაღაც ქაღალდი გადმოუგდო ისე, რომ ზედ არ შეუხედავს მისთვის. არც სიგარეტი გამოუღია პირიდან. და საქმიანი იერით განაგრძო რაღაცის კითხვა.

ქალი ჯერ წამიერად შეყოყმანდა. შემდეგ რუსულადვე უპასუხა: (მთელი დიალოგი მათ შორის რუსულ ენაზე წარიმართა): - მე თან არა მაქვს სათვალე... ამას გარდა, არ მსურს რაიმე დოკუმენტს ხელი მოვაწერო!

- აქ მხოლოდ წერია ის რომ თქვენ გამოცხადდით... ე.ი. მოგიყვანეს დაკითხვაზე! - გაღიზიანებული კილოთი მიუგო ახალგაზრდამ და ქალის მიღმა, სადღაც სივრცეს მიაპყრო პირქუში მზერა.

- დაკითხვაზე?... კი მაგრამ, რაში მღებთ ბრალს?... მე - პოეტი ვარ და არასოდეს არავისთვის არაფერი დამიშავებია.

- თქვენ დამნაშავე ხართ იმაში, რომ... ქართველი პოეტი ბრძანდებით. ეს კი - სავსებით საკმარისია!

ქალი წარბშეუხრელად უყურებდა სახეში ახალგაზრდას, რომელიც კვლავ ვითომ რაღაცის ძებნას შეუდგა საქალაქოში.

მცირე ხნის შემდეგ ქალმა წყნარი, მშვიდი ხმით წამოიწყო:

- თქვენი სახე ძალიან მეცნობა. თქვენ... აფხაზი ხართ?

- რა შეკითხვაა?... მაშ, ვინ უნდა ვიყო? - ხმაში ფოლადი გამოურია კაცმა და შუბლს ქვემოდან დადარაჯებული მზერით გამოხედა.

- შეიძლება გავიგო, რა გეარის ბრძანდებით?

- რაში გჭირდებათ? ან... რა მნიშვნელობა აქვს ამას თქვენთვის?

- მოჭრა ახალგაზრდამ ცივად და ისევ საქალაქოებს დააჩერდა მოგონილი გულგრილობით.

- იმიტომ გეკითხებით... ნამდვილი აფხაზი დედის ტოლა ქალს სკამს შესთავაზებდა-მეთქი.

- ნუ... ჩამოჯექით, თუ გნებავთ... - ჩაიბურტყუნა ახალგაზრდამ, მზერადახრილმა.

- გმადლობთ. - ქალი მაგიდას მიუჯდა და ორივე ხელის მტკეპანი ზედ დააწყო:

- მაშ ასე... რაში მადანაშაულებთ, თუ შეიძლება გამიმეორეთ, გეთაყვა!

- მე უკვე ვთქვი. თქვენ თქვენი ლექსებით და საერთოდ, მთელი თქვენი მოღვაწეობით ყოველთვის ჩვენს წინააღმდეგ იყავით, ისევე როგორც თქვენი მეუღლე. თქვენ ყოველთვის გძულდათ აფხაზობა!

- მაგრამ... მაგრამ ეს ზომ... ტყუილია! და თქვენც კარგად იცით ეს! - ქალი კვლავ ღვაღს არ აცილებდა შუბლშეკრულ ახალგაზრდას დაჟინებით რომ არიდებდა მზერას.

- მე უკვე გითხარით... სათქმელი.

- მაგრამ მომისმინე, შეილიკო...

- მე თქვენი შვილი არ გახლავართ...

- დაე, ასე იყოს. მე იმერელი ქალი ვარ, მაგრამ მთელი ცხოვრება აქ, აფხაზეთში გამიტარებია და აფხაზეთი ისევე მიყვარს, როგორც მთელი საქართველო საერთოდ. მთელი ჩემი პოეზია - სიყვარულის საგალობელია.

- თქვენ არ გინდათ გაიგოთ, რომ აფხაზეთი - საქართველო არაა! - უცებ ფეხზე წამოიჭრა ახალგაზრდა და გააყეებული სახით მაგიდას ორივე მუშტი დაჰკრა:

- გაიგეთ, რომ ჩვენი აფსნი არ საჭიროებს თქვენს ფარისევლურ სიყვარულს!.. სინამდვილეში თქვენ ყველას მათ შორის თქვენს ქმარსაც, გძულდათ და გძულთ აფხაზები. მორჩა და გათავდა!

- ჩემი ქმარი ინჟინერ-მშენებელი იყო - არ შეეპუა ქალი და თავადაც ხმას აუმაღლა - როგორ შეიძლებოდა მას სძულებოდა თავისი აშენებული სახლები და ის ხალხი ვინც იქ ცხოვრობდა?.. მით უმეტეს როგორ შეიძლება პოეტს სძულდეს მთელი ხალხი?.. სხვათა შორის ჩემს მეუღლესაც და მეც უამრავი აფხაზი მეგობარი გვყავდა... მე მიმაჩნია...

- ეტყობა, არ გყოლიათ, ვინაიდან... არც ერთი არ გამოგსარჩლებიათ! - ახალგაზრდამ იქედნურად ჩაიღიმინა და კელავ სავარძელში გაიტყლარჭა, თან აუჩქარებლად მოუკიდა სიგარეტს და ნება-ნება გააბოლა.

- ღიახ. ეს ამბავი სავალალოა, რასაკვირველია! სულმოკლეობა არ ამშვენებს ადამიანს მაგრამ, რას იზამთ: ყველას როდი ძალუძს ღირსეულად იცხოვროს და ღირსეულადვე მოკვდეს!.. თუმცა... მე რამდენადაც ვიცო ბევრმა პატივსაცემმა აფხაზმა დატოვა სოხუმი...

- თქვენ გინდათ თქვათ რომ... ისინი გაიქცნენ აქედან?

- ღიახ, როგორც ჩანს ასეა! - კელავ არ შეეპუა ქალი და თვალი თვალში გაუყარა.

- მდაა... გასაგებია. ყველაფერი გასაგებია. მაშ ასე...

ქალმა გააწყვეტინა:

- ჰო, მართლა... გამახსენდა... მე გავიხსენე თქვენი გვარი! .. თქვენ ფაჩულია ბრძანდებით. გივი ფაჩულია. ჩვენ არშბას ქორწილზე შევხვდით ერთმანეთს! მაშინ, მახსოვს თქვენი მაღალფარდოვანი სადღეგრძელოებით მიიპყარიო ყურადღება. სხვათა შორის მახსოვს მჭერმეტყველურად ხოტბას რომ ასხამდით ქართველი და აფხაზი ხალხების მეგობრობას.

- მე ყოველთვის მეჯავრებოდნენ ქართველები და მიმაჩნია ისინი სათითაოდ უნდა გაიჟლიტონ!

ქალი თვალდაუხამხამებლად, ძლივს შესამჩნევო, ირონიული ღიმილით უყურებდა კაცს რომელიც სიბრაზისაგან სახეზე წამოჭარხლებულიყო, და ხელებს უაზროდ, უანგარიშოდ აფათურებდა ქაღალდებში. მერე ქალმა ოდნავ გაიქნია თავი და: - ღმერთო ჩემო, საიდან ასეთი მძვინვარე სიძულვილი, ასეთი ბოღმა და ღვარძლი? თქვენ ხომ ფაჩულია ბრძანდებით ბოლოსდაბოლოს?

- მე - აფხაზი ვარ. მორჩა და გათავდა.

- იყავით, ბატონო. მაგრამ... გვარს რას უშვრებით? თქვენ ხომ, ჩემი ქმარივით, აფხაზეთის მკვიდრი მეგრელი ხართ. მაშასადამე...

- გეყოფათ. თქვენ აქ ჩემი წარმომავლობის გამოსარკვევად არ მოგვიყვანიხართ. და საერთოდ, არ მცალია...

მაგრამ... ამიხსენი, გეთაყვა, ამ დროულ ქალს ასეთი სიძულვილის მიზეზი?... რითი დაიმსახურეს ქართველებმა იგი!.. ჩვენ ხომ მართლა ერთი ძირიდან და ფესვიდან ვართ! ჩვენ ხომ სინამდვილეში მოძმენი ვართ!.. ნუთუ არ გიფიქრიათ, რომ თქვენ ეს სიძულვილი საგანგებოდ, ავი განზრახვით ჩაგაგონეს?

- ჩვენთვის არავის არაფერი ჩაუგონებია. ქართველები ყოველთვის იყვნენ ჩვენი მტრები და მძვინვარელები... ქართველებმა ჩვენ ყველაფერი წაგვართვეს ყველაფერი და მოვრჩეთ ახლა. არ არის საჭირო დისკუსია.

- მაგრამ მე... უნდა გითხრათ... მე მოვალე ვარ გითხრათ - ახლა ქალიც წამოდგა სახეალანძული, აღშფოთებისგან ხმაკანკალებული - რამდენადაც ვიცი ჩვენი ისტორი - სწორედ ქართველებს ართმევდნენ ტერიტორიებს ენას, სარწმუნოებას... მაგრამ ქართველები არ გაბოროტებულან, რაც მთავარია - სიკეთის გაცემის უნარი არ დაუკარგავთ!.. მათ თქვენც გაჩუქეს კლასიკოსი, ლიტერატურის და დამწერლობის დამფუძნებელი დიმიტრი გულია! შეგიქმნეს თეატრი, გამოგიზარდეს სამეცნიერო კადრები, გაგიხსნეს უნივერსიტეტი, ტელევიზია, რადიო. თუმცა

თქვენ თქვენს ენაზე საშუალო სკოლაც არა გაქვთ - და ეს ჩვენი ბრალი არ არის! არც ერთ ავტონომიურ რესპუბლიკას მთელს საბჭოთა კავშირში, არ გააჩნდა ის პრივილეგიები, რაც თქვენ გქონდათ... თქვენზე ბევრად მრავალრიცხოვან ხალხებსაც კი. მათი გადაგვარების და გარუსების მაგალითები აგერ ცხვირწინ გაქვთ, ჩრდილო-კავკასიელების სახით. თქვენმა არძინბამაც კი თბილისში დაიკვა დისერტაცია რადგან მოსკოვში ამის საშუალება არ მისცეს... ქართველებს არასოდეს არასოდეს ჰქონიათ სხვა ხალხების მიმართ სიძულვილის გრძნობა. პირიქით, ყოველთვის თავშესაფარს აძლევდნენ დევნილებს ჩაგრულებს ასახლებდნენ თავის მიწა-წყალზე, ხელს უწყობდნენ ყოველნაირად. სომხებმა, თავის დროზე, არ მიიღეს თურქეთიდან დევნილი თვისტომნი. საქართველომ კი, ფართოდ გაუღო მათ კარები... და რომელი ერთი ჩამოვთვალო!.. აფხაზების მიმართ ხომ ყოველთვის სიყვარულით, პატივისცემით იყვნენ განმსჭვალულნი და საერთოდ...

- დიახ, დიახ. რასაკვირველია. აფხაზების მიმართ სიყვარულის გამო იყო სტალინმა და ბერიაშ რომ დახოცეს აფხაზეთის ინტელიგენცია. ვიცით ჩვენ, კარგად ვიცით ამ „სიყვარულის“ ფასი!

- მაგრამ, ბატონო გივი, სტალინმა და ბერიაშ იგივე უყო ქართულ ინტელიგენციას საერთოდ ქართველ ხალხს. მაგრამ ეს ყველაფერი ხომ ბოლშევიკური რეჟიმის დროს ხდებოდა!.. 37 წელი იყო! თქვენ კი... მე-20 საუკუნის ბოლოს, ყოველგვარი ძიებისა და სასამართლოს გარეშე, გაწყვიტეთ ათიათასობით მშვიდობიანი მაცხოვრებლები მხოლოდ იმის გამო, რომ ისინი - ქართველებია! აფხაზეთის ნახევარზე მეტი მოსახლეობა განდევნეთ მამა-პაპათა ადგილებიდან. ფაშისტებივით მოაწყვეთ ნამდვილი გენოციდი. რომელ სამართლიანობაზე მელაპარაკებით თქვენ, პატივცემულო ფაჩულიავ?

- მართო ამ სიტყვების გამო უნდა დაეხვრიტეთ თქვენ ადგილზე!.. ბესლან, მომამორეთ ეს ქალი! გაიყვანეთ აქედან!

- თუ ღმერთი გწამთ, ნუ მაშინებთ სიკვდილით! მე დიდი

ხანია მზადა ვარ მასთან შესახვედრად. თქვენ კი... „მიუტევე, უფალო, რამეთუ არა უწყიან, რასა იქმან!“ - ეს ბოლო ფრაზა ქალმა ქართულ ენაზე წარმოთქვა.

- მე არ მესმის თქვენი ძალღერძი ენა და არც მინდა მესმოდეს!

- ეს სიტყვები სახარებიდან გახლავთ, რომელიც, სხვათა შორის, ჩემმა წინაპრებმა მე-4, მე-5 საუკუნეებში თარგმნეს. და ყველა ენა, რომელზეც არის თარგმნილი ეს წმინდა წიგნი, ღვთიურია! ზოლო... თქვენ... საინტერესოა, თქვენი ბაბუა რა ენაზე ლაპარაკობდა?

კაცმა წამით თავი ჩაღუნა და ხელები უხმოდ მომუშტა. ქალმა აცალა ბოლმის მონელება და მერე შემწყნარებლური ღიმილით განაგრძო: - ქართული ენა და კულტურა ყველა კავკასიელი ხალხისთვის მშობლიური და ახლობელი იყო!.. ზოლო სიძულვილი და სიავე ბუმერანგივით უბრუნდება იმას, ვინც მას თესს.

- კმარა-მეთქი. გეყოფათ. ბესლან - გაიყვანეთ ეს ქალი აქედან!

„ბოვეიკმა“ მკლავში ხელი წაავლო ქალს: - არ იყო საჭირო ამდენი ცერემონიები... ესენი ყველანი ადგილზევე უნდა მიასიკედილო, ვით ცოფიანი ძაღლები! - „ბოვეიკმა“ ქალს კარისკენ უჯიკავა. ქალმა მკვეთრი მოძრაობით მკლავი გაინთავისუფლა და ისეთი თვალებით შეხედა რომ „ბოვეიკს“ წამით ენა ჩაუვარდა. გაშეშდა.

- ნუ გიხარია, შვილო, სხვისი, თუნდაც მოსისხლე მტრის სიკვდილი! ჩვენ ყველანი მოკვდავები ვართ და... იმიტომ! რა დღეს რა ხვალ - ყველანი დავიხრცებით, ოღონდ... ზოგი სუფთა სვინდისით წარდგება ღმერთის წინაშე, ზოგი კიდეც - სისხლში მოთხვრილი ხელებით!

წამით დაბნეული „ბოვეიკი“ ძველებურად შემართულიყო - მიმიფურთხებია თქვენი ღმერთისთვის, ძუენავ!

ქალი კარებში შედგა მობრუნდა და ახალგაზრდას დანანების კილოთი მიმართა: - თქვენ... სამწუხაროდ, იარაღი ხართ სხვათა ხელში. თქვენ... აღმსრულებელი ხართ უცხო ძალების ბოროტი ნებისა და ამიტომაც... მეცოდებით! ყველანი ძალიან მეცოდებით!

- გაათრიე ეს ქალო, ბესლან, აქედან!

მოულოდნელად ტელეფონის ზარი აწკრიალდა. სახეშეშლილი გაცოფებული გივი ფაჩულია ყურმილს დაწვდა. უცებ სახე დაუგრძელდა. თითქოს პირკატა ეცაო, ხმა ჩაეხრინწა. თვალები დაეყვლიპა. მერე... ძლივს-ძლივობით წაიბურდლუნა რაღაც აფხაზურად და კაბინეტში დარჩენილ ერთ-ერთ თანამშემწეს უღრიალა, ობოლაძე უკან დააბრუნეო.

როცა ქალი კვლავ კაბინეტში შემოიყვანეს, გივი ფაჩულიამ, თავი რომ არ აუწევია, ისე, კბილებში გამოსცრა: - თქვენ... თავისუფალი ხართ!.. შეგიძლიათ შინ დაბრუნდეთ.

ქალი არ შერხეულა, მხოლოდ წარბები აწკიპა ოდნავ.

- თქვენ რა?.. ვერ გაიგეთ, რაც გითხარი? - თითქმის იყვირა კაცმა.

- არა, არ მესმის! - მშვიდი ხმით თქვა ქალმა და გამომცდელი მზერით მიაჩერდა ფაჩულიას.

- რა არის გაუგებარი?.. თავისუფალი ხართ და შეგიძლიათ სახლში დაბრუნდეთ-მეთქი. - გაიმეორა ფაჩულიამ დაუფარავი ბოლმით და ისევ ქაღალდებში ჩარგო თავი.

„ღმერთო ჩემო!.. ნუთუ?.. ნუთუ მართლა თავისუფალი ვარ და... შემიძლია შინ, ჩემებთან დავბრუნდე?.. შემიძლია ჩემი პაწია მზიაკო ენახო, ბებო ენაცვალოს!.. მაშ, თავისუფალი ვარ? და თუ სიკვდილია... ჩემების ხელში მოვკვდე - მშვიდად, წყნარად... ღმერთო!.. კი მაგრამ... რა მოხდა?.. ასე უეცრად რა შეიცვალა?“ - სწრაფად ენაცვლებოდნენ ერთმანეთს ზრები. მერე... თითქოს გაიყინა ყველაფერი შეჩერდა. სიჩუმეს შიშინი გაჰქონდა ყურში. მერე... უცებ რაღაც განათდა გონებაში. თავიდან ფეხებამდე ჟრუნტელმა დაუარა. წამიც და... სახეზე მტკიცე, შეუვალი გამომეტყველება გამოეხატა.

- თქვენთან აქ, მოსაცდელში იმყოფება სრულიად უდანაშაულო, მოხუცი პედაგოგი ქალო, ლუბა ბერაია - წარმოთქვა დინჯი ხმით და ხაზგასმული სიმშვიდით: - თუ მასაც გაათავისუფლებთ, მაშინ მივიღებ თქვენს წინადადებას.

- კი მაგრამ... მხოლოდ თქვენზე იყო ზარი. - კაცს ხმა ჩაეხლიჩა. თვალები ავად დააკვესა.

„ახ, ტელეფონის ზარი!.. აი, თურმე რა! მაგრამ ვინ?.. ვინ ღარეკა?“

- მე უკვე გითხარით ჩემი სათქმელი!

წამიერი ჭოჭმანის შემდეგ გივი ფაჩულიამ კბილების ჩუმი კრაჭუნით, ნომერი აკრიფა. ხანმოკლე საუბრის შემდეგ, აფხაზურ ენაზე რომ მიმდინარეობდა მან თითქოს შვებით ამოისუნთქა. ყურმილი ფრთხილად დადო და ქალს დაუფარავი ნიშნისგებით უთხრა: - მხოლოდ თქვენზეა საუბარი!.. ასე რომ, მოგიწევთ აიჩრით...

ქალმა წამით თვალები მოხუჭა. სხეულში კვლავ დენივით დაუარა რაღაცამ. მერე... ყელი ამაყად მოიღერა წელში გაიმართა:

- მე უკვე გავაკეთე არჩევანი... ქალბატონ ლუბასთან ერთად ვრჩები!

* * *

...ავტობუსში მსხდომნი, გასუსული იყვნენ. ყველანი ერთ და იმავე აზრს შეეპყრო, ერთი და იგივე საგონებელს მისცემოდნენ: საით მიჰყავდათ?... რატომ?... რას უპირებდნენ?..

რაკი ერთბაშად, აყვანისთანავე არ დახოცეს და სადღაც მიჰყავთ ე.ი. შესაძლოა, სადმე ქალაქ გარეთ ციხეში უპირებენ გამომწყვდევას?... აკი არავის არაფერი დაუშავებია, გარდა იმისა, რომ თავი აარიდეს „ბოვეიკების“ განუკითხაობას! თუმცა... რა დანაშაულზეა ლაპარაკი?... ესენი რამეს დაგიდევენ?

მოხუც პედაგოგ მანდილოსანს, მზიას თავგამოდებაზე წარმოდგენაც რომ არ ჰქონდა, თავი მის მხარზე ჩამოედო და გაჩუმებულიყო, თუმცა დრო და დრო ისე მწარედ და ღრმად ამოიოხრებდა, თითქოს მთელი გული ამოატანა ამ გმინვასო. გაყინულ სახეზე თვალებიდა შერჩენოდა - ფართოდ გახელილი, შიშით და ძრწოლით მომზირალი სველი თვალები. მზიას მისთვის წელზე მკლავი შემოეხვია და თავადაც გაყურებულიყო. თეთრთმიანი, პატარა ტანის, მოხუცი ქალი დედას აგონებდა ოდესღაც, უწინ ბავშვივით გულში ჩაკრული, საავადმყოფოში რომ მიჰყავდა - უსუსური, უმწეო, დაუძლურებული...

იჯდა მდუმარედ, შეურხეველად და მერამდენედ ცდილობდა გაენალიზებინა ის რაც იქ, კაბინეტში მოხდა და... ერთ და იგივე დასკვნამდე მიდიოდა: სხვანაირად არ შეეძლო! ვერა. ვერ მოიქცეოდა სხვანაირად. ფაჩულის განცვიფრებულ, შუბლზე აცვენილ თვალებს რომ წარმოიდგენდა - უზომო სიამეს გრძნობდა. ბატონი გივი ფაჩულია, როგორც ჩანს არ მოელოდა ასეთ გადაწყვეტილებას თუ მიიღებდა ქალი. მისი ესოდენ გაწბილებული და გამოყეყეჩებული სახის დანახვა მარტო რად უღირდა!.. ჰმ! მაშ, რა ეგონა ბატონ ფაჩულისა?... მოწყალებას მიიღებდა მტარვალებისგან?... ანდა... ამ საცოდავ მოხუც ქალს მარტო დატოვებდა?... ვერა პატივცემულო გივი! სადაც სხვები - თავადაც იქ უნდა იყოს, მორჩა და გათავდა, მაგრამ... საინტერესოა ვინ დარეკა?... ვინ გამოიღო თავი?... ნუთუ... სიმამ შეაწუხა თავისი გავლენიანი ნათესავი?..

მთელ ამ ამბავში კმაყოფილებას ჰგვრიდა ისიც, რომ გულში ამოიფერთხა ფაჩულისთან. არ დაერიდა არაფერს... სხვა დროს ალბათ ასე არ მოიქცეოდა თავისი რბილი ხასიათის გამო. მაგრამ ახლა?

მგონი, ავტობუსი სოხუმს გაცდა... მართლაცდა, რას ნიშნავს ამხელა მანძილის გავლა? თუ ციხეში მიჰყავთ, მაშინ.. რაში სჭირდებათ გზის გაგრძელება?..

სოხუმს რომ გაცდნენ, ეს ცხადზე უცხადესია!

სოხუმი. უსაყვარლესი ქალაქი... მისი ყმაწვილქალობის მომსწრე...

რამდენი ბედნიერი წუთები ახსოვს ამ ქალაქში გატარებული!.. საათობით, გაუნძრევლად შეეძლო ეცქირა ზღვისთვის, ო, როგორ იზიდავდა მისი უსაზღვრო სივრცე!.. უსაზღვროებისკენ მიილტვოდა ყოველთვის მისი სული, რაც თავი ახსოვს!..

ცის უსასრულო სილაყვარდეში ნავარდი ინატრა მაშინაც, სოფლის წყაროსთან კლდეზე რომ აცოცდა პატარა ანცი გოგონა და თვალწინ გადაშლილ სივრცეს გადმოხედა მაღლიდან. ო, როგორ მოუნდა, ფრთები გამოსხმოდა და იმ მიმინოსავით ეფრინა, ცაში ირაოს რომ აკეთებდა - ლაღი, ამაყი თავისუფალი!

იქნებ მაშინ დაიბადა ლექსის პირველი სტროფიც. - ბალ-
ღურად უმწიფარო, უსუსური და... მაინც ფრენის, ფრთაგამლი-
ლი ფრენის წყურვილით დამუხტული!

და მართლაც, აკი გაშალა მაშინ მკლავები - მზიური, აქოჩ-
რილი მთა - გორაკების და ზურმუხტოვანი ველ-მინვდრების
სილამაზით რექტდასხმულმა და... მისდა უნებურად, ლექსად გად-
მოსკდა ბაგე-პირიდან ის განცდა - ყელთამდე რომ ავსებდა!..

მაშინდელი შთაგონება და აღტკინება სამუდამოდ ჩარჩა გულ-
ში ისევე, როგორც ზღვის პირველად ხილვის თავბრუდამხვევი
შთაბეჭდილება!

ღმერთო!... რა მშვენიერი, რა ლამაზი და მომხიბვლელი იყო
ცხოვრების გარიჟრაჟი!.. რამდენი სიხარულის და ბედნიერების
წამი მოგიტანა მან: პირველი სიყვარული... პირველი კოცნით
მოგერილი განცდის სიმძაფრე და... პირველი ლექსი!.. ქორწი-
ლი და პირველი ბავშვის გაჩენა!

როგორც ლექსი იბადება იქ, შენს არსებაში, შენს წიაღში,
ისე იშვა შენი პირმშო, შენი ბადრი!.. პირველი სიყვარულის
ნაყოფი!.. ვერა. ვერ დაჩრდილა ის წამები ვერანაირმა გულის
გატეხვამ, თუ სულიერმა ტკივილებმა, ბედმა რომ გარგუნა.

და აი, ახლა მიდიხარ სადღაც, უცნობი მიმართულებით, მი-
დიხარ იქეთ, საიდანაც არ იცი, დაბრუნდები თუ არა ოდესმე
და... მთელი შენი ცხოვრება კინო-ფირივით იშლება შენს თვალწინ
- შენდა უკითხავად, შენდა უნებურად გეძალებიან გარდასული,
თითქოს სიზმარეული სურათები წარსულისა, განვლილი დრო-
ისა და... აზვირთებულ ტალღასავით გაბურთავენ თავიანთ მო-
რევში, გითრევენ იმ ორომტრიალში, ხსოვნას რომ შემორჩე-
ნია!.. ისინი ელვის უსწრაფესად, ფრაგმენტულად ენაცვლებიან
ერთი მეორეს და მთელს შენს ცხოვრებას მოიცავენ, თითქოს
ყოველ მნიშვნელოვან ეპიზოდს თუ დეტალს იტყვენ...

მოგონებათა ამ ნიაღვარში ხან ბავშვობის სურათები ლაგ-
დებიან წინა პლანზე, ხანაც ახალგაზრდობის ხან კიდევ უკა-
ნასკნელი პერიოდის ანდა პირუკუ ტრიალდება ყველაფერი და
ბოლოდროინდელი მოვლენები გადაეფარებიან წინას...

უცებ... კადრი შეჩერდა... ღრო-ჟამი თითქოს გაქვედა. და აჲ, ნელ-ნელა... ბოლოდან დაიწყო უხილავმა ხელმა ფირის გადახვევა... იმ მომენტიდან, უკანასკნელად რომ იყავი მწერალთა კავშირში.

...დანგრეულ-დაცარიელებული სოხუმის ქუჩებში მიდიოდი მხრებჩამოყრილი, უზარმაზარ სიმძიმეს გულზე რომ გაწვა, ლამის გაეჭყლიტე. და უცებ, მოულოდნელად ყვითლად აბრიალებული ნეკერჩხალი შემოგეყარა. ოჰ, ისე ლამაზი და მშვენიერი იყო სექტემბრის მზით შეჟღალული, კელაპტარივით ანთებული ნეკერჩხალის ხე, რომ სულმა წაგძლია და... ორი ტოტი მოატეხე.

მწერალთა კავშირში არავინ დაგიხვდა, მდივანი გოგონას გარდა. კაბინეტში შეხვედი და ერთი ტოტი ლარნაკში ჩადევი.

კარი რომ გამოიხურე, გული მოგეწურა, მტკივნა დაჭრილ-დაფლეთილი გული, თითქოს იგრძნო, რომ უკანასკნელად ჩამოდიოდი ამ კიბეზე... თუმცა... მთავარი წინ გედო, ტრაგედიის კულმინაცია თურმე ჯერ კიდევ წინ იყო!

ღმერთო! იქნებ ჯობდა ამ რამდენიმე წლის წინ, საოპერაციო მაგიდაზე დაგეღია სული?

სჯობდა! ნამდვილად სჯობდა. რისთვის გადარჩი? რომ ამდენი სიმწარე და ტანჯვა-წვალება გამოგეცადა?... გოლგოთის გზა გამოგეველო?

როგორ წარმოიდგენდი, თუნდაც ამ ორიოდ: წლის წინ, იმ უბედურ ამბებს რაც ახლა ხდება?

რისთვის, რატომ ხოცავენ ერთმანეთს თანამომხენი? „და აღიძვრიან იმავე მიწისთვის რაც დღეს თუ ხვალ თვითვე არიან“... რა... რა ასაზრდოებს, რა კვებავს ამ ბაქანალიას, ამ გაუგონარ სისასტიკეს?

თავისუფლების იდეა? ვისგან, რისგან - თავისუფალი? - კაცობისგან? სინდისისაგან?... მერე და მერე, რა უნდა მოჰყვეს ყოველივე ამას?... ამ სისხლის ზღვას და ცრემლებს?

როგორ დაიჯეროს უწინდებურად, როგორც 9 აპრილს სჯეროდა, რომ ვითომ არაფერი მომხდარა, რომ... „ეს უბრალოდ

ცის ცვარია, განა ცრემლი. ეს უბრალო მოვლენაა, აღმაფრენის... არაფერი არ მომხდარა, არაფერი“. ნუთუ?!

„ასე მალე რად გამოგაქვს განაჩენი, ეს აპრილის ცთუნებაა განა ჩენი, ეს უბრალო ცის ცვარია, განა ცრემლი, არაფერი არ მომხდარა, არაფერი“.

როგორ, როგორ უნდა იცხოვრონ შვილებმა, შვილიშვილებმა – ორივე მხარის შთამომავლობამ იმ ჯოჯოხეთურ ყოფიერებაში, უფროსმა თაობამ რომ განუმზადა მათ? რაც დაატრიალა სატანურმა სულმა?

დარდით და მწუხარებით გულგასენილს მოულოდნელად დიდი ხნის უნახავი ახლობელი პოეტი შემოგხვდა გზაზე.

- მზია?! შენა ხარ?... ძლივს გიცანი... გამარჯობა!

- მე ვარ რეზო, მე! გაგიმარჯოს ჩემო ძამია! - გადაეხვიეთ და გადაკოცნეთ ერთმანეთი, თვალებზე ცრემლმომდგარმა გულაჩუყებულებმა.

- აქ არ მეგულებოდი, მზია!..

- მირიანი არ მიდის და მეც არ მინდა დავტოვო აქაურობა!..

- შვილები?

- წასულები არიან.. შვილიშვილი შემეძინა, იცი!.. ჯერ არ მინახავს... პატარა მზიაო... ზუგდიდში არიან, შენ, შენ რას შერები?... დიდი ხანია შენთვის თვალი არ მომიკრავს... წასული მეგონე.

- სოფელში ვარ. დედა მყავს მძიმე ავად, ორი ღლეჯა, რაც ჩამოვედი.

- ხედავ რა ხდება, რეზო?... რა ტრაგედია დატრიალდა? - ვიფიქრებდით განა ამას წარმოვიდგენდით ოდესმე? მეორე მსოფლიო ომს გადაურჩა სოხუმში, და აი, ახლა... იბომბება! იბომბება ასე უწყალოდ, ასე ბარბაროსულად! საკუთარ ქალაქს ბომბავენ, ბიჭო, გესმის?. საკუთარ ქალაქს ბომბავენ, ეს ცოდვისშვილები!

- რუსები ბომბავენ...

- ჰო, მაგრამ ამათი ხელით!.. ამათ იყენებენ.. აი, რა არის გულსაკლავი. ასე როგორ დაბრმავდნენ?... ასე როგორ დაეხშოთ გონება?

- ეტყობა, არ მიაჩნიათ საკუთარ ქალაქად. აქ ხომ ყველაფერი ქართველების მიერაა აშენებული... პო, მართლა, გაიგე გამსახურდია რომ ჩამოსულა ზუგდიდში?

- გავიგე.

- ყველას ჰგონია, რომ სოხუმისკენ გამოსწევს საშველად!

- მე - არა. მე ასე არ მგონია!

- რატომ?... ნუთუ პირადი წყენა მაღლა დადგება საქართველოს ინტერესებზე?

- არა ერთხელ დამდგარა! ჩვენი ისტორია ამას მეტყველებს.

- დავიჯერო, ახლაც სულმდაბლობა ძლევს სულგრძელობას?... ქვეყნის სიყვარულს - ძალაუფლების სიყვარული?... არა მგონია!

დუმილი.

- შენ არასოდეს მინახიხარ სხვა დროს ასეთი... გულგატეხილი! ყოველთვის ოპტიმისტი იყავი. ახლა...

- იმდენი რამ ვნახე, ჩემო რეზო, ამ ბოლო ხანებში... იმდენი განვიცადე... ერთნი ზვარაკად ეწირებიან სამშობლოს, სხვებს კი - და მგონი, უმრავლესობას, სამწუხაროდ, სამშობლოს შეგარძნება საერთოდ დაკარგული აქვს. ბევრი საძარცვავად, დოვლათის შესაძენად ჩამოდის აქ... ამ გაგანია ომში! ძნელი არის ამის ატანა... ძალიან ძნელი!...

- მართალი ხარ, ჩემო მზია! საუკეთესო, დარჩეული ბიჭები, საქართველოს თითქმის ყოველი კუთხიდან, განსაკუთრებით კი - თბილისიდან თავს სწირავენ, იხოცებიან, მამინ როდესაც ზოგ-ზოგნი რესტორნებში გრიალებენ, ანდა ღუბაიში ჩადიან დროის სატარებლად, სხვა დანარჩენი ყველაფერი ფეხებზე ჰკიდიათ!

- როგორ ჩანს ვერ გავიცნობიერეთ ჯერ კიდევ რა ხდება ჩვენს თავზე!... აფხაზეთი - მაინც შორეულ ტკივილად აღიქმება ალბათ და... იმიტომ!...

- ასეა შენი თქმის არ იყოს, სამშობლოს შეგარძნების უნარი დავკარგეთ, საკუთარი ჯიბის გასქელების კი - არა!.. მაგრამ... შენგან, სიმართლე რომ გითხრა, მიკვირს მაინც ასეთი პესიმიზ-

მი... შენ ყოველთვის რაც მახსოვხარ, იმედია იყავი... ყველაფერი კარგად როგორ ეჩვენება-მეთქი, ადრე რამდენჯერ გამიფიქრია შენზე ცოტა გაღიზიანებით. ასე ყველას როგორ უღიმის... ასე ყველას მიმართ როგორ არის კეთილგანწყობილი-მეთქი, და... მაპატიე, მაგრამ... ზოგჯერ არაბუნებრივადც მეჩვენებოდა კიდეც შენი საქციელი!.. ახლა გიყურებ და... თითქოს რაღაცას ვხვდები... თითქოს თვალი ამეხილა...

- ეჰ, ცხოვრება წიგნივითაა, ჩემო ძამია! რაც მეტ ფურცელს გადაშლი და ჩაუღრმავდები, მით უფრო გეხსნება გონი, და მით უფრო უახლოვდები თურმე დასასრულს, რომელიც... ყოველთვის მოულოდნელია!.. მეც ბევრ რამეზე ამეხილა თვალი... ამ სიბერის ჟამს ბევრი რამე თითქოს ახლებურად გავიზრე და მაინც... ბოროტების და სიკეთის ჭიდილში სიკეთის ძლევას ვერ ვხედავ!.. პირიქით, სატანური სული ზეიმობს ღღესღღობით, ჩემო რეზო! და არა მხოლოდ ჩვენში! ...სამშველიც არსაიდან ჩანს, არავისგან ველოდები სიკეთეს, სამწუხაროდ, არც ამისგან...

- მაგრამ... შენ მაინც ლამაზი ტოტი გიჭირავს ხელში...

- ხო, შემოდგომის რტო...

- „ამ გრიგალში დრო არ არის სხვისი, დაღალული ყვავილი ხარ სუსტი!“

- „ეხლა ზღვაა, ეხლა სისხლის დროა, თუ გადარჩი, ხომ გადარჩი, კარგი“.

- გალაკტიონი გენიოსია. ყველა დროის გენიოსია! მხოლოდ მას შეეძლო ეთქვა ეს. და კიდეც: „ოჰ, ეს ფოთლები ფენილი ქარით, ეს მწუხარე და ნაზი ზმანება, ეს ყვავილები, ეს ცა, მითხარით, არავის თქვენგანს არ ენანება?“

* * *

...ავტობუსი გაჩერდა. შიგ მსხდომთ გადმოსვლა უბრძანეს „ბოევიკებმა“.

ზღვის ქვიშიან-ღორღიანი სანაპირო. ლურჯი სიშავემდე ლურ-

ჯი ტალღების შრიალი. თოლიების გაუთავებელი გულისწამ-
ლები ჭყვილი.

ზღვა! - უცებ გაქრა ყველაფერი. არც მოხუცი პედაგო-
გის კრუსუნი ესმის ახლა და არც „ბოევიკების“ ღრიალი.
თითქოს ტრანსში ჩავარდნილი, ღრმად ისუნთქავს ოდნავ მომ-
ლაშო, გრილ ჰაერს. სიცივე იგრძნო., თუმცა საღამოს ბინ-
დი ჯერ არ დამდგარიყო. იქნებ... სხვა სიცივე შეუდგა ტან-
ში?

მზე ნელ-ნელა იღვენთება დასალიერში: „მზე მიიცვალა ღია
თვალებით, მას გახელილი დარჩა თვალები... ოჰ, გახელილი
დარჩა თვალები“...

ღმერთო! ვის შეუძლია ძე-ხორციელს გამოხატოს ენით, ჩა-
მავალი მზის მგლოვიარება, ღონემიღეული მნათობის დაღალ-
ვა? თუ... წამების წყნარი წარმავალობა?..

ალბათ, პოეტს თუ ძალუძს ეს სასწაული. მხოლოდ პოეტს
- სხვას არავის!

ჩამავალი მზე და...

ზღვა!

დაიცა... ზღვა ხომ უკვე აღარ არის უწინდებურად საყვარე-
ლი? ზღვა ხომ შეილანძღა ადამიანთა სისხლით!.. თანამოდმეთა
სისხლით!.. ჯერ გაგრაში დაიწყო...

ზღვის სანაპიროზე, თუ მის ახლო-მახლო, აკი ქართველთა
მოჭრილი თავებით ბურთი ითამაშეს კიდევც...

მაშინ არ დაიჯერა ეს ამბავი. არ შეეძლო დაჯერება. ეს მის
ძალღონეს აღემატებოდა და... იმიტომ.

და მაინც... თურმე სად გაექცევი მწარე სინამდვილეს?.. ზღვა,
შენი საყვარელი ზღვა იქცა გვამების კაიუტად!..

სად, სად გაექცევი-მეთქი ამ უსაშველო, აუტანელ ტკივილს?
სად დაემაღლები გაუგონარ, წარმოუდგენელ მხეცობას კაცთა მოდ-
გმის - არე-მიდამოს რომ შხამავს ღრმა მწუხარების შხამით?

შენ ხომ ბევრი რამის დაჯერება არ გინდოდა... რადგან, ვე-
რა და ვერ წარმოგედგინა ესოდენი მტარვალობა გონიერი არ-
სებისა, ადამიანი რომ ჰქვია და... იმიტომ!

შაჰ-აბასის თუ თემურ-ლენგის მიერ ჩადენილ ბარბაროსობას კოშმარად თვლიდი, მაგრამ დიდი ხნის წინ, წარსულში მომხდარ კოშმარად. გერმანელ ფაშისტთა ჯალათობას მეორე მსოფლიო ომში - საშინელ, მაგრამ მაინც კაცობრიობისთვის განვლილ ეტაპად მიიჩნევდი.

მაგრამ ახლა... შენს თვალწინ, დღევანდლობაში ჩადენილი სისასტიკე - იმ შავბნელი წარსულის ანარეკლი რომ გამოდგა?... სად, სად გაექცევი ამ მტანჯველ, სულით ხორცამდე შემარყეველ რეალობას? ამ მწუხარების შხამს?..

აი, ახლაც...

სათითაოდ გაჰყავთ ადამიანები, ახალგაზრდა და ხნიერი, სიცილ-ხარხარით გაჰყავთ პატარა, მწვანე მღელოზე და.. მიჯრით ცხრილავენ!.. რაც მთავარია, ერთმანეთს აყურებიან სიკვდილის ზეიმს!

ღმერთო დიდებულო!.. ძველი დროის ბარბაროსების წვრილმან „ფორმალობებს“ - თვალის ახვევას, თავზე თუნდაც ტომრის ჩამოცმევას - ვინღა დაგიდევთ! პირიქით, მეტი სისასტიკე. მეტი ველურობაა საჭირო. აკი ფაჩულიამ არ იწყინა, არ ითაკილა, ფაშისტები რომ უწოდეს! როგორც ჩანს, ეამაყებათ კიდევ, რომ ნადირის მსგავსნი არიან. ეამაყებათ დაუნდობლობა, არაადამიანობა!

მაგრამ რად არის თვითონ ასე მშვიდად?... გული რატომ არ უკანკალებს? (თუმც, ხელ-ფეხს ვერ იმორჩილებს მაინც!) ნუთუ იმიტომ, რომ... დიდი ხანია შეეგუა საკუთარ სიკვდილს? ან ეგებ მაშინ მოკვდა, მირიანი რომ დახვრიტეს თითქმის მის თვალწინ? და ველარ მიეშველა? ვერც ხმამაღლა მოთქმით იტირა? ვერც მაშინ იტირე, ნაჩუმათევად, ჰაი, ჰარად რომ მიაბარეს მეზობლებმა მიწას საკუთარ კარმიდამოში!

დამწყვდეული ჰყავდით სარდაფში, პატიმარივით, რომ... არ გენახა საშინელი სურათი კაცთა მოღმის გადაგვარების. აკი მხოლოდ გულში ღმუროდი და გოდებდი მწარედ?

ან ეგებ მაშინ შეეთვისე სიკვდილს, საოპერაციო მაგიდაზე რომ იწექი, უკურნებელი სენით დაღლასმული?... მაგრამ... ნუთუ? ნუთუ შეეგუე: სხვათა სიკვდილს?. ო, არა! ნამდვილად არა...

ამ საცოდავ მოხუც ექიმს რაღას ერჩიან? ვის რა დაუშავა ექიმმა კაცმა - ორივე მხარეს თანაბრად რომ აქიმობდა?... თუმცა, აკი შოთა ჯღამაძე საოპერაციოდან გამოიყვანეს და საავადმყოფოს კიბეზე დაცხრილეს თურმე!..

ამ პატარა, მოხუცებულ პედაგოგ-ქალს რა ბრალი მიუძღვის ვინმეს წინაშე? თითქმის გონწასულს რომ მიათრევენ „საჩვენებელ არენაზე“ და რატომო? - იმეორებს წარამარა ერთ და იგივე სიტყვას და არავინ უხსნის, არავინ ეუბნება - რისთვის კლავენ, რა მიზეზით, რა დანაშაულისთვის?

ერთბაშად... ერთბაშად გაათავეთ, თქვე უღმერთოებო, ნულარ აყოვნებო. კმარა. მორჩით. მალე დაუშინეთ ტყვიები ამ გალეულ, საბრალო მოხუცს რომელიც თურმე დამნაშავეა მხოლოდ იმიტომ, რომ... ქართველია!.. მაგრამ... ღმერთო ჩემო, ეს ხომ იყო, უკვე იყო, ბატონებო!.. სისხლიან საუკუნეთა გრძელ გზა-სავალზე!

დაცხრილეთ-მეთქი, ჩქარა და... მერე დასტკბით, გაიხარეთ თქვენი ნამოქმედარით. მიდით. გულიანად იხარხარეთ, რადგან.. ესოდენ დიდ სიამეს განიჭებთ თურმე ყურება ადამიანის საღის-ტური ტანჯვა-წვალებისა, მისი აქნა-ნაჭერ-ნაჭერ, დასახიჩრება და მერე... მასხრად აგდება!

აფერუმ, მეოცე საუკუნის ცივილიზაციის ნაშიერნო, გამოქვაბულის მცხოვრებთა ქურქში გამოწყობილნო!

ავტომატების გაბმულ კაკანს ბილწსიტყვაობის კორიანტელი ეხმიანება!

ღმერთო!..

მტრედი!.. საიდან? საიდან გაჩნდა აქ „ჩემი მტრედი?“

რას დამტრიალებს თავზე? რა უნდა? რას მელულუნება, რას ჩურჩულებს?

„ჩემო მშვენიერო, ჩემო ძვირფასო, საყვარელო, გთხოვ, გამაგრდი!.. ამ ჯალათებს თვალი თვალში გაუყარე მედიდურად, გამომწვევად, მათ არ ძალუძთ მოკვდინება შენი სულის... რადგან პაწია შვილიშვილი, ჯერ უნახავი შვილიშვილი შენი თვალებით გიდიმის და... გეალერსება! იგი გამხნეებს, ძალას გმა-

ტებს სულის სიმებს სინაზით და სიყვარულით გირხევს და გათბობს. იგი ხომ შენი სისხლის და ხორცის ნაწილია – მასში იცოცხლებ, შენს შვილებშიც, შენს უბრალო, გულის ნაჟურ, წრფელ ლექსებშიც მარად იცოცხლებ, იცოცხლებ ამ ქვეყანაზე, ვით ამ ზღვისა და ცის მონათალი..“

მორჩა, გათავდა. არ მეშინია, აღარაფრის არ მეშინია! მე გადავლაზე, უკეთურებო, გესმით თუ არა? მე გადავლაზე სიკვდილ-სიცოცხლის კაცობრივი შიშის და ძრწოლის-სამანები!..

მე მზადა ვარ ვზიდო ჩემი წილი ჯვარი გოლგოთის! თქვენ კი – ღვთის რისხვას ვერ გაექცევით ვერასდიდებით, ვერა! ვერ გაექცევით!

რაც მთავარია, შენ ხომ ჩემთან ხარ, ჩემო თეთრო მეგობარო!.. შენ არ დამტოვე! შენ მიერთგულე ბოლო წუთამდე, განსხვავებით ზოგ-ზოგისგან... მაგრამ ღმერთმა მიუტევოს ყოველ მათგანს, ღმერთმა შეუნდოს!..

ხოლო მე... ჩამავალი მზის სილამაზე მეყოფა საგზლად საიმქვეყნიოდ!

სროლის ხმაზე მტრედმა ერთი შეიფრთხილა, ადამიანთა გვამებით მოფენილ სასაკლავოს წამისწამში გადაუფრინა და... შემდეგ უკაბადონო ცის სილურჯეში გაუჩინარდა.

ან... ეგებ სულ არ გამოჩენილა?.. ეგებ... განწირულის წარმოსახვას ეჩვენა იგი?

ბინდი ჩამოწვა. თითქოს ერთბაშად შავი მანდილი გადაეფარა არე-მარეკ, რომ ბოროტების სისხლიანი ნაკვალევი დაემალა უცხო მზერისთვის.

კველი მინიატურები, ეტიუდები, ჩანახატები

ალვის ხე

ჩვენს ეზოში იდგა ალვის ხე, ლამაზი, ტანადი, საოცრად მაღალი. მე მიყვარდა იგი. ძლიერ მიყვარდა. და როგორც ნამდვილი შეყვარებული, ცოტა ეჭვიანიც ვიყავი.

ქარი შეარხევდა მის ტოტებს, ქარი გაიხლართებოდა მის ფოთლებში და მე - ვბრაზობდი. მე მშურდა ქარის. ჩიტები ჭიკ-ჭიკით თავს ევლებოდნენ ალვის ხეს, ჩიტები სააღერსო სიტყვებს ერურჩულებოდნენ მას - მე ვანჩხლობდი. მე მშურდა ჩიტების.

მე მიყვარდა ალვის ხე. მიყვარდა მისი ამაყი შემართება, მიყვარდა მისი ნორჩი ფოთლები, როცა ისინი იშლებოდნენ და მიყვარდა ისინი მაშინაც, როცა შეყვითლებულნი, ჭკნობაშეპარულნი სცვიოდნენ ძირს.

მაგრამ განსაკუთრებით გაზაფხულზე ეხარობდით ორივე: ის - თავისი ბედნიერებით, მე - მისი მშვენებით.

და ჩემი მუდმივი, განუშორებელი ნატვრა იყო, აესულიყავი მის კენწეროზე, აესულიყავი და იქიდან გადმომეხედა ჩვენი ეზო-კარისთვის, ჩვენი არე-მარისთვის.

ერთხელ მამამ ცული აიღო, მივიდა ალვის ხესთან და... მოჭრა დაუპირა. მე გულგახეთქილი ყვირილით ავეფარე ალვის ხეს: - მამიკო, არ მოჭრა, მამიკო, მოკვდები!

მამამ ცული გააგდო, ხელში ამიყვანა. მომეფერა. დამიყვავა.

ჩემი ალვის ხე გადარჩა! იგი მე გადავარჩინე. მე ალბათ მართლა მოკვდებოდა, იგი რომ მამას მოეჭრა მაშინ. ასეთი ყოფილა დიდი სიყვარულის ძალა.

გავიდნენ წლები. მე წამოვიზარდე. ალვის ხე კი ისევ ისე იდგა ტანაშოლტილი, ამაყი, მედიდური. და მე ისევ ისე მიყვარდა იგი და მე კვლავ მაწვალებდა სურვილი მისი დაპყრობის.

და აი, ერთხელ, მე შევები მას, ჩემს საყვარელ ალვის ხეს.

გაჭირვებით, მაგრამ მაინც მივიწვედი მაღლა ჟინმორეული. ხელის გულებსა და მუხლებზე კანი გადამძვრა. სისხლი მდიოდა. მტკიოდა. მაგრამ უფრო მეტის წადინით და გახელებით მივბობლავდი მაღლა, სულ მაღლა.

და აჰა... ალვის კენწეროც! ერთხანს გაოგნებულვ, ენაჩავარდნილი ვიყავი. თითქოს აღარ მჯეროდა ჩემი ბედნიერება! ნუთუ ამისრულდა დიდი ხნის ოცნება?

გონს რომ მოვედი მიმოვიხედე. თვალწინ, ვით ხელის გულზე, გადამეშალა ჩემი სოფელი. მისი ქოჩორა, მწვანე გორაკები მისი ჰაეროვანი ნაზი, მოლურჯო-მოცისფრო ფერებით მოლივლივე ველ-მინდვრები. მოხასხასე ცა ისეთივე შორეული და მიუწვდომელი ჩანდა ალვის კენწეროდან, როგორც მის ძირში.

ამან გამაოცა და... დამაფიქრა კიდევ... მაგრამ... ბედნიერების შეგრძნება ისეთი დიდი იყო, ისეთი უსაზღვრო, უკიდევანო, რომ სხვა ყველაფერი გადამავიწყდა გამარჯვების სიხარულის გარდა.

ალტაცებულმა ყიჟინა მოვრთე, მერე ომახიანი სიმღერაც შემოვძახე. მე ვუხმობდი თავზედ ქარს, რომ შემბრძოლებოდა. ის არსად ჩანდა. ახლა მე ვარწევდი ალვის კენწეროს. ვეძახდი ენაჭიკჭიკა ჩიტებს. ისინი სადღაც გაკრეფილიყვნენ. ახლა მე ვეფლურტულებოდი ალვის ხეს – მე, გამარჯვებული შეყვარებული!

ანაზღად... დავინახე, ცის ლაჟვარდს არწივი მოაპობდა. ჩვენი თვალები ერთმანეთს შეხვდნენ.

„სიხარული შენი წარმავალია, საბრალო ბაღლო! ის რაც დღეს იყო, ხვალ არ განმეორდება!“ – ამოვიკითხე მის ამაყ მზე-რამში.

მე გავგულისდი არწივზე, გავგულისდი ჩემს თავზეც და... მეორე დღესაც აველ ალვის კენწეროზე... მესამე დღესაც... მაგრამ... იმ პირველი დღის განცდა არა და არ ბრუნდებოდა.

და მაშინ... მე ავტირდი!

და იმ დღიდან ჩემი ბავშვური ოცნებისა და სიყვარულის ალვის ხეს დავემშვიდობე, დავემშვიდობე სამუდამოდ, სამარად-ჟამოდ!..

ატმის ყვავილები

გაზაფხულია.

ჩემს ჭიშკართან ატამი ჰყვავის. ჭადრის ტოტებში მთვარე გახლართულა. უთვალავი ვარსკვლავებით მოჭიქულა ცის იისფერი თალი. მუქლურჯი მანდილი მოუსხამთ გულზვიად მთებს.

ნაწვიმარი მიწისა და ახლადაფეთქებულ მცენარეთა კვირტების ამო სურნელით გაზავებულია ჰაერი. ოთახში შემოდის ღამის იღუმალებით საესე ჩურჩული.

ოცნებათა და მოგონებათა ჟამია. და მეც ვოცნებობ... და მეც ვიგონებ...

შარშან, ამ დროს მომაცილე ჩემს სახლამდე. ატმის ქვეშ შევჩერდით, იმ ატმის ხესთან, ჩემს ჭიშკართან რომ დგას აბრღვიალებული.

ჩვენ ვდუმვართ, მაგრამ საუბრობენ ჩვენი თვალები. ჩვენ ვდუმვართ, მაგრამ გულები უხმოდ, უსიტყვოდ უსმენენ ერთი მეორეს.

ანაზღად შენ მიწვდი ატმის ტოტს და თითები მოუჭირე. ატმის ტოტს თითქოს გადაეცა შენი მღელვარება თავადაც ატოკდა ათრთოლდა და თავზე გადმოგვაყარა ნაზი ყვავილები.

და მომეჩვენა თვალციმციმა ვარსკვლავები ჩაიპენტნენ ჩვენს თმებში.

მთვარე ეშმაკურად ილიმებოდა ჭადრის ტოტებიდან, თვალს გვიპაჭუნებდა თითქოს გვაქეზებდა...

ეს იყო შარშან, გაზაფხულზე.

ახლა... ისევ ყვავილობის დროა. ჩემს ჭიშკართან ისევ ისე ნაზი, ვარდისფერი ყვავილებით დაიცინცხლა ატმის მშვენიერი ხე. შენს სარკმელთანაც ბრიალებს ალბათ ცეცხლისფერი ყვავილები.

ყველაფერი ისევ ისეა როგორც შარშან, გაზაფხულზე, მთვარე კვლავ კვიმატურად ილიმება ჭადრის რტოებიდან.

არაფერი არ შეცვლილა. მხოლოდ... შენ აღარ მაცილეშ, უკვე!

შეხვედრა

დაბალი ცა. და ცაზე უწესრიგოდ დაჯორგილი შავი ღრუბლები. ატალახებული მიწა: ალაგ-ალაგ გულმკერდჩაღეწილ-ჩანგრეული და ტრიალი ტრამალი-უსაზღვრო, უკიდევანო. ზანტად მიიზღაწება უზარმაზარი მდინარე, და სადღაც შორს ჩამუქებულ სივრცეს ერწყმის.

დგას მარტოსული ჩაღამებული თვალებით. დგას შეურბევლად და მდუმარედ, ფიქრიანად გასცქერის წინ გადაშლილ ბინდიან ტრამალს. უსაშველო სიმძიმე აწვება გულზე.

და ასე ჰგონია: აი ახლა, აი ახლა ჩამოიწევს ეს შავად შესუდრული ზეცა, ჩამოიწევს და თან დაიტანს.

სული შეუგუბდა. საკინძე ჩაიხსნა. ყელზე, მკერდზე მოისვა ცივი ხელი. ეამა. თვალები მოხუჭა. და ანაზღად... თითები შეეხნენ...

დედისეული ჯვარი!

ტანჯვანარემა ღიმილმა შეუთრთოლა ტუჩები. წამით გაირინდა.

და დაიკარგა გარემო. უფსკრულში ჩაიძირა ყოველივე და მოგონებათა ბურუსიდან ნელ-ნელა ამოტივტივდა ქალის ჭაღარა თავი, სიყვარულით დანისრული თვალები, დამჭკნარი სახე, უფერული ტუჩები.

„ბედნიერი ვარ, შვილო, შენს უნახავად რომ არ მოვკვდი!“ – ჩაესმა ერთბაშად მისი ნაჩურჩულევი.

შექანდა. თვალებზე მოისვა ხელი. წამსვე გაქრა დედის აჩრდილი.

არავინაა ირგვლივ. მარტოა, სრულიად მარტო ამ უდაბურ ტრამალზე. ზანტად მიიზღაწება უზარმაზარი მდინარე, და სულ უფრო და უფრო დაბლა იწევს ცა: თითქოს სწყურია შეეთქვიფოს, შეენივოს დედამიწას.

საკინძე შეიკრა. გადათხრილ ძველ სანგარს გადააბიჯა. წაიფორხილა ანაზღად, ჩაიჩოქა ცალი მუხლით და...

ცხადია თუ... ზმანება?

ენძელები, პაწია, ნაზი ენძელები სანგრის კიდეზე! ერთმანეთს მიკვრივან შესვრილნი, შეთხუპნილნი.

რა სასწაულს გადაურჩნენ ისინი აქ?

ნუთუ... გაზაფხული მოდის?

ფრთხილად, სათუთად გააცალა ტალახი.

„იქ ახლა გაზაფხულია... ნამდვილი გაზაფხული!“

წამოიძვართა. ნაღვლიანი ღიმილით დახედა ენძელების კონას. მერე ტუჩებთან მიიტანა წამით.

მძიმედ მიაღაჯებს ტრამალზე.

სტანიცა. სამხედრო ბანაკი... და უცებ ჩაქრა თვალთა სიბო. თავი ჩაღუნა. ნაბიჯს აუჩქარა. ყრუდ აღწევს მის ცნობიერებამდე კაზაკთა ჟრიამული. სადღაც გარმონი იწელება. ვიღაც გაბმით მღერის. მღერის კი არა, გაჰკივის. ვიღაც ბილწად ივინება. ვიღაც ხორხოცებს.

თავდახრილი მიდის. მიდის კი არაფოთქმის მირბის. როგორმე უნდა გაეცალოს აქაურობას მალე.

ჯერ შიშველ, ტალახში ახელილ ფეხებს მიწვდა მისი მზერა. მერმე... წარბებს ქვემოდან დაუფარავი სიძულვილით ანთებულ თვალებს შეეფეთა ანაზღეულად.

უხალისოდ, უგულოდ ისხლეტს ამ მტრულ მზერას და გულგრილი იერით ავლებს თვალებს ერთად შეჯგუფულთ.

„ამ დილანდელი ბრძოლის ტყვეებია... ეგენიც განწირულნი არიან!“ - უნდილად გაურბინა თავში. და ერთშაბად... შეტოკდა. სახე დაუგრძელდა. ლოყები წამოეგზნო, მერმე გაფითრდა. უანგარიშოდ, უფიქრელად ნაბიჯი წინ წადგა და...

გონს მოეგო. ადგილზევე გაქვავდა. კბილები ერთმანეთს დაასო მაგრად, მაგრად. მზერა დახარა.

„ნუთუ?“

ნებისყოფის დაძაბვით სძლია თავს. დაიმორჩილა სახის გამომეტყველება გულის გაშმაგებული ცემა?... მადლობა ღმერთს, გულში ვერავინ ჩამოიხედავს!). მხოლოდ ახლალა შეხედა წკიპზე შემართულ მცველებს.

- სად მიგყავთ... ესენი? - იკითხა დაუდევარი კილოთი და მშვიდო, ძალზე მშვიდი სახით.

- ჯერ ყაზარმაში, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ! - სხარტად მიუგო ჩოფურა, დაგვაჯული ტანის კაზაკმა, მერე დასძინა: - შემდეგ კი... ჩააძაღლებენ ამ წითელ მაიმუნებს! - და კაზაკი უფრო გაიჭიმა და... გაიღრიჭა.

თითქოს არც შეუმჩნევიაო ეს უადგილო, ბრიყვული ღიმილი, ცივო ერთობ ცივი ხმით გამოკვეთა:

- ეგ... სუბიექტი - ხელით ანიშნა მაღალ-მაღალ, გამხდარ ტყვეზე, - მე მომგვარეთ.

- არის, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ!

და ახლა განგებ აუჩქარებლად, დინჯად მიაბიჯებს პირქუში სახით, გულამგერებულად. სწრაფად ენაცვლება ერთმანეთს ფიქრი-ფიქრს, აზრი-აზრს, გრძნობა-გრძნობას.

ბინა. როგორც იქნა, მიაღწია!

ხელის კვრით შეაღო დერეფნის კარი, უხმოდ ჩაუარა ანაზღად დაბნეულ ადიუტანტს. ოთახში შევიდა და კარს აეკრა წამით ყური მიუგდო საკუთარ გულის ფეთქვას. მერე შეირხა, ხელის სწრაფი ნერვიული მოძრაობით მაზარა გაიძრო, სკამზე მიაგდო და უეცრად ენძელების კონა მოხვდა თვალში. ეოცა. საიდან გაჩნდნენ მის ხელში ენძელები?

ერთბაშად მოაგონდა. მოიქნია. მაგიდაზე დაეცა ენძელების კონა. მერე აჩქარებით გაიარ-გამოიარა ოთახში. პაპიროსი? ჰო, უნდოდა მოეწია.

ასანთი ამოიღო ჯიბიდან. ისევ გადაავიწყდა. თვალგაშტერებით ღვას შუა ოთახში და...

რა ტაატიტ მიდის დრო!

ხმაური დერეფანში. ფეხების ბაკუნი.

• სასწრაფოდ ფანჯარასთან დადგა ფარდების ჩრდილში. კარზე ფრთხილი კაკუნი:

- შემოდი!

კარებში ადიუტანტი გამოჩნდა.

- თქვენო მაღალკეთილშობილებავ, ტყვე...

- შემოიყვანე! შეაწყვეტინა.
- კიდევ წამი თუ... საუკუნე! მერმე...
- თქვენო მაღალკეთილშობილებავ...
- გადი!

სწრაფად გაიხურა კარი ადიუტანტმა. გიორგი ადგილს მოწყდა:

- ოთარ!.. ნუთუ შენა ხარ? - მხრებში ჩაავლო ხელები მძლავრად მოიზიდა თავისკენ. თვალებში შეაცქერდა.

შეურხევლად დგას ტყვე. ცივად ბზინავენ თვალები. სახეზე არც ერთი კუნთი არ უტოკავს.

- ოთარ, ბიჭო... - ხმა ჩაუწყდა. გაჩუმდა. ხელები მოტეხილივით ჩამოუცვივდა. თავი ჩაქინდრა. ერთხანს იდგა ასე გაუნძრევლად. და ღუმილი ჩამოწვა ხანგრძლივი მძიმე და აუტანელი. მერმე თავი ასწია. დახრილი ქუთუთოებიდან გახედა ტყვეს:

- ჰო, მართლა... მე დამავეწყდა, რომ ჩვენ მტრები ვართ! თანაც... კლასობრივი მტრები! - ყრუდ ამოთქვა და უგემურად ჩაიღიმოდა. დიდხანს საეჭვოდ დიდხანს უკიდებდა პაპიროსს. მერმე ანთებული ასანთის ღეროს მიუშტერა მზერა და როცა იგი ძირამდე ჩაიწვა, თქვა:

- აი, როგორ და... სად შევხვდით ერთმანეთს!

ტყვე ისევ ღუმს. დასხეპილ, პირქუშ სახეზე სუსხიანად ელავენ თვალები.

„ამ ჩამოდონძილ ტანსაცმელშიც მოხდენილია და... როგორ დავაჟაკებულა! სულ სხვანაირი იერი დასდებია და მაინც... რა ახლობელი და ძვირფასია მისი სახის თითოეული ნაკვთი. ეს ჯიუტი ქოჩორიც უწინდებურად ჩამოშლია შუბლზე“...

უხმოდ გაუწოდა პაპიროსი. ტყვემ თავი გაიქნია უხმოდვე. გიორგიმ კვლავ უამურად ჩაიღიმოდა. მერმე მაგიდასთან მივიდა. ენძელების კონას დაწვდა ანაზდად. თბილმა ალერსიანმა ღიმილმა შეურხია ბაგე. მერმე ოთარს გახედა შუბლს-ქვემოდან:

- ოთარ გახსოვს ერთხელ გაზაფხულზე ენძელები და ია-იები რომ დაეკრიფეთ და... ნანულის მივართვით?

ისევ სიჩუმე. წარბშეურხეულად ღვას ტყვე.

- არც ერთს არ გაგვიმხელია... ვისთვის გვინდოდა... განაგრძობს გიორგი წყნარი, სევდანარევი ხმით და ზმანე-ბაჩამდგარი თვალებით ვერ ამჩნევს ტყვის მტრულ დუმილს.

წამით თვალწინ ცოცხლდება შორეული წარსულის სურათები: ერთად გატარებული ყრმობის ხანა. ბავშვური მეტოქეობა ტანლერწამა თაფლისთვალება გოგონას გამო. მშობლიური სოფელი. მისი მაღალი ცა და მოუსვენარი მერეთულა. სილაში კოტრიალი და ცურვაში გაჯიბრება. ყველგან და ყველაფერში ფარული მეტოქეობა და პაექრობა. ზოგჯერ კინკლაობაც, მერე ისევ შერიგება და ერთად ყოფნა.

ბავშვობის განუმეორებელი ხანა. პატარა დარდი და დიდი იმედები. პატარა მწუხარება და უსაზღვრო ოცნება წარმტაც მომავალზე. მერმე სიჭაბუკე. დამორებული გზები.

და აჲ მტრებად შეხვდნენ ერთმანეთს სამშობლოდან შორს. ათი წელი არ უნახავთ ერთმანეთი. ათი წელი, და ახლა...

- ამ იდილიური წარსულის მოსაგონრად მიხმეთ აქ, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ? - ოთარს თვალები დამცინავად მოუჭუტავს ტუჩებზე გესლიანი ღიმილი გასწოლია.

- ოთარ!..

- რად მომიყვანეთ აქ? რა გნებავთ?.. ტყვის მზერით გინდათ დასტკბეთ, არა?

- ოთარ... ნუ ენამწარობ, ოთარ! მე მაინც ვერ მომატყუებ შენი გულციობით...

- მე არ მესმის რას ამბობთ? - მხრები აწურა ტყვემ.

გიორგიმ მოღლილად ჩაიქნია ხელი. ოთახში გაიარ-გამოიარა, მერმე ტყვის წინ შედგა პირდაპირ შეხედა თვალებში და:

- მე ვიცო, ჩვენ უკანასკნელად ვხვდებით ერთმანეთს... მოდო, ბიჭო, წამით მაინც დაივიწყე, რომ თეთრგვარდიელის

მუნდირი მაცვია. მერწმუნე, ჩემთვის იგი ისევე ძვირფასია, როგორც... შენტვის. შენ გიკვირს... მართალიც ხარ... - გიორგიმ წამით იყუჩა და:

- ეჰ, ჩემი ამბავი გრძელი ისტორიაა. არ ღირს ამაზე ლაპარაკი. არც დროა ახლა. უბადო ვარსკვლავზე ვყოფილვარ დაბადებული. მაგრამ... ჩემს თავზე არ ვჩივი უკვე. მე მხოლოდ... - სიტყვა გაწყვიტა უეცრად. ფანჯარასთან მივიდა. არაფრის მხედველი თვალები მიაპყრო მოქურუშებულ ცას, რომელსაც პირი მოუხსნია. მერეხი მოდის. თითქოს მართლა შეერთდნენ ცა და დედამიწა. ოთახში ბინდი ჩამოწვა. მხოლოდ წვიმის საშინელი ხმაური არღვევს გამეფებულ სიჩუმეს.

გიორგი მობრუნდა. ოთარის წინ შედგა ისევ თვალებში მიაჩერდა:

- არ ჯდება, არა პრინციპულად?
- დგომა მირჩენია.
- არც პაპიროსს მოსწევ... წელანდელივით?

ოთარი წამით შეეყოყმანდა. მერმე გამოწვდილი პაპიროსი გამოართვა. გიორგიმ სასწრაფოდ მიუძარჯვა ანთებული ასანთის ღერო, ღრმა ნაფაზი დაარტყა.

უხმოდ აბოლებდნენ მცირე ხანს. მერმე ისევ გიორგიმ წამოიწყო ოდნავ გაბზარული, ყრუ ხმით:

- მე გითხარი წელან, ჩემს თავზე უკვე არ ვდარდობ-მეთქი და ეს... ასეა. ჩემი ამბავი გათავებულია. ჩემზე ღიდი დანაკლისი ღმერთმა ნუ მისცეს ჩვენს ქვეყანას მაგრამ... საქართველო იღუპება ბიჭო... აჲ რა ჩამყვება სამარეში უსამელო დარდად.

- ბევრჯერ ეგონათ ეგრე, მაგრამ ყოველთვის ფეხზე წამოდგარა და კვლავაც წამოდგება! - მკვეთრი ხმით შეესიტყვა ანაზღად ოთარი.

- კვლავაც წამოდგება! მერედა... ვინ წამოაყენებს როცა საკუთარმა შვილებმა მოუთავეს ხელი?

• - ნოეს ქამის გარდა კიდევ ჰყავდა შვილები.

- ვინ... ვინ არიან ისინი? მე რომ ვერ ვხედავ? - წამიერი პაუზა:

- ჩვენ!

- ?!

- რათ გიკვირს? დიახ, ჩვენ, სწორედ ჩვენ მოვუტანთ საქართველოს თავისუფლებას, ბედნიერებას. ჩვენ გადავარჩენთ მას დაღუპვისაგან!

გიორგი ერთხანს გაშტერებული შეჰყურებდა სახეში, მერმე გამოერკვა, ხელი ჩაიქნია:

- მენშევიკებიც ასე გაიძახიან ახლა. სინამდვილეში კი საქართველოც და ქართველობაც ფეხებზე ჰკიდიათ.

- სავსებით სწორია!

- მენშევიკებს კი ერთადერთ სწორ მარქსისტებად მოაქვთ თავი და ბოლშევიკებს აგინებენ და სდევნიან. მერე მოხვალთ თქვენ და მენშევიკებს დაუწყებთ დევნას. ამასობაში კი ხალხი წყდება. მერე ვისთვის ან რისთვის გინდათ თავისუფლება? თავისუფალი საქართველო უქართველებოდ, ასეა ზომ?

- არ არის მასე. თავისუფლება არსად, არასდროს უმსხვერპლოდ არ მოპოვებულა. ეგ ანბანური ჭეშმარიტებაა.

- კმ. მსხვერპლი... მსხვერპლი. ქართველი ქართველს სპობს... აღარ გვეყო სისხლის ღვრა? დავილიეთ. დავიწრიტეთ... თუმცა, თქვენ რა? თქვენ ზომ სინამდვილეში არც სამშობლო გწამთ და არც ერი. თქვენ მხოლოდ... ვიწრო კლასობრივი ინტერესებიდან უყურებთ ხალხის ერის საქმეს. თქვენი სალოცავი ხატიც და სამშობლოც ზომ საერთაშორისო პროლეტარიატიკა. დანარჩენი ყველაფერი - დემაგოგიაა!

- ჩვენ სწორედ სამშობლოს, მშრომელთა ინტერესებიდან გამოვდივართ, როცა ვებრძვით მუქთაბორებს და ხალხის მძარცველებს.

გიორგიმ ირონიულად ჩაიღიმა და ჩამქრალი პაპიროსი ნელა ჩაჭმუჭნა საფერფლეში. ახალს მოუკიდა. ერთხანს იყუჩა. მერე თავი გაიქნია და:

- ნეტამც შემეძლოს ვირწმუნო ილიას მკვლელთა მიერ

ერის გადარჩენის მისია! - თითქმის ჩურჩულით, მაგრამ მძაფრი ხმით ამოთქვა და ისევ გაიქნია თავი მწარე ღიმილით: - თუმცა... გვიანია, ყოველივე გვიანია... მე არასოდეს მქონია ნამდვილი მიზანი ცხოვრებაში და ახლაც უსაგნოდ ვიბრძვი და ღმერთმა თუ უწყის ვისთვის ან რატომ! და მე ძალა არა მაქვს გავარდვიო ეს მოჯადოებული რკალი, ისე, ვით ბევრ ჩვენს წინაპარსაც არ შესწევდა უნარი არ დაეღვარა საკუთარი სისხლი გადამთიელთა ინტერესებისათვის. ყველაფერი კანონზომიერია და... ყველაფერი ახია ჩემზე, რადგან... ვერაფერში გამოვადექი ჩემს ქვეყანას ამიტომაც... ჩემთვის აწი უკვე სულ ერთია, სად ამომხდება სული... მომბეზრდა ყველაფერი...

ფრთხილად დააკაკუნეს კარზე.

- შემოდით... - დაყონებით გასცა პასუხი. მაგიდას მიუჯდა. სახეზე სუსხიანი, მკაცრი გამომეტყველება აიხატა.

შემოვიდა ადიუტანტი.

- რა მოხდა?

- თქვენო მაღალკეთილშობილებავ, სარდლის შიკრიკი გე-
ახლათ და... - ბარათი გაუწოდა. გიორგიმ გამოართვა, სწრაფად გახსნა. ჩაიკითხა.

ექვსი საათისთვის თათბირია. სარდლი იბარებს. კმ!

საათს დახედა. ხუთი ზღება. წამით ჩაფიქრდა და:

- ენიუტინ!

- გისმენთ, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ! - გამოეჭიმა ადიუტანტი.

- ჩემი იორლა ორ წუთში მზად იყოს!

- არის, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ!

ადიუტანტი სწრაფად შეტრიალდა და გავიდა ოთახიდან.

გიორგიმ უჯრა გამოაღო. რევოლვერს დაავლო ხელი. ჯიბეში ჩაიღო. მერმე მზარა ჩაიცვა. ისევ დაბრუნდა მაგიდასთან. ენძელების კონა აიღო. დაჭმუჭნა.

- ოთარ, წავიდეთ!.. გაკვირვების დრო არ არის. არც შეკითხვების. სწრაფად მომყე!

ისევ ისე წვიმს გადაუღებლად. ადიუტანტმა ცხენი მოჰგვარა. თვალის დახამხამებაში ზედ მოევლო და:

- ენიუტინ! თუ ვინმემ მიკითხოს, შტაბში წავიდა-თქო. გასაგებია?

- გასაგებია, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ!

- შენ კი - წამოეთრიე!

გაოგნებულმა ოთარმა რაღაცის თქმა დააპირა ის იყო პირი გააღო და:

- ხმა! კრინტი! - იჭექა გიორგიმ: - გამიძეხ!

...სტანიცას გასცდნენ. მერმე ველზე გავიდნენ, ოთარი წინ მიაბიჯებს ტლაპოში. ცივი ქარი და წვიმა დაუზოგავად უცხრილავს სახეს. ეცემა, ისევ ღგება.

- კიდევ ცოტა ოთარ, კიდევ ცოტა მოითმინე... - დრო-დადრო ამხნეებს გიორგი.

- მე მინდა ვიცოდე...

- მე მინდა ვიცოდე...

- ნუ ჩქარობ. მალე გაიგებ!

აჲ მდინარეც. მღვრიე, მღორე. ჩაჟამებული. ძე-ხორციელი არ ჭაჭანებს ირგვლივ. ტრიალ ტრამალზე მარტო ორნი არიან. ბინდი თანდათან დედდება. წვიმს ისევ ისე.

გიორგი ცხენიდან ჩამოხტა. მაზარა გაიძრო, ოთარს თითქმის ძალით მოახურა. იარაღი აიყარა, ხელში მიაჩეჩა:

- შეჯექი!

- გიორგი!.. რას ნიშნავს...

- შეჯექი-მეთქი, ბიჭო! ბევრს ნუ მალაპარაკებ! პირდაპირ იარე, მდინარის ნაპირის გასწვრივ. მერე... თქვენებიც გამოჩნდებიან.

- არსადაც არ მივდივარ! დამაბრუნე ახლავე ჩემს ამხანაგებთან.

- დამიჯერე, ოთარ, ასეა საჭირო. ნუ აყოვნებ.

- გიორგი! მერედა... შენ?

- ჩემზე ნუ დარდობ. აბა, შეჯექი ახლა ცხენზე. ნუ მახვეწნინებ.

- გოგი! - წამიერი ყოყმანი და მერე: - გოგი! მე არ დაგინდობდი!.. შენს ადგილზე მე არ დაგინდობდი! ისევ პაუზა მცირე და: - პარტიის სახელით!

- ვიცო, ოთარ!

- იცი? საიდან?

- ჩემთვის კარგადაა ცნობილი თქვენი მრწამსი. მაგრამ... ახლა დისკუსიის დრო არაა. შეჯექი!

უეცრივ მივარდა ოთარი, მოეჭლო.

ერთმანეთის სახეს ვერ ხედავენ, ვერც ცრემლებს.

„შენ ჩემი სიყრმის მეგობარი ხარ, ბიჭო და... მე სხვანაირად არ შემიძლია!“ ეს გულში გაივლო, ხმამაღლა კი: - ნუ აყოვნებ! ჩქარა!

- გოგი, მოდი... ერთად...

- არა, არა. ორივეს გაქცევა შეუძლებელია... ეგეც არ იყოს... საველე ვერ ვიქცევი პავლედ. მშვიდობით, ოთარ!

- გოგი!

• მშვიდობით-მეთქი, ოთარ!

- მშვიდობით...

წვიმა არ ცხრება. ქრის ქარი - სუსხიანი, გამჭოლი. ერთხანს ცხენის თქარა-თქურის ხმა ისმის. მერმე ისიც მიწყდა.

მარტოა. სრულიად მარტო ამ ტრიალ ტრამალზე. ზღაპრით მიაგორებს თავის მღვრიე ტალღებს უზარმაზარი მდინარე. თავშიც მღვრიე ფიქრებია. სიცივე უსუსხავს მთელ სხეულს.

საყინძე ჩაიხსნა. ჯვარი ამოიღო. სიკვდილის წინ დაჰკიდა იგი დედამ. ჩემს სახსოვრად ატარეო იგი, სთხოვა.

„დედა, მაპატიე. ჩემი ცხოვრების უბადოდ შეკრულ ნასკვს წვერი ვერსაიდან ვუპოვე...“

შენც მომიტევე, ჩემო ქვეყანა, მოუტევე შენს ურგებ და უგუნურ შვილს...

შენთან ახლა გაზაფხულია. ტყემლები ჰყვავიან. მიმოზები. ლორთქო ბალახის და ნაზამთრალი მიწის ნეღლი სუნი ტრიალებს ჰაერში... მე კი... შენი მიწაც არ დამეყრება...

კმარა! „განგებასა ვერვინ შეცვლის, არ საქმნელი არ იქნების“

უკვე უსიცოცხლო, მკრთალი ღიმილით შეათვალიერა რევოლვერი. საფეთქელზე მიიღო, უკანასკნელად გაიღევა დედის შეძრწუნებულმა სახემ.

სასხლეტს გამოჰკრა: და, ყველაფერი შავ უფსკრულში ჩაიძირა.

წვიმს ისევ ისე, გადაუღებლად, გაუთავებლად.

ტრამალში ცხენს მიაქროლებს მხედარი.

ღიმილი

ტრამვაიში თითქმის არავინ იყო.

ბილეთი აიღო და კონდუქტორ-ქალთან ახლოს დაჯდა. ის თავის ჩანთაში იქექებოდა გულმოდგინედ და გოგონასთვის არც შეუხედავს.

საათს დახედა. პირველი დაწყებულიყო. ჩუმი შეშფოთება შემოეპარა გულზე.

რამდენი დრო გასულა! მეცადინეობას შეყვნენ, მერე მეგი ცუდად გახდა და აი...

დედას შეეშინდება თუმცა.... იცის რომ შეიძლება შეაგვიანდეს.

აუ რამდენი ინერვიულა... ხელები გაუცივდა მეგის თვალები გადაატრიალა. სახეზე მიტკლისფერი დაედო. ძლივს მოვასულიერეთ...

ოჰ, ეს სესიები!..

მოხუციც ჩავიდა. ვაგონში ახლა კონდუქტორი და თვითონ-ღა რჩებიან. თუმცა დაიცა...

წინა კარებიდან ხმაურით სამი ყმაწვილი ამოვიდა. ისინი ჯერ ბაქანზე იდგნენ, ხმამაღლა ლაპარაკობდნენ, იცინოდნენ, და... ბილწსიტყვაობდნენ.

უნებურად შუბლი შეიკრა. სარკმელში გაიხედა კონდუქტორმა, ეტყობა, ვეღარ მოითმინა და... ბილეთი აიღეთო, - მიმართა ბიჭებს.

ბილეთით? - ახლა უარესად ახორბოცდნენ ახალგაზრდები. მერე... კონდუქტორს უტიფრად შეეყვდნენ.

ხანშიშესული ქალი ჭარხალივით წითლდება და უსიტყვოდ ყლაპავს შეურაცხყოფას.

გოგონა კვლავ სარკმელში იტკირება. კოპებშეკრული და... უცებ გრძნობს რომ... ბიჭები მას უყურებენ. მერე ხმადაბლა რაღაცას ეუბნებიან ერთმანეთს, მერე...

ორი მათგანი გოგონას წინ ჯდება მესამე - მის გვერდით.

ჯერ ჩუმად არიან, ჩანს ერთმანეთში თვალებით საუბრობენ.

ეს სიჩუმე უფრო აშინებს გოგონას მაგრამ გარეგნულად არაფერს იმჩნევს.

- რომელი საათია, ქალიშვილო? - ბოლოს ხაზგასმული თავზიანობით ეკითხება ერთი მათგანი.

ხმა არ გასცეს? მაგრამ ვაი თუ ეს უარესი იყოს? უპასუხოს? მაგრამ ენა რომ სასას მიეკრა?

ელვის უსწრაფესად ენაცვლება ზრი ზრს.

წამოდგეს?... მაგრამ რომ არ მოეშვან მაინც?

გოგონას დუმილით „შეურაცხყოფილი“ ბიჭები კვლავ დაურიდებლად ავციობენ. უხამსი სიტყვები კადნიერი თვალები დამახინჯებული, ჟარგონული ქართული. აუტანელი კილო.

და... ყველაზე უფრო გულისამრევია - სიცილი: უხეში, ყინ-ჩი სიცილი. წამიერად, გამანადგურებელი, ზიზლით სავსე მზე-რა მოაელო მათ მოგრძო, შავ-შავ სახეებს ვიწრო, ავზაკურ თვალებს.

ტუჩი მოიკენიბა. უილაჯობის ბრჭი ყელში უჭერს და თითქოს ახრჩობს. ო, ო, რომ შეეძლოს სათითაოდ აჭამოს ამათ ლაზათიანი სილა...

უცებ წამოიჭრა. გასასვლელს მიშურა. თვალი ჰკიდა კონდუქტორის დაფეთებულ სახეს. იგი ველარ ბედავს გამოქომაგებას. ან ღირს კი? ისინი უფრო უარესად აიწყვეტენ ალბათ თავს და...

ბიჭებიც ხმაურით წამოიშალნენ. გოგონას გარშემო იკრიბებიან. შიში, ყრუ და საშინელი შიში იპყრობს მთელ მის არსებას.

როგორ მოიქცეს? – გაყვეს ტრამვაის ბოლო გაჩერებამდე? მერე ხომ ისევ უნდა დაბრუნდეს უკან... ეს სალაზნები ალბათ არ მოეშვებიან...

ჩავიღეს? მაგრამ ისინიც რომ ჩამოყვნიენ? არა, ჩასვლა უფრო საშიშია, მით უმეტეს ბნელი შესახვევი უნდა გაიაროს, რა ქნას?

გრძნობს, რომ მუხლები უკანკალებს. გული ამოვარდნაზე აქვს. ტკივილებამდე უჭერს ხელს წიგნებითა და რეველებით გატენილ ჩანთას.

ბიჭები არ ცხრებიან. უფრო და უფრო აუშვეს აფრა.

ეს ერთი გაჩერებაა. მეორეზე უნდა ჩავიღეს. სხვა გზა არ არის. ან ეგებ... ეატმანთან შევარდეს? რაც უნდა იყოს მამაკაცია. გამოესარჩლება კი? გაბედავს?... თუძცა... რომც გამოიღოს თავი, რა? ტრამვაის ხომ ვერ მიატოვებს და სახლში ხომ ვერ გაყვება?

ოჰ, თქვე წყეულებო... ნუთუ ადამიანის გული არ გაქვთ? არავინ გყავთ: ან დედა ან და ან ახლობელი? ნადირები ხართ, ჯუნგლებიდან გამოვარდნილნი?

„ვაიმე, დედიკო, რა მეშველება?“

ო, ო, ვიღაც ამოვიდა. ეგეც ვაჟია?

ჭაბუკმა ამოსვლისთანვე თვალი ჰკიდა გოგონას ცრემლიან თვალებს ფერწასულ სახეს ათრთოლებულ ტუჩებს.

სწრაფად აიღო ბილეთი. და მერე პირდაპირ გოგონასკენ გამოემართა.

– რა იყო? რა მოგივიდა? – ჯერ გოგონას ჩაეკითხა შემდეგ ბიჭებისკენ მიაბრუნა მოღუშული სახე. ისინი როგორღაც უხერხულად შეიმშუშნენ. მზერა განზე წაიღეს. მერე რაღაც გაურკვეველად წაილულლულეს და ნელა გაიკრიფნენ უკანა ბაქანზე.

გოგონამ, ჯერაც გონსმოუსვლელმა, გაოცებული თვალები შეანათა უცნობს.

„ალბათ... შეეშალა! ნაცნობი ვეგონე თუ... ისე, უბრალოდ გამომეჭომაგა? ან ეგებ ესეც თვალთმაქცობს?“

თითქოს ნაფიქრალს მიუხვდაო, უცნობი ვაჟი თვალებში ჩააცქერდა და... გაუღიმა.

თეთრმა, გასაოცრად თეთრმა კბილებმა გაიელვეს ჭაბუკის სახეზე. და გოგონას მოეჩვენა, რომ სინათლე შეეფრქვა.

ო, ეს ღიმილი...

უხილავი შინაგანი სითბოთი ანათებს იგი ადამიანის სახეს, თვალებში კი - მზის სხივების ათინათი ღგება.

ვინ არის, რა მოხდენილი ვაჟია? თითქოს სადღაც უნახავს კიდეც, მაგრამ სად, უნივერსიტეტი? არა, არა, უნივერსიტეტი რომ იყოს, ეცოდინება. მაშ, სად?

იგი მცირე ხანს დაკვირვებით შესცქეროდა გოგონას. - იცნობთ ამათ? - ჰკითხა უეცრად და თვალთ ანიშნა ბიჭებისკენ. გოგონა შეტოკდა. გაჭირვებით გადაყლაპა ნერწყვი, მერე თავი გაიქნია: - პირველად ვხედავ... - ამოთქვა ძლივს გასაგონი ხმით.

- ჰმ. გასაგებია... - ჩაიდუღუნა უცნობმა. მერე ერთხელ კიდევ გაიხედა მიჩუმებული ბიჭებისკენ გამხვრეტო ბასრი თვალებით, მერე გოგონას მოუბრუნდა ისევ. ამ დროს... ტრამვაიც გაჩერდა.

გოგონა გამოერკვა. შეირხა.

- აქ ჩამოდიხარ? - სწრაფად ჰკითხა ვაჟმა.

- დიახ... - წაიჩურჩულა გოგონამ.

- ჩავიდეთ, აბა!

უცნობი ჯერ თვითონ ჩახტა. მერე ხელი გაუწოდა გოგონას და ჩამოსვლაში მოეშველა.

ო, რა ძლიერი მარჯვენა აქვს...

ლიანდაგი უნდა გადაიარონ და...

უცებ, მოულოდნელად წინ ჩაიქროლა ცარიელმა ტრამვაი. - ფრთხილად! - ხელი წაატანა მკლავში ვაჟმა. უკან დასწია. მერე ღიმილით უთხრა:

- რას შერებო, გოგო, კინალამ ჩაუვარდი?

გაოგნებული გოგონა ხმას არ იღებს. თითქოს ენა გადაეყლაპა. ნაძალადევად შეჰლიმა ვაჟს და თვალი ქურდულად გააპარა გვერდზე.

ის ბიჭებიც ჩამოსულან, ერთად შეჯგუფულან და მათკენ იცქირებიან.

გული შეეკუმშა. შეშფოთდა ისევ: „ალბათ მითვალთვალე-
ბენ... უნდათ ნახონ... გამომყვება ეს ვაჟი თუ... მარტო წავალ.“

მერე... გატრუნული, სუნთქვაშეკრული მიყვება უცნობს, თუ...
იგი მოყვება?

ტროტუარზე გადავიდნენ, ვაჟი შედგა.

- ახლა საით წავიდეთ?

გოგონა მღელვარებისგან თითქოს დამუნჯდაო. ხმას ვერ
იღებს. მერე... უსიტყვოდ, უხმოდ მოაბიჯებენ ისევ გვერდი-
გვერდ. ვაჟი სიგარეტს აბოლებს და დუმს. გოგონა ზოგჯერ
მალულად ახედავს მას. ნეტავი, ვინაა, უბნელია? არა მგო-
ნია...

აჲ, შესაზვევიც... გოგონა შეჩერდა.

- აქ ცხოვრობ?

- აქ... უნდა შევუხვიო.

- წამოდი... მიგყვები სახლამდე!

ბნელი ქუჩა. ოღრო-ჩოღრო. მიხვეულ-მოხვეული. სადღაც
მოშორებით ზანტად ყეფს ძაღლი.

გული გაშმაგებით უცემს. ზარი ეფანტება. იჭკვები. ვარაუ-
დები. ვაი თუ... ვინ იცის...

- ფრთხილად! - მკლავში ჰკიდებს ხელს ისევ.

ოჰ, რა საოცარი ძალა გადმოდის ვაჟის ხელებიდან.

აჲ, ჭიშკარიც. ძლივს. თითქოს არ სჯერა, რომ შინ მოვიდა.

- მოვედით? - კითხულობს ვაჟი.

- დიახ.

- აბა შედი. კარგად იყავი!

- თქვენ... თქვენ რომ დაგეზვდნენ... ისინი? - ხმა უცახცა-
ხებს.

შიშჩამდგარ თვალებს აპყრობს.

ვაჟმა გაიცინა (ღმერთო?... რა ბავშვური სიცილი სცოდნია!)

- დამხვდნენ მერე! - ისევ იცინის..

უცებ სიცილი ჩამოირეცხა პირიდან: - ჩემზე არ იდარდო...
არხეინად იყავი. ჰო, მართლა... - წასასვლელად გამზადებული
შემობრუნდა. გოგონას სახეში ჩახედა: - ასე გვიან არ უნდა

იარო მარტომ. ხომ ხედავ, რა და რა ჯურის ხალხს შეიძლება გადაეყარო... აბა, კარგად! - უცებ ლოყაზე, ვით პატარა ბავშვს ხელი მოუთათუნა და გატრიალდა.. წამიც და... სიბნელეს შეერწყა. გაუჩინარდა.

წავიდა. მაღლობაც რომ არ უთქვამს? აღარ დააცალა.

ხომ უნდა ეთქვა... რატომ დააგვიანდა რომ... გამოცდისთვის ამზადებდა საგანს თავის თანაკურსელთან ერთად, რომ... მოულოდნელად ამხანაგი ცუდად გახდა რომ...

მაგრამ უკვე გვიანაა. ვაჟი წავიდა. კერაფერს ეტყვის კერაფერს გააგებინებს.

ვინ არის? სახელიც რომ არ იცის? ვერ ჰკითხა... ვერ მოასწრო... თუ მოერიდა?

მას შემდეგ...

დაეძებს გოგონას თვალები ეაჟს. ეძებს ყველგან - თავმოყრილ ხალხში, ქუჩაში, ტროლეიბუსსა თუ ტრამვაიში, კინოსა თუ თეატრში, უნივერსიტეტის ღერეფნებსა თუ ეზოში. თითქოს მიწამ ჩაყლაპაო.

და აი, ერთხელ ტრამვაიდან რომ ჩამოდიოდა...

ნუთუ ისაა?

ვაჟი კიოსკთან მივიდა. გაზეთები იყიდა მერე გამობრუნდა და გაზეთის კითხვით, ნელი ნაბიჯით დაუყვა ქუჩას.

ის არის. ნამდვილად ის. გული სიხარულით აუჩქროლდა. სახეზე უნებლიედ წამოენთო. მღელვარებისგან პირი გაუშრა. წამი და... პირისპირ შეერჩებებიან ერთმანეთს. მერე?.. მერე შეაჩერებს და თუმცა გვიან, მაინც გადაუხდის მაღლობას...

ო, როგორ ნატრობდა ამ შეხვედრას?.. წინასწარ თითქმის ყოველივე მოისაზრა, როგორ მოქცეულიყო, რა სიტყვები ეთქვა...

ვაჟმა თავი ასწია. მშვიდად შეხედა და... ისევ გაზეთს ჩააცქერდა. გზა განაგრძო.

ვერ იცნო.

გოგონა შეცბა. წყენის ჩრდილმა გადაურბინა სახეზე. გული უნებლიედ მოეწურა. თვალებში ცრემლი მოაწვა. თავი ჩაპკიდა.

ვერ იცნო. წარმოგიდგენიათ?!

მერე... ნელ-ნელა შეეპარა ღიმილი ტუჩებს. კელარ იცნო? მერედა რაო? რაც მთავარია, თვითონ ხომ იცნობს? მართალია, სახელიც არ იცის მისი, არც გვარი. არც ის თუ სად ცხოვრობს სწავლობს სადმე თუ მუშაობს. არაფერი, სრულიად არაფერი იცის მასზე და მაინც... იცნობს. მორჩა და გათავდა. იცნობს მის ღიმილს წყლის ჭავლივით რომ ციმციმებს ბაგეზე და თვალებში მზის შუქის ათინათს რომ აყენებს. დიახ, იცნობს და...

ათასში გამოარჩევს მას!

კონცერტზე

გარაჟიდან მანქანა გამოიყვანა თუ არა, ერთბაშად ჭივჭივებო-ბივით წამოუჟივნიდნენ ეზოს ბავშვები.

- ლია დეიდა ჩაგვსვი რა!..

- „გაგვაკატავე“, ლია დეიდა!

- ბავშვებო, ახლა მეჩქარება, სხვა დროს...

- ე. ე... ჩვენ ახლა გვინდა...

- ლია გეხვეწები...

- ჰაი, შე ეშმაკის ფეხო. ვინაა შენი ლია? ამას უყურე!..

ძალიან ნუ შეიჩვევ ამ ბლარტებს ლია, თორემ ხომ ხედავ როგორ გაგითამამდნენ?! შედით ახლავე სახლში, ვერ ხედავთ ლამდესა!..

- არა უშავს რა, ეთერ დეიდა ესენი ჯერ პატარები არიან...

ლიამ „პობედა“ შუა ეზოში დააყენა. ბავშვები ისევ ჟივილ-ხივილით შემოეხვივნენ მანქანას.

ლია წამიერად შეყოყმანდა. აღერსიანი და უმწეო ღიმი-ლით შესცქეროდა პატარებს. ერთმა მათგანმა ყველაზე ონა-ვარმა - დათომ, აი იმან გუშინ რომ ზღუქუნებდა „შვლის ნუკ-რის“ კითხვის დროს ყელი გამოუწია, თითი მიიღო ყანყრატოზე და: - ლია დეიდა, შენი ჭირიმე, ცოტა ხანს სულ ცოტა ხანს ჩაგვსვი რა!

ლიამ გაიცინა და... კარი გამოადლო.

- აბა, ჰე. შელაგდით. მაგრამ იცოდეთ, მარტო ერთი წრე და მერე ჩამოგსვამთ!

ბავშვები ჟივილ-ზივილით შეცვივდნენ მანქანაში.

ლიამ საგულდაგულოდ ჩაკეტა კარები.

- აბა, ჰე, ღავიძარით!

- წავედიით!

- ლია დეიდა, მეორეჯერაც შემოვუაროთ რა!..

- ლია დეიდა, გეხვეწებით... გემუდარებით...

ლიას გუნებაში ეცინება, როცა ბავშვები დეიდას ეძახიან. თითქოს გუშინ იყო, თვითონაც ამ ბაღლებივით ასკინილას რომ უვლიდა, დარბოდა, დახტოდა, ამათსავით წიოდა და კიოდა. ახლა... ახლა უკვე დიდი გოგოა - უნივერსიტეტის მეორე კურსის სტუდენტა, მააშ! ეხუმრებით?.. დეიდა უნდა დაუძახონ, აბა რა! აკი შეიფერა კიდეც ეს სახელი...

გოგონა ისე გაერთო ბავშვებთან, საათს რომ დახედა, უკვე შვიდი სრულდებოდა.

„აუ, თენგო ალბათ ცოფებს ყრის. დამაგვიანდა გვარიანად. შვიდის ნახევარზე უნდა შევხვედროდით“...

- აბა, გადმოსკუპდით ახლავე. ჩქარა ჩქარა, დამაგვიანდა!

ბავშვები მიხვდნენ, რომ სერიოზულად იყო საქმე და ენის შეუბრუნებლად კისრისტეხით გადმოცვივდნენ მანქანიდან.

ჭავჭავაძის გამზირზე სიჩქარე 80-ზე აიყვანა. საღამოჟამს ისეთი მოძრაობაა, რომ შეუძლებელია შენებურად გაინაგარდო.

პედინსტიტუტთან სვლა შეანელა ტროლეიბუსის გაჩერებასთან ჯიბეებში ხელეზაწყობილი თენგო მიდი-მოდიოდა. „გაჯავრებულია. სიარულში ეტყობა!“

ლიამ მინა ჩასწია, თავი გადმოყო და ვითომ არაფერიო, მხიარულად დაუძახა - თენგო!

ვაჟი მყისვე გამოეშურა მისკენ. „სულ იმ კუდიანების ბრალია. დამაგვიანეს!“

თენგომ წინა კარი გამოაღო, ჯერ შემოიხედა: - მარტო ხარ? შენი ამხანაგი სადაა?

- ვერ წამოვიდა.

„რანაირი ხმა ჰქონდა თეონას... რატომ, რატომ არ წამოვიდა ნეტავ? ისეთი რა დაემართა? - არადა, როგორ უხაროდა ამ კონცერტზე წამოსვლა... როგორი მაღლიერი იყო, ბილეთი რომ ვუშოვე... რა უნდა შემთხვეოდა ისეთი... მერე გეტყვიო, მაპატიო... ბოდიშებს მიხდიდა“...

- დიდხანს გალოდინე, არა?

- არც ისე.

- გაბრაზებული ხარ?

- არა, რას ამბობ! - გაუღიმა თენგიზ ოდნავ ნაძალადევი ღიმილით - ცოტა გავითოშე ოღონდ. მარტია და როგორ ცივა კაცო! მე კიდეც „პლაშჩი“ ჩავიცვი...

- მაპატიე, იცო, როგორღაც... - ტყუილებს თავი ვერ მოაბა და გაჩუმება არჩია.

- შენ კიდეც... ქურქში ჩათბუნებულხარ. ყოჩაღ... თბილად იქნებო, უპ, რა ქურქია თან როგორ გიხდება?

- ჰოო? ხომ იცო, საშინლად მცივანა ვარ.. შენ კიდეც მგონი, ახალი ლაბადა გაცვია... გზდება!..

- გმადლობთ.

ოპერის წინ ზღვა ხალხი დგას. მილიციას კორდონი გაუმართავს.

მანქანიდან რომ გადმოდიოდა, გაიფიქრა, გასეირნება არ გამოვიდაო. მხოლოდ სანაპიროზე მოასწრო გაქროლება. ეს იყო და ეს!

მილიციის კორდონს რომ მიუახლოვდნენ, უცებ გაახსენდა ერთი ბილეთი ზედმეტი რომ ჰქონდა - თეონას ბილეთი.

„ოპ, თეონა, თეონა... რა მოხდა, ნეტავი? რატომ არ წამოვიდა?“

ბილეთი ხელში შეატრიალა დაბნეული იერით.

- ზედმეტი ბილეთი გაქვთ?

ღია გამოერკვა. ირგვლივ შემორტყმოდა თვალანთებული ახალგაზრდების წრე. ლამის ხელიდან გამოეტაცათ ბილეთი.

ღიამ ინსტიქტურად გაუწოდა ბილეთი პირველსავე, უფ-

რო ახლოს მდგომ ახალგაზრდას. გახარებულმა ბიჭმა სასწრაფოდ სტაცა ორივე ხელი ბილეთს. დანარჩენებმა შურიანი და უიმედო თვალები გააყოლეს და... ნელ-ნელა მიმოიფანტნენ.

- კიდეც ხომ არა გაქვთ ზედმეტი? - უიმედო იმედით შეჰბედა ერთმა ოპტიმისტმა.

ლიამ მხრები აიწურა დამნაშავესავით გაიღიმა და... რატომღაც გაწითლდა.

ბიჭი ფეხის თრევით გაშორდა იმან ვისაც ბილეთი ერგო, დრო შეარჩია და ფული გაუწოდა ლიას.

- არა... არ არის საჭირო! - ლიამ წინ გაიწია. ბიჭი მიჰყვა.

- როგორ გეკადრებათ.... აიღეთ!

- არა, მეთქი. არაა საჭირო.

მილიციონერს ბილეთს რომ უჩვენებდა, უცებ თვალი ჰკიდა - თენგომ ფული გამოართვა ახალგაზრდას.

- რატომ გამოართვი? - წარბები შეყარა ლიამ, როცა თენგო კვლავ გვერდით ამოუდგა.

- რა მექნა? ხელში მომაჩეჩა. არ მომეშვა. ეგეც არ იყო, რატომ უნდა აჩუქო ვიღაცას ვინ გღია? -

ლია გაუჩუმდა. აღარ იყო დავა-კამათის დრო.

გარდერობში, ქურქს რომ იხდიდა, ნაცნობებს მოჰკრა თვალი. შორიდანვე გაუღიმეს ერთმანეთს. ქათინაურებსა და ღიმილში ლია ზოგ-ზოგის საოცრად უსიამოვნო, მოშურნე თვალებს შეეფეთა.

- ვაი როგორ გიხდება ეს ჟაკეტი, ლიკო!

- რა ღუნღულა და თეთრია!..

- რიმა სპექულანტისგან ხომ არ იყიდე?

- ოჰ, რა მეძვირეა ის ოხერი. ასეთ ჟაკეტებს ას მანეთად ყიდის.

- ასეთი ჟაკეტი ლიას გარდა მე სხვაზე არავისზე მინახავს გული.

- ჰო, მთლად ასეთი არა... მარა ამის მსგავსი!

- როგორ გიხდება ეს „პრიზოსკა“ ლიკუნა!

- ამის წინებზე უფრო უკეთესი ჰქონდა. ის უფრო მომწონს...

- ლიას ყველაფერი უბდება!..

- რა გადასარევი ფეხსაცმელი გაცვია. მეც ზუსტად ასეთი მინდა და ვერსად ვიპოვე. ვისგან იყიდე ლია?

ლია იღიძება და... ენას კბილს აჭერს, რომ რაიმე მკეახე და მწარე არ უთხრას ამ ცუნდრუკა, ტყლარჭია, ჩაცმა-დახურვა-ზე გადაგებულ გოგოებს თეატრებში უფრო თავისი მორთულობის გამოსამზეურებლად რომ დადიან, რომ მერე ერთმანეთში იბაჟიბუქონ: - „იცო, წუხელ, რიხტერის კონცერტზე რომ ვიყავი“...

ლიას ისეთი იერი აქვს სახეზე, თითქოს ვერაფერს ამჩნევს ვერც იმას ხედავს თუ როგორ „უბრაწავენ თვალებს“ თენგოს როგორ იბრანჭებიან, იგრიხებიან... თან ჩუმად, ჩურჩულით ჭორაობენ ერთმანეთში და თან ორპროვინად იღიძებიან. რასაკვირველია უკვე აცხობენ ჭორებს, რომ ხვალ მოფინონ ისინი ნაცნობ-მეგობრებში. - იცო, ლია, რიხტერის კონცერტზე იყო თენგიზ მაღლაფერიძესთან ერთად... ჰო, დიახ, იმ თენგიზთან..

თენგიზსაც, დენდივით გამოწყობილს, დიდის ღირსებით უჭირავს თავი, თუმცა... არც ერთი გოგოს მზერა არ გამოპარვია. წარმოსადგეგ, თვალადი ბიჭია და ჩვეულება ქალების ასეთ ყურადღებას. დროდადრო ამაყად და კმაყოფილების გამომეტყველებით გამოხედავს ხოლმე ლიას, შემდეგ გოგოებს, „გასკლით შურით. ნახეთ, რა ლამაზი გოგო მახლავს!“

ლოყაში რომ შევიდნენ, იქ უკვე იჯდა ის ვაჟი, წელან თეონას ბილეთი რომ მისცა. ძველი ნაცნობებივით გაუღიმეს ერთმანეთს.

მეორე ზარი დაირეკა. ლიამ მკლავები მოაჯირზე დააწყო და ირგვლივ მიმოატარა მზერა. თეატრი გაჭედილია. ბევრი კიბეებზე დგას. ყრუ ზუზუნის დგას დარბაზში.

ლოყებს ახედა. ამდენი ლამაზი ქალ-ვაჟი ერთად თავმოყრილი, იშვიათად უნახავს. და ასე მორთულო-მოკაზმული. რაც მართალია, მართალია, თბილისში იციან გემოვნებით ჩაცმა-დახურვა, რასაკვირველია გიულისთანა ქაჯები სათვალავში ჩასაგდები არაა...

ხალხის თავყრილობა და თეატრის დარბაზი განსაკუთრებით მოქმედებს ხოლმე ლიამზე. უცნაურად ალაგზნებს, საჭიშხმოდ გუნება-განწყობილებას უქმნის.

დღეს კი... საოცრად წაუხდა გუნება- თუმცა ცდილობს თავსაც არ გამოუტყდეს ამამი. ზის დაფანტული და უგულისყუროდ უსმენს თენგოს. რაღაცა აზრი უტრიალებს ტვინში.

- მე უნდა წავიდე, თენგო!

ლია ადგა.

- უნდა წახვიდე? სად? უკვე მეორე ზარი დაირეკა.

- არა უშავს. მეორე ნაწილს მოვეუსწრებ.

- რას ლაპარაკობ? - ახლა თენგოც ადგა. ფოიეში გამოვიდნენ.

- თეონა უნდა ვნახო. შენ აქ დარჩი. დამელოდე.

- რას ლაპარაკობ? რა დროს ნახვია?

- შენ აქ დარჩი. მე მალე მოვბრუნდები.

- კი მაგრამ... გამაგებინე, რას ნიშნავს შენი საქციელი?

სად მიდიხარ, რატომ? - ოდნავ ხმას აუწვია თენგომ ძლივს დაფარული გაღიზიანებით და სიბრაშეჩამდგარი თვალები შეანათა ქალიშვილს.

- ხომ გითხარი, ჩემი თანაკურსელი ამხანაგო, თეონა უნდა ვნახო-მეთქი. დღეს უნდა წამოსულიყო კონცერტზე და რატომღაც არ მოვიდა.

- რა სჭირს სანახავი იმ ვიღაც თეონას გამაგებინე? არ უნდოდა და არ წამოვიდა. მორჩა და გათავდა. რა არის აქ გასარკვევი? თუ მაინცდამაინც, ხვალ ნახე. რაღა ახლა?

- ჯერ ერთი, ასეთი ტონით ნუ მელაპარაკები ჩემს მეგობარზე! მეორეც: მეც სწორედ იმის გასაგებად მივდივარ, რა სჭირს რა დაემართა. მას ხომ ასე ძალიან უნდოდა ამ კონცერტზე დასწრება!

- ახალგაზრდებო, კონცერტი იწყება. შედით! - გამოიარა ფორმიანმა ქალმა.

ლიამ ახლა ვედრებით შეხვდა ვაჟს:

- მაპატიე, თენგო... მაგრამ არ შემიძლია არ ვნახო... ვერ

მოვისვენებ... ისეთი ხმა ჰქონდა... ტელეფონში. ძალიან გთხოვ
არ გეწყინოს... შენ შედი... მე მალე მოვბრუნდები-მეთქი!

- აქამდე სად იყავი, თუ ასე ფიქრობდი?

ლიამ უმწეოდ დაახამხამა ქუთუთოები, ხელები გაშალა:

- არ ვიცი... მეც არ ვიცი რა მომივიდა... რატომ დამემართა
ეს?..

- წავიდეთ, კი ბატონო. მე რას დავეძებ. ამ კონცერტზე შენ
გიჟდებოდი, არიქა, რიხტერი და რიხტერიო. მე შენი ხატრით
წამოვედი, სიმართლე თუ გინდა, თორემ ამას მერჩია კალათ-
ბურთის თამაშისთვის მეცქირა ტელევიზორში.

- ჰოო?

- მა, რა! მუსიკა რა ბიჭის საქმეა, ტო...

„ნაძალადეში“ ერთ-ერთი ვიწრო ქუჩის ძველებურ სამ-
სართულიან სახლთან შეაჩერა მანქანა ლიამ.

- თენგო, შენ მანქანაში იყავი, მე მალე მოვალ!

ლია შიდა ეზოში შევიდა. მიიხედა-მოიხედა. ნახევრადჩაბნე-
ლებულ ეზოში ჩამი-ჩუმი არ ისმოდა. არც არავინ ჩანს, რომ ჰ
კითხოვს, რომელია აბესაძეების ბინა. არადა აქ, ამ ნომერში რომ
ცხოვრობს თეონა, დანამდვილებით იცის. ერთხელ მანქანით მო-
იყვანა. კიდეც, ოღონდ შიგნით არ შესულა.

ბედზე, პირველი სართულის ბინიდან კარი გაიღო და ღია
აივნიდან ქალი შუა ეზოში მდგარ პირსაბანისკენ წამოვიდა.

ლიამ მომენტით ისარგებლა და... აჲ, პატარა კიბის საფეხუ-
რებს ფრთხილად მიუყვება ქვემოთეენ.

„ნუთუ.. აქ ცხოვრობს თეონა?“ - გაჰკრა გულზე წამით.

მერე... ნახევარსარდაფში, ერთოთახიან ბინაში, სადაც ნავთ-
ქურის და კიდეც რაღაც მძიმე სუნი ტრიალებდა, თეონას ოჯა-
ხის მთელი შემადგენლობა დახვდა მოულოდნელ სტუმარს.

პირველი, რაც თვალში ეცა ლიას იყო თეონას ნირწამხდარი
სახე, ცრემლიანი თვალები. დედამისის - ტანმაღალი, სრული
ცისფერთვალება სანდომიანი ქალის ფართო, კეთილი ღიმილი
მამის - ტანმორჩილი, გამხდარი, ჭაღარათმიანი მემანქანის მშვი-
დი მზერა და თეონას უმცროსი დის გაბრწყინებული თვალები.

მერე... თეონას ენის ბორძიკი... მიკიბ-მოკიბული ლაპარაკი და უეცრად თეონას დედის სიტყვები: - რცხენია, შვილო, გაამხილოს... სინამდვილეში, ჩასაცმელი რომ არ ჰქონდა შესაფერისი, იმიტომ ვერ წამოვიდა. დაკერებული ფეხსაცმლით როგორ წავიდე თეატრში, საცა ქალაქის დარჩეული საზოგადოება იქნებაო. უნდა გვაპატიო შვილო, მაგრამ... ასეა ეს. თეო არ არის მართალი, თავის დროზე უნდა ეთქვა... ყველაფერი.

ლია ჩუმად იყო. ვერაფერი, სრულიად ვერაფერი უპასუხა ქალს... უხერხული ღიმილით იღიმებოდა მხოლოდ. წამოსვლისას თეონა თითქოს დიდი ხნის უნახავი ჰყავდა ისე გადაოცნა და მოეჩვენა ძვირფასი ქურქის მხურვალეობამ აუწვა სხეული, შუბლი ჭირის ოფლმა დაუცვარა.

მერე, მანქანაში რომ ჯდებოდა უეცრად გაულვა თავში მეორე, თითქმის უხმარი ქურქი რომ ეკიდა კარადაში და ფეხსაცმელებისთვის და კაბებისთვის ადგილი რომ არ ჰქონდა... ღმერთო! აი, სად ცხოვრობს... რა გაჭირვებაში!

ვაჟა-ფშაველას გამზირზე მანქანა ისარივით გაეარდა.

- საღოლ, ლია. მაგრად უბერავ ჩემმა მზემ!

ვაჟის ხმაში აღტაცება ისმოდა.

ვაკე-საბურთალოს გზაზე ოდნავ შეუწეა.

- მაშ, თეონა აბესაძეს იცნობ თურმე. საიდან?

- ხომ გითხარი, ერთი ჩემი ძმაკაცია ანზორი, ჩამწვარიყო-მეთქი მაგ გოგოში. სკოლიდან დასდევდა.

- მერე?

- მერე არაფერი. დედამისმა გაიგო და... ჩაშალა - სარდაფში გაზრდილ გოგოს როგორ მოვაყვანინებ ჩემს ერთადერთ ბიჭსო, გადაირია ქალი..

- მერე?

- რა მერე? ერთი ცირკი იყო იმათ ოჯახში. მერე... შეეშვა ანზორი. კაი გოგოა ლამაზი. ტანაშოლტილი. წარჩინებით სწავლობდა სკოლაში. მუსიკალურშიც დადიოდა. მახსოვს ანზორი საშველს არ აძლევდა... ეს სახლი მეცნო... ერთ-ორჯერ მეც გამოვეყლილვარ აქეთკენ ანზორს..

- შენ რომ ანზორის ადგილზე ყოფილიყავი, როგორ მოიქცეოდი?

- მე? - თენგი შეეყოყმანდა.

- ჰო, შენ?

- იცი... ეგ ცოტა ძნელი სათქმელია... გააჩნია თანაც.... თუ გოგო გიყვარს მაშინ... თუმცა...

- ანზორს ხომ უყვარდა?

- უყვარდა რომელია მაგრამ ხომ გითხარი, დედამისმა არაფრის დიდებით არ ქნა, ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა...

- შენ რას იზამდი-მეთქი, მის ადგილზე რომ ყოფილიყავი?

- ხომ გეუბნები, გოგო შეიძლება გიყვარდეს მაგრამ... ცოლად არ მოიყვანო... თუ უღელში ებმები... ერთი ძმაცაი მყავს ნიკა გელაძე. თუ ქალს მანქანა არა ჰყავს ან უკიდურეს შემთხვევაში, ორი აგარაკი მაინც არ ექნება - ერთი წყნეთში და მეორე - ზღვისპირას - როგორიც უნდა იყოს თუნდაც ვარსკვლავებს ეთამაშებოდეს ცოლად არ შევირთავო, - იძახის.

- ჰოო? ნაკლებზე არ დათანხმდება? ეთქვამთ, მარტო წყნეთში ჰქონდეს აგარაკი?

- მე სერიოზულად გეუბნები, სულ არ ვხუმრობ.

- მეც არ ვხუმრობ... მაშ, შენი ჯარით, ნიკა თეონასთანა გოგოს არ შეირთავს რადგან... თეონა ღარიბია, სარდაფში ცხოვრობს, არა?

- რასაკვირველია. არ შეირთავს, ეს ნამდვილად ვიცი... სხვათა შორის, ბევრი ბიჭი ფიქრობს ასე.

- გასაკვირია. აბა რა? თუ იმ უღელში ჰყოფ თავს ცოლქმრობა რომ ჰქვია სჯობია მანქანიან-აგარაკებიანი მოიყვანო... ცოლი ცოლად გეყოლება და ქალებს კიდევ რა გამოიღევს. ხომ მართალია?

- მე ეგ არ მითქვამს...

- მაგრამ შენ ეგ იგულისხმე...

მანქანა გააჩერა.

- ახლა ჩაბრძანდი!

- რაო?!... რას ნიშნავს ეს?

- არაფერი გიჭირს, ფეხით რომ გაისეირნო.

- მოიცა... შუა გზაზე მტოვებ, ტო? ეგ რა პონტია?

- ჩადი... შენს ანზორს და ნიკას დიდი მოკითხვა გადაეცემა ჩემგან: მათ რომ სჭირდებათ ისეთი გოგო მე ვარ. ჩემთან მობრძანდნენ... საქმის გასარჩევად!

დედას ოთახში შუქი ანთია. ცხადია, რაღაც რომანს კითხულობს გატაცებით, განსაკუთრებით რომანების მოყვარულია.

ლიამ ფეხაკრეფით გაიარა დერეფანი და მამის კაბინეტში შეიხედა. მამა წიგნით ხელში ღრმა სავარძელში იჯდა. რადიო-მიმღებიდან ბეთჰოვენის ჯალოსნური ჰანგი იღვრებოდა.

ლია ჩუმად, ფეხისწვერებზე შემდგარი შევიდა კაბინეტში და მოპირდაპირე სავარძელში ჩაეშვა.

მამამ სათვალე შუბლზე აიწია. გაცემით გამოხედა ქალიშვილს - ასე ადრე დამთავრდა კონცერტი?

ლია დუმდა.

მამას მეტი არაფერი უკითხავს. მერე... ცოტა ხნის მერე თვალით ანიშნა რადიო-მიმღებზე.

- გენიალურია, არა?

- გენიალურია! - კვერი დაუკრა ქალიშვილმა. კუშტიც სახით და ისევ გაჩუმდა. ნუთუ ძველებურად კელარ ესალბუნებოდა ახლა მის სულს ეს ღვთაებრივი მუსიკა?

სიზმარ-ცხადში

სანაპიროს ვიწრო ზოლი. ბორცვებზე აყუდებული უკარფანჯრო სახლები. უკაცრიელი ქუჩები...

სად ვარ?

თითქოს ნაცნობია აქაურობა და... მაინც უცნობი...

კაცის ჭაჭანება არ არის ირგვლივ...

რა, რა მოევიდათ ქალაქის მცხოვრებლებს? სად გაიკრიფნენ? რატომ მიატოვეს აქაურობა?

უამრავი კითხვა ირევა თავში. დავეყილო ცარიელ ქუჩებში მზარნაცვალივით და.... შეშფოთება მიპყრობს.

ნუთუ ადამიანის ორანს ვერ გადავაწყდები საღმე?

უდაბურება და მკვდრული მყუდროებაა გარშემო და უცებ... მოულოდნელად უკვე იმდებდაწურულმა და სასოწარკვეთილმა, თვალი კვიდე კოპწია ლამაზ ოდა-სახლს, შორი-ახლოს პატარა გორაკზე რომ წამომართულა.

ჩუქურთმიან, გრძელ აივანზე სუფრაა გაშლილი და ვიდეცეები, ალბათ სახლის ბინადარი, ნადიმობენ.

სიხარულმა ამიტანა. მაშ, მთლად უკაცრიელი არ ყოფილა ეს ქალაქი. ვინც არ უნდა იყვნენ მოქეიფენი, ადამიანები ხომ არიან? გასაჭირში ჩაყარდნილს მომეშველებიან, შემიფარებენ. გზა-კვალაბნეულს შეჭირვებულს ადამიანურ სიკეთეს და სითბოს მიწილადებენ.

ანაზღეულად, მოპირდაპირე მხრიდან ველურთა ბრბო გამოიჭრა. ტანმალღები, სახეთეთრები, ვიწროთვალეზა, ცხვირ-პაჭუა და ყვრიმალმალღები არიან. ხელში შუბები და მშვილ-ღისრები უჭირავთ. ქერა თმები ინდიელებივით აქვთ გაშლილი.

ღრიანცელით, კიჟინით, ველური სიმღერებითა და გნიასით მოეფინენ ცარიელ ქუჩებსა და შუკა-ბილიკებს. ერთმა ნაწილმა იმ კოხტა სახლს მიაშურა, სადაც კაცები ღზინობდნენ.

შიშისაგან აცახცახებული, ავეფარე კვიპაროსს, მერე... დრო ვიხელთე და უკან მოუხედავად მოვკურცხლე - საით? - აღარ ვიცი...

გავრბივარ და ასე მგონია, ველურნი ყიჟინით, კივილით უკან მომდევნენ.

ბოლოს იმ არე-მარეს კარგა გვარიანი მანძილით რომ დავშორდი, შევჩერდი. სული მოვითქვი. მერე... გარშემო მიმოვიხედე. ვხედავ: უზარმაზარი გემები მოსდგომია ნაპირს. მეზღვაურები არსად ჩანან. აქაც უცნაური მღუმარება და სიჩუმეა დასადგურებული.

ნელა დავუყევი სანაპიროს. სად ვარ ნეტავი? რა ქვეყანაა? რა მხარეა? უკან, სახლში, ჩემებთან როგორღა დავბრუნდე? ან საით არის ჩემი მხარე? სადაური ვარ? აღარაფერი მახსოვს. აღარაფერი ვიცი.

ანაზღად... ლაპარაკის ხმა შემომესმა. შევდექი. მივაყურადე. შორი-ახლოს ზღვის ტალღებზე მომცრო კატარღა ირწყევა. სწორედ იქიდან მომესმა ხმა. ბევრი ფიქრის დრო არაა, გეზი კატარღისკენ ავიღე.

კატარღაზეც სუფრა გაუშლიათ. რამდენიმე მეზღვაური და ქალი ქეიფობს თუ... ჭირის სუფრა აქვთ? - ვერ გაიგებ. თითქოს ნაცნობი სახეებია და არც არიან ნაცნობნი. რაღაც უცხო ენაზე ლაპარაკობენ და ამავე დროს თითქოს მესმის ყველაფერი.

თამადა - ახოვანი, წარმოსადეგი ახალგაზრდა კაცი, ალბათ, მორიგ სადღეგრძელოს ამბობდა როცა დავიყვირე, - ვინა ხართ ქრისტიანი, მიშველეთ-მეთქი.

მყისვე წამოიშალნენ. .

მერე ენის ბორძიკით, გაჭირვებით უყუყუბო, რომ გზა დამებნა და ჩემიანებთან ვერ გამიგნია იქნებ თქვენ მიშველოთ და შინ დამაბრუნოთ-მეთქი. თან საშინლად მეშინია, რომ ვერ გამიგებენ.. მაგრამ... ვგრძნობ... ესმით ჩემი. თავს მიქნევენ. მითანაგრძნობენ.

ის, ვინც თამადად ჩავთვალე, ხელებს შლის სინანულის დიმილით, ქალიშვილო, სიამოვნებით დაგეხმარებოდით, მაგრამ რა ექნათ, ჩვენ თავად ტყვეები ვართ, ზღვის სივრცეში გასვლის ნებართვა არა გვაქვსო.

გაოცებული მივშტერებივარ. მერედა ვინ წაგართვათ ეს უფლება-მეთქი - ძლივს ამოვიღულულუღე ბოლოს. თამადამ უხალისოდ გაიცინა და ხელით მანიშნა ვეებერთელა ზომალდებისკენ.

- აი, იმ ზარბაზნებს ხომ ხედავთ? - და იგი მრავალმნიშვნელოვნად იღიმება. ახლადა შევნიშნე, ზარბაზნების ლულები პირდაპირ კატარღისაკენ რომ იყვნენ დამიზნული. მერე... ზარბაზნების გარშემო მოფუსფუსე ადამიანებსაც შევასწარი თვალი.

მამ, მართლა ტყვეები ყოფილხართ-მეთქი, წამოვიკნავლე იმედგადაწურულმა და ახლა დანარჩენებსაც მოვაკვლე თვალი.

თავჩაქინდრულნი, მღუპარედ სხედან „მოქეიფენი“. აგრეა - დამიდასტურა კვლავ თამადამ, - მაგრამ თავი ისე გვიჭირავს

ვითომ არც კი ვიცით ეს ამბავიო, - დაატანა ნათქვამს და გვერდულად ჩაიღიმა.

- თუ ასეა, რას მოგილხენიათ? სატირლად გქონიათ საქმე და არა სანადიმოდ-მეთქი, - ვეღარ დაეფარე გაოცებანარევი საყვედური.

თამადამ კვლავ უხალისოდ გაიცინა. საქმე ისაა, რომ ვნადიმობთ. არ გვინდა მტრებს შევამჩნევინოთ, რომ გვეშინია. ვითომ არაფრად ვაგდებთ მათ აქ ყოფნას. ვიცინით, ვმხიარულობთ. სინამდვილეში კი... ამ ჭიკებში ჩუმად ვწურავთ ბოლმიან ცრემლებსო, მითხრა.

- ე.ი. თავს იტყუებთ-მეთქი, - უნუგემოდ გავაქნიე თავი და გული მომეთუთქა.

- მასეა. კი. სულ ერთია, რა დღეს რა ხვალ, მაინც მოგივლებენ ბოლოს ჩაგვძირავენ. ჰოდა, ჩვენს აღსასრულს ტაშ-ფანდურით, ხუმრობა-ლაზღანდარობით ეხედებით! - შემესიტყვა ანაზღად სუფრის ყურიდან კუმტი სახის მეზღვაური.

- არა, არა და არა! - უცებ მუშტი დაარტყა მაგიდას თამადის გვერდზე მჯდომმა ქალმა და წამოდგა: - არა-მეთქი! გვეყოფა დედლობა! - ერთბაშად ნილაბი მოიძრო და გადააგდო. საოცრად მწუხარე სახე გამოუჩნდა უნილბო ქალს.

- თუ სიკვდილია, სჯობია ჩვენი ნამდვილი სახით მოვკვდეო, ვიდრე ასე ვიმამინოთ. გვეყოფა!

- რატომ ითხრით წინასწარ თვალებს? გეცადათ, და ეგება დაგელწიათ თავი ამ... ტყვეობისთვის! - გაუბედავი ხმით გამოვთქვი ჩემი მოსაზრება.

- მიიხედ-მოიხედე, გეთაყვა, ამ ვეებერთელა გემების რკალს როგორ გინდა თავი დააღწიო?! ხომ მიგვეუუ-მოგვეუუეს ერთიანად! - წამოიძახა ერთმა წვეროსანმა მეზღვაურმა ბრახიანად.

თამადამ თვალი მიმოავლო თანამეინახეებს და მერე მე მომიბრუნდა. მწარე ღიმილით: - აი, ხომ ხედავ, თვით ჩვენს შორისაც არ არის ერთსულოვნება.

- ჩვენ ღლეშია ბევრი სხვაც... მაგრამ... ითმენენ. ეგუებიან.

დათვი რომ მოგერევაო, ნათქვამია. ჩვენ კი ჩვენი სიფიცხით და მოუთმენლობით ნიადაგ ვიღუპებოდით. იმ ველურ ბრბოსთანაც ასე არ იყო? შევასკდით, შეველეწენით და ბოლოს რა გამოვიდა? ამ უბადრუკი კატარლის ამარა დავრჩით!

- არც იმათ დაადგათ კაი დღე. - მოიფხანა გული რომელი-ღაცამ.

- აი, იმ ნაპირს, ხომ ხედავთ, იმ ბორცვებსა და სახლებს? - ხელით მიჩვენა თამადამ, - სულ ჩვენი იყო, ჩვენ გვეკუთვნოდა მაგრამ... იმ ველურებმა გამოგვრეკეს იქიდან. ისინი, ვინც გადავურჩით ომის ქარტეხილს...

- გამოგვრეკეს კი არა, ჩვენი ლაჩრობითა და უხეირობით დავთმეთ. - კვლავ წამოყელყელავდა კუშტსახიანი მეზღვაური: - ახლა თავში საცემრად გვაქვს საქმე, მაგრამ, ხომ ხედავთ, ვიცინით, ვლადობთ, ვოინბაზობთ და მუცელს ვაღორებთ - სანამდისინ გვეყოფა ეს სანოვაცე. მოკლედ, გარედან მტერს ეუბრმავებთ თვალებს - შიგნიდან - საკუთარ თავს. ასეა ბაბა, ჩვენი საქმე.

- რას იზამ! თუკი თავს ზევით ძალა აღარა გვაქვს?

- ძალა აღმართსა ხნავსო, ნათქვამია მაშ, რა ვქნათ, დაეჯდეთ და ვივიშიშოთ? - გაისმა აქეთ-იქიდან უკმაყოფილო ხმები.

- ეს გაუმარჯოს იმ მეზღვაურებს გასაჭირში ჩავარდნილნი, იმედს რომ არ ჰყარგავენ, საფრთხეს რომ არ უშინდებიან - როცა იქნება გავიჭრებით ზღვის გაშლილ სივრცეში და თავისუფლად გავინავარდებთო, - თქვა თამადის გვერდით მჯდარმა ქალმა, როგორც ჩანდა მისმა ცოლმა და სასმისი ერთბაშად გამოსცალა.

- გაუმარჯოს!.. გაუმარჯოს!.. - აქა-იქ მხარი აუბეს მოჩვენებითი ხალისით.

- გაუმარჯოს. კი ბატონო, გაუმარჯოს მაგრამ... ღირს კი ეს წუთისოფელი ამდენ დავიდარაბად?! განა რამდენ ხანსა ვართ ამ მზისქვეშეთში? - სკეპტიკურად შენიშნა ერთმა სათვალთანმა მეზღვაურმა: - იქნებ მართლა ჯობია უფიქრელად, უზრუნ-

ველად გავლით დღენი ჩვენ, სანამ სააქაოში ვართ, რამეთუ მტრებიც და ჩვენც თანაბრად უძლურნი და უსუსურნი ვართ მარადისობის წინაშე, ანუ იმ უბედურების წინაშე, სიკვდილი რომ ჰქვია?

- არა და არა, თუკი თავისუფლებაზე ოცნებაც დაეკარგეთ, მაშინ სჯობს მართლა სუყველანი ახლავე, დაუყოვნებლივ დავისოცოთ... - არ ცხრება ქალი.

- მაგი არაა პრობლემა, ჩემი აზრით: აი, შევასკდეთ ახლავე იმ გემებს და... მორჩა ყველაფერი. თქვენი ჭირი წაიღო ამ კატარლამ...

- ნელ-ნელა სიკვდილს ერთბაშად სიკვდილი ჯობია არა? - ახარხარდა უცებ ვიღაცა ნიშნისგებით: - ბარემ გათავდეს ეს წუთისოფელი, არა? ბარემ ერთბაშად დავიღუპოთ, არა?

- ჰაიტი, თქვე ლაჩრებო! დავიღუპოთო. განა ახლა არა ვართ დაღუპულები? რით ვჯობივართ მკვდრებს? ჩვენ ხომ სინამდვილეში ცოცხალ-მკვდრები ვართ? ვის ვატყუებთ? ვერა ხედავთ, ხაფანგში რომ ვართ გამომწყვდეულნი და იმასლა ელოდებიან, როდის ამოგვხდება სული სათითაოდ? - სიბრაზისგან სახეაღწევილი კუმტი მეზღვაური სიტყვებს გესლიანად ცრიდა კბილებში.

- ვიცით, ბატონო, ეს ყოველივე ვიცით. ჰოდა, ნელ-ნელა სიკვდილი გვირჩევნიაო, რომ თქვეს ვერ გაიგონე?

- ვიბრძოლოთ ხალხნო, ვებრძოლოთ მტერს! - არ თმობდა ქალი:

- კარგი ერთი, თუ ქალი ხარ. ვის უნდა ებრძოლო, ამათ, ამოდენა ხომალდებს?! მერედა, რით, შიშველი ხელებით? ერთი ზარბაზანიც კი არა გვაქვს წამლად, ვერა ხედავთ?

- ამაზე მაშინ უნდა გეფიქრათ, იარაღს რომ აბარებდით მტერს!
- შეუტია სათვალთანს ქალმა.

- ვინ აბარებდა, ქალო, რაებს ბოდავ? წაგვართვეს. მოგვერივნენ და წაგვართვეს. განგვაიარაღეს ბატონო და ჰე!

- ჰოდა, რა გინდათ, რას იჭაჭებით, რას ფაფხურობთ? დაწყნარდით და განვაგრძოთ ქეიფი, სანამ ამის საშუალება გვაქვს

ჯერჯერობით!.. - გაიცინა დამცინავად მოფილოსოფოსო სათვალთანმა.

- გეყოფა... მორჩი!

- რატომ? სიმართლე მწარეა განა? ჭამა-სმისა და ლხინის უფლება ხომ დაგვიტოვეს? ჰოდა, მეტი რა გვინდა? იციან, რასაც შერებიან.. ხელები რისთვის გაისვარონ ტყუილ-უბრალოდ, როცა ჩვენ თვითონ ვიყრით კისერში დანას? ჰოდა, მოდი ბარემ გემოზე ვიქეიფოთ... ვიმღეროთ, ვიცეკვოთ, ვიმატრაბაზოთ „მტრის ჯინაზე“. წყალსა და მეწყერს წაუღია ყოველგვარი დარდი და საზრუნავი! დღეს ახლა, ამ წუთას ხომ ცოცხლები ვართ? მაშ, გაუმარჯოს სიცოცხლეს, თუნდაც წუთიერს!

- ვაი, თქვენს პატრონს უბედურს!

- ამ კატარლაში არ უნდა ჩავმსხდარიყავით. ეგებ თითო-თითოდ გაგვეცურა მეორე ნაპირამდე. ხერხი სჯობია ღონესაო, აკი ნათქვამია.

- ზღაპარია ეგ. ვერსადაც ვერ გავიქცეოდით. იქ, ადგილზე უნდა გვებრძოლა ბოლომდე. ან გავწყდებოდით ერთიანად, ან-და...

- რა სისულელეს როშავ? ამათი მომრევი იყავი, შე მათხოვარო, შენა?

- ვინ არის მათხოვარი?.. შენ ენა დაიმოკლე, გირჩევნია თორემ!..

- თორემ რა ხახვი არ დამაჭრა ყურებზე ერთბაშად!

- დაგაჭრი და მეტსაც გიზამ, შე ბითურო!

კატარლაზე ჩხუბი ატყდა. ერთმანეთზე მიიწევდნენ საცემრად. ყველაფერი ერთმანეთში აირია: წივილ-კივილი, გინება, ლაწა-ლუწის ხმა... კატარლა აქანავდა. გადაბრუნებას არაფერი უკლდა. ღმერთო!

ეს რა ხალხში მოეხვდი! მტრის ზარბაზნების ლულებს ქვეშ ერთმანეთს ხოცავენ?

- რას შერებით, თქვე ცოდვისშვილებო? ერთმანეთს ჰკლავთ, თქვე ლაჩრებო? - გაისმა ამ რია-რაისა და გნიასში თამადის

ცოლის განწირული კივილი: - თუ თავი მოგძულებიათ, ამ გემებს მაინც შეასკდით ვაჟეცურად! ვაი, თქვე უბედურებო, უტვინოებო!

ვისარგებლე აურზაურით და წყალში გადავეშვი.

მივცურავ და ვგრძნობ, რომ დიდი გემიდან ჭოგრით მიმზერენ.

ზარბაზნის ლულა ახლა პირდაპირ ჩემკენაა მომართული. აი, ახლა გავარდება და აი, ახლა. მოხდეს რაც მოსახდენია. არ ვეპუები არაფერს. მივცურავ მხარულით.

„ბედი ცდააო,“ - მომძახის ვიღაცა უჩინარი. დიახ, ცდაა და მეც ვეცდები გავაღწიო როგორმე მეორე ნაპირს.

გამეტებით ვიქნევ მკლავებს. ვინ იცის, ეგებ მართლა მოხდეს სასწაული და გადავრჩე? ეგებ მართლა დავაღწიო თავი? ეგებ მართლა დავუსხლტე ამ შარაგზის ყაჩაღებს გემებზე ვითომ მშვიდობისა და ზავის ბაირაღები რომ აუფრიალებიათ მოსაჩვენებლად, თვალში ნაცრის შესაყრელად.

კეფაზე დამიზნული ზარბაზნის ლულა აყოვნებს. რატომ არ მესვრიან?

საკვირველია. რას ელოდებიან? ეგებ... მოეშალათ იქ... რა-ღაცა?

ვინ იცის!.. ან.. ეგებ მაცლიან! ფიქრობენ, სად გაგვექცევა ჩვენს ხელთ არააო? ჰო, მაცლიან ალბათ ცოტა ხანს... თან სიცილით იფხრიწებიან უთუოდ. ეს უტვინო ჭია-ღუა ვინდაა, საიდან გამოტყვრაო, ვის დაკარგვიაო?..

კატა რომ თავის ათამაშებს თავშესაქცევად, ისეა სწორედ. კატამაც იცის და თავმაც ჩინებულად უწყის, ეს თამაში რით დამთავრდება. მაგრამ წყალწაღებული, ხავსს ეჭიდებოდაო, ისეა თავის საქმე. თუმცა, ვინ იცის! იქნებ შეეშალოს ნახტომი კატას და გადავრჩეო, ფიქრობს სასოწარკვეთილი თავი.

და მართლაც:

ეგებ მართლაც მოხდეს სასწაული და გადავრჩე?

ბაბუა

დეპეშა მივიღე თუ არა, ბაბუა ცუდად არისო, დაუყოვნებლივ გავეშურე სოფლისკენ. ველარ ჩავესწარი ცოცხალს.

და აი, თავჩაქინდრული ვადგავარ ბაბუაჩემის ჯერ კიდევ თბილ ცხედარს. ახლა, ახლოდან რომ დავცქერო, საოცრად მოტეხილი ჩანს ბაბუა. თმა წამოზრდია, ჭაღარა თმა. დიდი ფართო ხელები კი გამხმარი თუთუნის ფოთოლივით უღონოდ აწე-ვია მის განიერ გულ-მკერდზე.

ბაბუას დიდი, ღონიერი ხელები... მახსოვს ბავშვობაში ნაფოტივით როგორ ამიტაცებდნენ ხოლმე ისინი მაღლა, აუ-რამ სიმაღლეზე?.. ბაბუას ღონიერი, ძლიერი ხელები!.. ეს იყო მისი მოფერება, ალერსი... ასე გამოხატავდა თავის სიყვარულს...

ბაბუას ღონიერი, ძლიერი ხელები! მაშინაც ამ ხელებმა შემსროლეს მე ცაში და დიდხანს მახურთავედნენ ჰაერში.

ბაბუას ხელები...

მე მამის ხელები არ მახსოვს. ბაბუას ხელები მიწევდნენ მამის ხელების მაგივრობას..

თითქოს ისევ ისე, კგრძნობ ახლა ჩემს თმაში მისი ხეშეში თითების შეხებას. „ჩემი გულადი ვაჟკაცი ბიჭი“ - ხშიანობდნენ გულში მისი სიტყვები.

რა გოლიათი და უძლეველი მეჩვენებოდა ბაბუა. რა შეუღარებელ დევგმირად საზავდა მას ბავშვის ცხელი გული და ფერადოვანი ფანტაზია?..

მერე... ის პირველი ნადირობა და პირველი ნანადირევი-ნაც-რისფერი ყურცქეიტა.. ჩემს ფერხთქვეშ რომ მოისროლა და მე-რე... ის გულკრთომა და სიბრალულღ, საწყალი კურდღლის გამოცივებული თვალებით გამოწვეული და ის შიმის გრძნობაც, ბაბუამ არაფერი შემამჩნიოს არაფერი შემატყოს-მეთქი...

... მოქნეული თოხი, ღონივრად მოქნეული თოხი, თეთრი ცახოცით თავწაყრული ბაბუა დახრილა თოხის ტარზე და სიმინდის ყანას მარგლავს. ოფლი წურწურით ჩამოსდის სახეზე. ოფლის სუნი... ბაბუას ოფლით სველი თეთრი პერანგი მისწებებია ზურ-

გზე... მეც ვცდილობ ფეხი აუბა და... ბაბუს ნაჩუქარ პატარა თოხს ვუბაყუნებ მიწას.

მერე... ბაბუს თოხის ტარზე დაბჯენილს გალურსულს სივრცისთვის მიუშტერებია თვალი და... მაფშალიების გალობას უსმენს.

მეც სულს ენაბავ. ყურს ვუგდებ ჯადოსან ფრთოსნებს.

რამხელა სითბო და სინაზე ჩამდგარა ამ დეეკაციის კუმტ თვალებში. ნუთუ ეს ბაბუაა? ჩემი გაუღიმარო, გოროზი ბაბუა?!

მგალობლები მავიწყდებიან და ბაბუს შევცქერი თვალმოუწყვეტლად, მალულად. ბაბუა მე ველარ მამჩნევს. მთელი მისი არსება მთელი მისი სული და გული იმ თილისმიან, პაწია ჩიტუნებს შეუპყრია დაუტყვევებია.

და ეს გრძელდება დიდხანს ისე დიდხანს რომ ველარ ვითმენ და... ხმამაღლა ვახველებ...

ბაბუა სწრაფად მოტრიალდა ჩემკენ. წამით არაფრის მხედველი გაოცებული თვალებით მიყურებს. მერე გონს მოდის. მილიმის მსუბუქად, ძლივს შესამჩნევად...

- გაზაფხული მოვიდა ბაბუ ნამდვილი გაზაფხული. - ამბობს კვლავ და მძლავრად იქნევს თოხს. მზეზე თვალისმომჭრელად გაიპრიალა თოხის ყუამ და... ასე მეჩვენება ეს ბაბუს თვალებმა დაიკვესა, ბაბუს თვლებმა გადმოყარეს ნაპერწკლები და ჰაერში ბრჭყვიალით გაიბნენ.

ახლა კი, გალეული ბერიკაცი წევს ჩემს წინ უძრავად გამოტილი და თუთუნის გამხმარი და დამჭკნარი ფოთლებით უყრია მკერდზე მას ოდესღაც ძლიერი, ღონიერი ხელები.

მაშინაც, დამბლა რომ დაეცა და მარჯვენა ხელ-ფეხი წაერთვა გაუნძრევლად იწვა და ჭერს მიშტერებოდა. აჭმევდნენ რამეს ასმევდნენ, სულ ერთი იყო მისთვის.

მე არ შემეძლო მეცქირა ჯერ კიდევ გუშინ ესოდენ ძლიერი, ბრგე, კაცი ახლა ასე უმწეო და უძლური რომ იყო პატარა ბავშვივით. არ შემეძლო თვალი გამესწორებინა მისი თვალებითვის ისე უსაშველო, უძირო და უნაპირო სევდას იტევდნენ ისინი. გული მეწურებოდა ამ ცივი უიმედობის გულგრილობისა

და სასოწარკვეთის წინაშე. ბაბუასთვის ახლა ამ წუთას არავინ იყო საჭირო ქვეყანაზე. იგი მარტო გახლდათ, სრულიად მარტო თავის თავთან. და რატომღაც, უნებურად მაგონდებოდა ის ამბავი, ერთხელ ზოოპარკში გალიაში გამოძწყვდეული ლომის გამო რომ განვიცადე.

ლომის თაფლისფერ, ადამიანურ თვალებში დავინახე პირველად ეს უდაბნოსებური სევდა.

შევდრკი. მოვიკუნტე. უნებურად. მერე... საჩქაროდ გავეცალე ვოლიერს. თითქოს ვიღაცის თუ რაღაცის გამო შემრცხვავ თავი დამნაშავედ ვიგრძენი.

რატომღაც ასეთივე გრძნობა მიჰყრობდა ახლაც, როცა ბაბუას თაფლისფერ თვალებში სიკვდილივით ცივ სიმშვიდეს და გულგრილობას ვაწყდებოდი.

ბაბუას ექესი ვაჟკაცი ჰყავდა ომში დაღუპული და ერთადერთი ქალიშვილის დედაჩემის ამარად დარჩენილს დიდი ხნის წინ. ჰქონდა ჩაწყვეტილი გულის მთავარი ძარღვი, თუმცა არ იმჩნევდა ამას..

ახლა კი... დაძაბუნებული სხეული ველარ მაღავდა სულის სასოწარკვეთას.

მე მინდოდა თვალებით გადამეცა მისთვის ის შეგრძნება გარდაუვალობა რომ იწვევს ადამიანში. მინდოდა, თვალებით გამერღვია ის ზღუდე, რაიც აღმართულიყო ჩემსა და მას შორის, რაიც გვმიჯნავდა გვაშორებდა ერთი მეორეს.

ბაგე კი ჩვეულებრივ, არაფრისმთქმელ სიტყვებს წარმოთქვამდა. ბაბუაც ასევე ჰოთი, ან არათი პასუხობდა. და ისევ ისე იხურებოდა მისი სულის სარკმელი, ისევ ისე თავის თავთან რჩებოდა მარტო.

დიახ, ბაბუა მარტო იყო, და ეს მოდიოდა ალბათ დიდი ხნიდან, ძალიან დიდი ხნიდან, ეგებ იმ დროიდან, ზედიზედ ოთხი ვაჟის დაღუპვა რომ შეიტყო, ან ეგებ... სულაც დასაბამიდან, გაჩენის დღიდან დაჰყვა თან მარტოობის შეგრძნება, იმ დღიდან, პირველად რომ აახილა თვალი, დაინახა ცა და ირგვლივითი. იქნებ ამიტომაც უყვარდა ასერიგად ნადირობა, რომ მარტო

რჩებოდა ტყესა და ღრეში და თავისდაუნებურადვე ეძებდა და-
ულალავად, დაუსრულებლად ეძებდა თავის სულის მეწყვილეს,
მისი მარტოობის თანაზიარს - ოქროსთმიან ტყაშმაფას - ტყის
დედოფალს. იქნებ ამიტომ უყვარდა ასე თავდავიწყებით ცხენის
გიჟური ჭენებაც - რამეთუ ქროლვაში შეიგრძნობდა ალბათ,
როგორ ერწყმოდა მისი ამბოხებულ, აბობოქრებული სული გა-
რესამყაროს და ამ ერთიანობაში ჰპოვებდა შვებას და სიმშვი-
დეს.

ბაბუა ახლაც მარტო იყო და მისთვის თავის ღმერთთან გან-
მარტოებული მარტოსულისთვის ჩვენ, ლანდებადქცეული მოჩ-
ვენებანი თუ ვიყავით, გზააბნეულნი რომ დავბორიალობთ უსი-
ერ, უდაბურ ტყეში, ცხოვრება რომ ჰქვია.

ჭირისუფლებთან ვეღარ დავდექი. ვეღარც კივილს და
მოთქმა-გოდებას გავუძელი.

გარეთ გამოვედი. უზარმაზარ ქვაბებთან მოფუსფუსე კაცებს
ჩაეუარე. წამით კვამლმა თვალები ამიწვა. ვიგრძენი, ჭურჭლის
მრეცხავმა ქალებმა თვალი გამომაყოლეს. ასეა. მიცვალებუ-
ლის ირგვლივ საქმიან ფუსფუსს ვერსად გაექცევი.

ყანა გადავჭერი. აჩეხილი სიმიინდის ღეროები ფეხებზე მეხ-
ლება. რბილ, ნაწვიმარ მიწაზე მივაბოტებ.

ღობეზე გადავალაჯე და ფერდობს შევეყევი. ნოტიო ჰაერი
გაჯერებულია გვიანი შემოდგომის მსუყე სუნით.

ბაბუას მიერ დარგული და მოვლილი ხეხილის ბაღი გავია-
რე. ხეებს ფოთლები შესჭკნობია. ცვივიან გაყვითლებული ფოთ-
ლები. ნოემბრის მოკლე დღე მიწურულზეა.

ბინდება. საოცარი, არაამქვეყნიური სიჩუმე და სიწყნარე
დასადგურებულა ირგვლივ. დაღლილი, უნიათო მზე ნელ-ნელა
ეშვება მღვრიე დასალიერში. მეც უკიდურეს დაღლილობას
ვგრძნობ ახლა. ერთიანად მოშვებულ-მოღვენთილი ძლივს მივ-
ლასლასებ, არც კი ვიცი, - საით. ხელები მოწყვეტით დამცვივ-
და. უაზროდ მივჩერებივარ ჩამავალ მზეს და აღარ ძალმიძს
მზერა მოწყვეტო. რაღაცა საოცარი, უცნაური ძალით მიზი-
დავს ახლა თავისკენ დაღლილი მნათობი და მეც ანგარიშმიუ-

ცემლად, უფიქრელად, უღრტვინეულად მივყვები ამ უხილავ ჯადოსნურ ძალას. მიცვალებულთა მზე თავისკენ მეზიდება. ვგრძნობ, როგორ ვწყდები მიწას ნელ-ნელა და ამ გაცრეცილ, მქრალ შუქისაგან დაწულ ბონდზე მთვარეულავით მივიწევ ცის კიდურისკენ, სადაც მზემ უნდა დაივანოს.

ჩემი სხეული საოცრად მსუბუქი და უწონოა. გაოგნებულად აზრშერყეული ნელი რხევით მივდექ მზის სხივებს, სისხლისფრად შეღებილი ცის ყურისკენ. ცა თითქოს საიდუმლოებით შენიღბულა. ფერმკრთალი ვარსკვლავები ღილებივით მიმობნეულან ცარგვალზე და თვალებს მიპაჭუნებენ. ნიავიც აღარ იძვრის. გაღეული მთვარე ჯანლით დაფარულა.

უცებ ქარმა წამოუბერა. მრუმე ღრუბლებით დაიგრავნა ცა. მალე დაუკუნეთდება. ყომრალი ფერები ჩანთქავენ ცა-რგვალს მთვარეს ვარსკვლავებს. მზე სულს ღაფავს და ობობასავით მეწევა თავისკენ. მეც მის ფერმიმქრალ სხივთა აბლაბუდაში გახვეულად, ტაატიტო, ნელ-ნელა დასალიერისკენ მივექანაობ. უცრად თითქოს ზეცის ღირე გადმოხეთქა ნათლის ჩქერალმა - თეთრტაიჭოსანმა მხედარმა გამოაგელვა ჩემკენ თავისი რაში.

შავი ნაბადი უფრიალებს მხედარს. თავი თეთრი ყაბალახით წაუკრავს. მოჰქრის. მოარღვევს მრუმე ღრუბელთა ქარავანს ჩემს შესახვედრად. აჲ დამიპირდაპირდა თეთრი რაში. ყალყზე შედგა. დაიჭიხვინა.

ცა შეტორტმანდა. ნამგალა მთვარე საყურესავით აქანავდა.

მზემ სუნთქვა მოიპარა. გაიღურსა. ვარსკვლავებმა წამწამები დააფახულეს და მერე ფართოდ გაღებულ თვალებში გაციება ჩაუდგათ.

კვლავ დაიჭიხვინა რაშმა და ტორი ძლიერად დაჰკრა ღრუბელთა ძნას. მერე... მხედარმა ხელები გამომიწოდა: ღველფივით უბზინავს თვალები, თეთრ, დაგრეხილ, გრძელ ულვაშს ნიავი უტოკებს.

ბაბუა!

სანამ რაიმეს მოვისაზრებდი, ზეამიტაცა ნაფოტივით და ცხენ-

ზე შემომისვა. მერე თავისი ნაბდის კალთები მზრუნველად შემომახვია, მერე სადავე მოსწია და: - ჰაჰაიტო! - ერთი დასჭექა მჭახე, გამყინავი ხმით ოდიშურად და...

ვარსკვლავებით მოჭიქულ უსასრულო სივრცეში გამაქროლა.

როცა გამოვერკევი... ბაბუას ცხედართან ვიდექი კვლავ შეურხეველად. ჩალვენთილ სანთლის შუქზე თვალმოუშორებლივ დაცქეროდი მის მშვიდ, წყნარ სახეს და თუთუნის ფოთოლივით გამხმარ, დამჭკნარ ხელებს - ოდესღაც ესოდენ ძლიერი რომ იყო! და ახლა - უღონოდ რომ ეწყო მის განიერ გულ-მკერდზე.

ჩამირული საზღაპრები

„წმ. გიორგი“

(ტერენტი გრანელს)

ნელა მიეუყვები ასაკიბ-დასაკიბ ბილიკს.

გორაკის წვერზე წამომართული მომცრო საყდრის გუმბათს შორიდან მომწვანო-მოლიბრო ფერი გადაჰკრავს.

თუმცა აპრილის მზე თვალისმომჭრელად კაშკაშებს, ხანდახან ისეთი სუსხიანი სიო წამოუბერავს ლოყებზე ბუსუსები მეშლება. შემცივნული, უნებლიედ ვიბუზები და ლაბადის საყელოს მალლა ვიწვევ. ფიქრები დამფრთხალი ჩიტებივით აქეთ-იქით გამირბიან.

ამ ბილიკზე ამოდიოდა ალბათ ისიც, დიდი, ძალიან დიდი ხნის წინათ. არაფერი დარჩენილა აქეთკენ მისეული. ნასახლარი ჯაგნარსა და ეკალ-ბარდებს დაუფარავს. ერთადერთი ბებერი მაგნოლია დგას ეულად. მიუსაფრობისა და უპატრონობის იერი გადაკვრია აქ ყველაფერს, როგორც მის საფლავს თბილისში.

სულისმოსათქმელად ვჩერდები წამით. ირგვლივ მყუდროება და სიჩუმეა ისეთი გულს რომ ესალბუნება „ჩელას“ ჰანგივით.

თითქოსდა შენში შემოდის ეს სიჩუქე, ან უფრო სწორად, შენ, შენდაუნებურად, თანდათან შედიხარ ამ ღვთაებრივ მღუშარებაში, და სულ-ხორციანად იძირები მასში.

ბილიკს რომ შევუდექი, ისეთი შეგრძნება გამიჩნდა უცებ, თითქოს პოეტის ლანდი ამედევნა კვალდაკვალ. ხან წინ გამისწრებდა, ხან გვერდით მომდევდა, ხანაც უკან მოლასლასებდა ქანცგაწყვეტილი. მისი დაღლილი გულისფეთქაც კი ცხადად მესმოდა.

გზაწვრილზე, მოსახვევში მოულოდნელად პატარა, ანცი ბიჭუნა გადამიდგა. ოქროს კულულებს ნიავი უწევავს. ღიდრონ, ცისფერ თვალებში კვიმატი ნაპერწკლები კიანთობენ:

- საით გაგიწევია აქეთ?

შეცურებ განცვიფრებული. მაგრამ... ბიჭი ანაზღადვე გაქრა. თვალსა და ხელს შუა გაუჩინარდა.

ზანზალაკების წკრიალი შემომესმა გაოგნებულს.

ვირინდები. ვაყურადებ. ამ ხმას, გულის უშორესი მღვიმიდან რომ ამოდის თურმე.

მართლაც, სად მოდიხარ? რატომ? რას დაეძებ ამ უკცრიელ არემარეში, დუმილისა და მყუდროების სავანეში?

რა დაგკარგვია ამ ნახევრადანგრეულ საყდარში, ფრთებდალეწილი გედვიით რომ გარჩენილა ბორცვის თავზე?

ურდულს განზე ვწევ. ჭრივით იღება მუხის ძველთაძველი კარი. ფრთხილი ნაბიჯებით შევდივარ შიგ.

კედლებზე აქა-იქ შემორჩენილა ფრესკების ფრაგმენტები. თვალებდათხრილი წმინდანები, გადაფხეკილი წარწერები, დახეთქილ-გაბზარული კედლები, მინაჩაღწევილი სარკმლები, ობისა და ნესტის სუნი. მიტოვებული ნასაყდრალი, მლოცველების გარეშე დარჩენილი სამლოცველო.

აი, ისიც სახელგანთქმული რაინდი - თეთრ რაშზე ამხედრებული, ლახვრით რომ გმირავს ხახადაბრენილ და დაღვლარენილ ურჩხულს.

სადღაც ამოვიკითხე, არ მახსოვს ოღონდ სად, ესააო სიმბოლურად სიკეთისა და ბოროტების ორთაბრძოლა. თურმე არც

ერთ ფრესკაში არ ჩანს ბოლომდე დაღაბვრული გველეშაპი. აქაც გააგებულ ქვეწარმავალს თავი აუდერიკ თითქოს აინუნ-ში არ აგდებს მხედარს არა და არა! – არ ეპუება თეთროსანი რაინდის რისხვას.

დიდხანს რატომღაც ერთობ დიდხანს გრძელდება ეს ჭიდილი. ეგებ... არცა აქვს ამ რკინებას დასასრული? გულგანგმი-რული ურჩხული ეგებ მართლაც ოცნებაა მხოლოდ? სურვილი და ნატვრაა გულისგულში ნალოლიავეები?.. მის შიგნით ამოზ-რდილი ნატვრის ხე და მეტი არაფერი?

თეთრ რაშზე ამხედრებულმა რაინდმა, თეთროსანმა მოყმემ აუცილებლად, უსიკვდილოდ უნდა დაამარცხოს გველეშაპი, რად-გან ეს ამაყად ყელმოღერებული ვაჟკაცი თავად სიკეთეა და მამასადამე, უძლეველია. იგი თურმე ზეცაშიც არის დედამიწა-ზეც, შენს გულში ბინადრობს უჩუმრად და ფიქრებშიც რია-ლებს იგი ღღემუდამ, ნიადაგ მოუშორებლად თან გახლავს. ისაა თურმე ასე დაუნდობლად და შეუპოვრად რომ ებრძვის შენში დასადგურებულ სიავეს წყვდიადს წკვარამსა და ღურღუმელს. იგი ყველგანაა ყველაშია. ხან დაფარული, უჩინარო, ხანაც გაც-ხადებული, თვალხილული. შუბოსანი რაინდი... გშველის გმფარ-ველობს გიცავს სიბნელისგან, გულის უშორეს კუნჭულებში რომ ჩაბუდებულა. გიცავს გასაჭირის და ფათერაკის ჟამს...

ათასწლეულებიდან მოაგელვებს იგი მერანს ათასწლეულებიკ იბრძვის ბოროტების დასათრგუნავად – სიკეთის დასამკვიდრებ-ლად ამ ქვეყნიერებაზე.

იქ, გულის უძირო ფსკერიდან დაძრული ზანზალაკების წკრი-ალი თანდათან ძლიერდება. საამოდ წკარუნობენ ზანზალაკები: „წმინდაო ღმერთო, წმინდაო ძლიერო წმინდაო უკვდავო, შეგ-ვიწყალენ ჩვენ!“

ჯეგე მისარონის – წმინდა გიორგის ნახევრადდაქცეულ საყ-დარში ვანთებ სანთელს სვეგამწარებული პოეტის სულის მო-სახსენიებლად... მერე ვჯდები გალავნის კიდეზე და სევდანა-რევ მზერას ეავლებ ჩემს წინ გადაშლილ მთის პატარა ბორც-ვზე შეფენილ სოფელს.

აქეთ წამოსვლის წინ ვფიქრობდი, სურათებს გადავუღებ ამ განწირულ სოფელს-თქო („რეპორტაჟი განწირული სოფლიდან“, კმ!), მაგრამ უქმად დამთრევს მხარზე ნათხოვარი ფოტოაპარატი და ისეთი შეგრძნება მეუფლება, თითქოს მომაკვდავის სასთუმალთან ვიდგე და წუთი წუთზე ველოდებოდე მის აღსასრულს, თუმც მომაკვდავსაც და მეც თავი ისე გვიჭირავს სიკვდილი აქვე ახლოს, კარის ზღურბლიდან კი არაა მოძუძგურებული, არამედ სადღაც შორსაა, უსასრულოდ შორს, ცხრა მთას იქეთაა გადაკარგული.

მაშ ასე:

წყალი დაფარავს მალე აქაურობას წყალი დაფარავს ამ ლამაზ არე-მარეს. წყალი გადარეცხავს უიღბლო პოეტის ნაკვალევსაც და მისი თავისუფალი სული, რომელიც მიელტვოდა არა სიკვდილს და არა სიცოცხლეს „არამედ რაღაც სხვას“, გაეცლება ამ მიდამოს და ფრთების მსუბუქი ფართქუნით მიაშურებს ცის საუფლოს: გაიხიზნება სამუდამოდ, რამეთუ: „სული ვერ უძლებს ღამის ნაპრალებს, ო, სიბნელეა და გულგრილობა“

დესი და პანტი

...ერთ ხანს შეურხევლად მიყურებდა მოჭუტული თვალებით, თუმცა კი მითხრეს თვალიც ჩინებულად უჭრის და სმენაც მახვილი აქვსო, მაინც ისე წავადექი თავზე, ისლით გადახურულ სამზადის „აბარწაზე“, ჯოჯოკოზე ჩამომჯდარს და კალათის წვენაში გართულს, რომ უცხო ს მიახლოება არ უგრძნია.

მერე... აიხეზეურა. ახალუხის შეხსნილი ღილაკილოები ბოლომდე შეიბნია. მეგრელი მეჯოგეების ტრადიციული ქუდი გაისწორა, თოვლივით თეთრ მოკლედ შეკრეჭილ წვერზე ხელის გული ჩამოსვა და თავზიანი ღიმილით შემიპატიჟა ოდა-სახლში. აგერ, აქ თქვენს შორიახლოს მირჩევნია-მეთქი, ვუთხარი და სამფეხა სკამზე ჩამოეჯექი.

ერთხანს მდუმარედ შევცქერი ამ ას წელს გადაცილებულ მოხუცს.

გამოხუნიებული ცისფერი თვალებიდან თითქოს სულ სხვა სამყარო მიმზერს. მიღმიერი. შეუცნობი. საკვირველი. ამ თვალებში ჩაგუბებულა ამავე დროს უნაპირო, უსაშველო, უკიდევანო სევდა-მკრთალ ღიმილში დაფერილი. თვალები იღიმებიან... მაგრამ ეს არ არის ჩვეულებრივი ღიმილი...

აი, ეს ღიმილი და თვალები ჩამრჩა ხსოვნაში ყველაზე მეტად ამ ერთიანად დანაოჭებულ, მოგრძო სახიდან. და დაშაშრული, კანდამსკდარი, გრძელი თითები და ისიც, თუ როგორ ეჭირა ლარჭემი¹ ამ თითებს, როგორ ბავშვივით ესათუთებოდნენ ისინი საკრავს.

წინათ ლარჭემს ქორწილში, ღამის თევებში, ხატობა-დღეობებში და „მოხარჭალაფა“² ღამეს უკრავდნენო, მიაშობდა ბერიკაცი. ადრე ლარჭემი იყიდებოდა თურმე ხობის ბაზარზე „ხოხალობა“-ს, რომელიც იმართებოდა აგვისტოს თვეშიო, მარაშინა (მარიამობა) დღეს, ხობის მონასტერთან. მე არასოდეს გამიყიდა ლარჭემი, ბაბაია, მარტო ჩემთვის ვთლიდი და ჩემი ბიჭებისთვისო. ახლა უკვე კაი ხანია აღარ ვაკეთებ, ბაბაია. სამისოდ არც ღონე მომდევს და არც თვალი მიჭრის ძველებურადო. ხოლო კარგი ლარჭემი რომ გამოგვივიდეს საგანგებოდ უნდა შეარჩიო ღეროები, მათი სიგრძე-სიგანე, ზომა, შემდეგ ღეროები ხმის მიხედვით უნდა ააწყო.

ცოცხალ მელარჭემეს პირველად ვხედავდი, არც ლარჭემისთვის მომისმენია ოდესმე.

ოდა-სახლიდან გრძელ, თალხ კაბაში გამოწყობილი, ასევე თალხი თავსაფრით თავწაქრული მაღალი ტანის, გამხდარი მოხუცი ქალი გამოვიდა. ფეხზე წამოვუდექი და ისე მივესალმე. მანაც ღიმილით, უფრო სწორად ჩავარდნილი, უკბილო პირის ცმაცუნით და თავის კანტურით მითხრა გამარჯობა. მერე... მე-

1. ლარჭემი მეგრული სტირიო სალამური.

2. მოხარჭალაფა - ჭიაკოონობა ღამე, სიტყვა-სიტყვით: რაჩხა-რუჩხი აღქაყების შესაშინებლად ატეხილი

უღლეს გვერდით მიუჯდა და კალთაში ხელებჩაწყობილი მხრე-
ჩამოშეებული უხმოდ მომაჩერდა.

მე და პანტე ბაბუამ შეწყვეტილი საუბარი განვაგრძეთ. პანტე
ბაბუას ბიჭებიც უკრავდნენ თურმე ლარჯემზე და მიღუროდნენ.

ერთად რომ დაესხდებოდით და დაკვრა-სიმღერას რომ და-
ვიწყებდით, ქვემოთ, ჯვარში ესმოდათო, თქვა პანტე ბაბუამ.

- ასე არ იყო, თოლიგე? - მიუბრუნდა ანზად მუღლეს.
მან თავის დაქნევით კვერი დაუკრა.

ღმერთო, როგორ ჰგვანან ერთმანეთს?! ტყუპებივით არიან.
ბებია დესისაც ცისფერი თვალები აქვს. დაღუულ სახეზე ეს
თვალებიღა შერჩენია ცოცხალი, მეტყველი. ხორცისაგან გაც-
ლილ სხეულს მხოლოდ სული დაპატრონებია თითქოს უწონო,
გამჭვირვალე, პეპელასავით მსუბუქი სული და მიღმიერი სამ-
ყაროდან მზირალი ორი პაწია სარკმელი-ჭუჭრუტანა.

ბაბუა პანტე ენაწყლიანი ჩანს დესი ბებია კი - სიტყვა ძვი-
რი, უფრო პირიქითაა ხოლმე მოხუცებულებში.

პატარა ხანში ჩემს წინ ტაბლა გაჩნდა მერე დოქით „ოჯა-
ლეში“. უხმაუროდ, ნელა, თითქოს მიწას ფეხს არ აყარებსო, ისე
დაფარფატებს ბერდიაცის ძვალტყავად ქცეულ, სიფრიფანა სხე-
ულს. ასე გგონია, საკმარისია სული შეუბერო და... ბაბუაწვერა-
სავით გაქრება გაიფანტება ჰაერში გაიპნევა განქარდება.

თანდათანობით მოაქვს ხილი, ჯანჯუხა ტკბილისკვერი.. მე-
რე ფელამუშიც შემოემატა სუფრას. რაკილა უარი არ გამდის
უნებურად ენებდები მათ მასპინძლობას.

მერე... წესისამებრ ვადღეგრძელებ მოხუცებს, მათ შვილებ-
სა და შვილთაშვილებს - შვიდ ვაჟივცა დიახ, შვიდს როგორც
ცოცხლებს რადგან ვიცი, თუმც შვიდივე ვაჟი ომში ჰყავთ და-
ღუპული, ისინი დღემდე ელოდებიან მათ.

ვის სჭირდება ახლა ლარჯეში? ვინღა უკრავს ლარჯემზეო,
კვირობს ნამწყემსარი პანტე ბაბუა და მაინც, როცა ვთხოვე,
ხათრი არ გამიტეხა.

სულგანაბული ვუსმენ. დესი ბებიას შორს წასულ მზერაში,
მის წყლიან თვალებში დრო და დრო რაღაცნაირი უცნაური

შუქი გამოკრთება თითქოს ღიმილსა ჰგავს იგი და აღარც ღიმილია.

რატომღაც თვალებზე ცრემლი მაწვება. არის რაღაც არამიწიერი, არაამქვეყნიური ამ შორს მზირალ თვალებსა და იმ უჩვეულო ჰანგში ასე საგულდაგულოდ რომ გამოჰყავს მოხუცს ლარჭემზე. წამით თითქოს წაიშალა დროის სამანი, თითქოს უშორესი წარმართობის ხანის მახვამური მუსიკის ენით გესიტყვება იმ გარდასულ ჟამზე, როცა „ჟინი ორთას“ - არსთა გამრიგეს შესთხოვნენ მოწყალებას, სიკეთეს, ზვავს და გამრავლებას ძველი კოლხები.

ამ მელოდიაში შეიგრძნობა აგრეთვე რაღაც ენით უთქმელი, შეფარული სევდა და სინანული დრო-ჟამის მდინარებაში ჩაკარგულსა და მინავლებულზე, იმაზე, რაც არასდროს მობრუნდება. არასდროს განმეორდება. სულის ხვეულებსა თუ გულის ფსკერზე ჩაღექილ იდუმალ ხსოვნაზე, ჩაბინდულ-მიმკრთალებულ ჩხორიაზე.

და დგას ამ გამოხუნებულ, ცისფერ თვალებში უსაზმნოდ კაეშნიანი დარდი თუ წუწილი, რისი გამოთქმაც ენას არ ძალუძს რადგან სიტყვა უძღურ-უღონოა და რასაც მხოლოდ მუსიკის ბგერა ტკივილებამდე შეკუმშული გულის შეყვინებული ფეთქვა და ძარღვებში სისხლის უჩვეულო აჩქამება თუ გვამცნობს.

სოფელს რომ აყრიან, ამ ღიღებულ, უებრო სილამაზის ჩუქურთმებით დამშვენებულ აივნთან ოდა-სახლს რას უზამენ ნეტა? - ვფიქრობ გუნებაში - ალბათ დაშლიან სახლს და ისე წაიღებენ. ან ეგებ რომელიღაც მუზეუმსაც ჩააბარონ, ან ეგება... პატრონმა არ ინდომოს ძველში ცხოვრება და ახალი არჩიოს, ან ეგება?..

ათასი „ეგება“ მიტრიალებს თავში, მაგრამ ხმამაღლა არაფერს ვამბობ, ბოლოს... მაინც მძლევეს „ჟურნალისტური“ ცნობისმოყვარეობა, თუმცა „ჟურნალისტური“ არაფერ შუაშია, ადამიანური ცნობისმოყვარეობა და ხმადაბლა, თითქმის ჩურ-

ჩულით ვეკითხები მოხუცებულ ცოლ-ქმარს, სოფელს რომ აყრას უპირებენ, თუ გაიგეთ-თქო.

- ჰო, ამბობენ... - ბაბუა პანტეს თვალები უვიწროვდება უცებ და ჩიბუხი თითქოს ხელში შეაცივდაო. შეურხეველად ზის.

- ამბობენ კი... - იმეორებს მერე ყრუ უსიცოცხლო ხმით და ძალუმაღ ქაჩავს ყალიონს: - მარა... მე... არსად ვაპირებ აქედან წასვლას, ბაბაია.

- როგორ თუ? - ენა მებმევა. სიტყვა მიწყდება.

ახლა დესი ბებია ერევა საუბარში:

- ნანაია შური. ჩვენს ბიჭებს ხომ აქ უნდა დაეხედეთ, სქან სანთელო? აქიდან რაფერ წავალთ, შურიგე?

- კი, მაგრამ? - ისევ წავიბოროძიკე. წამით ყუჩად ვარ, მერე: - კი მაგრამ... ხომ წყალსაცავი უნდა აშენდეს აქ, დიდი ელექტროსადგური... - ვჩუმდები... ველარ ვამბობ ბოლომდე სათქმელს.

გაოცებისა და უსაზღვრო სინანულის გრძნობა მეუფლება ანაზღეულად.

- ამბობენ, კი... - იმეორებს კვლავ პანტე ბაბუა ისეთი ხმით, თითქოს ეს ამბავი მას სრულებით არ ეხებოდეს. თვალები უშტერდება. სახე კი - თითქოს ეყინება. ქვავდება.

- მე და თოლიგე აქ ვრჩებით. სქან სანთელო. აქიდან ფეხს არ მოვიცვლით... ბიჭები რომ მოვლენ, საკუთარი სახლ-კარი ხომ უნდა დავახედროთ, შემოგვევლე? - დესი ბებია უმანკო, უცოდველი თვალებით მომჩერებია და მილიმის თითქოსდა მეუბნება მზერით, ბეჩა, ამას რა დიდი მიხვედრა უნდაო.

- მე და ჩემი ქალი ახალ ადგილას აწი ვერ შევეგუებით, ბაბაია. ჩვენი მიცვალებულების საფლავებსაც ვერ მივატოვებთ... ჩვენი ბიჭები რას გვეტყვიან, როცა დაბრუნდებიან? რაფერ შევხედოთ იმათ თვალებში? არა. ჩვენ - მე და ჩემი მეუღლე, აქიდან ვერსად წავალთ. ჩვენ - მე და ეგა - აქ დაერჩებით!

მზერა მოვარიდე რათა თვალზე მომდგარი უნებური ცრემლი დამემალა. გული მტკივნეულად მეწურება.

ვაგლახ! ამ ქვეყნისანი არ არიან ეს საცოდავები. ჰოი, რა უმწეონი, უსუსური ჩანან ჩემ თვალში ეს მოხუცი ცოლ-ქმარი. განა ძალუძთ ამ სუსტ, ძაბუნ მხრებს ზიდონ ის ახალი ტვირთი სიმძიმისა - ბედისწერას რომ განუმზადებია ამათთვის?

ჩვენ აქედან არ წავალთო! ჰმ... ან შეიძლება განა ამ საწყლეს ბისთვის ახლა იმისი თქმა, ამოა თქვენი ზრახვა, რომ უღმობელი გარდუვალობა და აუცილებლობა ზვაკივით მოგორავს და მას წინ ველარაფერი დაუდგება? ვილა შეაჩერებს ამ მეწყერს - ყოვლისწამლეკავს - ბაბუაწვერსავით უძლური ბერი დიაცისა და ბერი მამაკაცის ნება-სურვილი? ვინ არიან, ან რას წარმოადგენენ იმ „აუცილებლობის“ წინაშე არამცთუ თითო-ოროლა, თუნდაც მთელი სოფლის მცხოვრებთა სიცოცხლე, მათი ბედი, როცა იგი, ეს ღვარცოფი - „ცივილიზაციისა და ტექნიკური პროგრესის“ სახელით წალეკვით ემუქრება მთელ ქვეყნიერებას?

„უკანასკნელი მელარჭემე განწირული სოფლიდან!“ - (წარმოდგენილი მაქვს რა სახეს მიიღებს ჩემი რედაქტორი ასეთი სათაურით რომ მიეუტან წერილს!)

სასაფლაოს შორიახლოს რომ მოვდიოდე, უცაბედად თითქოს რაღაც სიმღერას მოვკარი ყური. შევდექი. სმენად ვიქეცი. მაგრამ ძალევე ვიზრე, რომ კი არ მღეროდა, მოთქვამდა ქალი გაბმული ხმით. ხმამაღლა და როცა „თვალუას“ შინაარსს ჩავწვდი, კანი ამებურძღლა. ვიდექი ერთიანად შეძრული, დაძაბული და... ვუსმენდი: „შვილო, ჩემო ერთადერთო ნუგეშო, ჩემო თვალის ჩინო, - გოდებდა ქალი, - ნუ გეშინია, დედა შემოგველოს არ დაგტოვებ შვილო აქ - ზურგზე მოვიკიდებ შენს კუბოს და თუ მანამდე სული არ ამომძვრა, ახალ ადგილზე დაგასაფლავებ შვილო - დასაფლავდეს და მიწა დაეყაროს მალე შენს უბედურ დედას. ბებია და ბაბუასაც გადაეცე, ჩემო სიცოცხლე, ჩემო სულისდგამც ბიძებსაც უთხარი, არ იდარდონ. არც მათ დაეტოვებ აქ. არც მათ ჩავადირინებ წყალში. მათაც ზურგზე მოვიკიდებ და გადავასვენებ, შვილო, ახალ ალაგას აქაურობას გაგაშორებთ, ჩემო თვალისჩინო. ვაი ჩემს დღეს უბედურს, ვაი ამ დღის მოსწრებას“.

მოულოდნელად... თვალწინ დამიდგა ზურგზე კუბოებაკიდებული შაოსანი ქალების დასი, დაღმართს რომ ჩამოუყვებიან ხენეშით, შიშით. მათი საზარელი მოთქმა-გოდება გულის ძარღვებს მიწყვეტს.

მერე... სასაფლაოდან ერთბაშად წამოიშალნენ თითქოს ხელებგაფარჩხული, თვალებგადამოკარკლული მიცვალებულები და „ღვთის გულისათვის... ღვთის გულისათვის... არ დაგვტოვოთ აქ, ერთი სიკვდილი გვეყოფა... წყალს ნუ მისცემთ ჩვენს ცხედრებს!.

გვიშველეთ! გვიხსენით დახრჩობისგან. გადაარჩინეთ ჩვენი საფლავები“!

ისე თვალნათლივ ვხედავ ამ ჩვენებას ისე ცხადად და მკაფიოდ ჩამესმის მიცვალებულთა განწირული, სასოწარკვეთილი ვედრება, ისეთი გამაღებით, ძვლების რაჩხუნით, დაკრუნხული ხელების სავსავით, ბუდიდან გადმოცეენილი თვალებით მოიწვევენ ჩემკენ, რომ... სუნთქვა მეკვრის. თვალზე ბინდი მეფარება და... პირველად ჩემს სიცოცხლეში ვგრძნობ, რომ გული მიღონდება.

თემშარაზე გამოსულს, შაშვი ჭახჭახით ამედევნა. სულ ახლოს ჩივის შავი შაშვი... („ნეტამც, არ იყოს ეგრე ლამაზი!“).

შვლის ცრემლები

ზაფხულის მთვარიანია. ჭრიჭინობელები გაუთავებლად ჭრიჭინებენ. სიო შარი-შურობს ფოთლოვანში.

მე და ჩემი ოთხიოდე წლით უფროსი ძმა აივანზე ვსხედვართ და თავს ვიქცევთ მონაგონი თუ ნამდვილი ამბების მოყოლით. ხანაც კეინკლაობთ. ვდაობთ: ვებუტებით და მერე ისევ ვურიგდებით ერთმანეთს. ოღონდ ეგაა, ვცდილობთ, დედის ყურამდე არ მივიდეს ჩვენი ჩხუბი, თორემ ადგება და შინ შეგვრეკავს. ჩვენ კი მამას ველოდებით. აივნიდან, ღია ფანჯარაში ვხედავ დედის შიშველ, მზისგან გარუჯულ მკლავებს, ჩემი დეიკოს საოცრად ტკბილ და თბილ მკლავებს. ოჰ, როგორი მოფერება იციან ამ ხელებმა?

დედა მაგიდას მისდგომია და თავჩაღუნული აუთოებს. თითქმის ჭერამდე ახორავებული თეთრეული ნელ-ნელა იღევკა პატარავდება...

- ცია, მოდი ვარსკვლავები დავთვალოთ!

- ვარსკვლავები?

- ჰო, ვარსკვლავები. გინდა?

- დავთვალოთ? ვარსკვლავები?

- ჰო, ვარსკვლავები. რას დაგიღია, გოგო, პირი ღორჯოსავით? თქვი თუ გინდა!

- შენ თვითონ ხარ ღორჯო!

- აბაა. ენა დაიმოკლე, თორემ!

- რა თორემ? რას მიზამ?

- ნუ წაგიგრძელებია, გოგო, შენ ენა! უყურე... ერთი ეს ცინგლიანი რა ამბავშია? გინდა თუ არა, თამაში-მეთქი, გეკითხები.

- მინდა, მერე?

- ჰოდა, დაიწყე, აბა, თვლა!

- შენ დაიწყე!

- არა. ჯერ შენ. რამდენი შეგეშლებო, იმდენი ჩარტყმაა თავში იცოდე!

- კარგი ვიწყებ, ერთი, ორი, სამი... ოცდაცამეტი.

- შეგეშალა, შეგეშალა... ოცდათორმეტი გამოტოვე. - და ავთო თავში მირტყამს ხელს, თან რატომღაც იცინის, კვდება სიცილით.

- არ შემშლია, არ შეშლია - ვიქაჩები მე და ტკივილს და შეურაცხყოფას ერთდროულად ვყლაპავ.

- აბა, კიდევ დაიწყე. თავიდან!

- კარგი დავიწყებ. ერთი, ორი, სამი... სამოცდაცამეტი.

- კიდევ შეგეშალა, კიდევ შეგეშალა - ისევ მიტყაპუნებს ხელს თავში ავთო და. თან იცინის, იცინის კვდება სიცილით.

- არაფერიც არ შემშლია, რა უცებ ვბრაზდები და მუშტს ვურტყამ მკერდზე.

- აბა, ხელი გააჩერე!

ავთომ მიბიძგა და სკამლოგინიდან გადმომაგდო. ეს უკვე მეტისმეტია. ამის მოთმენა შეუძლებელია.

- რა იყო, რა მოგივიდათ, დიდი ხანია არ გიჩხუბიათ, ხომ?

- ავთოს უთხარი რამე, მერხიდან მაგდებს!

- ავთო, არ მომიყვანო მანდ, გირჩევნია!

- ჩემთან რა გინდა, დედა? თვითონ მუშტებს მირტყამს. კინალამ გულმკერდი ჩამილევწა!

- დაგილევწავ მე შენ ცხვირ-პირს ჭკუით იყავი თორემ!.. რას უზიხარა მანდ? შემოდით ახლავე სახლში! უკვე შუალამეა. მათქვენი ეგებ სულ არ მოვიდეს ამაღამ. გოგო, ვის ველაპარაკები მე? შემოდით, ახლავე, ამ წუთში და დაიძინეთ!

- შენი ჭირიმე, დედიკო, ვიქნებით რა კიდეც ცოტა ხანს სულ არ მეძინება!

- აბა, თქვენი ხმა, კრინტი არ გავიგონო მაშინ! გეყურებათ? რაეა კატა და ძაღლივით ერთ წუთს ვერ ძლებთ ერთად, თქვე შეჩვენებულეზო!

ჩვენ მცირე ხანს ხმაგაკმენდილი, გატრუნული ესხედვართ.

- სულ შენი ბრალია ყველაფერი, შე ჭინკავ შენა! - მოულოდნელად კბილებში სისინებს ავთო და მსუბუქად მჩქმეტს ფერღში.

სხვა ვერაფერი მომისაზრებია და... მკლავში ვაფრინდები, ფრჩხილებს მთელი ძალით, უმოწყალოდ ვუსობ ხორცში.

ავთო სიმწრისაგან კვნესის, მერე მკლავს მტაცებს და სანამ გარიდებას მოვასწრებდე, თმაზე მქაჩავს მტკივნეულად.

- დედაა! - ვწივი მე.

- არ იშლით ხომ თქვენსას? - დედა უთოს თავს ანებებს და... ამ ღროს ჩვენდა ბედად, გაისმის ჭიმკრის ჭრიალი.

- მამა, მამა მოვიდაა! - ვყვირი და კარისკენ გავრბივარ კისრისტეხით, მაგრამ ავთო მასწრებს. იგი ერთი ნახტომით ევლება რამდენიმე საფეხურს, გზად, კარგა გვარიან მუჯღუგუნს მთავაზობს და ჭიმკრისკენ მიქრის.

მამას იმ ხანად თეთრი ცხენი ჰყავდა და სანადიროდ ხშირად ცხენით დადიოდა.

მე აქოშინებული მივიჭერი მამასთან და ერთბაშად შევდექი.

ცხენის ტახტზე გადაწვენილი შველი, ცოცხალივით ქანაობდა.

— შველი! — აღმოძნდა მე და ადგილს მიველურსმე.

აუთოს უკვე მოესწრო მამასთვის თოფის ჩამორთმევა და ახლა ჭიშკრის დაკეტვაში შველოდა.

არ მახსოვს — რომ მამა ხელცარიელი დაბრუნებულიყოს ნადირობიდან. მამა მთელს ჩვენს კუთხეში განთქმული მონადირეა. და მამასთან ერთად ნადირობა ბევრისთვის ძალიან დიდი პატივია თურმე. ჰოდა, მამას ბევრჯერ შველიც მოუტანია და ჯიხვიც, მაგრამ ასეთი რამ არასოდეს მინახავს: თეთრ, ჯიშიან ცხენზე დაკრული მონაცრისფრო-მოყავისფრო სხეული ცოცხალივით ირხეოდა.

ფრთხილად, ნელა მიეუახლოვდი და ძირს უმწეოდ ჩამოგდებული თავი ავუწიე, თვალებში ჩავხედე. თვალები ღია ჰქონდა — მშვენიერი, თაფლისფერი თვალები. და მომეჩვენა, რომ შიგცრემლები ციმციმცებდნენ. ვიფიქრე, — მთვარის შუქზე ასე მომელანდა-მეთქი და კვლავ ჩავაცქერდი თვალებში. არა. არ მომჩვენებია, ისინი სველი ჰქონდა შველს.

ცივად შევუშვი ხელი და... შევბრუნდი.

უცებ თმებზე მამის ხეშეშა, გრძელი თითების შეხება ვიგრძენი.

„ამ ხელებმა...“ — ზარი ვერ დავასრულე გონებაში.

— როგორა ხარ, ფაჩა? — მამა სააღერსოდ ფაჩას კიდევ ვინ იცის, რას არ მემძახის და საერთოდ, უცნაური სახელების შერქმევა იცის. მთელი ჩვენი უბნის ბავშვები კუდში დასდევენ და ყველას თიკუნებს არქმევს.

ვატყობ, მამა კარგ გუნებაზეა. საერთოდ, ნადირობიდან ყოველთვის ჩინებულ ხასიათაზე ბრუნდება.

ახლაც ხელი გადამხვია და სამზადისკენ ერთად გავწიეთ. აუთოს ცხენის აღვირისთვის ჩაუელია ხელი და მხარზე თოფ-გადაკიდებულ, საქმიანი იერიით მოაბიჯებს ჩვენს გვერდით, თან შეკითხვებით არ ასვენებს მამას.

მამა ახლა, უწინარეს ყოვლისა თოფს გაწმენდს და აუთოც,

რასაკვირველია მამასთან ჩაცუცქდება. თავის ჭკუით, ეხმარება უფრო კი - ხელს უშლის.

მე მოკუნტული მივეყვები მამას და ხანდახან მაღულაად თვალს გავაპარებ ხოლმე შველისკენ, თავქვე დაკიდებული რომ პრო-წიალობს აქეთ-იქით და ისევ ისე, მისი ცრემლიანი თვალები მელანდება.

დედა ღიმილით შემოგვეგება.

- შველია? - კითხულობს დედა და მერე ხმაში უკმაყოფილო კილო ერევა: - მთელი ღამის გათენება მომიწევს როგორც ვატყობ...

- აბა, დატრიალდი, ლაპარაკის დრო არ არის. ჩქარა მოვრჩეთ საქმეს! - მბრძანებლობს მამა.

და დედა დატრიალდა.

მამა და ავთო სამზადის აივნის ბოძზე ჰკიდებენ შველს. მამა თან მოკლე ბრძანებებს იძლევა თან ღინჯად საქმიანობს. ზოგჯერ შეუყვირებს კიდეც თავის მჭახე ხმით, - ხან დედას, ხან ავთოს, როცა ისინი რამეზე დაყონდებიან, ან ისე ვერ გააკეთებენ, როგორც მამას უნდა („რა კაჟანდევივით ხმა აქვს ამ შერკენებულს“, - ბუზღუნებს დედა ასეთ დროს), მაგრამ ეს გამარჯვებული და შინაგანად კმაყოფილი, ბრაზისგან დაცლილი კაცის ხმის შემადღებაა.

შველი თავქვე ჰკიდია სვეტზე და მორჩილად ელოდება როდის შეუდგებიან მის გატყავებას, მერე - გამოშვიგნას...

თვალები, საოცრად ღამაში და უმანკო გუგები - ღია აქვს და შიგ ცრემლები ჩაჰგუბებია.

მე ზურგი შევაქციე ბოძს და ახალა ვიგრძენი სახეზე თურმე ლაპაღუპით ჩამომდის ცრემლი, ნიკაპთან მესკენება და შემდეგ ნელ-ნელა მიცოცავს ყელისკენ.

ზაფხულის თუთარჩელა ღამეა. მშვიდი, წყნარი.

შინაარსი

აეტორისეული წინათქმა	3
ქეაკაცი	5
ათიდან ათი	38
სინანული	68
საყრდენი	100
განგების რკალში	132
არაბული ტანგო	169
შემოდგომის დღე	184
შადრევანთან	191
სიკედილის ზეავი	201
„დაღალული რტო“	227
ძველი მინიატურები, ეტიუდები, ჩანახატები	
ალვის ხე	257
ატმის ყვავილები	258
შეხედრა	259
ლიმილი	270
კონცერტზე	271
სიზმარ-ცხადში	285
ბაბუა	292
ჩაძირული საფულაეები	
„წმ. გიორგი“	298
დესი და პანტე	301
შვლის ცრემლები	307